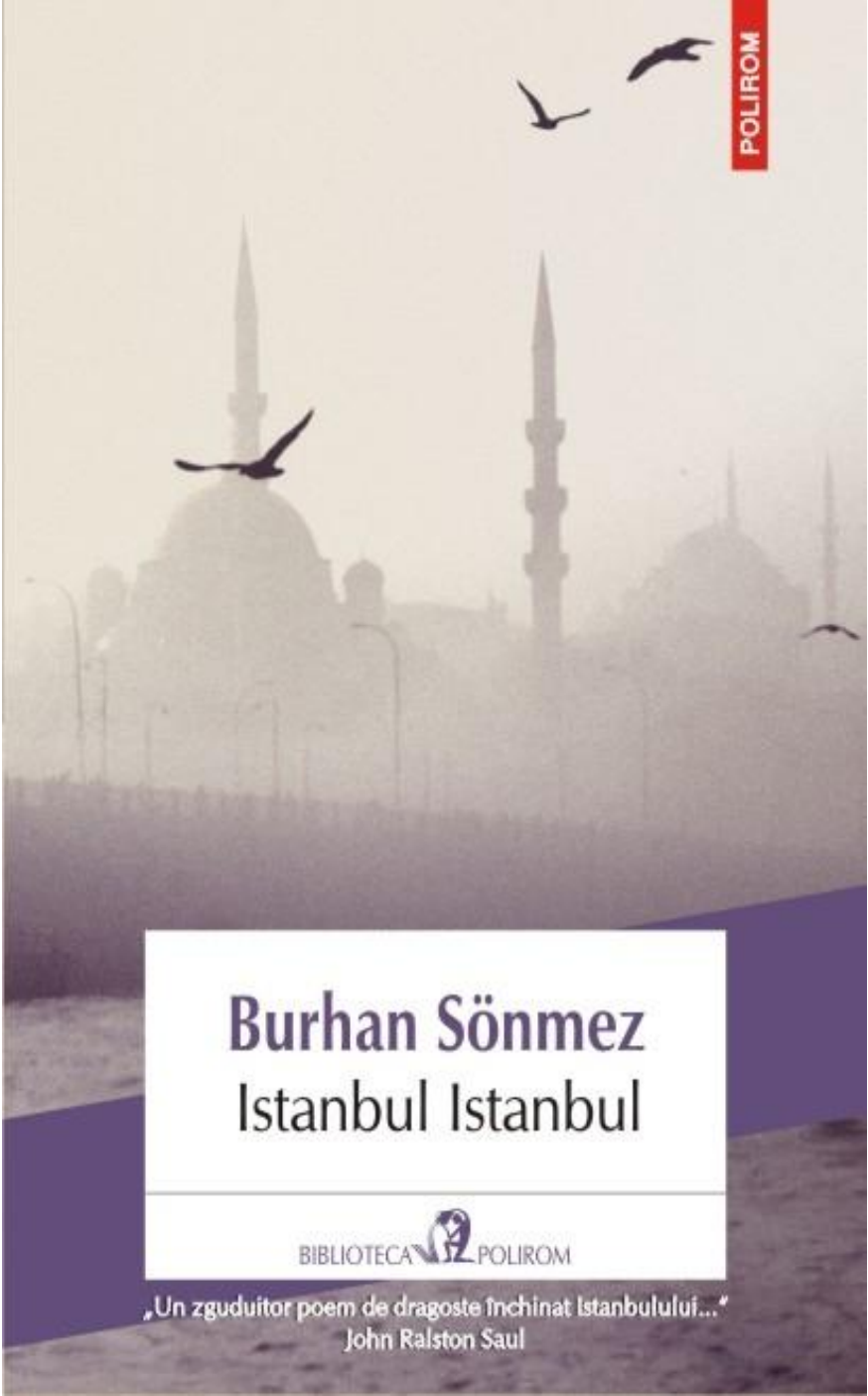
POLIROM
Burhan Sönmez
Istanbul Istanbul
BIBLIOTECA POLIROM
„Un zguduitor poem de dragoste închinat Istanbulului..."
John Ralston Saul

Scriitori contemporani, voci şi tendinţe noi
în literatura universală de azi.

www.polirom.ro

Redactor: Mădălina Vatcu
Coperta: Carmen Parii
Tehnoredactor: Luminița Păun

Bun de tipar: mai 2016. Apărut: 2016
Editura Polirom, B-dul Carol I nr. 4 • P.O. BOX 266
700506, Iași, Tel. & Fax: (0232) 21.41.00; (0232) 21.41.11;
(0232) 21.74.40 (difuzare); E-mail: office@polirom.ro
București, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A,
sc. 1, et. 1, sector 4, 040031, O.P. 53
Tel.: (021) 313.89.78; E-mail: office.bucuresti@polirom.ro

Tiparul executat la GANESHA PUBLISHING HOUSE – București
tel.: 021 423.20.58, tel./fax: 021 424.98.13,
e-mail: contact@ganesa.ro, web: ganesa.ro

Contravaloarea timbrului literar se depune în contul
Uniunii Scriitorilor din România
Nr. RO44RNCB5101000001710001 BCR UNIREA

Colecţia BIBLIOTECA POLIROM este coordonată de Bogdan-Alexandru Stănescu.

Burhan Sönmez, *Istanbul Istanbul*

Copyright © BURHAN SÖNMEZ – Kalem Agency
All rights reserved

© 2016 by Editura POLIROM, pentru traducerea în limba română

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parţială, multiplicarea prin orice mijloace şi sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziţia publică, inclusiv prin internet sau prin reţele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informaţiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum şi alte fapte similare săvârşite fără permisiunea scrisă a deţinătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislaţiei cu privire la protecţia proprietăţii intelectuale şi se pedepsesc penal şi/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Foto copertă: © iStockphoto.com/serbay

www.polirom.ro

Editura POLIROM
Iaşi, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506
Bucureşti, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A,
sc. 1, et. 1, sector 4, 040031, O.P. 53

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României:

SÖNMEZ, BURHAN

Istanbul Istanbul / Burhan Sönmez; trad. din lb. turcă de Leila Ünal. – Iaşi: Polirom, 2016

ISBN: 978-973-46-6022-3

I. Ünal, Leila (trad.)

821.512.161-31 = 135.1

Printed in ROMANIA

Burhan Sönmez

Istanbul Istanbul

Traducere din limba turcă
de Leila Ünal

POLIROM
2016

Pentru Kıvanç

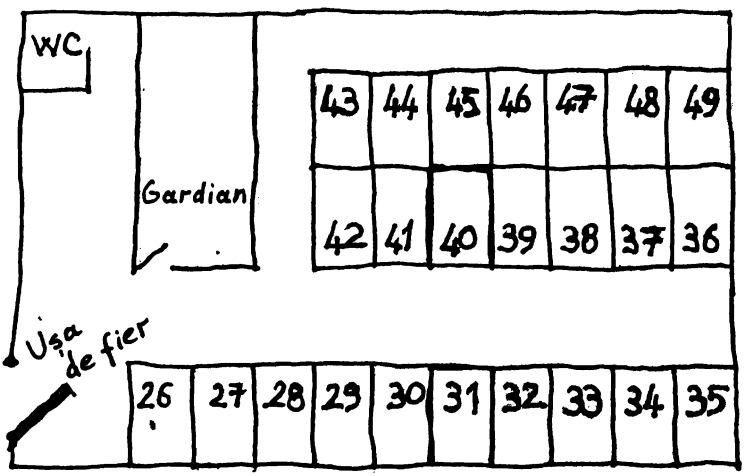
WC
Gardian
43 44 45 46 47 48 49
42 41 40 39 38 37 36
Ușa de fier
26 27 28 29 30 31 32 33 34 35

Prima zi

Povestește Studentul Demirtay

UȘA DE FIER

— De fapt, e o poveste lungă, dar eu o voi scurta, am spus. Nu se mai văzuse așa ninsoare în Istanbul. Două călugărițe pleacă la miezul nopții de la spitalul Sfântul Gheorghe din Karaköy, îndreptându-se spre Biserica Sfântul Anton ca să ducă vestea cea proastă. Pe lângă ziduri erau numai leșuri de păsări. În acea lună aprilie, florile arborelui lui Iuda înghețaseră pe ramuri și se desprindeau, iar câinii vagabonzi erau măturați de viscolul care îi izbea ca o sabie. Doctore, ai mai văzut ninsoare în aprilie? De fapt, e o poveste lungă, dar eu o voi scurta. Una dintre călugărițele care înaintau cu greutate pe viscol era tânără, iar cealaltă în vârstă. Când se apropiau ele de Turnul Galata, călugărița tânără îi spune celei bătrâne: De când am început să urcăm dealul, ne urmărește un bărbat. Călugărița cea bătrână îi răspunde că un bărbat care le urmărește pe furtună și întuneric nu poate avea decât un scop.

Auzind de departe zgomotul ușii de fier, am tăcut și l-am privit pe Doctor.

Celula era rece. În vreme ce îi povesteam Doctorului, Frizerul Kamo zăcea chircit pe betonul gol-goluț. Nu aveam cu ce să ne învelim, ne încălzeam înghesuindu-ne unul în altul ca puii de cățea. Timpul se învârtea în gol de zile întregi și nu mai deosebeam ziua de noapte. Aflaserăm ce e durerea și în fiecare zi simțeam teroarea cum ne umple sufletul când eram duși la

tortură. În scurta pauză în care ne pregăteam să trăim durerea, omul era totuna cu animalul, sănătosul cu nebunul şi îngerul cu demonul. Când zgomotul uşii de fier a răsunat pe coridor, Frizerul Kamo s-a îndreptat de spate.

— Vin să mă ia, a zis el.

M-am ridicat, m-am dus la uşa celulei şi am privit afară prin ferestruica de la nivelul ochilor. Încercând să-i văd pe cei care veneau dinspre uşa de fier, faţa mi-a fost inundată de lumina becului de pe coridor. Nu se vedea nimeni, probabil aşteptau la intrare. Am clipit, deranjat de lumină. Am aruncat o privire la celula de vizavi şi m-am întrebat dacă tânăra azvârlită astăzi acolo ca un animal rănit mai trăia sau nu.

Când zgomotele de pe coridor s-au potolit, m-am aşezat la loc şi mi-am pus picioarele peste picioarele Doctorului şi ale Frizerului Kamo. Ca să ne încălzim, ne-am încolăcit tălpile desculţe mai bine şi ne-am apropiat obrajii de suflarea caldă a celuilalt. Şi aşteptarea e o artă. Fără să simţim nevoia de a vorbi, am ciulit urechile la sunetele abia perceptibile care răzbăteau de dincolo de perete.

Doctorul fusese închis în celulă cu două săptămâni înainte, iar pe mine mă aruncaseră lângă el în ziua următoare. Nu numai că-mi curăţase rănile, dar mă şi învelise cu haina lui. Eram luaţi în fiecare zi de echipe de anchetă diferite şi aduşi înapoi după ore întregi, aproape leşinaţi. Frizerul Kamo însă aştepta de trei zile. De când îl închiseseră nu fusese dus la interogatoriu, nici măcar nu-i strigaseră numele.

Ne obişnuiserăm deja cu celula lată de un metru şi lungă de doi metri, care la început ni se părea mică. Podeaua şi pereţii erau din beton, iar uşa, din metal cenuşiu. Înăuntru n-avea nimic. Stăteam pe jos şi când ne amorţeau picioarele ne ridicam şi mergeam roată. Uneori, când ridicam capul la auzul vreunui ţipăt venit de departe, ne priveam feţele în lumina chioară care pătrundea din coridor. Ne petreceam timpul dormind sau vorbind. Sufeream foarte tare de frig şi pierdeam în greutate cu fiecare zi ce trecea.

Am auzit din nou zgomotul ruginit al uşii de fier. Anchetatorii plecau fără să fi luat pe nimeni din celule. Am aşteptat cu urechile ciulite, să fim siguri. Odată cu închiderea uşii de fier, zgomotele au amuţit şi pe coridor s-a aşternut liniştea. Frizerul Kamo, care respira adânc, a zis:

— Javrele, nu m-au luat, au plecat fără să ia pe nimeni.

Şi-a înălţat capul şi a privit spre tavanul întunecat, apoi s-a chircit pe podea.

Doctorul mi-a spus să continui povestea.

De-abia începusem „Cele două călugăriţe mergeau pe ninsoarea...", când Frizerul Kamo s-a întors brusc şi m-a prins de braţ.

— Puştiule, nu poţi să schimbi povestea asta şi să ne zici ceva mai ca lumea? mi-a spus. E-al dracului de frig aici, n-ajunge că îngheţăm pe betonul ăsta, mai spui şi tu poveşti cu ninsoare şi viscol?

Oare Kamo ne considera prieteni sau duşmani? Oare se înfuria şi ne privea cu dispreţ pentru că îi spuseserăm că de trei zile vorbeşte în somn? Poate dacă l-ar lua o dată legat la ochi, l-ar atârna şi i-ar sfâşia carnea, ar învăţa să aibă încredere în noi. Deocamdată se mulţumea să ne suporte vorbele şi trupurile zdrobite. Doctorul l-a atins uşor pe umăr şi i-a spus:

— Dormi liniştit, Kamo.

Frizerul s-a culcat la loc.

— Nu se mai văzuse o asemenea căldură în Istanbul, am reluat povestea. De fapt, e o poveste lungă, dar eu o voi scurta. Două călugăriţe plecau la miezul nopţii de la spitalul Sfântul Gheorghe din Karaköy, îndreptându-se spre Biserica Sfântul Anton ca să ducă vestea cea bună. Păsările înşirate pe streşini ciripeau vesele. Florile arborelui lui Iuda erau aproape înflorite în miezul iernii, iar câinii vagabonzi mai că se topeau de căldură. Ai mai văzut caniculă ca-n deşert în toiul iernii, Doctore? Una din călugăriţele care înaintau cu greu pe căldura aia era tânără, iar cealaltă în vârstă. Când urcau spre Turnul Galata, călugăriţa tânără îi spune celeilalte: De când am început să urcăm dealul,

ne urmăreşte un bărbat. Călugăriţa cea bătrână îi răspunde că un bărbat care le urmăreşte pe un drum lăturalnic în întuneric nu poate avea decât un scop: violul. Au urcat dealul în grabă. Nu era nimeni în jur. În această zi neaşteptat de caldă oamenii se înghesuiseră să meargă pe Podul Galata, coborâseră pe malul Cornului de Aur, iar acum, la miezul nopţii, lăsaseră străzile pustii. Călugăriţa cea tânără spune: Bărbatul se apropie, ne va prinde din urmă înainte să ajungem în vârful dealului. Atunci să fugim, propune cea bătrână. Cu fustele lor lungi şi hainele groase de pe ele, au trecut alergând prin faţa unor panouri publicitare, magazine de discuri şi librării. Toate erau închise. Călugăriţa tânără se uită în urmă şi zice: Aleargă şi bărbatul. Abia mai respirau şi sudoarea le curgea pe spinare. Bătrâna spune: Să ne despărţim înainte să ne prindă. Măcar una din noi să scape. Au luat-o la fugă pe străduţe diferite fără a şti ce le aşteaptă. Cea tânără a apucat-o spre dreapta, gândindu-se că n-ar trebui să se mai uite în urmă. Şi-a amintit de povestea din Cartea Sfântă şi, cu gândul să nu aibă aceeaşi soartă cu a celor care se întorceau şi aruncau o ultimă privire oraşului, de departe, şi-a concentrat atenţia asupra străduţelor înguste şi a continuat să alerge prin beznă, schimbând mereu direcţia. Cei care spuseseră că era o zi blestemată avuseseră dreptate. Clarvăzători care considerau căldura excesivă din toiul iernii un semn de rău augur apăruseră la televizor, iar nebunii cartierului bătuseră toată ziua în table de metal. După un răstimp, călugăriţa cea tânără observă că nu se mai aud alţi paşi în afară de ai ei şi îşi domoleşte fuga la un colţ de stradă. Rezemându-şi spatele de un zid, pe o stradă necunoscută, şi privind în jur, înţelege că se rătăcise. Nu era nici ţipenie de om. Ia pe lângă ea un câine care i se gudura la picioare şi merge încet-încet pe lângă ziduri. De fapt, e o poveste lungă, dar eu o voi scurta. Când cea tânără ajunge în sfârşit la Biserica Sfântul Anton, află că cealaltă călugăriţă nu sosise încă. Povesteşte repede ce li se întâmplase, alarmând pe toată lumea. Tocmai când se pregăteau să iasă în căutarea călugăriţei bătrâne, uşa de la intrare se

deschide şi aceasta se năpusteşte înăuntru, răvăşită toată. Cade pe un scaun, îşi trage suflarea şi bea două căni cu apă. Călugăriţa cea tânără o întrebă cu nerăbdare: Ce s-a întâmplat? Povesteşte. Călugăriţa cea bătrână începe: Am cotit întruna pe străduţe diferite, să-mi piardă urma, dar n-am reuşit să scap de el. În cele din urmă am înţeles că mă va prinde. Şi ce-ai făcut? a întrebat cea tânără. M-am oprit la un colţ şi bărbatul s-a oprit şi el. Şi după aia? Mi-am ridicat fusta. Şi după-aia? Şi-a lăsat şi el chiloţii în jos. Şi ce s-a întâmplat? Ce să se întâmple, o femeie cu fusta ridicată aleargă mai repede decât un bărbat cu chiloţii în vine.

Frizerul Kamo a început să râdă de-acolo de unde stătea. Îl vedeam râzând pentru prima dată. Trupul i se mişca de parcă se distra în vis cu creaturi ciudate. Am repetat ultima frază.

— O femeie cu fusta ridicată aleargă mai repede decât un bărbat cu chiloţii în vine.

Râsul Frizerului Kamo deveni hohot. M-am întins să-i acopăr gura cu palma. Deodată a deschis ochii şi m-a privit. Dacă paznicii ne auzeau şi veneau, ori ne băteau, ori ne pedepseau punându-ne să stăm în picioare la perete ore întregi. Şi nu voiam să ne petrecem astfel timpul rămas până la următoarea repriză de tortură.

Frizerul Kamo s-a ridicat în şezut şi s-a rezemat de peretele din faţa noastră. Răsufla din greu şi faţa i-a devenit serioasă, ca înainte. Semăna cu beţivii care după ce cad noaptea într-un şanţ, când se trezesc, habar nu au unde se află.

— Azi am visat că ardeam, a zis el. În cercul cel mai de jos al Infernului luau lemnele tuturor celor din jurul meu şi le aruncau în focul meu. Şi tot îmi era frig, la dracu'. Ceilalţi păcătoşi ţipau, iar timpanele mi se spărgeau şi se vindecau la loc de-o mie de ori. Pălălaia se înteţea din ce în ce mai mult, dar eu nu mă mai săturam de atâtea flăcări. Voi nu eraţi acolo. M-am uitat la toate feţele pe rând, n-am văzut nici un student sau doctor. Voiam doar mai mult foc, urlam ca vitele înjunghiate

şi imploram. Bogătaşii, predicatorii, poeţii fără talent şi mamele fără inimă care ardeau vizavi mă priveau din mijlocul flăcărilor. Rana din suflet nu mi se înnegrea, să se prefacă în cenuşă, iar memoria nu mi se topea, să pot scăpa de ea. În ciuda flăcărilor care topeau fierul, îmi aminteam încă de trecutu-mi blestemat. Căieşte-te, îmi spuneau. Dar e de-ajuns? Sufletele voastre au scăpat când vă căiaţi? Voi, toţi deţinuţii iadului! Nenorociţilor! Eu eram un frizer de rând, care înainte aducea o pâine în casă, care avea o plăcere să citească, dar care nu avea copii. În ultimele zile, când viaţa ni s-a întors pe dos, nevasta mea nu mi-a zis nici un cuvânt greu. Aş fi vrut s-o facă, dar mi-a refuzat până şi un blestem. Toate gândurile pe care aş fi vrut să i le spun când eram treaz i le-am zis la beţie. Într-o noapte m-am dus la ea şi i-am spus că sunt un amărât. Am aşteptat să mă înjosească, să ţipe la mine. Am încercat să-i surprind dispreţul din ochi, dar când şi-a întors privirea în partea cealaltă nu i-am putut citi pe chip decât tristeţea. Cel mai rău la o femeie este să fie întotdeauna mai bună decât tine. Inclusiv mama. Vă uitaţi ciudat pentru că zic aşa ceva, dar nu-mi pasă.

Frizerul Kamo şi-a frecat barba şi s-a întors cu faţa spre lumina ce intra pe ferestruică. În afară de faptul că nu se spălase de trei zile, de când era închis, era evident că nici când nu era întemniţat nu prea se atinsese de apă, judecând după părul murdar din prima zi, după unghiile netăiate şi după mirosul de cocă râncedă pe care-l emana. Mă deprinsesem cu mirosul Doctorului, eram obişnuit şi cu al meu, dar al lui Kamo îşi făcea simţită prezenţa ca o stafie. După trei zile de tăcere, acum vorbea cu aprindere.

— Pe nevastă-mea am întâlnit-o prima dată în ziua când mi-am inaugurat prăvălia în vitrina căreia scria „Frizerul Kamo". Îşi adusese la tuns fratele mai mic care urma să înceapă şcoala. L-am întrebat pe băiat cum îl cheamă, apoi m-am prezentat. Mă cheamă Kamil, dar toată lumea îmi spune Kamo. Bine, nene Kamo, a zis băiatul. I-am zis ghicitori şi i-am povestit întâmplări amuzante din perioada şcolii. Când am întrebat-o

despre ea pe viitoarea mea nevastă, care stătea într-un colţ şi se uita la noi, mi-a răspuns că abia ce terminase liceul şi că face croitorie acasă. Ca să-mi evite privirea, s-a uitat pe rând la fotografia cu Turnul lui Leandru, la busuiocul de sub fotografie, la oglinda cu ramă albastră, la briciuri şi foarfece. Când i-am întins şi ei din colonia cu care stropisem părul băiatului, şi-a deschis mâna, apoi şi-a dus la nas mâinile mici făcute căuş şi stropite cu colonie şi a tras în piept mirosul, cu ochii închişi. În clipa aceea mi-am imaginat că sub pleoapele-i închise pe mine mă vede şi mi-am dorit ca ochii aceia să fie singurii care să mă privească pentru tot restul vieţii. Când nevastă-mea a ieşit din frizerie cu rochia ei înflorată, stropită cu colonie de lămâiţă, am ieşit să mă uit după ea. N-o întrebasem cum o cheamă. Era Mahizer, care intrase în viaţa mea cu mâinile ei mici şi am crezut că nu va mai ieşi vreodată. În seara aceea am mers din nou la fântâna cea veche. În cartierul Menekşe în care-mi petrecusem copilăria, în curtea din spate a casei aveam o fântână. Când rămâneam singur mă întindeam la gura fântânii şi mă uitam în întunericul de jos. Nu-mi dădeam seama când trecea ziua sau că mai exista o altă lume fără legătură cu fântâna. Întunericul însemna linişte şi de aceea era sfânt. Mă îmbătam cu izul jilăvelii şi mă lua ameţeala de plăcere. Când cineva îmi spunea că semăn cu tata, pe care nu-l văzusem niciodată, sau când mama mă striga cu numele tatei, Kamil în loc de Kamo, alergam într-un suflet la fântână. Când trăgeam aer în plămâni în bezna nopţii, îmi plecam capul de-a binelea şi îmi închipuiam că plonjez şi ajung până în fundul puţului. Voiam să scap de mama, de tata şi de copilăria mea. Pui de javră! Mama rămăsese gravidă cu logodnicul ei care s-a sinucis apoi; m-a născut cu preţul înstrăinării de propria familie şi mi-a dat numele logodnicului. Chiar şi la vârsta când începusem să ies afară să mă joc, mi-aduc aminte că mă lua din când în când şi mă lipea de sânul ei, îmi băga sfârcul în gură şi plângea. La mine ajungea gustul lacrimilor ei, în loc de gustul laptelui. Număram pe degete, repetându-mi cu ochii închişi că va trece

acest moment, va trece. Într-o zi pe când se lăsa întunericul, mama, care m-a găsit la gura fântânii, m-a tras de braţ, şi în clipa aceea piatra pe care călcase a alunecat. Ţipătul ei căzând îmi răsună şi acum în ureche. Se făcuse miezul nopţii când i-au scos din fântână trupul fără viaţă. După moartea mamei m-am alăturat copiilor de la orfelinatul Darüşşafaka şi am adormit de fiecare dată imaginându-mi diverse lucruri în dormitoarele comune, în care toată lumea îşi povestea lunga viaţă.

Kamo ne-a scrutat să vadă dacă îl ascultam cu adevărat.

— Când eram logodit cu Mahizer, i-am luat cadou romane şi cărţi de poezii. Profesorul de literatură din liceu obişnuia să ne spună că fiecare om are un limbaj al lui, şi că pe unii îi poţi înţelege cu flori, pe alţii cu cărţi. Mahizer croia acasă materiale, cosea haine şi uneori scria poezioare pe fituici şi mi le trimitea prin fratele ei. Îi păstram poeziile într-o cutie pe care o ţineam la frizerie în sertarul de jos, între săpunurile parfumate. Frizeria mergea bine, numărul clienţilor permanenţi creştea constant. Într-o zi un client gazetar care tocmai se tunsese a fost împuşcat exact când ieşea pe uşă de la mine, bucuros. Cei doi atacatori au venit lângă ziaristul răpus şi i-au mai tras un glonţ în cap, strigând: Ori ne iubeşti, ori ai dat colţu', băiete! A doua zi s-a adunat mulţime mare să-l comemoreze pe ziarist în locul unde rămăseseră încă urme de sânge. În amintirea tunsorii pe care i-o făcusem, m-am alăturat şi eu mulţimii şi am participat la funeralii. Nu credeam în politică, singurul om politic de care m-am simţit legat toată viaţa a fost profesorul meu de literatură, Hayattin Hoca. Chiar dacă nu ne vorbea despre astfel de lucruri, mai vedeam printre dosarele lui ziare socialiste. Scepticismul meu era absolut, cum să poată schimba lumea o politică al cărei material e omul? Cei care susţineau că bunătatea poate salva societatea şi ne poate face fericiţi nu cunoşteau omul. Se făceau că nu văd egoismul, lua-i-ar dracu'. La baza naturii omeneşti stăteau propriul interes, ambiţia şi competiţia. Când spuneam asta, clienţii mei se opuneau

şi încercau cu înflăcărare să-mi schimbe părerea. Cum poate să gândească aşa un om care iubeşte poezia? spusese un client care aştepta la coadă. Venise lângă oglindă şi citise cu voce tare câteva versuri din *Florile Răului* pe care le agăţasem acolo. Violenţa nu dădea semne că încetează, auzeam cum erau împuşcaţi oameni în cartierele învecinate. O dată, un client tânăr a intrat grăbit înăuntru şi mi-a cerut să-i ascund arma înainte să apară poliţiştii. Dacă am ajutat pe cineva din întâmplare, n-a fost pentru că mi-ar fi păsat de politică. Eu credeam doar într-o viaţă în care să pun nişte bani deoparte ca să îmi iau o casă, să am copii şi să petrec nopţile cu Mahizer. Dar Mahizer nu rămânea însărcinată. În al doilea an de căsnicie, când ne-am dus amândoi la doctor, am aflat că problema era de fapt la mine. Într-o seară când închideam frizeria am văzut trei oameni atacând un bărbat. Era profesorul meu de literatură din liceu, Hayattin Hoca. Am scos cuţitul, m-am repezit spre ei şi i-am tăiat pe mâini şi pe faţă. Atacatorii, care nu se aşteptau la una ca asta, au dat înapoi şi s-au făcut nevăzuţi în noapte. Hayattin Hoca m-a îmbrăţişat. Am mers vorbind tot drumul şi am intrat într-o tavernă din Samatya. A povestit fiecare despre sine. Hayattin Hoca schimbase două şcoli după Darüşşafaka, îşi împuţinase orele de predat, iar acum petrecea mai mult timp cu politica. Îşi făcea griji pentru viitorul ţării. Auzise că mă înscrisesem la facultate, la Limba şi Literatura Franceză, însă nu aflase că în anul doi fusesem nevoit să mă retrag pentru că trebuia să muncesc, să-mi câştig traiul. I-a părut rău. M-a întrebat dacă mă mai interesează poezia şi i-am răspuns murmurând câteva versuri din Baudelaire pe care le învăţasem la cursurile lui. M-a privit cu mândrie şi mi-a adus aminte de premiul întâi pe care-l câştigasem la concursul de recitare. Am ciocnit paharele de *rakı*. Hayattin Hoca s-a bucurat că mă însurasem, el era tot celibatar. Se pare că se îndrăgostise de o elevă din liceu cu câţiva ani în urmă, dar nu-i spusese nimic fetei, iar când auzise că s-a măritat imediat după absolvire, se retrăsese cu totul în singurătate. Am băut până dimineaţă.

Eu am recitat din poeziile ştiute pe dinafară, iar el a citit poezii pe care le scrisese pentru fata pe care o iubise. Nu ştiu cum m-am întors acasă. Abia a doua zi când m-am dezmeticit din mahmureală mi-am dat seama că în ce compusese Hayattin Hoca se pomenea numele lui Mahizer. După o lună, a fost înmormântarea lui Hayattin Hoca, dar nu m-am dus. Fusese împuşcat cu un singur glonţ în cap când ieşea de la şcoală. S-a găsit în dosarul lui un poem pe care mi-l dedicase şi în care vorbea despre cavaleria curajoasă pe furtună. Mi l-a adus un prieten de-al lui. În seara aceea am strâns-o în braţe pe Mahizer şi am rugat-o să nu mă lase. De ce să te las, bărbatul meu nebun? m-a întrebat. Luasem acasă cutia pe care de ani de zile o păstram în sertarul cu săpunuri de la frizerie. Am deschis-o, am scos hârtiile cu poezii pe care le scrisese Mahizer când eram logodiţi şi am rugat-o să mi le citească. Foile miroseau un pic a lavandă, un pic a trandafir. În timp ce Mahizer citea, i-am desfăcut nasturii de la cămaşă şi i-am luat sfârcul în gură. Aş fi vrut să sug lapte, dar simţeam numai gustul lacrimilor ei, care-i cădeau pe piept. Au trecut trei luni. Într-o noapte Mahizer a plâns din nou, punându-mi întrebare după întrebare, cu glas tremurător. M-a întrebat cine l-a împuşcat pe Hayattin Hoca. N-a făcut nici un gest necugetat faţă de mine, mi-a zis ea. Se pare că de câteva zile vorbeam în somn, spunând că şi-a meritat soarta. Am întrebat-o de cine am mai pomenit. Adică mai sunt şi alţii? a întrebat Mahizer. Am jurat pe capul mamei. N-am nimic de-a face cu moartea lui, ce vorbesc oamenii în somn sunt doar cuvinte fără noimă, am spus. Mi-am luat paltonul şi am ieşit afară în frig. Ce fel de păcat era ăsta? Spiritul meu obosit. Prostănac bătrân. Spiritul meu, care odinioară avea aripi de foc. Dacă te-ar fi atins câtuşi de uşor pintenii speranţei te-ai fi aprins. Hei, tu, bolnav care răsuflă greu, cal care nu mai e bun de nimic. Există oare ceva pe lume care să nu se stingă niciodată? Spiritul meu, amărât senil cu răni sângerânde. De-acum nici savoarea vieţii, nici furtuna nepotolită a dragostei nu mai poate ajunge la apele tale. Tu,

fior al timpului care mă faci să dispar încet la fiece suflare. Timp care-mi iei spiritul şi mi-l duci departe. Nu ştiu cum am ajuns la fântână, cum am ridicat pietrele şi am deschis capacul, nu mai judecam. M-am aplecat şi am strigat în gol. Mamă! Când mi-ai băgat ţâţa cu forţa în gură, de ce mi-ai dat lacrimi în loc de lapte? Mamă! De ce atunci când mi-ai strâns în braţe trupul subţire ai rostit numele tatei, şi nu pe-al meu? Când îmi spuneai Kamil în loc de Kamo înţelegeam că la el te gândeai. Chiar şi în ultima noapte aici mi-ai spus Kamil. Ştiam că piatra pe care ai călcat nu era bine fixată şi se mişca din loc. Urma să cazi, mamă! Îmi spuneai că datorită tatei m-am născut, că lui îi datoram viaţa asta. Pedeapsa lui Dumnezeu! Morţii s-au dus. Nu pricepeai ce crudă e lumina. Arată numai pe dinafară lucrurile şi nu ne îngăduie să privim înăuntru.

Frizerul Kamo a mormăit ultimele cuvinte ca pentru sine. Şi-a aplecat capul în faţă, apoi l-a smucit pe spate şi s-a lovit de perete.

— Criză de epilepsie! a strigat Doctorul, întinzându-l imediat pe Kamo pe jos.

Ca să nu-şi înghită limba, i-a băgat între dinţi bucata de pâine pe care o păstram pentru un eventual nou coleg de celulă. Eu i-am ţinut picioarele. În criză, Kamo se zbătea şi făcea spume la gură.

Uşa celulei s-a deschis. Gardianul care stătea ca un uriaş deasupra capului nostru ne-a strigat:

— Ce-i, bă?

— Prietenul nostru are o criză de epilepsie, a spus Doctorul, ca să-l ajutăm să-şi revină e nevoie de un miros puternic, de colonie sau de ceapă.

Gardianul a păşit înăuntru şi a zis:

— Dacă prietenul vostru cretin dă ortul popii, să mă anunţaţi să vin să-i iau leşul.

Dar ca să fie sigur s-a aplecat să se uite la faţa lui Kamo. Gardianul puţea a sânge, mucegai şi umezeală. Era clar că

băuse înainte să-şi înceapă tura, suflarea îi duhnea a alcool. După ce a aşteptat puţin, s-a retras şi a scuipat pe jos.

Când închidea uşa în urma lui, în ferestruica celulei de vizavi am văzut faţa fetei care fusese adusă azi. Avea ochiul stâng închis şi buza de jos spartă. Era prima ei zi aici, însă era evident după culoarea rănilor că o torturau de mai multă vreme. După ce uşa s-a închis, m-am aplecat pe planşeu. Pe de o parte îi ţineam strâns picioarele lui Kamo, iar pe de alta îmi lipeam obrazul de beton ca să-i pot vedea picioarele gardianului prin spaţiul de sub uşă. Se întorsese spre fată şi aştepta. Se vedea după picioare, care-i rămăseseră nemişcate. Oare fata nu se trăsese în spate din ferestruică, nu se aşezase într-un colţ întunecos al celulei? Gardianul nu înjura, nu o ameninţa, nu îi izbea în uşă şi nu intra în celula ei s-o dea de toţi pereţii. În timpul ăsta, Kamo avea convulsii şi încerca să-şi elibereze picioarele din strânsoarea mea. Îşi întinsese braţele în lateral şi se-mpingea cu mâinile în pereţii celulei. După o ultimă zvârcolire, spasmele au încetat şi hârâitul i s-a potolit. Gardianul, care pândise celula de vizavi, a lăsat-o şi el în pace pe fată şi a plecat, zgomotul paşilor lui îndepărtându-se pe coridor. M-am ridicat şi m-am uitat spre celula de vizavi. Când am văzut-o pe fată în ferestruică, am dat din cap, dar ea nu s-a mişcat. După o vreme, s-a tras înapoi şi s-a făcut nevăzută în întuneric.

Doctorul s-a sprijinit de perete şi şi-a întins picioarele. L-a aşezat pe Kamo cu capul pe picioarele lui.

— Va dormi în poziţia asta o perioadă, a spus.

— Poate să ne audă? am întrebat.

— Unii pacienţi în situaţia asta pot să audă, alţii nu.

— Nu e corect să ne povestească atât de multe despre el, să-l avertizăm.

— Ai dreptate, ar trebui să se oprească.

Doctorul l-a privit pe Frizerul Kamo ca şi când ar fi culcat pe genunchi nu un simplu bolnav, ci pe propriul fiu. I-a şters sudoarea de pe frunte şi i-a aranjat părul.

— În ce stare e fata de vizavi? a întrebat el.

— Are cicatrici mai vechi pe faţă, e clar c-o torturează de mult, am spus.

M-am uitat la faţa liniştită a Frizerului Kamo. Clientul căruia i se păruse ciudat avea dreptate; cum putea un astfel de om să iubească poezia? Dormea ca un copil obosit după o zi întreagă de jucat afară. Probabil că sub pleoape privea acum în întuneric, întins lângă fântână. Ţinându-se pesemne de pietrele umede, dar nu, n-avea încredere în pietre, poate cu ajutorul unei frânghii pe care o lăsase în fântână, coborâse şi intrase-n apa din fundul puţului. Acolo Kamo e şi nordul, şi sudul şi are-n stăpânire estul şi vestul. Viaţa din afară i se topise, şi se prefăcuse în fântână în adâncul fântânii, în apă devenise apă.

— Cât am zăcut inconştient? a mormăit Kamo cu ochii întredeschişi.

— Jumătate de oră, a răspuns Doctorul.

— Mi s-a uscat gâtul.

— Ridică-te uşor.

Kamo s-a săltat în şezut şi s-a rezemat de perete. A băut apă din sticla de plastic pe care i-a ţinut-o Doctorul.

— Cum te simţi? l-a întrebat acesta.

— Şi obosit, şi odihnit, la dracu'. Trebuia să vă povestesc despre boala mea. A început imediat după moartea mamei, în primăvară. N-a durat mult, în câteva săptămâni mi-am revenit. Se spune că trecutul se întoarce, ştiţi? După ce m-a părăsit Mahizer, crizele au început din nou.

— Demirtay şi cu mine vom avea grijă de tine aici. Am să-ţi spun ceva important, Kamo. E plăcut să pălăvrăgeşti, dar celulele astea au regulile lor. Nu putem şti cine va dezvălui toate secretele şi va povesti anchetatorilor tot ce a auzit aici când nu va mai rezista torturii. Flecărim aici ca să mai treacă timpul, nu şi să dezvăluim secrete. Înţelegi?

— Şi nu ne vom spune deloc adevărul? a întrebat Kamo.

Locul omului dur de mai devreme fusese luat de cel al unui bolnav supus.

— Păstrează-ţi secretele pentru tine, a răspuns Doctorul. Nu ştim de ce ai fost adus aici şi nici nu vrem să ştim.

— Nu sunteţi curioşi ce fel de om sunt?

— Uite ce este, Kamo, dacă eram amândoi afară n-aş fi vrut să te întâlnesc sau să mă aflu în acelaşi loc cu tine. Dar aici **suntem în braţele durerii, în ghearele morţii. Nu-i cazul să judecăm pe nimeni. Trebuie să avem grijă unul de celălalt. Să** nu uităm că aici suntem în forma cea mai pură a omului, de fiinţe care suferă.

— Dar nu mă cunoaşteţi, a zis Kamo. Încă nu v-am povestit nimic.

M-am uitat la Doctor şi el la mine şi am aşteptat în linişte.

Era clar că Frizerul Kamo îşi alegea cuvintele şi le cântărea atent înainte de a le rosti.

— Memoria de care mă plâng acum e ca un negustor zgârcit, păstrează orice cuvinţel. Tu, studentule, ştii că vorbele din povestirea ta de mai înainte se spune că lui Confucius îi aparţin? În frizerie, deasupra oglinzii, în dreptul steagului naţional aveam un poster cu o femeie pe jumătate goală şi dedesubt apăreau scrise cuvintele astea. În poster era o fată cu picioare lungi, cu fusta colorată ridicată şi care în timp ce alerga îşi întorsese capul şi privea ruşinată către mine şi clienţii care aşteptau. Între picioarele ei scria că o femeie cu fusta ridicată aleargă mai repede decât un bărbat cu chiloţii în vine. Clienţii mei, răpiţi uneori de frumuseţea fetei de pe afiş, nu credeau în adevărul vorbelor acelora, simţind că dacă fata ar intra în viaţa lor, ar trăi împreună atât de fericiţi, încât ar fi în stare să uite de lumea întreagă. Într-o zi, un client scriitor, privind afişul, a murmurat: Ah, Sonya! Toţi l-am auzit şi am crezut că ăsta era pesemne numele fetei. Când i-a venit rândul scriitorului la tuns, s-a aşezat pe scaun şi a-nceput să-mi povestească îndelung. A pornit de la mine. Mi-a zis că am un suflet ca de rus. Văzând el că mă mir, mi-a dat exemple din ce spusesem altă dată când trecuse pe acolo şi ţinuse minte. Dacă m-aş fi născut în Rusia, ori eram dintre Karamazovi, ori trăiam în subterană, ori ajungeam un mizerabil ca şi tatăl Soniei, Marmeladov. Tot ce mi-a spus scriitorul despre fiecare din aceste personaje din cărţile lui

Dostoievski mi se potrivea ca o mănuşă. Dostoievski descria aceeaşi stare de spirit la aceste personaje, mai întâi la personajul Marmeladov din romanul *Crimă şi pedeapsă*, apoi în primul capitol din *Însemnări din subterană* şi mai târziu în toată povestea *Fraţilor Karamazov.* Diferenţele dintre ei erau mici, însă destul de însemnate cât să-i ducă în cu totul alte locuri în cursul vieţii. Tatăl Sonyei, Marmeladov, era un vicios; ştia că e mizerabil şi o spunea ca să şi-o reproşeze singur. Era un amărât învins de soartă. Sonya îşi iubea foarte mult tatăl, pe acest amărât. Ah, frumoasă, săracă şi uşuratică Sonya! Cine n-ar fi în stare să înfăptuiască crime cu sânge rece pentru ea, dacă în final ar fi sigur că astfel i-ar câştiga dragostea! Omul din Subterană îşi expune propria degradare pentru a o scoate la iveală pe a altora şi transformă asta în mânie. În dorinţa lui de a-i găsi pe cei care-i semănau şi de a le ţine o oglindă în care să se privească, i se frânge sufletul. Parcursul Karamazovilor era însă cu totul altul. Erau arţăgoşi şi între ei, şi cu alţii, şi chiar cu viaţa însăşi. Nu se simţeau nici jalnici ca Marmeladov, nici nu-şi vedeau expunerea stării mizere ca pe o modalitate de a-i pune pe alţii în lumină, ca Omul din Subterană. Ticăloşia lor era un destin inevitabil, ca o rană din care curge puroi încontinuu. Nu se străduiau să accepte viaţa aşa cum era, ci să se lupte cu ea, iar când erau răniţi, să-şi verse sângele şi să mâzgălească faţa vieţii. Tocmai viaţa asta mi-a deschis şi mie acum o nouă pagină. La dracu'! Mai îmblânziţi-vă privirile, nu vă uitaţi la mine ca ăia care ardeau în iad. De trei zile vă ascult poveştile şi gemetele de după tortură. Acum auziţi-mă şi voi pe mine!

Kamo ne-a privit dispreţuitor, a dus din nou la gură sticla cu apă şi a continuat.

— Nu ştiu ce-o să se întâmple, o să-mi dea drumul sau o să mă tortureze ca pe voi? Durerea se înstăpâneşte peste trup şi teama îţi ia sufletul prizonier, iar oamenii, ca să-şi salveze trupurile, îşi vând sufletul. Mie nu mi-e frică. Tot o să vorbesc cu cei care mă torturează şi o să le povestesc secretele pe care vouă nu vi le-am povestit. O să le spun orice vor să ştie şi o

să le răspund la întrebări punându-mi sufletul în mâinile lor. Aşa cum un croitor întoarce o haină pe dos, descoase şi scoate astarul dinăuntru, aşa şi eu o să îmi scot ficaţii şi o să-i expun în faţa lor, povestindu-le mai mult decât îmi cer. Întâi o să mă asculte curioşi, o să-mi înregistreze toate cuvintele că poate le va fi ceva de folos, dar cu timpul o să înceapă să fie deranjaţi de vorbăria mea. O să înţeleagă că tot ce povestesc sunt adevăruri pe care nu vor să le audă despre ei înşişi. În viaţa asta omul se teme cel mai mult de sine însuşi. Şi-o să se teamă şi-o să încerce să mă facă să tac. Oamenii care mai înainte mă torturau ca să vorbesc, de data asta o să mă crucifice, o să-mi aplice şocuri electrice, o să mă lase într-o baltă de sânge ca să mă opresc, să tac. Oricât de teribil e pentru mine adevărul, la fel va fi şi pentru ei. Voi povesti totul despre mine şi îi voi face să se confrunte cu acea parte din ei pe care nu vor să o vadă. O să se mire ca leproşii care se uită la ei înşişi în oglindă pentru întâia dată, o să se dea înapoi şi o să se lipească de perete, şi pentru că n-o să poată să se schimbe pe ei, nu vor găsi altă soluţie decât să spargă oglinda, adică să-mi mutileze faţa şi să îmi rupă oasele. Nici dacă-mi taie limba nu vor obţine mare lucru, gemetele mele o să-i surzească, am să le blochez minţile la un singur adevăr. La dracu', şi când vor fi acasă se vor trezi la miezul nopţii lac de sudoare şi-o să termine dintr-o sorbire sticla cu cea mai tare băutură pe care o au. Unde să poată fugi? Adevărul e în jugulara omului. Ori îl acceptă, ori îşi taie venele. Fiecare are o soţie iubitoare, care să îi ia în braţe să-i consoleze, care o să le aprindă o ţigară şi-o să le-o pună între degetele tremurânde. O să le fie o teamă îngrozitoare să-şi afle propriile adevăruri. Acum înţeleg de ce nu m-au luat la anchetă zilele astea trei. Le e frică de mine.

Frizerul Kamo vorbea din străfunduri, din ascunzişurile adâncimilor, din colţurile cele mai întunecate. Se ascunsese foarte mult, fusese călcat în picioare şi rănit profund. Nu se ştie dacă se ascunsese pentru că fusese rănit sau era rănit pe măsură ce se ascundea mai mult. Eu mă sufocam în întunericul

pe care Kamo îl îndrăgea. Când mă legau la ochi şi mă scoteau pe uşa de fier, ieşeam şi din lumea care-mi era cunoscută. Înţelegeam valoarea direcţiei şi încercam să mă ţin de cuvintele împrăştiate din mintea mea. Nu e simplu să gândeşti în întuneric. Lumea era chiar lângă mine, voiam să mă întorc la ea.

Kamo îşi mijise ochii şi privea obosit. Îl deranja şi cea mai neînsemnată rază de lumină ce ajungea înăuntru, poate de asta şi voia mereu să doarmă.

— O singură dată mama nu s-a supărat pe mine pentru că am zăbovit la fântână, a zis el. În ziua aceea visase că au ars lemnele pentru foc. Era semn că scăpase de griji. Ce ciudat, eu în celula asta am visat pentru prima dată lemne arse. De care grijă să scap, când trecutul meu rămâne îngheţat?

— O să treacă şi zilele astea, la fel cum au trecut şi cele de demult, a spus Doctorul. Visul îţi spune că vei scăpa de aici, că vei fi iarăşi liber.

— Liber? De când am pierdut-o pe Mahizer, pentru mine totul s-a schimbat, nici o piatră nu mai stă la locul ei.

— Te chinui singur. Toţi trecem prin momente grele în viaţă. Doctorul a aşteptat puţin, apoi a continuat: Aici trebuie să gândeşti pozitiv, Kamo. Închipuie-ţi că am fi afară, că stăm de vorbă pe malul apei în Ortaköy, de pildă, contemplând celălalt ţărm.

Doctorului îi plăcea să ne îndrepte gândurile spre lumea de afară. El m-a învăţat cum să fac asta. Era mai bine să visezi la viaţa de afară decât să stărui să vorbeşti de propriile suferinţe. Timpul, oprit în loc în celulă pentru că trupurile ne fuseseră prinse în capcană, începea să ticăie din nou îndată ce mintea ne zbura afară. Mintea noastră era mai puternică decât corpul, iar Doctorul spunea că se dovedise şi clinic. Ne gândeam deseori la viaţa de afară şi împărtăşeam spre exemplu buna dispoziţie a oamenilor care se plimbau pe malul apei. Făceam cu mâna celor care dansau pe muzica gălăgioasă de pe un vas din apropiere de ţărmul din Ortaköy. Treceam pe lângă îndrăgostiţi care se îmbrăţişau. Când soarele apunea, Doctorul cumpăra o

pungă de corcoduşe de la un vânzător ambulant. Zâmbind, mă servea mai întâi pe mine.

Săptămâna trecută, într-o zi fusesem adus pe jumătate leşinat şi azvârlit în celulă. Cu buzele uscate de sete, am murmurat ceva neînţeles. Doctorul crezuse că vreau apă, aşa că m-a îndreptat în şezut încercând să-mi dea să beau, dar eu mi-am deschis ochii şi i-am zis: „Nu vreau apă, ci corcoduşe". Am râs atunci pe tema asta două zile. Doctorul l-a întrebat pe Kamo dacă vrea şi el corcoduşe.

Kamo n-a gustat gluma. Mintea lui nu era pe aceeaşi frecvenţă cu a noastră.

— Trecutul, Doctore, a zis el, trecutul nostru...

Doctorul şi-a lăsat în jos mâna întinsă în aer de parcă i-ar fi oferit corcoduşe.

— Trecutul nostru e acum la o distanţă la care nu îl mai putem ajunge. Mai bine ne-am gândi la ziua de mâine, i-a spus.

— Ştii, Doctore, nici Dumnezeu nu poate schimba trecutul. Dumnezeu, care e atotputernic, stăpâneşte peste prezent şi viitor, dar nu poate să se atingă de trecut. Dacă nici măcar puterea Lui nu este de ajuns, ce suntem noi pe lângă El?

Pentru prima dată Doctorul l-a privi pe Kamo cu milă, apoi a zâmbit.

— Tuturor frizerilor pe care-i cunosc le place să vorbească, şi discută despre fotbal sau femei. Tu de ce vorbeşti despre asemenea lucruri? Dacă eram clientul tău, nu mai dădeam a doua oară pe la frizeria ta. Poate că frizerii n-ar trebui să facă facultate, altfel unde s-ar mai duce bărbaţii să stea de vorbă despre fotbal şi femei?

— Şi dacă nu aveam şcoală, tot mi-aş fi pus întrebările astea.

— Gândeşte-te aşa, Kamo. Te plângeai de copilăria petrecută cu mama ta, dar când ţi-ai întâlnit soţia ai scăpat de acel trecut. Şi acum va fi la fel, când vei găsi un alt motiv să fii fericit mâine, vei uita zilele care au trecut.

— Alt motiv să fiu fericit?

Doctorul a tras adânc aer în piept. Şi-a frecat mâinile îngheţate. S-a uitat în sus, de parcă se gândea cum să o scoată la capăt cu un pacient încăpăţânat de la cabinet. În clipa aceea a scârţâit greu uşa de fier.

Ne-am uitat unul la altul. Se auzeau vocile bine dispuse ale anchetatorilor intrând pe uşă. Am ascultat atent cu toţii ce se vorbea pe coridor.

— S-a înmuiat?

— Într-o zi-două e gata.

— Ce-a servit azi?

— Şocuri electrice, umeraşe, apă cu presiune.

— Numele, adresa?

— Alea le ştim.

— E peşte mare sau vreun răhăţel?

— Moşul ăsta e peşte mare.

— Care celulă?

— 40.

Era celula noastră.

Ne-am îngrămădit laolaltă picioarele îngheţate, încercând să prindem o ultimă urmă de căldură. Puteam să plecăm şi să nu ne mai întoarcem. Sau puteam s-o luăm din loc întregi la minte şi să ne întoarcem ţăcăniţi; să plecăm oameni şi să ne întoarcem preschimbaţi în animal cu spiritul ciopârţit.

— Vin să mă ia, a zis Kamo îndreptându-şi privirea către ferestruică. La ţanc.

Paşii s-au apropiat. Uşa celulei s-a deschis. Doi gardieni ţineau de la subraţ un bărbat voinic şi în vârstă, cărându-l cu greu. Capul bărbatului îi căzuse în piept şi era plin de sânge peste tot.

— V-am mai adus un coleg.

M-am ridicat cu Doctorul, l-am luat pe bărbat înăuntru şi l-am întins pe jos. Gardienii au închis uşa şi au plecat.

— E aproape degerat, a spus Doctorul.

S-a uitat dacă sângerează sau dacă are vreun os rupt. I-a ridicat pleoapele şi i-a examinat ochii în lumina slabă. I-a luat

un picior şi a început să-l maseze. I-am luat şi eu celălalt picior între palme, era rece ca gheaţa.

— Mă întind pe jos, culcaţi-l pe mine, a zis Frizerul Kamo. Trebuie să-l ferim de beton.

L-am luat pe bătrân împreună cu Doctorul şi l-am culcat pe spatele lui Kamo. Ne-am întins şi noi de-o parte şi de alta şi l-am luat în braţe. Demult, oamenii dormeau cu vacile şi cu câinii ca să se încălzească. Celula ne trimitea înapoi la începuturile istoriei. Îmbrăţişam un om pe care nu-l cunoşteam, încercând să-l readucem astfel la viaţă.

— Tu eşti bine, Kamo?

— Da, Doctore. Zici că l-au făcut să aştepte pe omul ăsta dezbrăcat în zăpadă.

— Zăpadă?

— Da, în ziua când m-au prins a nins fără oprire, a zis Frizerul Kamo.

— Se pare că anul ăsta iarna a venit devreme. Când m-au arestat pe mine era soare afară.

În timp ce Doctorul şi Frizerul Kamo discutau, eu mă mulţumeam să ascult. Nu găseam o portiţă să intru în vorbă. De trei zile, Kamo ori se făcea că nu mă vede, ori mă certa. Uneori îmi spunea „student", alteori „puşti". Aveam optsprezece ani şi aşteptam să-mi arate şi mie măcar puţin din respectul pe care i-l arăta Doctorului. Când am fost arestat, bănuiam cam ce mă aşteaptă aici, dar între bănuielile mele nu intra şi un coleg de celulă problematic. Suferinţa era fără limite, ori rezistam, ori clacam, dar cu Kamo nu ştiam cum să mă port. Şi când m-au prins unul din poliţaii civil îmi zisese întruna „puştiule" şi, în vreme ce-mi strivea degetele în maşină: „Va fi păcat de tine, puştiule, vorbeşte odată". Când i-am zis „Nu sunt puşti", şi-a încolăcit ambele mâini de gâtul meu şi a încercat să mă sugrume. L-au oprit ceilalţi poliţai, sau îşi jucaseră jocul dintotdeauna. Îmi ştiau numele adevărat şi mă întrebau cu cine trebuia să mă întâlnesc. Nu mă miram că-mi ştiau numele cât

mă uimea că erau la curent cu locul şi ora întâlnirii. „Nu sunt puşti, sunt student la universitate. Eram în drum spre cursuri, despre ce întâlnire vorbiţi?" „Atunci, de ce ai fugit?" Când băgasem de seamă că sunt urmărit, intrasem pe prima străduţă şi începusem să alerg. „Am întârziat, doar încercam să ajung la curs."

După jumătate de oră m-au adus la locul de întâlnire, în staţia de autobuz din faţa Bibliotecii Universităţii din Istanbul. Mi-au spus să aştept în staţie şi că dacă încerc să fug, mă împuşcă. Poliţaii civil care coborâseră din maşină s-au împrăştiat în jur şi au început să-i urmărească de departe pe toţi cei care aşteptau în staţie împreună cu mine. M-am uitat la ceas, era două fără trei minute. Regulile de întâlnire erau stricte. Se venea cu cel mult trei minute înainte de ora stabilită şi, dacă întâlnirea nu avea loc, nu se aştepta mai mult de trei minute. Uitându-mă la călătorii care coborau din autobuzul din faţa mea, mi-a fost teamă să nu dau ochii cu omul cu care trebuia să mă întâlnesc. M-a mirat să văd atât de aglomerată staţia în care veneam atât de des. În jur era plin de studenţi, turişti şi bărbaţi în costume. Timpul trecea, se făcuse două fără două minute. I-am scrutat pe cei care priveau spre mine de pe trotuarul opus. În aglomeraţie oamenii se amestecau unii cu alţii. Persoana cu care trebuia să mă întâlnesc putea fi între cei care se strecurau printre maşini şi veneau cu paşi grăbiţi spre trotuarul unde mă aflam. Poate că avea să simtă că i se pregăteşte o capcană, poate îi atrăgea atenţia vreo schimbare când trecea pe lângă poliţaii civil care mă supravegheau. Poate înţelegea după îngrijorarea de pe faţa mea că fusesem prins, se pierdea în mulţime imediat şi pleca. M-am uitat la ceas, era două fără un minut. Dintr-odată, m-am aruncat înaintea autobuzului care se apropia. Autobuzul m-a spulberat. Am auzit ţipete. Câţiva oameni m-au luat de la subraţ şi m-au cărat până la o maşină. Pe bancheta din spate au început să-mi care pumni. „Care era, netrebnicule, spune, care era?" Mi-au băgat în gură ţeava pistolului. Nu puteam

să-mi deschid ochii, eram ameţit. „Ai cinci secunde să vorbeşti, altfel trag." După cinci secunde mi-au scos pistolul din gură şi m-au strâns de boaşe. Am vrut să ţip şi mi-au acoperit gura. Îmi curgeau lacrimi.

Nu contează cât te pregăteşti. Atunci când simţi durerea, mintea îţi stă în loc. Din cauza durerii scurgerea timpului se opreşte şi simţul viitorului se pierde. Realitatea dispare şi tot universul se reduce parcă doar la trupul tău. Ţi se pare că va exista numai acel moment şi că niciodată n-ai să treci la un alt punct din viitor. Semăna cu prinderea lui Kamo în trecut. Îl înţelegeam. Şi totuşi îmi puneam întrebări fără înţeles, mă gândeam de ce, din tot acest timp de miliarde de ani, suntem exact în momentul în care sufăr eu? Era ca-n povestea cu copilul care, după ce s-a fript la mână cu paharul fierbinte, începe să privească bănuitor toate obiectele. Nu ştiam să definesc altceva în afară de durere şi nu puteam să mă gândesc la altceva decât la timp. L-aş fi întrebat pe Doctor dacă aş fi crezut că-mi va răspunde la întrebări. Doctorul considera că ne puteam păstra rezistenţa evitând să ne gândim la durere. Când timpul fără sfârşit venea să se adune în trupul meu, nu mă puteam abţine să mă întreb: De ce, dintr-un flux de miliarde de ani, eram tocmai în momentul în care sufeream?

Doctorul şi-a ridicat capul şi m-a întrebat şi pe mine:

— Eşti bine?

— Da.

— Să ne ridicăm, altfel Kamo va îngheţa.

Ne-am scos hainele şi le-am întins pe jos. Frizerul Kamo nu avea haină. L-am culcat pe bătrân pe haine. Doctorul i-a luat pulsul la gât. Şi-a udat degetele cu apă şi i-a atins buzele uscate. Omul a tuşit, iar pieptul i s-a ridicat şi a coborât de câteva ori cu repeziciune.

Ne-am aşezat toţi trei unul lângă altul, rezemaţi de perete. Ne-am uitat la chipul şi la părul lung al bărbatului. Picioarele lui aproape atingeau uşa. Ocupa toată celula de unul singur,

ca un cadavru în cimitir. Noi fuseserăm deja îngropaţi în acelaşi cimitir. Oraşele se construiau pe ruinele vechilor oraşe, iar morţii erau îngropaţi în mormintele unora răposaţi mai înainte. Istanbulul respira prin celulele subterane în care ne aflam, iar noi păstram izul oamenilor care plecaseră dintre noi. Rămăşiţele vechilor oraşe şi ale oamenilor de demult ni se impregnaseră în minte. Duceam o mare greutate pe umeri. De-asta durerea ne izbea-n carne cu-atâta violenţă.

— O să trăiască? a întrebat Frizerul Kamo. Dacă n-o să trăiască, o să avem iar mai mult loc ca la început. De-abia încăpeam trei inşi, acum suntem patru. Cum o să mai dormim?

Doctorul nu i-a răspuns. Şi-a pus mâna deasupra inimii bătrânului, ca şi cum ar atinge o carte sfântă. A închis ochii şi a aşteptat. Avea o linişte care învia morţii şi potolea durerile.

— O să-şi revină, o să-şi revină, a mormăit el.

Oare când am fost adus leşinat la fel s-a uitat şi la mine şi a aşteptat să îmi revin încet-încet? Oare mi-a ascultat răsuflarea mai mult decât pe a lui?

M-am ridicat şi m-am dus la ferestruică. Şi fata din celula de vizavi venise lângă gratii. Am salutat-o din cap. Am căutat o schimbare a expresiei ei, ca răspuns la salutul meu. Nu puteam să vorbim, chiar şi o şoaptă putea să răsune pe coridor şi să ajungă la urechile gardienilor. I-am făcut semn cu mâna cu sensul de: „Te simţi bine?". M-a măsurat din ochi, apoi a dat din cap că da. Părea că dormise, arăta odihnită. Nu mai avea sânge pe buza de jos, dar ochiul tot închis era. Şi-a scos mâna stângă în dreptul ferestruicii, trasând în aer litere cu arătătorul. Nu am înţeles de cine întreba şi când mi-a observat nedumerirea a scris din nou. „Cum se simte bărbatul care abia a venit, Unchiul Küheylan?", m-a întrebat. Ştia numele omului, îl cunoştea. Am desenat la fel ca ea litere în aer: „Va trăi" şi apoi m-am prezentat: „Eu sunt Demirtay".

Când fata îşi scria la rândul său numele cu degetul ei subţire, geamătul bătrânului m-a făcut să mă întorc spre el. Şi-a deschis

ochii. Încerca să priceapă unde este. S-a uitat la Doctor şi la Frizerul Kamo care se aflau la căpătâiul lui. A cercetat pereţii şi tavanul. A pipăit podeaua, simţind betonul pe care zăcea.

— Istanbul? a întrebat cu voce răguşită, sunt în Istanbul?

Şi-a închis ochii şi a adormit cu o expresie ciudată, aducând mai mult a fericire decât cu figura cuiva care îşi pierde cunoştinţa.

A doua zi

Povesteşte Doctorul

CÂINELE ALB

— Unchiule Küheylan, ai crezut că celula asta e Istanbul? Acum suntem sub pământ, deasupra e plin de străzi şi de clădiri. Oraşul se întinde de la un capăt la celălalt al zării, până şi cerului i-e greu să îl acopere pe tot. Dedesubt, estul şi vestul sunt totuna, dar deasupra, dacă urmăreşti suflarea vântului, dai peste apele Bosforului şi poţi privi de pe-o colină valurile de culoarea safirului. Dacă ai fi văzut pentru întâia oară Istanbulul de care-ţi povestea tatăl tău odinioară nu din această celulă, ci de pe puntea unui vapor, ai fi înţeles, Unchiule Küheylan, că oraşul ăsta nu constă în trei pereţi şi o uşă de fier. Cei care vin cu vaporul de departe văd întâi Insulele Principilor, pe dreapta, învăluite în ceaţă. Vei crede că acele umbre sunt stoluri de păsări care s-au aşezat acolo să se odihnească. Zidurile care se întind în partea stângă ca un şarpe de-a lungul ţărmului se întâlnesc cu un far mai încolo. Cum se ridică ceaţa, culorile se înmulţesc. Atunci poţi admira cupolele şi minaretele zvelte aşa cum te minunezi la tine în sat privind carpetele de pe pereţi. Când te pierzi privind îndelung desenul din carpetă te gândeşti că, într-o altă lume, o viaţă de care n-ai habar se scurge fără tine; acum, un vapor te poartă drept în inima acelei vieţi. Omul constă într-o suflare pe care o dai când suspini. Îţi spui că viaţa nu ajunge şi ai impresia că oraşul care se-ntinde la orizont cu zidurile, turnurile şi cupolele lui e un nou cer.

Pe punte, şalul roşu al unei doamne este luat de vânt şi purtat, atingând ţărmul înaintea vaporului. Tu te amesteci în mulţime şi cutreieri pe străzile pietruite exact cum se învârteşte acel şal. Când ajungi în Piaţa Galata, printre strigătele vânzătorilor, scoţi tutun din buzunar şi îl rulezi. Te uiţi la o femeie în vârstă care se apropie încet-încet, trăgând de frânghie o oaie. Un băiat strigă la ea: Mamaie, unde te duci cu câinele legat? Mamaia se întoarce şi se uită la oaie, apoi la tânăr, şi îi spune: Eşti orb, băiete, e oaie, nu e câine. Şi tu o iei pe urma bătrânei. Un tânăr care vine din faţă îi spune acelaşi lucru: Mamaie, îţi plimbi câinele? Mamaia se întoarce iar şi se uită la oaie, apoi îl repede pe băiat: Nu-i câine, e o oaie, ce-aveţi, v-aţi îmbătat de cu zi? Mai încolo un altul o întrebă: De ce i-ai pus o frânghie la gât câinelui ăstuia turbat? Apoi strada rămâne pustie şi gălăgia se opreşte. Mamaia căreia îi ieşise cocoaşa, băgându-te de seamă, te întreabă: Am înnebunit eu oare, omule? Mi s-a părut mie că un câine este oaie? Când mintea mi s-a golit, s-a golit şi lumea din jur, ai mai rămas doar tu şi acest animal ciudat din mâna mea. În timp ce Mamaia vorbeşte, te uiţi la animalul de la capătul frânghiei. Ce vezi e câine sau e oaie? Ţi-e teamă ca ziua asta din Istanbul care a început cu îndoieli să nu-ţi prezică o viaţă plină de îndoieli. Mamaia se îndepărtează încetişor, trăgând după ea frânghia. Dar tu nu te mai uiţi la ea, ci în jur, la ce a înfăptuit omul. Turnuri, statui, pieţe, a construit după gândirea lui ziduri care nu se mai termină. Marea şi pământul erau şi înainte de om, dar oraşele sunt lumea pe care el a făurit-o. Înţelegi că oraşul s-a născut datorită omului şi că are nevoie de el aşa cum florilor le este necesară apa. La fel ca frumuseţea naturii, frumuseţea oraşelor constă în existenţa lor. Pietrele necioplite devin uşi de templu, iar bucăţile de marmură spartă, o statuie solemnă. Şi te gândeşti că de-asta nu trebuie să te mire că în oraş oile sunt câini. Te plimbi până când soarele coboară în spatele acoperişurilor. Bei apă rece dintr-o cişmea veche din stradă. Când auzi un lătrat de câine îţi ridici capul

şi priveşti în direcţia de unde vine zgomotul. Vezi şalul roşu fluturând în vânt dinspre Galata înspre mare. Ce călătorie ciudată este viaţa! Şalul care vine dinspre mare se întoarce în mare, iar tu te-ntrebi unde se întoarce omul de la oraş. Mergi cu paşi grei spre strada de unde s-a auzit lătratul câinelui, de parcă acolo ar fi semnul pe care-l cauţi. Întâi mirosul pe care-l simţi te îndreaptă către curtea părăsită din apropiere şi apoi fumul care se-nalţă de acolo. Te apropii şi priveşti peste zid. Trei tineri stau pe jos, frig carne la foc şi beau vin, veselindu-se. Unul dintre ei fredonează un cântec încetişor. Când vezi blana de lângă ei şi frânghia aruncată pe jos, îţi dai seama că este oaia acelei bătrâne, iar cei trei băieţi sunt cei care şi-au râs de femeie şi au umblat toată ziua după ea. Mamaia a picat în plasa lor şi, convinsă că oaia pe care-o ţinea de frânghie e câine, i-a dat drumul. Cei trei băietani care luaseră oaia au venit degrabă aici şi au aşternut masa, stând la poveşti.

Unchiul Küheylan, care nu şi-a luat ochii de la mine cât am povestit, a râs. Am repetat şi eu ultima frază a povestirii, asemenea Studentului Demirtay.

— Cei trei băietani care luaseră oaia au venit degrabă aici şi au aşternut masa, stând la poveşti.

Unchiul Küheylan a râs şi mai tare.

— Povesteşti frumos, Doctore, a zis el, dar o voce mică din lăuntrul meu încă îmi spune că celula asta este Istanbulul. Tata povestea atât de mult despre Istanbul, încât uneori încurcam realitatea cu ce-mi închipuiam. Când eram mic nu ştiam: oare poveştile lui despre oraşul subteran, care se întindea de la un capăt la celălalt al zidurilor, şi despre oamenii dispăruţi care locuiau în cimitir şi care numai noaptea ieşeau erau lucruri adevărate pe care le văzuse sau făceau parte din *O mie şi una de nopţi*? Cum ziceai, Doctore, viaţa e o călătorie ciudată. Acum două săptămâni, la sediul de poliţie dintr-un sat îndepărtat m-au legat la ochi, apoi am trecut printr-un tunel întunecat şi am deschis ochii în Istanbulul tatălui meu.

Unchiul Küheylan dădea din mâini când vorbea, pieptăna aerul şi ducea două degete întinse la gură, ca şi cum ar ţine o ţigară.

— Serile tata făcea figuri din umbre cu mâinile la lumina lămpii cu gaz, construia oraşe cu degetele lui iscusite. Şi aşa zugrăvea Istanbulul. Închipuia vapoare din umbre lungi, şi trenuri din umbre şi mai lungi, apoi făcea umbra unui tânăr ce aştepta sub un copac. Când ne întreba ce aşteaptă tânărul, spuneam în cor că îşi aşteaptă iubita. Atunci tata se încăpăţâna şi făcea tocmai invers. Îl băga pe tânăr la închisoare, îl arunca în peşteri de tâlhari, şi tocmai când ne pierdeam speranţa îl făcea să-şi întâlnească iubita. Istanbulul este foarte mare, spunea el, dincolo de fiecare zid e o altă viaţă şi dincolo de fiecare viaţă dai de alt zid. Istanbulul este ca o fântână, e şi adânc, şi strâmt. Pe unii îi ameţeşte adâncimea lui, alţii se simt stânjeniţi de îngustimea lui. Apoi tata spunea: Să vă povestesc o întâmplare din Istanbul pe care am văzut-o cu ochii mei. Şi ne povestea, zugrăvind imaginile poveştii prin umbre cu degetele pe perete, şi ne lua din căsuţa noastră şi ne purta prin acel oraş neştiut care se năştea graţie luminii lămpii şi ne învăluia nopţile cu nemărginirea lui. Am crescut cu poveştile tatei, Doctore. Ştiu bine uşa, pereţii şi tavanul ăsta întunecat, este exact locul de care ne spunea el.

— E abia prima zi, Unchiule Küheylan. Nu fi aşa de hotărât prea repede, lasă să treacă ceva timp.

— Doctore, când povesteai m-am simţit de parcă aş fi fost aici de o veşnicie. E zi sau noapte acum?

— Nu ştiu. Când vine mâncarea ştim că s-a făcut dimineaţă.

În general anchetatorii ieşeau nopţile pentru operaţiuni, în căutare de prăzi noi. Când prindeau noile victime, erau pentru noi singurele momente când puteam dormi şi respira liniştiţi. Nu era o regulă, aveau metode diferite pentru fiecare. Uneori, aşa cum fusese în primele mele cinci zile, torturau prizonierul fără încetare zi şi noapte, fără să-l coboare în celulă.

— Să vedem ce avem azi la masă, am spus.

— Adică ne dau mâncare variată?

— Da, pâinea şi brânza niciodată nu sunt la fel. Pâinea e uneori veche, alteori foarte veche, iar brânza e uneori mucegăită, alteori miroase groaznic. Bucătarul ne pregăteşte de fiecare dată mâncare variată.

Unchiul Küheylan a zâmbit. De două ore stătea rezemat de perete şi cu picioarele îndoite. Rănile de pe faţă i se umflaseră şi era vânăt peste tot. Doar ochii îi sclipeau. S-a aplecat în faţă şi şi-a aranjat haina de pe umeri.

— Nu vine nimeni? l-a întrebat pe Demirtay, care stătea în picioare în dreptul ferestruicii.

Demirtay s-a întors şi s-a lăsat pe vine exact unde se afla. A dat din cap abătut.

— Când vine cineva auzim zgomotul uşii de fier, a zis el.

— Fata n-a spus nimic când a fost dusă?

— Nici o vorbă.

În vreme ce Unchiul Küheylan dormea, veniseră după fata din celula de vizavi. Îşi făcea griji în ce-o priveşte şi-l tot întreba pe Demirtay despre ea.

Unchiul Küheylan fusese torturat două săptămâni într-o tabără militară, apoi, după cale lungă fusese adus aici. Pe drum, pe lângă cei patru gardieni înarmaţi, îl însoţise şi fata aceea, cu mâinile încătuşate, ca şi el. Din conversaţiile şoptite ale gardienilor, înţelesese că fata era de mai mult timp purtată de colo colo decât el, o aduceau de departe. Ea nu scosese un cuvânt tot drumul şi nu-şi mişcase deloc buza însângerată. Nu mâncase pâinea dată la opriri şi doar băuse apă. Unchiul Küheylan îi povestise despre el şi despre satul lui şi îi spusese fetei, care-l asculta fără o vorbă: „Am încredere în tăcerea ta". Fata îi răspunsese din ochi şi încuviinţase din cap. Aceşti doi oameni care se întâlniseră pentru prima oară călătorind de la un loc întunecat la un altul se încrezuseră unul în celălalt pentru că timpul se scurgea altfel pe tărâmul durerii.

— Nu ţi-a spus cum o cheamă? a întrebat Unchiul Küheylan.

— Mi-a spus, a răspuns Demirtay, sau mai exact mi-a scris.

— Ce ţi-a scris?

— Zinê Sevda.

— Zinê Sevda..., a repetat Unchiul Küheylan şi s-a luminat la faţă. Oare e mută? Sau poate vorbi, dar tace pentru că e prizonieră. A scris cu degetele în aer ce voia să-ţi spună. De ce nu mi-a răspuns şi mie la fel în timpul călătoriei? Pentru că erau gardienii lângă noi?

Unchiul Küheylan şi-a dus degetele la buze de parcă fuma o ţigară şi a tras aer adânc. Apoi, expirând de parcă scotea fumul din piept, şi-a rezemat capul de perete. A privit în gol îndelung. A inspectat de la un colţ la celălalt întunecimea tavanului. Şi-a dus din nou degetele la gură şi a tras aer în piept. Mişcările lui păreau ale cuiva care face ce-l taie capul atunci când rămâne singur. Îşi folosea mâinile şi buzele pretinzând că fumează. În timp ce mai trăgea un fum din ţigara imaginară şi-a întors capul spre mine şi privirile ni s-au încrucişat.

Cu toată seriozitatea, s-a prefăcut că-şi scoate tabachera din buzunar. Mi-a întins-o mie şi lui Demirtay. O clipă am rămas surprins, dar am intrat în joc. M-am făcut că iau foaie de ţigară din tabachera din mâna lui goală şi am pus înăuntru nişte tutun. Aş fi fumat, dar nu ştiam să rulez o ţigară. M-am uitat la Unchiul Küheylan cum rulează tutunul în foaie şi i-am repetat mişcările. Unchiul Küheylan a băgat iar mâna în buzunar, s-a făcut că scoate chibritul şi ne-a aprins ţigările închipuite. Frizerul Kamo habar n-avea de jocul nostru. Dormea de ore întregi. Se sprijinise de perete, îşi strânsese genunchii şi îşi lăsase capul în piept.

— Cel mai greu îmi e să găsesc un loc unde să sting ţigările, a zis Unchiul Küheylan. În general caut o gaură prin pereţi şi pun chiştoacele acolo. Dacă nu găsesc, n-am altă soluţie decât să le arunc pe jos. O dată m-am trezit într-o celulă care era în beznă totală. Nu-mi dădeam seama nici măcar în ce parte e uşa, am găsit-o pipăind cu mâna. M-am rezemat de perete şi am rulat o ţigară. Am aprins chibritul şi celula s-a luminat. În

tencuială am văzut dinți de om, maxilare și degete tăiate. Foloseau victimele pe care le omorau pentru construcția închisorii. Am atins pereții uimit și am pipăit curios peste tot în jur. Uitasem că între timp chibritul continua să ardă în mâna mea. Când m-am fript la deget, am urlat de durere și am aruncat băţul ars pe jos. Degetul fript m-a durut două zile.

Am priceput că Unchiul Küheylan nu fantaza, ci trăia aievea ce gândea. Din gesturile sale era evident că pentru el ţigara pe care-o ţinea între degete era reală. Scutura rămăşiţele căzute pe haine atunci când rula ţigara, iar când flacăra chibritului se apropia de capăt, sufla în vârful degetelor. Şi mie-mi plăcea să mă joc cu adevărul, dar chiar şi în momentele când mă imaginam colindând Istanbulul cu Demirtay rămâneam legat de celulă şi ştiam că hotarele aici îmi sunt. Mintea îmi controla întotdeauna sforile reveriilor. Şi nu mă gândisem niciodată să joc acest joc de unul singur. Însă pentru Unchiul Küheylan nu era vorba de iluzie, totul era real. Putea să intre în joc şi când era singur şi putea da o altă viaţă pereţilor şi întunericului. Fusese serios şi când spusese că această celulă e Istanbulul. Pentru el nu exista nimic neadevărat. Fără să simtă nevoia să iasă afară, aducea lumea înăuntru, reuşind o transcendere şi a spaţiului, şi a timpului. Această celulă era Istanbulul şi fumul de ţigară îi învăluia fiecare colţ.

Am simţit cum fumul se îngroaşă, impregnându-se peste tot. Am dat din mână de câteva ori ca să-l împrăştii. Am vrut să cred în ce făceam. Semăna cu dorinţa de a nu te trezi dintr-un vis frumos. Ne apropiam astfel de copilărie.

Cât căutam în jur ceva pe care să-mi sting chiştocul, Demirtay a întins mâna.

— Uite o scrumieră, a spus el.

Şi-a ţinut o vreme în aer mâna goală, apoi a pus scrumiera invizibilă jos, între picioarele mele. Eu mi-am stins ţigara primul, urmat de Demirtay.

— Demirtay, a zis Unchiul Küheylan cu o expresie mirată, acum că ai scos scrumiera asta, am învăţat ceva de la tine. De

zile întregi mă chinui să găsesc o gaură unde să arunc chiştoacele. M-ai scăpat de o grijă.

Unchiul Küheylan s-a oprit îngândurat. Şi-a mângâiat barba şi s-a întors spre mine.

— Doctore, cum poţi să spui într-un oraş că un câine e câine? a întrebat el. Aici colinele sunt nivelate şi în locul lor se construiesc clădiri uriaşe. Locul lunii şi al stelelor este luat de felinarele de pe stradă. Când omul schimbă natura întru totul, atunci cât mai este un câine câinele pe care-l ştim?

— Aici existenţa depinde de om. Dacă cunoşti omul, atunci cunoşti toate vieţuitoarele, inclusiv câinele, am spus.

Aveam însă îndoieli cu privire la adevărul spuselor mele. Şi eu îmi puneam astfel de întrebări şi nu ştiam sigur care-i răspunsul cel mai bun.

— Cât poţi cunoaşte omul, Doctore? Chiar ai ajuns să cunoşti pacienţii cărora le-ai deschis trupurile şi le-ai văzut inima şi ficatul? În copilărie, când tata ne făcea jocuri de umbre pe perete în lumina lămpii, povestindu-ne despre Istanbul, ne spunea că lumea din oraşul ăsta era asemenea acelor umbre. Ne spunea că omul şi-a lăsat în urmă o identitate şi şi-a luat alta la oraş. Nu găsea c-ar fi rău, dimpotrivă, îl entuziasma. Atracţia umbrelor era irezistibilă, n-aveai cum să nu fii atins de ea. Uneori, când tata ne povestea despre fructe necunoscute în casa noastră sărăcăcioasă, ne cerea să ne punem imaginaţia la lucru. O dată ne-a povestit despre portocală, ne-a arătat culoarea pe un material, apoi, prefăcându-se că-i curăţă coaja, ne-a descris feliile. Făceam împreună ospeţe imaginare. Orăşenii visau ce-şi doreau, noi însă veneam şi ne aşezam exact în interiorul viselor. Când nu aveam ţigări, puteam să fumăm şi să simţim gustul ţigării. Făceam asta din sărăcie, sau pentru că percepeam altfel existenţa? Tata nu ne-a spus niciodată.

Ca doctor, văzusem cu ochii mei dorinţa săracilor de a visa atunci când se îmbolnăveau. Aşteptau abătuţi pe holurile spitalelor ce miroseau a medicamente. Cei care cădeau psihic mureau repede. În ultimele clipe de viaţă, priveau lumea pe jumătate.

N-aveau reproş în ochi, ci curiozitate. Dorinţa lor de viaţă o vedeam acum şi la Unchiul Küheylan.

— Doctore, omul este singura fiinţă care nu e niciodată mulţumită de sine. Pasărea este doar pasăre, se înmulţeşte şi zboară. Pomul doar înverzeşte şi dă roade. Omul este altfel, el a învăţat să viseze. Nu poate să se mulţumească doar cu ceea ce există. Face cercei din cupru, construieşte palate din piatră, cu privirea mereu îndreptată spre ce nu se vede. Oraşul este tărâmul viselor, spunea tata, cu posibilităţi nesfârşite, iar oamenii se află acolo nu ca parte din natură, ci ca artizani. Construiesc, realizează, inventează. Astfel se perfecţionează pe ei înşişi, când fac unelte se făuresc şi ei. Omul era o simplă bucată de marmură, dar la oraş şi-a transformat existenţa într-o statuie preţioasă. De aceea pomeneşte în zeflemea de vechea lui formă neprelucrată. La oraş zeflemeaua e la mare cinste, orăşeanul dispreţuieşte pe cel care nu este ca el. Se străduieşte să transforme pământul în beton, apa în sânge, luna într-o destinaţie, vrând să schimbe totul. Şi, cu cât schimbă mai mult, viteza timpului creşte, şi, cu cât creşte viteza, cu-atât nu se vor putea pune oprelişti dorinţelor lui. Ziua de ieri s-a consumat, iar ziua de azi nu-i sigură. Şi câinele, şi dragostea, şi moartea sunt nesigure. Omul le priveşte pe toate cu aceeaşi bănuială şi cu aceeaşi curiozitate. Şi chiar tata, care era obişnuit cu toate astea, la oraş devenea ca toţi ceilalţi, iar când se întorcea la sat venea de fiecare dată ca un străin. Se ferea să se apropie de noi şi aştepta până când redevenea cel dinainte. Tata zicea despre starea asta că seamănă cu ameţeala pe care o simt pescarii în adâncimile mării, atunci când presiunea le poate cauza chiar moartea. O numea beţia oraşului. Obişnuia să bea vin numai în acele zile. Se spune că marinarii beau cel mai mult vin şi sunt visători incurabili. Tata fusese o dată închis într-o celulă cu un marinar şi fusese martor la un coşmar al lui. Bătrânul marinar visa că vasul pe care se afla se scufundă şi el se trezea lac de sudoare. Din câte povestea, în apele întunecate ale mării era o balenă albă, care atrăgea vapoarele după ea spre

furtună. Visul fiecărui marinar era să vadă balena albă, s-o urmărească printre valuri şi s-o ucidă cu harponul. În mările îndepărtate cică un singur căpitan a reuşit s-o găsească. Balena îl făcuse să-şi piardă un picior cu mulţi ani în urmă şi căpitanul ura pătimaş acest monstru al apelor şi voia răzbunare. Când s-au întâlnit din nou, furia balenei s-a ciocnit de cea a căpitanului. Până la urmă balena a distrus întreg vaporul, trimiţându-i pe fundul mării pe căpitan şi tot echipajul. Un singur marinar a reuşit să supravieţuiască şi el a spus tuturor întreaga poveste cu lunga urmărire de pe mare şi cu ultima luptă din valuri. Din ziua aceea, fiecare marinar trăieşte cu visul să zărească balena albă, pomenind-o mai mult decât pe sirenă. Când tata ne închipuia cu degetele umbra balenei pe peretele camerei şi o făcea să înoate când în sus, când în jos, ne spunea că mulţi marinari ai Istanbulului pieriseră pe acel drum. Ei, care colindau lumea de la nord la sud şi de la est la vest, după luni de zile se întorceau sfârşiţi în portul învăluit în ceaţă, cu mâinile goale şi îngrijoraţi. Mulţi marinari îşi pierduseră minţile imaginându-şi balena, îşi înfigeau pumnalele în propria carne sau erau chinuiţi de coşmaruri cu ea. Marinarul bătrân din celula tatei era unul dintre ei. E o poveste adevărată, Doctore, ca toate cele spuse de tata, păstrează în ea secrete şi puţini oameni au auzit-o.

Unchiul Küheylan a inspirat adânc. S-a îndreptat de spate de parcă voia să ne spună ceva important. S-a uitat spre mine şi mi-a zis:

— Ştiam povestea de adineaori cu Mamaia. Am auzit-o tot de la tata. Ne-a povestit chiar râzând partea în care bătrâna crezuse că oaia e câine şi ospăţul dat apoi de tinerii care au luat animalul.

— Tatăl tău trăieşte? am întrebat.

— Aşa de tânăr par? Tata a murit demult, a zis el.

A ridicat mâna şi, vrând parcă să simtă existenţa celulei, şi-a plimbat degetele pe perete. Probabil credea că şi tatăl lui a zăcut cu ani în urmă în această celulă. A căutat un semn de

la el pe perete. Chiar dacă nu erau semne de la tatăl lui, erau de la cei care stătuseră aici înaintea noastră. Am atins şi eu peretele şi mi-am plimbat încetişor degetele pe el.

— Unchiule Küheylan, am zis, dacă auziseşi povestea cu Mamaia, să ştii că şi eu o ştiam pe cea cu balena albă. Puteam să-ţi povestesc multe detalii, de la cum a căutat căpitanul patruzeci de ani balena albă în oceane şi cum a aruncat harponul, până la viaţa singurului marinar salvat de pe vaporul făcut fărâme.

— Ştiai aventura marinarilor?

Văzând mirarea Unchiului Küheylan, Demirtay a intrat şi el în vorbă:

— Şi eu o ştiam, a zis el.

De pe coridor s-a auzit un zgomot slab. Demirtay ne-a făcut semn să tăcem, s-a aplecat şi s-a uitat prin deschizătura de sub uşă. Gardienii care stăteau în camera din capăt dădeau uneori ocol celulelor, încercând să prindă ce se vorbeşte. Fiecare gardian avea regulile lui. Unii ascultau pe ascuns şi adunau secrete, alţii deschideau uşa şi-i pedepseau pe cei care vorbeau. Demirtay s-a ridicat la loc:

— E-n regulă, a plecat, ne-a zis.

— Deci ştiaţi de balenă, a spus Unchiul Küheylan.

— În celulă ne povestim unul altuia întâmplări ştiute deja, Unchiule Küheylan. La început eram doar eu cu Demirtay şi au fost daţi când ne-am povestit aceeaşi întâmplare şi de două ori. Pentru tine putem povesti şi-a treia oară.

Studentul Demirtay, care stătea lângă uşă, ne-a făcut semn din nou să tăcem. Am auzit zgomote uşoare de paşi. Umbra gardianului a apărut şi s-a lipit de zăbrelele ferestruicii, apoi s-a îndepărtat foarte încet. Paşii s-au oprit aproape imediat. Gardianul asculta la fiecare celulă în parte. Ne-am uitat unul la altul. Eu şi Demirtay ne obişnuiserăm cu controalele astea şi uneori stăteam mult timp tăcuţi. Când rondul gardienilor se prelungea, în loc să aşteptăm încercam să dormim, apoi auzeam uşa unei celule deschizându-se. Se auzea cum cineva

e bătut. Unii deţinuţi implorau, alţii se opuneau. Când gardienii se întorceau în camera lor, visam cu Demirtay că ieşim de aici şi mergem undeva departe. Ne suiam într-un cargobot cu steag panamez care trecea prin strâmtoarea Bosfor şi ne îndepărtam pe Marea Neagră. Ziua mergeam pe puntea vaporului simţind vântul rece, valurile învolburate şi ascultând pescăruşii, iar când se lăsa noaptea, coboram în cabină. Ne uitam la televizor împreună cu un membru al echipajului, cu mâini înnegrite de ulei. Ne povesteam orice film care rula la televizor. Dacă filmul dura două ore, întindeam şi noi povestea tot pe două ore. Cabina era mică, la fel ca celula noastră, iar când ni se făcea somn ne ghemuiam şi dormeam. Şi acolo era frig.

Ce-ar face Frizerul Kamo dacă atunci când noi ascultăm tăcuţi paşii gardienilor, şi-ar ridica capul, trezit din somn, şi ne-ar vedea stând cu gândurile departe, ca bătrânii din cafenele? În loc să fie curios dacă s-a mai întâmplat ceva cât a dormit, ar simţi oare greutatea insuportabilă a tuturor în afară de el, sau s-ar întreba oare de ce e nevoit să ne suporte? N-ar vorbi, n-ar simţi nevoia să pună întrebări. Plictisit, şi-ar lăsa iar capul în piept şi s-ar cufunda în somnul lui. Nici n-ar scăpa ocazia să găsească un motiv să-l muştruluiască pe Demirtay înainte de a dormi. El e permanent într-o fântână, iar noi în afara ei. Spune despre sine că se cunoaşte, iar că noi suntem aroganţi şi ar trebui să ne confruntăm cu noi înşine acum, aici. Petrecuserăm prea mult în lumină. De-aici ne şi venea uimirea şi naivitatea în faţa vicisitudinilor vieţii. Eram cazuri disperate. Kamo nu putea decât să blesteme şi să ne lase în voia soartei.

În ziua când a venit Kamo eram singur în celulă. Era nervos ca o pisică închisă cu un câine în aceeaşi cuşcă. L-am întrebat dacă este rănit, nu mi-a răspuns. M-am prezentat, dar el mi-a pus o groază de întrebări, de parcă nu m-ar fi înţeles: „Cine eşti? De când eşti în celula asta? De ce m-au pus cu tine?". Era murdar, duhnea şi era înfometat. A şovăit, suspicios, când i-am întins bucata de pâine şi s-a holbat la mine când a întins mâna s-o ia. Ne întâlniserăm într-un loc neplăcut. Eu venisem

primul, el era nou. Era gata şi să stea aşa ore în şir fără să vorbească, aşteptând clipa să sară la mine şi să mă sugrume. Oare se afla aici în cala unui vapor căruia nu-i ştia destinaţia sau în fundul unui abis căruia nu-i putea găsi ieşirea? Erau doar trei pereţi, o uşă şi un om plin de sânge. S-a gândit că dacă închide ochii se va trezi în altă parte, că locul se va schimba într-o clipă. Privea curios şi încerca să-şi înţeleagă iarăşi şi iarăşi existenţa. Când de afară s-a auzit un urlet, a ridicat capul. A cui era vocea al cărei ecou se întorsese? Era a lui? Cât de departe era peretele dincolo de care veneau sunetele? Exista o linie foarte fină între a crede în tine însuţi şi a te pierde. Oare lui Kamo îi era teamă că va ameţi pe linia aceasta?

Una era să înţelegi în mintea ta că nu îl poţi împărţi durerea, şi alta era s-o simţi pe propria piele. Când ne reveneam după durerile insuportabile, aveam impresia că au trecut luni, chiar ani. „Era doar un moment, un timp atât de scurt?" Ne miram şi ne îngrozeam de faptul că o clipă se poate dovedi mai lungă ca niciodată. La durere, timpul, în loc să se lungească, se adâncea. Frizerul Kamo părea că experimentase asta dinainte. Când a intrat în celulă avea faţa răvăşită şi mintea înceţoşată. Se lovise de nenumărate ori de zidul dur al vieţii şi căzuse în repetate rânduri. Dacă suspiciunea era un mecanism de apărare, atunci înţelegeam de ce mă trata atât de rece. I-am dat pâine şi apă şi am vorbit cu el. Nu eram un străin, eram doar unul care stătea în pragul morţii, la fel ca el. Frizerul Kamo a inspectat semnele de sânge de pe perete, a inhalat mirosul morţii impregnat în aer şi a spus: „Omul nu are altă insulă în afară de sine însuşi". Nepăsare? Disperare? În astfel de momente găseam o vorbă care să ungă orice rană. „Speranţa e mai bună decât ce avem", am spus, arătând cu mâna lumina ce venea pe ferestruică, „speranţa e mai bună decât ce avem". M-a privit inexpresiv. Şi eu mă uitasem aşa la pereţi în prima zi când fusesem aruncat aici. Limitele noastre erau acum pereţii şi oamenii.

Încordarea şi răceala de la început ale Frizerului Kamo persistau. Îşi epuizase dinainte de a ajunge în celulă mările în

care ar fi putut să plutească şi prăpăstiile în care ar fi putut să sară. Dincolo de proasta lui dispoziţie exista o rană mai veche.

„Deci aşa arată partea de dedesubt a Istanbulului", zisese privind spre tavan. „Exact cum mi-am închipuit."

Ce-şi închipuise oare? De ce se legase atât de oraşul ăsta când putea să plece departe de el? Ca să te familiarizezi cu un oraş se pare că e nevoie de trei zile, dar pentru a-l şti e nevoie de trei generaţii. Dura să depăşeşti zidurile groase dintre a fi familiarizat şi a şti, nu era treabă de-un moment. Asemenea ziduri se găseau şi la om, nu numai la un oraş. Dacă adâncimile oraşului sunt întunecate, şi străfundurile omului la fel. Erau umede şi reci. Nimeni nu voia să coboare în bezna dinlăuntrul lui şi să se confrunte acolo cu sine. Nimeni, în afară de Frizerul Kamo. El privea spre interior. Cunoştea dedesubtul oraşului privind în propriul suflet. „Exact cum mi-am închipuit." Unii nu aveau nevoie de alt profesor decât durerea. Nici trei zile, nici trei generaţii, lui Kamo i-au fost de ajuns trei răni adânci ca să cunoască oraşul.

Unchiul Küheylan venise însă într-un oraş pe care-l visase. Aici vedea o natură nouă şi un alt om, complet diferite de natura din satul în care crescuse. Povestea cu vocea poeţilor cu mintea rătăcită, a inventatorilor în delir, a îndrăgostiţilor care înnebuniseră, şi dădea mai multă importanţă unui adevăr pe care nu-l văzuse niciodată decât adevărului său. De aceea subteranele erau bune şi pentru el; dacă ar fi ieşit la suprafaţă, Istanbulul l-ar fi putut dezamăgi. Nu trona peste tot dezastrul în oraşul acesta care se transformase într-un loc de văzut, de gustat şi de plăceri, dar dispăruse lumea fermecată a vechilor poveşti. Pofta luase locul oraşului asaltat de primele generaţii cu toată energia şi dorinţa lor inventivă. Şi omul, şi arta, şi câinii erau iubiţi cu poftă. Ca nişte copii care se pierd alergând prin pădure, mâncând ce găsesc şi nesăturându-se niciodată. Nu puteam să-i povestesc toate astea Unchiului Küheylan. Într-o celulă omul trebuie să ştie când să tacă. Nu puteam să-i spun

că frumusețea dintr-o parte se pierde imediat un pic mai încolo și că foarte mulți tineri caută în van un oraș al viselor lor.

Dacă atunci când eram mic viața Istanbulului pulsa pe străzi, după o vreme, mai întâi străzile și apoi piețele s-au umplut iute de mașini și clădiri uriașe, iar viețile noastre și-au pierdut strălucirea. Poate că începuseră să se degradeze dinainte, dar nu-mi dădusem eu seama. După copilărie, în timp ce mă înălțam cu fiecare an ce trece, se înălța și arhitectura, și clădiri din ce în ce mai înalte împânziseră fiecare colțișor al orașului. Unde erau acum străzile soioase, întunecate și retrase? Înainte de apariția blocurilor-turn, viața de pe străzi era demodată? Înainte, orașul se întindea în toate părțile cât vedeai cu ochii, iar casele nu încercau să acopere cerul înălțându-se etaj cu etaj. Limita clădirilor era atât cât să se poată vedea cerul. Simțeam asta chiar copil fiind. Pe oricare stradă mă aflam, când îmi ridicam capul puteam să văd bolta cerească. Pe-atunci linia orizontului orașului se prelungea, ondulându-se ca silueta unor coline mici legate una de alta, făcând valuri-valuri. Lângă cupole și turnuri erau piațete mari și nici una din ele nu era acoperită de umbre uriașe.

Acum două săptămâni, când am fost la Biblioteca Ragıp Paşa, mi-a atras atenția faptul că biblioteca nu mai capta privirile, ca-n vremea copilăriei mele. Biblioteca Ragıp Paşa, care în trecut stătea ca un giuvaier neșlefuit pe colina Laleli, se micșorase, acum se pierduse în aglomerație, printre panouri cu reclame și mașini. Intrarea principală îi rămăsese cu doi metri mai jos de stradă, din cauza drumurilor înălțate. Trecătorii prin fața ei nici nu-și întorceau privirea s-o vadă, nu erau dornici să știe ce se află în spatele porților ei. De cum am intrat în curtea bibliotecii, am simțit cum vânzoleala de pe stradă a dispărut. Am avut impresia că am ajuns într-un oraș vechi. Marmura pusă acum sute de ani, pietrele sculptate și lucrările de bronz, toate aparțineau unei vremi uitate. Păsările dădeau ușor din aripi, iar trandafirii se scuturau, pregătindu-se pentru iarnă. Uitându-mă mirat în jur, m-am gândit că omul are dreptul să

trăiască fără grabă şi că locurile îi dau posibilitatea să facă asta. În biblioteca răcoroasă timpul trecea altfel decât în oraş. Aici, timpul nu curgea înainte sau înapoi, ci, cuprins parcă de o gravitaţie diferită, se învârtea în jurul lui. Mi-am pus întrebări la care nu mă gândisem înainte. Cum putea lumea de aici să fie atât de diferită de lumea de afară, aflată la numai doi paşi distanţă? Cum putea o uşă să ne facă să trecem de la un timp la altul, de parcă am fi trecut de la foc la apă? Şi mai ales când lumile acestea două sunt încorporate una în alta, când o poţi zări pe una de pe fereastra celeilalte, când, dacă ciuleşti urechea, poţi s-o auzi pe cealaltă?

Ca să găsesc persoana cu care trebuia să mă întâlnesc la bibliotecă am mers spre partea opusă a curţii, am urcat scările şi am intrat în sala de lectură. Mi-am adus aminte cupola mică pe patru stâlpi ce acoperea sala. Pereţii erau decoraţi cu ceramică albastră cu ornamentaţii albe. M-am uitat la cărţile aşezate pe rafturi de lemn, la manuscrise. Când studiam aici în copilărie, ridicam capul din cărţi, îmi roteam privirea în interiorul sălii şi nu-mi dădeam seama cât timp trecea stând eu aşa. Simţeam o răcoare pe frunte. Dintr-odată mi-am amintit motivul venirii mele acolo, am aruncat o privire pe la mesele puse pe lateralele sălii acoperite de o boltă. În afară de una, la toate era plin de fete şi băieţi care învăţau. Nu ştiam cine e fata cu care trebuia să mă întâlnesc, conform înţelegerii urma s-o recunosc după cartea de anatomie pe care o studia. Am simţit cum câţiva oameni m-au privit, dar care apoi au revenit la studiul lor. Am mers agale, cercetându-i pe cei de la toate mesele, dar n-am găsit-o pe fata pe care o căutam. M-am uitat la ceasul maro de lemn de pe perete. Era cu zece minute înaintea ceasului meu. Oare ceasul nu mergea bine, sau întârziasem la întâlnire? Îngrijorarea de moment a trecut când mi-am amintit ceva de demult. Era acelaşi ceas de perete din vremea copilăriei mele, şi atunci era cu zece minute înainte.

Am ieşit iar.

Privind curtea care despărţea biblioteca de strada de dincolo de ea, m-am gândit la curenţii de apă din Bosfor. Istanbulul semăna cu apele Bosforului, care la suprafaţă erau călăuzite de la nord spre sud, iar la fund invers. Vieţile care se desfăşurau împreună dar în mod diferit, una lângă alta şi totuşi în epoci diferite, arătau că locul putea domina timpul, timpul putea fi prins ca într-un vârtej de apă şi tras în puncte diferite. Arhitecţii desăvârşiseră arta modelării timpului înaintea fizicienilor. Arhitecţii, care construiau spaţii în formă de tunel, puteau face timpul să treacă prin el şi puteau transporta oamenii dintr-o epocă în alta. Şi timpul din această bibliotecă mică, aflată chiar lângă aglomeraţie, curgea în direcţii diferite ca într-un vârtej nevăzut din fundul Bosforului. Curgea încet, fără grabă, purtat de curentul de dedesubt al oraşului.

Părul şi hainele fetelor din jurul meu arătau la fel. Mereu consideraseм că tinerii seamănă unii cu alţii, dar astăzi parcă semănau şi mai mult. Oare îmbătrâneam? Fără îndoială, odată ce părul îmi albise de-a binelea. Stând în pridvor, am privit curtea. N-am văzut pe nimeni cu o carte de anatomie în mână. Poate că n-o observam eu, poate că ea era printre tinerii de acolo şi nu o zăream. Ar putea ea să mă vadă şi să mă recunoască. Am scos din buzunar semnul meu, romanul lui Jack London *Lupul de mare*, cu titlul la vedere. Mai mulţi oameni s-au uitat la mine. Oare se întrebau ce căuta acolo un bărbat de vârsta tatălui lor? M-am întors în sala de lectură. M-am fâţâit arătând ostentativ coperta cărţii şi uitându-mă în ochii fetelor. S-au uitat şi ele la mine. Într-o clipă toată lumea a ţâşnit în picioare ca din puşcă, au scos pistoalele şi au început să strige: „Dacă mişti, mori!".

Câţiva inşi au venit în fugă din curte şi mi-au lipit pistolul de cap. „Tu eşti doctorul? Tu eşti doctorul?"

Cum n-am răspuns, m-au lovit în cap din spate. M-am prăbuşit. *Lupul de mare* mi-a scăpat din mână şi a zburat mai în faţă. Urechile îmi ţiuiau. Capul mi se învârtea.

Am simţit că timpul de aici s-a oprit deodată ca un ceas spart, dar, ieşind din curte şi dând de gălăgia Istanbulului, mi-am revenit. Poliţiştii care îmi întinseseră cursa luaseră sub control totul în jur. Pe trotuar era lume multă care urmărea curioasă ce se întâmplă. Cine eram, un criminal, un hoţ sau un violator? Cei din mulţime se îmbrânceau să vadă ce fel de om sunt. În vreme ce poliţiştii în civil mă duceau cu paşi grăbiţi spre o maşină, m-am uitat la feţele oamenilor. Trăiam oare în acelaşi timp cu ei? Unchiul Küheylan avea dreptate când spunea că omul s-a clădit pe sine odată cu construirea oraşului şi că s-a şlefuit în timp ca o bucată de marmură, dar dacă ar fi văzut feţele celor care mă priveau pe stradă, s-ar fi gândit şi m-ar fi întrebat: În ce hal îi adusese pe aceşti oameni timpul trăit la oraş?

S-a auzit sunetul uşii de fier. M-am trezit din reverie şi m-am întors în celulă.

— Au adus-o oare pe Zinê Sevda? a şoptit Unchiul Küheylan.

Auzind scârţâitul uşor al uşii de fier, ne-am întrebat ce celulă vor alege anchetatorii şi pe cine vor lua de data asta. Erau foarte multe celule. Se zice că în război orice soldat se gândeşte că el nu va muri, aşa eram şi noi. Toţi ne gândeam acelaşi lucru: Cineva urmează să fie luat şi scos pe uşa de fier, dar cine? Singurul chip de a scăpa de această întrebare era să te gândeşti la lucruri mai frumoase. Poate se făcuse dimineaţă şi ne aduceau pâinea şi brânza.

Frizerul Kamo a ridicat capul şi s-a uitat spre ferestruică.

— Să vină odată, a zis el.

— Or fi adus micul dejun. Aşa de foame ţi s-a făcut? am întrebat.

Kamo nu a răspuns, n-a băgat în seamă zâmbetul meu. A rămas cu ochii ţintă spre lumina din ferestruică.

— Ai reuşit să dormi? Am vorbit cam mult aici lângă tine, am zis.

— Nu discuţiile voastre m-au deranjat, ci lătratul câinelui care mi-a tot întrerupt somnul.

— Lătratul câinelui?

— N-ați auzit?

— Nu, ce să caute un câine aici? am întrebat.

— V-ați luat cu vorba și n-ați băgat de seamă. Lătratul venea de departe, dindărătul zidurilor.

— Cred c-ai visat.

— Pot să disting un vis de realitate, Doctore. De fiecare dată când am auzit lătratul am întredeschis ochii, să fiu sigur că sunt în celulă. Lătratul era la fel de real ca celula asta.

Unchiul Küheylan a pus mâna pe umărul lui Kamo.

— Ai dreptate, a zis. Poate că lătratul venea de foarte departe și noi nu l-am băgat de seamă.

Kamo s-a uitat spre mâna de pe umărul lui, apoi spre fața Unchiului Küheylan.

— Semăna cu lătratul câinelui alb, a zis el, cu scheunatul câinelui alb.

Unchiul Küheylan și-a tras mâna.

Auzind vorbă afară, ne-am întors cu toții spre ușă.

— Pe-ăștia îi iau, a zis un glas.

Nu rostise nume, deci probabil îi arăta gardianului o hârtie scrisă.

— Ăștia-s toți în aceeași celulă, a răspuns gardianul.

— Care celulă?

— 40.

Ne-am privit unul pe altul. Ne-am pus mâinile sub șezut să ne încălzim pentru ultima dată. Am așteptat în tăcere.

Pașii se auzeau pe beton ca niște pietre. Nu era clar câți veniseră, dar erau mai mulți decât de obicei. Coridorul parcă nu se mai termina. Discuțiile anchetatorilor ne-au răsunat în urechi. Speram să treacă, dar s-au oprit la ușa noastră. Au tras încuietoarea de fier și au deschis ușa gri. Înăuntru s-a umplut de lumină.

Kamo s-a ridicat primul dintre noi.

Gardianul care l-a împins și a zis:

— Tu stai, cretinule, ceilalți să iasă afară.

A treia zi

Povestește Frizerul Kamo

PERETELE

— În satul ascuns între munți, acoperit de nori și care semăna de departe cu o stâncă, cu casele lui din piatră și grădinile fără pomi, pe la apusul soarelui a sosit un drumeț într-un veșmânt negru și cu un toiag lung în mână. A dat binețe întâi zidurilor caselor, apoi câinilor și la urmă bătrânilor care stăteau la umbra zidurilor. Celor care l-au întrebat de nume le-a răspuns că el e profetul și i-a refuzat politicos pe cei care l-au poftit în casă. Bătrânii au insistat totuși să-i dea mâncare drumețului care, venind de la drum lung în picioarele goale, avea tălpile rănite și lăsa urme de sânge pe unde călca. El s-a mulțumit numai cu apă și a spus cu voce duioasă că va fi musafirul și va mânca mâncarea celui care îl crede că este profet. Copiii l-au privit curioși, însă ceilalți au râs. Drumețul și-a petrecut noaptea afară. De dimineață le-a spus din nou că e profet și le-a răspuns înflăcărat sătenilor care i-au cerut să le înfăptuiască o minune: Cuvântul care oglindește sufletul este cea mai mare minune! Nu căutați o alta, credeți în cuvânt! Nimeni nu l-a crezut și drumețul a rămas și-n acea noapte afară. A băut apă și s-a culcat cu câinii lângă zid. Când a vorbit în următoarea zi, au râs de el până și copiii. Drumețul a rămas senin. Dacă peretele ăsta ar vorbi, voi, care nu mă credeți, veți crede peretele? Și au răspuns cu toții în cor: Da, îl vom crede. Era un om cu un veșmânt negru, cu hainele peticite și desculț. Nu avea decât

toiagul din mână şi traista din spinare. S-a întors şi a spus zidului: Tu, perete! Spune-le bătrânilor şi copiilor că sunt profet! Sătenii, deşi nu credeau, au aşteptat în linişte. Atunci zidul a început să zică: E o minciună! Omul ăsta nu e profet!

Cât timp s-a făcut de când am rămas singur în celulă? I-au luat pe Doctor, pe Student şi pe Unchiul Küheylan, iar pe mine m-au lăsat. Rămas singur, vorbeam cu pereţii. Povesteam, cu ochii la peretele din faţa mea şi râdeam singur. Timpul a trecut mai plăcut fără ceilalţi. N-am fost nevoit să suport şi să ascult tâmpeniile nici unuia. Ştiam cum e sufletul omenesc. Vrea adevărul, dar nu-l înţelege. După atâta sudoare, atâta avere şi atâtea rugăciuni, în ce să mai creadă? În minunea că peretele vorbeşte sau în ceea ce le spusese peretele? „E o minciună! Omul ăsta nu e profet!" Omul în sine nu era oare o minciună?

Dacă m-ar asculta Doctorul şi Studentul, ar spune „Ştim şi povestea asta, ne spunem poveşti cunoscute, împărtăşim şi noi ceea ce ştim". Aveam alternative? A rămas vreo întâmplare nepovestită, vreo vorbă nespusă pe lume? Am zis-o şi într-o zi de primăvară clienţilor care aşteptau la frizerie, într-o zi când nimănui nu-i venea să iasă afară, căci ploaia începută deodată durase ore întregi, iar eu le povestisem întâmplarea cu drumeţul. Dintre clienţi, cel care se distrase cel mai mult pe seama stupefacţiei sătenilor, vărsându-şi chiar pe cravată ceaiul din mână, fusese Arhitectul Adaza. Adaza, care râsese şi de el însuşi privindu-se în oglindă, nu ştia că avea să petreacă noaptea fără să poată dormi. Plecase voios, dar se întorsese la frizerie a doua zi dis-de-dimineaţă cu ochii roşii de nesomn. „Kamo, spune-mi adevărul. Mi-am stors creierul până dimineaţă. Drumeţul despre care ai povestit era profet? Spune-mi, te rog." L-am liniştit şi l-am aşezat pe scaunul din faţa oglinzii cu ramă albastră. Am comandat două ceaiuri de la ceainăria din colţ. „Adaza, mă rogi să-ţi explic, dar mă vei crede dacă-ţi voi spune?", l-am întrebat. „Da, te voi crede." Au venit ceaiurile. Am luat o sorbitură, iar el a aşteptat. „Dacă-ţi spun că eu sunt profet, vei crede şi asta, Adaza?" Nu mi-a răspuns. I-am întins

o ţigară şi am aprins-o întâi pe a lui, apoi pe a mea. „Nu vei crede că sunt profet", am continuat. „Dar dacă peretele ăsta ar vorbi, pe el l-ai crede?"

Adaza s-a uitat la perete. A studiat atent Turnul lui Leandru, feribotul şi pescăruşii din fotografie. A cercetat îndelung şi busuiocul şi aparatul de radio de sub fotografie. Ochii i-au alunecat spre steagul şi posterul de deasupra oglinzii şi i s-au oprit, ca tuturor celorlalţi clienţi ai mei, nu la picioarele fetei, ci la zâmbetul ei inocent. A căzut pe gânduri, ca şi când ratase ultima întâlnire cu fata, pierzându-i astfel urma, şi totuşi îi păstra o amintire de neuitat. Dacă n-ar fi ratat întâlnirea, ar fi trăit oare împreună o viaţă fericită, departe de aceste locuri? Arhitectul Adaza şi-a coborât privirea de pe poster şi şi-a regăsit în oglinda cu ramă albastră propriul chip. „E o minciună!", a zis privindu-se în oglindă. A aşteptat. A tras din ţigară un fum adânc şi a suflat înspre oglindă. În timp ce chipul îi era învăluit în fum, a spus din nou: „E o minciună!". Pe faţă i s-a prelins o lacrimă. Fără o vorbă în plus, a ieşit pe uşa deschisă.

Din ziua aceea, n-a mai dat pe la frizerie. M-am gândit că şi-a găsit un alt frizer. Soţia lui era bună prietenă cu soţia mea. Într-o zi, femeia a venit la noi şi ne-a spus că Adaza a plecat de acasă şi nu-i mai dă de urmă. După plecarea lui, ambele fete li se îmbolnăviseră. M-a rugat s-o ajut, să-l găsesc pe Adaza şi să-l aduc acasă. Cum şi soţia mea, Mahizer, a insistat, am pornit în căutarea lui. M-am dus în localurile unde se adunau arhitecţii, am colindat barurile din Beyoğlu, am aruncat o privire anunţurilor de pe pagina a treia a ziarelor şi până la urmă am aflat că Adaza trăia cu oamenii străzii la zidurile de apărare ale oraşului. Căutând fără încetare în tunelurile şi pasajele subterane care se întindeau ca nişte galerii de cârtiţă de la Sarayburnu la Kumkapı, întrebând copiii aurolaci şi prostituatele de doi bani, l-am găsit într-o noapte la Cankurtaran, lângă un foc înspre calea ferată. Mulţi oameni fără adăpost, sărmani bătuţi de soartă, se adunaseră în jurul focului trecându-şi o sticlă de vin şi ascultând un cântec arăbesc îngânat

de unul dintre ei, „Păcat de-o așa soartă". O vreme i-am privit stând lângă un copac și nu m-am apropiat. Când cântecul continua cu „Totu-i întunecat, unde e omenia", pe calea ferată a trecut un tren. Pământul mi s-a cutremurat sub picioare. O lumină galbenă a trecut în viteză, parcă măturând copacii. Când zgomotul trenului s-a îndepărtat, se terminase și cântecul. S-a auzit un glas: „Hei, Drumețule, vorbește-ne ca aseară, spune-ne ceva nou".

Drumețul nu era altul decât Arhitectul Adaza, care s-a ridicat sprijinindu-se în toiagul lung din mână. Purta un veșmânt negru lung. Era și desculț, întocmai ca drumețul din poveste. Semăna cu un orator care urma să țină un discurs unei mulțimi alese. I-a cercetat din ochi pe toți, apoi a început: „Ne-au mințit. Primul om care a folosit acest foc din fața noastră nu i-a dat un nume. Cei care au venit în urma lui i-au pus numele, și nouă ni s-a zis că omenirea a descoperit focul. Cum să fie descoperit ceva ce exista deja? Ni s-a zis că a fost descoperit focul, fără să ni se spună că s-a aflat primul om care i-a găsit întrebuințare. Când ardea și se stingea de la sine, focul nu însemna nimic. Într-o zi, omul și-a fript vânatul la foc și și-a încălzit peștera. Asta nu înseamnă că a descoperit focul, ci că i-a găsit o întrebuințare. Ne-au ascuns adevărul".

„Să trăiești, Drumețule!"

„Să trăiești, Drumețule! Vorbește, chiar dacă nu pricepem!"

„Ia niște vin, să nu ți se usuce buzele."

Arhitectul Adaza era beat, dar își amintea bine vorbele pe care le-auzise de la mine. Ce rostea acum spusesem eu la frizerie, să treacă timpul cât tundeam.

„Noi suntem victimele orașului", a continuat el. „Suntem ori săraci, ori nefericiți, și de cele mai multe ori ambele la un loc. Suntem siliți să sperăm. Datorită speranței îndurăm răul. Dar dacă nu suntem stăpâni pe ziua de astăzi, ce garanție avem pentru ziua de mâine? Speranța e minciuna predicatorilor, a politicienilor, a bogătașilor. Ne păcălesc cu vorbe și ne ascund adevărul."

Beţivii au răspuns cu acelaşi zel.

„Ducă-se dracului speranţa! Trăiască vinul!"

„Trăiască!"

„Speranţa e în opiu!"

Adaza a întrerupt strigătele şi fluierăturile cu o întrebare: „Fraţilor, oraşul ăsta e mort sau viu?".

Cred că-şi aducea aminte de anii studenţiei, vorbea ca şi când se adresa tinerilor răzvrătiţi. Acum scotea la iveală din memorie toate cuvintele acumulate de ani de zile. Îi era dor de perioada când se alăturase revoluţionarilor şi îi părea rău că se distanţase de ei de frica poliţiei. Într-un moment de beţie mi se destăinuise, spunând: „Şi dacă laşi trecutul în urmă, nu te lasă el pe tine".

Pungaşii se contraziceau.

„Oraşul ăsta e şi viu, şi mort!"

„Îi trag cu sticla asta în cap ăluia care zice că-i viu."

„E mort!"

Adaza se entuziasmase de-a binelea. Când vorbea, ba se ridica în vârful picioarelor, ba se lăsa în jos.

„Fraţilor fără adăpost! Voi, cei înfrânţi! Voi, cei dezamăgiţi!", a zis. Cu fiecare frază, glasul i se îngroşa. „Oraşul ăsta nu l-am descoperit noi, ne-am trezit locuind în el. Nu suntem nici cei care l-au distrus. N-avem cale de ieşire, cei dinaintea noastră au intrat pe acest drum fără întoarcere. Cine vor fi primii făuritori, cei care vor da viaţă noului oraş, la fel ca primii oameni care au găsit o întrebuinţare focului?"

„Vorbeşte, Drumeţule, zdrobeşte-i."

„Spune-ne şi de luna plină."

„Şi de stele."

S-au uitat cu toţii în sus deodată. Îndepărtându-mă doi paşi de lângă copacul lângă care stăteam, am privit şi eu spre cer. Puzderia de stelele părea un infinit pe care numai cei fără adăpost şi beţivii găseau timp să-l contemple. Aici nu existau lumini ale oraşului, cerul era arhiplin de stele ce luceau. Stelele la care dentiştii, brutarii şi casnicele din acest oraş enorm nu

se uită se adunaseră la baza zidurilor şi tremurau în spaţiu, gata să cadă din cer în orice clipă.

„Ce noapte lungă!"

„Ne trebuie mai mult vin!"

„Drumeţule, zi-ne o poezie cu stele."

Să spună o poezie? De data asta nu puteam să-l las să-şi spună poeziile proaste. M-am apropiat cu paşi înceţi de beţivii din jurul focului.

Când m-a văzut, Arhitectul Adaza a şovăit, apoi a luat o gură din sticla din mână. A băut de parcă găsise secretul mult căutat, de parcă după ani care trecuseră în van găsise într-adevăr fericirea. A râs.

„Iată omul despre care v-am vorbit, Frizerul Kamo!", a zis el.

Toţi şi-au întors capetele să mă vadă. Cu cât mă apropiam, urâţenia lor creştea şi rănile de pe feţe li se înmulţeau. Se rânduiseră ca şoarecii care se adună la gunoi şi i-au făcut loc între ei Arhitectului Adaza. Adaza era fericit, gura lui beată i se strâmbase. Într-o seară când arăta tot aşa de fericit şi Istanbulul se întuneca devreme, fusesem cu el să bem ceva. După câte două *rakı*-uri, a vrut să-mi spună ultima lui poezie. Se urcase pe scaun şi îi pusese pe toţi cei din jur să repete versurile pe care le spunea cu voce tare. Nu mai puteam suporta. Când ascultam poezii proaste mă durea inima.

Arhitectul Adaza, care vorbea lângă focul de la baza zidurilor oraşului, avea într-o mână sticla de vin şi în cealaltă toiagul lung, în care se sprijinea să se ţină pe picioare.

„Kamo", a zis el, „în povestea aia drumeţul nu minţea, ci dovedea minciuna, nu-i aşa? Nu-i altă cale să găseşti adevărul decât prin cuvinte, asta încerca drumeţul să spună".

„Domnule Arhitect Adaza," am zis, „e timpul să mergem acasă".

Beţivii din jurul focului s-au foit şi s-au îndreptat în şezut. S-au uitat unul la altul, apoi la Adaza.

„Kamo", a continuat Arhitectul Adaza, „căutăm adevărul încă din când primii oameni n-au dat numele de foc focului.

Ce altceva deţinem în afară de poezie? Poeţii nu numai că trec dincolo de realitate, dar trec şi dincolo de vis, apropiindu-se de timpul dinaintea focului. La facultate nu ne-au învăţat asta, nu ne-au pus să citim poezii. Ne-au minţit în fiecare zi".

Arhitectul Adaza, în loc să se întoarcă acasă şi să-şi îmbrăţişeze familia, îşi pierdea timpul cu vorbe care aveau să fie uitate în câteva minute. Avea o nevastă care-l iubea şi două fete minunate. Cei fără minte pot fi norocoşi, dar nu ştiu să aprecieze ce au. Ce altceva caută, oare? Când au la picioare fericirea pe care toată lumea o caută o viaţă întreagă, ce altceva mai vor?

Beţivii se uitau la mine, curioşi ce voi face. Erau murdari, urâţi şi slabi. Nu exista nici unul printre ei cu haine bune sau părul aranjat. Arhitectul Adaza ajunsese acum şi el să le semene. Omul din faţa mea nu mai era cel care venea regulat la frizerie să se tundă şi care avea grijă când punea picior peste picior, să nu i se şifoneze pantalonii călcaţi de soţie.

„Kamo, ai zis că dacă omul se leagă sufleteşte de o credinţă devine una cu necuratul, îţi aduci aminte? Uite, şi eu m-am legat de o credinţă", a spus.

Aşa e, dacă te legi sufleteşte de o credinţă devii una cu necuratul. Omul care-şi consideră credinţa superioară celorlalte îi desconsideră pe ceilalţi. Adună toată valoarea vieţii în palmă şi are impresia că izvorul bunătăţii este el însuşi. După el, răutatea face parte din fiinţa altora şi sufletul lui n-o cunoaşte. Uneori îmi puneam la încercare clienţii cu astfel de vorbe. Când mi se alăturau cu entuziasm sau discutau aprins subiectul între ei, întorceam vorbele şi, fără ca cineva să bage de seamă, contraziceam chiar ce zisesem mai devreme. Atunci observam cine era constant în păreri.

„Aşa am zis? Nu-mi mai aduc aminte", i-am răspuns lui Adaza.

„Să n-aveţi impresia că e un simplu frizer, Kamo face facultate. E mai învăţat decât profesorii. El îmi înţelege cel mai bine poeziile."

De ce oare nu dăduse o maşină peste omul ăsta când era beat? După ce-ar fi plâns o vreme după el, soţia lui ar fi început o viaţă nouă şi ar fi găsit un tată mai bun pentru copiii ei. Cei de teapa lui n-aveau leac, prostia de acasă îi urma şi când părăseau căminul. Ştiam de când eram mic. Poţi să le spui orice, că tot pe drumul greşit merg, şi mai fac şi şmecherii. Te laudă şi te ridică în slăvi, pentru ca mai apoi să-şi preamărească poeziile proaste îngreuindu-te cu ele. Termină o facultate, construiesc oraşe, iar apoi trec în fruntea ţării, vorbindu-ţi de sus despre dreptate. Şi mai şi cer să trăieşti potrivit minţilor lor sărmane.

Am luat sticla pe care mi-o întinsese Arhitectul Adaza. M-am aşezat lângă foc, între doi vagabonzi care-mi făcuseră loc. M-am uitat cu atenţie în jur, studiind pe fiecare în parte. Păreau la fel de fericiţi, dar tot atât de obosiţi, de parcă ar fi scăpat dintr-un naufragiu. Nu aveau trecut, trăiau clipa datorită vinului şi credeau în foc, ziduri şi stele.

Adaza s-a aşezat lângă mine, lăsându-şi jos toiagul. Privind focul, ochii i-au lăcrimat. S-a clătinat de câteva ori în faţă. Şi-a adâncit privirile în flăcările focului, în împletirile lor ce treceau de la galben la albastru, apoi se pierdeau dintr-odată. Ca o victimă ce regretă că a scăpat dintr-un vapor ce se scufundă, era gata să se întoarcă în întuneric, să se prăbuşească iar în mare. Nu mai rămăsese pe lume nici o ramură de care să se agaţe şi nu avea nici o comoară pe care s-o caute. Dacă ar mai fi avut putere ar fi făcut ultimul pas, sau dacă cineva l-ar fi împins uşor din spate ar fi căzut în valuri şi s-ar fi întins pe fundul mării, rămânând acolo.

Cei care au observat că a căzut în tăcere, au strigat: „Şi poezia, unde-i poezia?".

Unul din ei care a văzut că Adaza nu răspunde a zis ridicând sticla în aer: „Să vă spun eu o poezie". Era chior de un ochi, iar celălalt îi lucea de la flacăra focului.

„Spune", l-au îndemnat ceilalţi.

„Să fie cu femei."

„Şi cu stele."

„Norocul vostru, ce s-o nimeri."

Bărbatul cu un ochi a luat o gură de vin şi a început:

„Înainte de buzele-ţi roşii

Nu ştiam ce e nefericirea".

S-a oprit şi s-a uitat la prietenii lui, să se asigure că îl ascultă. De departe s-a auzit lătrat de câine. Bărbatul şi-a continuat versurile.

„Când părul ţi se răsfaţă-n soare

Cântecele curg spre cer,

Picioarele-ţi reci în râu

Sclipesc ca peştii argintii.

Zorii de zi au apărut, soarele apoi a apus,

Tu ţi-ai strâns părul

Şi ai plecat cu păsările călătoare,

Ai lăsat în urmă deschisă uşa nopţii

Şi pe mine singur la malul râului.

Înainte de buzele-ţi roşii

Nu ştiam ce e nefericirea."

„Doar atâta?"

„Zicea ceva de femei?"

„Dar de stele?"

„Habar n-aveţi ce-nseamnă poezie!"

Lătratul câinilor s-a înteţit şi toată lumea s-a întors şi s-a uitat în partea aceea. Dintre dărâmăturile zidurilor se apropiau câţiva câini, doar unul alb se păstra la o distanţă oarecare. Ceilalţi au început să fugă. Sub clar de lună, umbrele li se amestecau. Au venit şi-au adulmecat braţele beţivilor. Au cutreierat tot locul. S-au rostogolit pe jos şi au mirosit până au găsit oasele pe care beţivii le puseseră deoparte pentru ei. Câinele alb aştepta ceva mai departe.

Bărbatul cu un singur ochi nu s-a sinchisit de câini. A dat pe gât sticla din mână, apoi s-a ridicat.

„Să mă piş şi vin, vreau să vă mai spun o poezie", a spus el.

Nu l-a băgat nimeni în seamă.

După ce-am mai luat o gură de vin, m-am ridicat şi eu. L-am urmat pe chior să merg la toaletă. Sub luna plină zidurile se lungeau, părând interminabile. În partea asta a oraşului nu erau decât ziduri, stele şi foc. Cum cerul se vedea tot mai necuprins, unul din beţivi a început să cânte cu vocea lui piţigăiată. „Când într-o seară soarele a scăpătat, / Iubito, m-ai lăsat şi ai plecat."

Bărbatul cu un ochi s-a apropiat de un intrând din ziduri. Se clătina pe picioare şi nu reuşea să se descheie la prohab. L-am ajuns din urmă din câţiva paşi. L-am împins spre un intrând şi i-am astupat gura. Aveam cuţitul din oţel pregătit. După ce l-am rotit o dată în aer, l-am lipit de gâtul lui. Nu pricepea ce i se întâmplă. Ochiul i s-a deschis mult şi a strălucit în luna plină. Pe faţă i se citea mai mult mirare decât teamă. Era realitate sau doar un vis? S-a chinuit să-şi amintească întâi de mine, apoi unde se afla şi de el însuşi. Fără melodia care se auzea în surdină din depărtare, ar fi crezut că murise de mult şi că se trezise acum în cimitir. Statura lui mică s-a micşorat şi mai mult. A rămas strivit sub greutatea mea şi s-a lipit de perete. Am mai învârtit o dată cuţitul în aer. „Să nu ţipi, vreau să te întreb ceva", i-am spus. Mi-am depărtat faţa şi mi-am retras corpul care-l strivea. Mi-am tras mâna de la gura lui şi i-am îndreptat spre ochi cuţitul din cealaltă mână. „Te rog, nu mă omorî, îţi dau ţie tot ce-am furat", a zis el. Mirosea a vin şi a mucegai. Îi auzeam inima bătând. „O să te întreb ceva şi o să-mi spui adevărul", i-am zis. A dat din cap: „Jur că-ţi spun". În loc să-l întreb de ce insistă să mai trăiască, de ce nu-şi sapă o groapă în gunoiul ăsta şi nu intră în ea cu singurul lui ochi şi cu mirosul lui îngrozitor, l-am întrebat: „Poezia pe care ai spus-o mai devreme, de unde o ştii?". Ochii i-au strălucit şi apoi i s-au stins. „Am făcut ceva greşit?", a întrebat bâlbâindu-se. „Tu ai greşit când te-ai născut", i-am zis, „răspunde-mi, de unde ai auzit poezia aia?".

Trebuia să dea un răspuns simplu la o întrebare simplă, dar tăişul ascuţit al cuţitului îndreptat spre ochi îi bloca mintea.

„Era poezia învăţătorului nostru din şcoala primară", a zis el.

Ăsta era secretul vieţii, îmi spusese ce voiam să aflu.

„Unde ai făcut şcoala, în satul Karapınar?"

I s-a luminat faţa.

„Da, din Karapınar sunt. Învăţătorul nostru care a venit din Istanbul..."

Nu l-am lăsat să-şi termine fraza. L-am strâns de gât şi l-am lipit de perete.

„Să nu-ndrăzneşti să mai spui o vorbă despre el, să nu-i pronunţi numele", i-am zis. „Nu-mi povesti despre învăţător, ci despre sat."

M-a prins de încheietura mâinii cu degetele lui subţiri şi m-a privit rugător. În ce intrase, unde greşise? I s-au umflat venele, fruntea i s-a acoperit de broboane. A început să-i curgă saliva prin colţul gurii. Când era gata să se sufoce, i-am slăbit strânsoarea, apoi i-am eliberat gâtul. Am vorbit eu în locul lui. „La satul vostru se ajunge pe un drum abrupt dintre munţi. Şi întotdeauna e acoperit de nori. În grădinile voastre nu aveţi pomi, ci creşteţi numai animale. Vă faceţi casele din pietre negre. Satul vostru se numeşte Karapınar[1], dar n-aveţi izvor în sat, vă scoateţi apa din fântâni."

I-am apucat bărbia şi i-am ridicat-o, m-am uitat în ochii lui şi am continuat să-i vorbesc.

„Zidurile din satul vostru sunt mai de încredere decât voi. Zidurile din piatră aşa cum sunt la soare, sunt şi la umbră şi rămân în picioare pe puţin o sută de ani. Voi însă ziua îi râdeţi omului în faţă, iar noaptea îi atârnaţi în poartă un picior de găină. Niciodată nu v-aţi acceptat cusururile şi nici nu ştiţi să vă cereţi iertare. Vă siluiţi neamurile, dar apoi omorâţi oameni în numele onoarei. Nu vă lipseşte de pe buze numele Domnului. Ştiţi să vă plângeţi foarte bine. Ascultaţi bocete şi vă amintiţi de vremurile trecute. Nu vă pasă dacă lumea arde, vouă să nu vă lipsească nici o piatră din zid. Credeţi că răul vine din altă

1. Karapınar înseamnă în limba turcă „izvorul negru" (n.tr.).

parte. Izvorul răului sunt ori vecinii, ori străinii care vin în sat. Nu vedeţi că purtaţi un şarpe în propriile inimi."

„Ai dreptate", a zis cu un glas stins. „Uite ce mi-au făcut. Sătenii, rudele mele mi-au scos ochiul şi m-au gonit din sat."

„Taci, nu-mi povesti despre tine. Tu n-ai o poveste a ta, ci voi aveţi o poveste. Există o singură poveste şi fiecare din voi trăieşte o parte din ea."

S-a căutat peste tot prin buzunare şi a scos din ascunzătorile hainelor rupte nişte bani. Mi i-a întins banii. „Ia-i, o să-ţi aduc bani în fiecare zi", mi-a spus. Am fluturat cuţitul şi din palmă i-a ţâşnit sânge, iar banii s-au împrăştiat pe jos. „Ah", a suspinat şi şi-a retras mâna.

„Sunteţi fricoşi, vicleni şi când aveţi ocazia sunteţi necruţători. Şi pe învăţător l-aţi terminat tot aşa. Când voi încă dormeaţi, el se trezea şi aprindea soba din singura clasă a şcolii. Făcea desene pe tablă. Vă povestea despre munţi care nu semănau cu ai voştri şi despre animale de care nu auziserăţi. Nu vă păsa că pământul e rotund sau că întinderea apelor o depăşeşte pe cea a continentelor. Şi totuşi vă aduna în curtea şcolii serile şi vă arăta Calea Lactee şi Steaua Nordului. Când voi plecaţi acasă şi pe afară nu mai rămâneau decât câinii, se închidea şi el în cămăruţa lui şi la lumina slabă scria poezii pe care să vi le citească. Habar n-avea de umbrele întunecate care se perindau pe la fereastra lui. I-a luat un timp să afle ce fel de oameni sunteţi, ce fel de viaţă duceţi în casele cu uşi bine ferecate. Fiecare casă, fiecare om era câte o peşteră întunecată. I-a venit greu să creadă. De aceea ultimele poezii i-au fost pline de dezamăgire. Satul vostru se numea Karapınar, dar n-aveaţi izvor în sat. Şi voi eraţi tot o minciună, la fel ca satul vostru. Învăţătorul n-a putut să îndure acea minciună."

Se holba la mine ca şi când avea să-i sară şi ochiul rămas. Şi-a muşcat buzele. Mi-a atins mâna. A început să plângă. Era ca un şoarece prins în capcană. Cine ştie când plânsese aşa ultima oară? Nu se gândea la păcatele lui, ci la cuţit. L-am împins spre zid. L-am prins de guler.

„Dacă mai plângi, îţi tai gâtul", i-am spus. „E prea târziu pentru asta. Voi mereu întârziaţi. Trebuia să plângeţi cu ani în urmă şi să-i cereţi iertare învăţătorului. Ce v-a făcut el în afară să povestească adevărul bătrânilor care stăteau pe lângă ziduri? Cu cât vorbea mai mult, cu atât vă pierea somnul şi vă trezeaţi în toiul nopţii lac de sudoare. Ieşeaţi în plină noapte la uşă şi priveaţi departe, foarte departe. Fumaţi până dimineaţa. N-aţi vrut să ştiţi adevărul. Era frumos să trăieşti în minciună, n-aţi vrut să vă recunoaşteţi răutatea. Cât de fericiţi eraţi cu şarpele din suflet! L-aţi trădat nu numai pe învăţător, ci şi muntele pe care locuiaţi."

„Tu cine eşti, eşti din satul nostru?", a întrebat el temător.

„Mai degrabă cine eşti *tu*, cine sunteţi voi, de fapt?" M-am enervat de-a binelea. „De ce nu v-aţi întors măcar o dată să vă uitaţi la voi înşivă? Învăţătorul venise în satul vostru pentru că se săturase de Istanbul, voia să fugă de apăsarea din oraş. Altfel îşi pierdea minţile. Istanbulul se umfla ca un cadavru, iar omul devenea un parazit dependent de leşul ăla. Trebuia să fugă din coşmarul ăsta, să se refugieze undeva la ţară. Trebuia să-şi petreacă nopţile traducând poezii din franceză şi să găsească o nouă vână pentru poeziile lui. Dar sătenii erau oare diferiţi? Nu este omul acelaşi peste tot? Învăţătorul a înţeles târziu că trecuse dintr-un coşmar în altul. Oraşul era o minciună, dar şi satul era o minciună, şi-acum era captiv între două minciuni. Peste tot pătrunsese putreziciunea, nu mai rămăsese loc pe pământ unde să poţi fugi."

M-am apropiat de faţa lui, i-am mirosit părul unsuros şi i-am atins cu degetul fruntea murdară.

„Uite, asta era speranţa de care se agăţase", am zis arătând murdăria de pe degetul meu. „Învăţătorul acela era tatăl meu. În ultima lui poezie îi blestemase pe oameni. În noaptea în care scrisese poezia aceea ieşise afară şi privise cerul. Calea Lactee curgea de la un orizont la celălalt. Steaua Nordului era departe. Pentru că nu putea urca la Nord, adică lângă stea, s-a gândit să meargă la sud, în adâncimile pământului. Putea să-şi

termine astfel ultima călătorie. Nu era fiecare moarte o coborâre? S-a dus la fântâna din inima satului, a întins gâtul şi s-a uitat în jos. Şi-a băgat capul înăuntru. Pereţii cu muşchi miroseau frumos. A tras adânc aer în piept. A aruncat o piatră în apă. Piatra a tot căzut, şi după multă vreme s-a lovit de apă şi i s-a auzit ecoul. Întunericul de jos era umed şi misterios. Inima lumii, sudul, era acolo."

Dinspre foc s-au auzit voci. Se îngrijorau că întârziam. Ne-au strigat pe nume pe amândoi. „Un-Ochi, unde ai rămas? Frizerule Kamo, unde eşti?" Mi-am înălţat capul şi m-am uitat. În timp ce beţivii continuau să bea în jurul focului, unul sau doi dintre ei strigau spre locul unde ne aflam. Aveau să vină în curând. Avea să înceapă cântecul cuţitelor de oţel.

Când m-am întors şi am văzut câinele alb, m-am clătinat. M-am împiedicat de o piatră. Cuţitul mi-a căzut din mână. Când venise câinele alb atât de aproape? Avea o faţă frumoasă şi gâtul lat. Blana lungă îi acoperea corpul ca o cuvertură de mătase, curgând spre coadă. Nu semăna cu câinii de pe lângă ziduri. Nu căuta mâncare. Colţii îi sclipeau în lumina lunii. Urechile ascuţite semănau cu ale unui lup. Picioarele robuste nu se murdăriseră de praf. Fără să se mişte, fără să dea de înţeles ce are de gând să facă, se uita la mine. M-am aplecat şi am luat cuţitul de jos. Am făcut doi paşi înapoi şi m-am lipit de zid. Mi-am adus aminte de dorinţa care mă adusese în noaptea aceea acolo, de mine şi de câinele alb de pe urmele mele.

S-a auzit huruit de tren. Pământul a-nceput să se cutremure. Zgomotul şinelor s-a înteţit, ca un ciocan care loveşte fierul. Tac, tac, tac şi tacatac. Avea să înceapă cântecul cuţitelor de oţel. În noaptea asta toată lumea avea să-şi accepte soarta. Mi-am apăsat spatele de zid. Mi-am strâns degetele. Oare ce le-o fi spus Arhitectul Adaza după ce am plecat de lângă foc? „Nu-l desconsideraţi zicând că-i un simplu frizer, Kamo are o nevastă frumoasă." Întunericul era plin de pasiune. Trenurile iubeau şinele. Beţivii plimbau din mână în mână sticla cu vin. Sticla aceea era un trup de femeie cu buze de foc şi cu sudoare

alunecându-i pe pântec. Trenurilor le plăceau şinele, iar copiilor fântânile. Tac, tac, tac şi tacatac. Şi tatei îi plăceau fântânile. În satul Karapınar cerceta stelele, măsura viteza vântului şi ţinea calendarul ploilor. Şi tatei îi plăceau fântânile. Tac, tac, tac şi tacatac. Dacă fântâna din satul Karapınar s-ar fi învârtit ca un vârtej şi ar fi înghiţit copiii proşti, bătrânii mincinoşi şi femeile nemiloase! De-ar fi înghiţit casele cu uşi închise şi găinile cu un picior tăiat! Tac, tac, tac şi tacatac. Fântâna l-ar mai fi înghiţit atunci pe tata?

Patosul nopţii s-a potolit dintr-odată. Patosul era ca un muşuroi de furnici ce înaintează prin pasaje secrete, se împrăştie peste tot şi apoi se opreşte. Am simţit un ţiuit în ureche. Când sunetul trenului s-a îndepărtat în întuneric, am ridicat capul din locul unde dormeam. Eram oare pe jos? Când mă culcasem pe beton? Minciunile şi beţivii mă obosiseră. Mă durea capul. M-am îndreptat cu greu. M-am rezemat de perete şi mi-am întins picioarele. Gâtul, spatele şi pieptul îmi erau pline de sudoare. Am luat sticla cu apă şi am lipit-o de gură. Cât era ceasul? Am întors capul şi m-am uitat la ferestruică. Parcă mi-au ars ochii de la lumina din coridor. Am băut din nou apă. În ce zi eram azi? Le pierdusem şirul. Nu-i aduseseră încă pe Doctor şi pe ceilalţi. Bine că fusesem singur în celulă cât am avut criza de epilepsie. N-aveam nevoie de ajutorul nimănui.

Am privit către peretele din faţă. Avea zgârieturi, litere şi pete de sânge. Tencuiala crăpase şi din loc în loc căzuse. Pe ici, pe colo vedeai cuvinte care nu se ştie când fuseseră scrise. „Onoarea omului!", scria într-un loc, „Într-o bună zi, cu siguranţă!" scria în altul, sau „De ce durere?". „De ce durere?" – la asta se pare că se gândeau cel mai mult cei care ajungeau aici. Cum durerea împărţea mintea, la fel cum împărţea şi lumea, oamenii credeau că aici e locul durerii, iar în Istanbulul de sus nu e durere. Iată epoca iluziilor! Metoda cea mai bună pentru a ascunde o minciună e să spui o altă minciună, iar metoda pentru a ascunde suferinţele de la suprafaţa pământului e să se creeze suferinţe noi sub pământ. Celor închişi aici în celule

reci li se făcea dor de îmbulzeala de afară şi de străzi. Iar cei de afară se bucurau că dormeau departe de celule, în paturile lor calde. Istanbulul însă era plin de oameni înecaţi în disperare şi care mergeau dimineţile la serviciu târâindu-se ca nişte viermi. Pereţii caselor de sus prindeau rădăcini şi se sprijineau de pereţii celulelor de jos, iar cei care trăiau în acele case se agăţau de o fericire falsă. Doar aşa Istanbulul putea rămâne în picioare.

— Începe spectacolul! a răsunat pe tot coridorul strigătul gardianului.

Ce-a fost asta? Se deschisese uşa de fier?

— Toată lumea afară! Toată lumea în uşa celulei!

N-aveam nici cea mai vagă idee ce făceau.

Au bătut în ferestruici. Au deschis una câte una uşile celulelor. Au înaintat pe coridor, ajungând la mine. Au tras zăvorul şi lumina a invadat celula. M-au usturat ochii şi durerea de cap mi s-a înteţit.

— Scoală, mă, în picioare! Vino la uşă!

Gardianul m-a lăsat şi a trecut la celula vecină. Continuau să se audă zgomote de uşi.

M-am ridicat şi am ieşit pe coridor. Toată lumea se aliniase afară. Bărbaţi cărora părul li se amestecase cu barba şi femei cu vânătăi pe faţă se uitau unii la alţii. Gardianul a trecut rând pe rând pe la toate celulele până în capătul coridorului, apoi s-a întors şi a descuiat şi celula de vizavi. Când uşa s-a deschis, s-a ridicat în picioare şi fata dinăuntru. Când se întorsese Zinê Sevda? Oare o aduseseră când eram eu în criză? A ieşit şi s-a aliniat în faţa mea. Se vedea pe ea că nu dormise de mult timp. I se umflaseră nu numai faţa şi gâtul, ci şi degetele. O picătură de sânge i-a curs de la buza de jos. Şi-a şters cu mâna sângele.

— Să vă vedem!

Ne-am uitat la anchetatorii care strigau în capătul coridorului. Erau mulţi. Aveau în mâini bâte şi lanţuri. Îşi suflecaseră mânecile puloverelor şi se uitau la noi râzând.

— Uite-l pe mentorul vostru, pe îngerul vostru păzitor!

Au tras pe cineva de picioare dinspre uşa de fier. L-au lăsat la capătul coridorului. Trupul îi era gol, n-avea pe el decât un chilot negru. Am recunoscut corpul masiv al Unchiului Küheylan. Zăcea ca un cadavru naufragiat. Era plin de sânge. Părul alb i se mânjise în roşu. Îi luaseră sufletul, şi apoi îl aduseseră aici ca la un cimitir? Un murmur a străbătut coridorul. S-au auzit voci neliniştite. Cineva a şoptit: „Nemernicii". Şoaptele s-au repetat. „Nemernicii". Gardianul a auzit şi s-a năpustit între noi mânios.

— Cine a vorbit? a ţipat să ne intimideze.

Trecea încolo şi încoace lovind cu bâta în câţiva oameni la întâmplare. Dinţi sparţi şi sânge ţâşnind s-au împrăştiat în jur.

Doi anchetatori l-au luat de câte un braţ pe Unchiul Küheylan, încercând să-l ridice.

— Hai, mocofanule, mergi oleacă.

Unchiul Küheylan trăia. Geamătul i s-a împrăştiat pe coridorul pe care aşteptam fără să ne clintim şi a ajuns până la ultimii din rând.

— Haide, moşule!

Unchiul Küheylan şi-a mişcat o mână şi a întins-o în faţă, pipăind parcă în gol. Cu capul plecat, cu gâtul gros şi umerii laţi părea un animal. A scos un răcnet pe care numai un animal rănit îl putea scoate. Din gură i s-au scurs bale. Cuvintele pe care le-a mormăit s-au transformat într-un hârâit imposibil de înţeles. Cine era acum Unchiul Küheylan? Ce era creatura asta care gemea? A pus un picior jos şi pe celălalt l-a târât. Anchetatorii au plecat de lângă el, lăsându-l pe un picior. A aşteptat o vreme. A tras aer în piept. Şi-a tras piciorul din spate şi l-a adus lângă celălalt. Şi-a ridicat capul. La chip nu aducea a om. Buzele i se umflaseră şi limba îi atârna. Arcadele îi fuseseră sparte, iar ochii îi stăteau închişi de la cheagurile de sânge. Din rănile de pe piept îi curgea puroi.

— Uitaţi-vă bine! a strigat unul din anchetatori. Priviţi-ne de aproape opera! Cine poate scăpa de dreptatea noastră?

Unchiul Küheylan semăna cu căpitanii care plecau pe mare după balena albă, înfruntau furtunile, dar se întorceau la liman învinşi. Întocmai ca în poveştile pe care i le spunea tatăl lui. Corabia i se distrusese, iar pânzele i se făcuseră zdrenţe. Asemenea acelor căpitani, la fiecare înfrângere, şi el visa la următoarele călătorii pe care le va face. Când păşea cu piciorul însângerat, auzea în urechi zgomotul vijeliei. Avea impresia că sângele care-i curge în gât e apă sărată de mare. Era un vis fără sfârşit. Toată lumea îşi căuta balena albă în largul mării, în vreme ce Unchiul Küheylan o căuta în marea Istanbulului. Găsea în asta un gust îmbătător, o chemare irezistibilă. Nu dorea o insulă pe care să se refugieze. Ştersese insulele de pe harta lui. Trebuia ori să cucerească mările, ori să fie îngropat în valuri. Pe spate avea nenumărate tăieturi de cuţit. Îşi târâia picioarele grele pe beton, când deodată şi-a ridicat capul, de parcă auzise un strigăt de departe. Încerca să vadă din ce parte bate vântul.

În timp ce Unchiul Küheylan mergea pe cel mai lung drum al vieţii sale, Zinê Sevda, care stătea dreaptă ca o statuie chiar în faţa mea, şi-a strâns pumnii. A clipit din ochi ca un copil şi a ieşit încet din rând. A făcut doi paşi spre mijlocul coridorului. S-a plantat ca un copac în faţa Unchiului Küheylan. Între ei erau vreo cinci-şase metri. Toată lumea a întors capul spre Zinê Sevda, iar anchetatorii s-au privit unul pe altul. Pe coridor s-a lăsat linişte. Se auzeau numai picăturile de sânge ale Unchiului Küheylan ce cădeau pe beton.

— Ce face asta?

— Şefule, asta e fata adusă din munţi.

Zinê Sevda şi-a şters fruntea şi obrajii cu mâna şi şi-a aranjat părul. Sub privirile curioase, s-a lăsat la pământ acolo unde era. A îngenuncheat în faţa Unchiului Küheylan ca o statuie de marmură. Şi-a deschis ambele mâini şi a aşteptat să îmbrăţişeze şi să acopere trupul rănit ce venea spre ea. Avea tălpile ferfeniţă. Gâtul îi era plin de arsuri de ţigară. Nu era sirena ieşită din valuri, care cântă pe stânci la apusul soarelui, ci doar un om rănit. Oare Unchiul Küheylan o putea vedea?

Ochii lui însângeraţi puteau să desluşească fata care îngenunchease în faţa lui şi care-şi deschisese braţele pentru el?

— Scoală de-acolo, târfă!

Zinê Sevda nu i-a băgat în seamă pe anchetatori. A şters de data asta cu limba sângele negru care-i curgea de la buză. Şi-a deschis braţele şi mai larg.

— Ridicaţi târfa asta!

Unul din anchetatorii de la capătul coridorului a venit fluturându-şi bâta. S-a oprit în faţa lui Zinê Sevda. Şi-a scuipat jos ţigara din gură şi a strivit-o cu vârful pantofului. Răsucindu-şi pantoful încet-încet pe beton, a privit-o pe Zinê Sevda. A rânjit, arătându-şi dinţii galbeni. Şi-a luat avânt şi i-a tras fetei un şut în burtă. Zinê Sevda a alunecat ca un butuc şi s-a lovit de uşa celulei. A stat nemişcată puţin, apoi s-a ridicat încetişor, ţinându-şi burta cu mâinile. S-a aşezat din nou în genunchi şi s-a uitat la Unchiul Küheylan. Între ei era un gol imens.

Anchetatorul a împins cu piciorul chiştocul de pe jos. S-a aplecat, apropiindu-se de faţa lui Zinê Sevda, dar, văzând că nu reacţionează, s-a retras. Rânjea în continuare. A învârtit bâta ca o jucărie în mână, apoi a ridicat-o în aer. Era chiar în faţa mea. I-am prins dintr-o mişcare mâna ridicată în aer. Bâta i-a rămas suspendată în gol. Am venit ochi în ochi cu anchetatorul. Pui de căţea! Mă cunoştea? Ştia cântecul cuţitelor de oţel? Tâmplele îmi zvâcneau. În timp ce toţi stăteau tremurând pe beton, faţa mea ardea ca focul. În creier mi se rotea un burghiu. Ştia oare cântecul cuţitelor de oţel? Pui de căţea! Împingându-mă, a încercat să-şi tragă mâna. Când şi-a dat seama că n-are destulă putere, a ţipat.

A patra zi

Povesteşte Unchiul Küheylan

LUPUL ÎNFOMETAT

— Când vânătorii treceau pe panta unui munte abrupt, a început furtuna. Zăpada şi viscolul au acoperit totul în jur şi nu mai vedeai nimic în faţa ochilor. Seara s-a lăsat devreme şi ei s-au rătăcit. Dar la un moment dat au observat o lumină în întuneric. Înaintând cu greu prin zăpadă, s-au îndreptat spre ea. Era o cabană împrejmuită de o grădină. Au bătut la uşă. Îngheţăm, primiţi-ne înăuntru, au strigat. Cine-i acolo? a zis o voce de femeie de dincolo de uşă. Suntem trei vânători din Istanbul, ne-am rătăcit şi avem nevoie de un adăpost, au răspuns ei. Bărbatul meu nu-i aici, n-am cum să vă primesc, a zis femeia. Vânătorii au implorat-o. Dacă nu ne deschizi, o să murim aici. Dacă vrei, îţi dăm ţie toate armele, au spus ei, încercând s-o înduplece. Vântul vuia şi de departe se auzea bubuitul avalanşei. Femeia a deschis uşa şi le-a spus vânătorilor să se apropie de foc. Le-a dat de mâncare. Vânătorii au scos din traistă o oglindă, un pieptăn şi un briceag şi i le-au dăruit femeii. Ne-ai salvat vieţile, îţi suntem recunoscători, i-au spus. Femeia a mulţumit pentru cadouri, apoi s-a retras în camera ei. Vânătorii s-au întins lângă foc şi-au adormit. Nu după mult timp un fluierat i-a trezit. Dinspre foc veneau nişte sunete ciudate, iar flăcările erau când de-o culoare, când de alta. Din coş a coborât o lumină şi s-a oprit în faţa lor. În lumină s-a zărit o zână cu aripi verzi. Să nu vă fie teamă, a spus zâna, am

venit să prezic o soartă. A noastră? au întrebat ei. Nu, a zis zâna, soarta voastră a fost scrisă încă dinainte de-a vă naşte. Eu am venit pentru femeia însărcinată dinăuntru. Voi scrie soarta copilului ce se va naşte în curând. Împărtăşeşte-ne şi nouă soarta lui, i-au cerut ei. Zâna le-a spus: Chiar dacă am să v-o spun, n-o s-o puteţi schimba. Vânătorii au stăruit. Zâna le-a zâmbit şi le-a îndeplinit dorinţa. Femeia va naşte un băiat, îl va creşte sănătos şi la douăzeci de ani îl va însura cu fata pe care acesta o s-o iubească. Dar în noaptea nunţii pe băiat îl va mânca un lup. Nu, au spus vânătorii, n-o să permitem asta. Nu vă puneţi cu soarta, le-a spus zâna şi a împrăştiat un praf peste vânători, cu care i-a adormit. Treziţi din somn a doua zi de dimineaţă, aceştia şi-au povestit unul altuia ce visaseră. Toţi avuseseră acelaşi vis, deci însemna că fusese adevărat. Au pus mâna pe arme şi au jurat să păstreze taina şi să salveze viaţa băiatului. Femeia n-avea habar de nimic. Vânătorii i-au spus: De-acum eşti sora noastră, un singur lucru mai dorim să te rugăm. Care anume? a întrebat femeia. Vrem să venim la nunta copilului tău, să ne dai neapărat de ştire ziua nunţii, i-au cerut ei. Douăzeci de ani au trecut foarte greu pentru vânători. În fiecare zi, s-au pregătit pentru acea noapte a nunţii. Când vremea a venit şi vestea nunţii a ajuns la Istanbul, şi-au luat armele şi au mers ca o furtună la cabana unde înnoptaseră cu douăzeci de ani în urmă. Au povestit secretul pe care-l păstraseră cu sfinţenie. Au aşezat în mijlocul camerei cufărul mare pe care îl aduseseră cu ei şi i-au pus pe mire şi mireasă înăuntru. Au înfăşurat cufărul cu şapte lanţuri şi au pus capacului şapte lacăte. Noi nu dormim, au zis ei şi, ca să nu li se închidă ochii din întâmplare, şi-a tăiat fiecare degetul mic. Au ascultat până dimineaţa şuierul vântului. Au tras la cea mai mică mişcare. Odată cu primele raze de lumină au strigat de bucurie, zicând: Am reuşit! Au deschis întâi cele şapte lacăte, apoi cele şapte lanţuri. Dar când în ladă au găsit doar mireasa, murdară toată de sânge, nu şi-au crezut ochilor. Ce s-a întâmplat? au întrebat, ce s-a întâmplat? Mireasa a bâiguit: Nici eu n-am

înţeles, cum aţi închis voi capacul de la cufăr, m-am preschimbat în lup şi l-am mâncat pe bărbatul pe care-l iubeam. Nu ştiu de ce, dar l-am mâncat.

Expresia de pe faţa Doctorului care mă asculta curios a rămas undeva între amuzament şi teamă. Privirea i s-a schimbat de câteva ori.

— Te-a mirat sfârşitul poveştii, Doctore? am întrebat. Ştii, am întâlnit şi oameni care, în loc să se mire că lupul l-a mâncat pe băiat, au râs.

— Şi aici poţi să găseşti unii care să râdă, a zis Doctorul, privindu-l pe Frizerul Kamo care dormea.

S-a plecat uşor spre el şi şi-a apropiat urechea, vrând parcă să îi asculte respiraţia lui Kamo. A rămas aşa un timp, apoi s-a retras.

— Nu mai auzisem povestea asta cu vânătorii, Unchiule Küheylan. Mi-a plăcut. Tot de la tatăl tău o ştii?

— Da, în seara în care ni s-a stricat radioul prima dată ne apucase aşa o plictiseală, că tata, ca să ne-abată atenţia, ne-a spus povestea asta.

— Vă plictiseaţi uşor?

— La ţară, era de ajuns să fii în preajma oamenilor, nici nu ştiam ce-i aia plictiseală. Radioul însă ne-a schimbat. În ziua când s-a stricat, n-am mai avut chef să facem nimic şi jocurile pe care le jucam întotdeauna şi-au pierdut sensul. Ne-am întrebat ce ar face orăşenii în astfel de situaţii.

— Ciudat, a comentat Doctorul.

— Tata se întorsese dintr-una din călătoriile lui cu un radio cu tranzistori. Când se întorcea repede de la Istanbul, ştiam că petrece timp cu prietenii acolo, iar când dura mult până revenea, înţelegeam că e prizonier într-una din celulele oraşului. De data asta rămăsese mult. Slăbise şi, ca să nu ne întristăm văzându-i faţa trasă şi palidă, a scos din valiză mici cadouri care ne-au atras imediat atenţia. Radioul, vedeam aşa ceva pentru prima dată în viaţă, ne-a entuziasmat cel mai mult. În seara aia am ascultat la radio un foileton. Un bărbat iubea o

femeie, dar femeia îl refuza. Femeia a plecat din Istanbul la Paris şi s-a întors după mulţi ani. S-au întâlnit din nou şi au stat în grădina unei ceainării, unde cădeau frunze îngălbenite. Bărbatul i-a aprins ţigara femeii. Asemenea perechilor din cărţile poştale, au admirat vapoarele şi Palatul Topkapı, spunea în foileton. Într-un sfârşit, femeia a întors capul şi s-a uitat drept în ochii bărbatului. De dragul iubitei sale, Mecnun a plecat în deşert. Tu ce ai făcut de dragul iubitei tale, ai avut un astfel de deşert? Da, a zis bărbatul, cât ai fost tu departe, oraşul ăsta s-a transformat în deşert. Femeia a întrebat: Dacă ai vedea că într-o dimineaţă m-am trezit un şoarece bătrân, ce-ai face? Aş avea grijă de tine şi dacă ai muri aş ţine doliu, a răspuns bărbatul. Femeia a mai aprins o ţigară şi a zis: O să-ţi spun o întâmplare. Voia parcă să-l pună la încercare. Dar prezentatorul de la radio a anunţat că episodul din ziua aceea s-a terminat şi că foiletonul va continua săptămâna următoare la aceeaşi oră. Trebuia să aşteptăm o săptămână ca să ascultăm întâmplarea povestită de femeie.

Doctorul a mijit ochii, probabil din cauza durerii de cap. Îşi ferea privirea de lumină, încerca să nu se uite la ferestruică, dar mă asculta cu atenţie.

— În următoarea săptămână s-a stricat radioul. Oricât s-a străduit tata să-l repare, n-a reuşit. Probabil l-a îngrijorat expresia de plictiseală de pe feţele noastre, pentru că ne-a spus: Staţi liniştiţi, eu ştiu romanul ăsta. Îl ştia într-adevăr? În sat avea nevoie să ştie, şi noi să-l credem. Ne-a înfăţişat întâmplarea povestită bărbatului de către femeia de la radio. Şi-a mişcat degetele ca un magician şi din palmă i-au ieşit, reflectându-se pe perete, umbrele femeii însărcinate şi ale zânei, însufleţind încet-încet povestea vânătorilor. Ne-a arătat cabana şi cufărul din casă. În acea seară mi-am dorit pentru prima dată o altfel de fericire. Mi-am dorit ca tata să mă ducă şi pe mine în Istanbulul cu lumini galbene. L-am întrebat pe tata dacă povestea asta are şi o întrebare. Spuneţi voi, a zis tata, care sunt întrebarea

şi răspunsul în povestea asta? De ce femeia din roman i-a spus povestea asta bărbatului?

— Unchiule Küheylan, îmi plac ghicitorile. Dar aici nu ştim nici ghicitoarea, de unde să ştim şi răspunsul? a zis Doctorul.

— Tata ne-a spus că trebuie să găsim şi întrebarea, şi răspunsul. Ne-a lăsat să ne gândim până în seara următoare.

— Aţi ştiut?

— Mama a ştiut. Ea era maestră în ghicitori la noi acasă.

— Dă-mi şi mie timp, să încerc să găsesc şi eu răspunsul până mâine.

— Sigur, Doctore, ce altceva avem aici mai mult decât timp?

Demirtay, care stătea cu capul pe genunchi, s-a îndreptat. S-a frecat la ochi. Era evident că i se făcuse frig, şi-a cuprins pieptul cu braţele.

— Poate dormi în ciuda frigului, îl invidiez, a zis privind către Frizerul Kamo care dormea. Cred că sunt cel mai friguros de aici.

— Nu te-a luat somnul? l-am întrebat.

— Nu s-a lipit de mine, Unchiule Küheylan. Ţi-am ascultat povestea. Parcă urmăream un film. Mi-am imaginat secvenţele una câte una, noaptea furtunoasă, viscolul care împrăştia zăpada, casa la fereastra căreia se vedea lumină. După mine, întrebarea vine de la sfârşitul poveştii. Deci, era vreo cale ca ei să schimbe destinul copilului, în ciuda a orice?

— Dacă întrebarea e atât de simplă, şi răspunsul trebuie să fie la fel de simplu. L-ai găsit? a întrebat Doctorul.

— Da, Doctore, l-am găsit, după mine, nu puteau să schimbe soarta.

— De ce nu? Dacă-l puneau pe băiat singur în cufăr nu scăpa?

— Atunci unul din vânători se prefăcea în lup, îi mânca pe ceilalţi şi intra în cufăr.

Doctorul s-a opus.

— Atunci şi ceilalţi vânători ar fi avut şansa să-l omoare pe lup. Vânătorii voiau nu numai să salveze băiatul, ci şi să

dea piept cu lupul. Şi-au tăiat degetele şi şi-au vărsat sângele. Şi-au dorit ca lupul să vină la mirosul sângelui, să-i provoace.

Demirtay a căzut pe gânduri, ca şi când rezolva o problemă la examen.

— Mai daţi-mi şi mie timp să găsesc un răspuns mai bun, a zis el.

Doctorul s-a întors cu faţa la mine.

— Unchiule Küheylan, care a fost răspunsul mamei tale? Şi ea spunea că soarta nu poate fi schimbată?

— Nu, mama gândea altfel.

— Eu am un răspuns, să-l spun?

— De ce te grăbeşti, Doctore, ai cerut timp până mâine.

— M-am gândit cât vorbeam cu Demirtay. În povestea vânătorilor nu e nici o întrebare. Întrebarea vine nu din interior, ci din afara povestirii, femeia din roman urma să pună o întrebare în legătură cu ea. De-asta a povestit întâmplarea, nu?

— Eşti pe drumul cel bun, continuă.

— Femeia voia să afle limitele sacrificiului de sine al bărbatului. Femeia voia să-l întrebe: Dacă ai fi băiatul din poveste, ai intra în acelaşi cufăr cu mine? Nu voia să rezolve problema, ci să vadă dacă bărbatul ar înfrunta sau nu o astfel de situaţie.

— Ai vorbit ca mama, Doctore. Ori ştii romanul despre care vorbim?

— Nu, nu-l ştiu.

— Romanul se termina cu bine, am spus. După cum zicea tata, unele iubiri vin mai târziu. Asta e şi soarta acestui roman.

— Soarta acestui roman, a repetat Doctorul de parcă vorbea cu sine.

A zgâriat cu unghia peretele, trăgând o linie de sus până jos.

— Soarta e-o linie ca asta? Se schimbă sau nu? O să-l întreb pe Kamo când o să se trezească. Unchiule Küheylan, ar fi bine dacă ai dormi şi tu ca el, dacă te-ai mai odihni un pic.

— Nu mi-e somn. Kamo doarme profund. Nu te uita că n-are răni pe faţă, anchetatorii i-au tras ieri bâte în cap, l-au culcat pe jos şi l-au lovit cu picioarele.

Când Frizerul Kamo a fost aruncat în celulă bătut, amândoi eram într-o stare gravă. Nu puteam să adormim de durere. Eu mă gândeam mai mult la Zinê Sevda din celula de vizavi decât la Kamo. Mă întrebam de ce oare ieşise în faţă, de ce se lăsase strivită. Îngenunchease în mijlocul coridorului şi îşi deschisese braţele spre mine. În ciuda bătăii pe care o primise, rămăsese în loc, nu renunţase. Ca toată lumea, şi Zinê Sevda se mirase când Frizerul Kamo încercase să o apere şi prinsese mâna anchetatorului, lovind-o de perete. „Nu, eu n-am prins mâna anchetatorului, el m-a atacat pentru că l-am atins din greşeală", zicea Kamo.

Îmi aduc bine aminte. Eram plin de sânge peste tot. Deşi îmi era greu să-mi mişc picioarele care mi se îngreunaseră ca nişte fiare, puteam deosebi prizonierii înşiraţi de-o parte şi de alta a coridorului. Urechile îmi auzeau. Zinê Sevda îngenunchease în faţa mea, cu braţele deschise. Frizerul Kamo îl prinsese pe torţionar de încheietura mâinii şi i-o lovise de perete. În jur s-au auzit ţipete şi înjurături. O loviseră pe Zinê Sevda şi apoi au tăbărât pe Kamo. Nu puteam să-mi mişc limba. Din gât îmi ieşeau hârâituri.

„N-ai văzut bine, Unchiule Küheylan, n-am ajutat-o pe fată. Cu ce putea să schimbe asta situaţia? Fiecare trebuie să-şi trăiască durerea. Eu îmi văd de ale mele, nu mă amestec în durerea altora. Pe lumea asta nimeni nu poate să scadă durerile altuia. Asta o ştiu. Nu l-am atacat pe torţionar şi nici n-am apărat-o pe fată. Poţi să crezi ce vrei, nu-mi pasă."

Îi părea rău de fapta bună pe care o făcuse? Îl stânjenea faptul că dădea importanţă altora? Unii fugeau de singurătate, iar alţii fugeau spre ea. Şi Frizerul Kamo căuta un loc unde să se refugieze în celula asta cât palma. Vorbea puţin, îşi ţinea capul plecat şi se uita spre vârful picioarelor. Privirea i se plimba pe jos ca o furnică, urca pe pereţi, căuta o gaură unde să intre, o crăpătură în care să se ascundă, apoi se oprea din nou la picioare. „Timp nemilos!", îşi spunea de unul singur. Când îşi lasă capul în jos să doarmă, repeta aceleaşi cuvinte ca un refren. „Timp nemilos!"

Mişcările ni se încetineau în celula asta îngropată sub pământ, iar trupurile ni se îngreunau tot mai mult. Mintea, care se obişnuise cu viteza lumii de sus, avea probleme când încerca să se adapteze la viaţa de aici. Propriile voci ne sunau străine. Urechile ne ţiuiau la cel mai mic zgomot. Degetele subţiri ni se mişcau în întuneric de parcă nu ne aparţineau. Ne chinuiam mai mult să ne recunoaştem pe noi decât pe alţii. Ce era coşmarul ăsta pe care-l trăiam noi aici? Al cui era corpul ăsta care rezista durerii şi cât avea s-o mai ducă? Aici, duşmanul cel mai mare era timpul care se răspândea cu un miros de stricat şi, la fel ca plugul care brăzdează pământul, ne intra în carne, făcând-o să sângereze iar şi iar.

Oare Frizerul Kamo se referea la timpul de afară, şi nu la cel din celulă? Oare timpul nemilos era în lumea de deasupra, spre care urcai cu o scară invizibilă? Acolo nu erau gări, feriboturi aglomerate, bulevarde pe care oamenii să meargă atingându-se unul de altul. Nu existau nici lămpi stradale, poduri şi turnuri. Totul avea o semnificaţie de proporţii. O parte a acestei semnificaţii era viteza, iar cealaltă era încordarea. Fiecare lucru mărunt reflecta acest sens de căpetenie. Draperiile închise, plecările de la serviciu la sfârşitul zilei de lucru şi pieţele unde îi dădeai întâlnire iubitei, toate reflectau semnificaţia asta. Chiar dacă ar ploua, chiar dacă oraşul ar fi spălat zile întregi şi curăţat de murdărie, ceea ce ar ieşi la iveală odată cu primele raze ale soarelui ar fi tot această semnificaţie. Timpul care ticăie în sălile de naşteri, printre străzile înguste şi în barurile de noapte, el se joacă cu mersul oraşului. Omul uita de soare, de lună, de stele şi trăia numai cu intervale de timp: ore de muncă, ore de şcoală, ore de întâlnire, ore de masă, ore de ieşit afară. Şi când în final venea ora de culcare, nu-i mai rămâneau puterea şi dorinţa de a se mai gândi la lume. Se lăsa pradă întunericului. Se lăsa tras înăuntru şi transportat de o singură semnificaţie, aceea ascunsă în fiecare lucru. Ce e această semnificaţie şi unde ne trage ea? Ca să nu-şi tulbure mintea cu întrebarea asta, omul îşi crea mici plăceri şi căuta să şi le îndeplinească.

Fugea de greutăţile vieţii, dormea liniştit şi astfel îşi uşura povara minţii. Şi cea din suflet. Aşa credea. Până când un perete dinăuntru i se dărâma şi inima i se zdrobea. Atunci când îşi dădea seama că bătăile de sub dărâmătura aceea nu sunt ale inimii, ci ale timpului, i se făcea teamă. Rămăsese neajutorat. Îl refuzai sau nu, timpul nemilos se strecura pe sub pielea omului şi în venele oraşului.

Într-un astfel de timp credea Frizerul Kamo? De asta îşi pleca în faţă capul? Ofta şi blestema. Îl cuprindea şi sub pământ neliniştea de deasupra. Căuta un cotlon în care să rămână singur. Deşi tânăr, avea impresia că a ajuns la sfârşitul vieţii şi nu privea la viitor, ci în trecut. Iar torţionarii ştiau. „Bătrâne!", îmi spuneau, „ai tot atâtea taine precum colegul de celulă, memoria ta are tot atâtea adâncimi ca aceea a Frizerului Kamo?".

Când sufeream de durere, eram şi eu curios să-mi aflu limitele memoriei. Mă gândeam nu la ce ştiam, ci la ce nu ştiam. Cu cât voiam mai mult să uit, memoria mea încerca să-şi aducă aminte mai tare. Uneori ţipam, alteori tăceam. De fiecare dată îmi spuneam că asta trebuie să fie limita durerii. Apoi durerea creştea, iar eu ajungeam la altă limită. Ce sentiment ciudat e descoperirea! Omul descoperă şi durerea. În timp ce carnea mi-era făcută bucăţi şi oasele mi-erau zdrobite, descopeream mereu o nouă durere. Anchetatorii mă luau peste picior. „Te crezi cumva Iisus pe cruce?" Braţele îmi fuseseră întinse în părţi şi mă legaseră de o bârnă de lemn. Atârnam în aer. Sub picioare era gol, iar deasupra braţelor, eternitatea. Eram punctul fix al cerului, iar pământul şi stelele se învârteau în jurul meu. Încercam să-mi cunosc limitele durerii. Anchetatorii râdeau. „N-am luat noi sângele multora ca tine şi l-am dat câinilor să-l bea? Tot noi l-am răstignit pe Iisus şi i-am sfâşiat pielea lui Mansur al-Hallaj. Istoria noastră e mai glorioasă decât a voastră. Îl ştii pe anarhistul Edward Jorris? Venise la Istanbul să-l omoare pe Sultanul Abdülhamit. Abdülhamit îşi făcea rugăciunea de vineri la geamia Yıldız, iar după ce ieşea ajungea la maşină de fiecare dată într-un minut şi patruzeci

şi două de secunde. Anarhistul Jorris a luat în calcul asta şi a pregătit o bombă. Dar în vinerea aia, la ieşirea de la geamie sultanul s-a luat cu vorba cu Şeyhülislamul şi a depăşit intervalul obişnuit, aşa că a scăpat cu viaţă. Au murit douăzeci şi şase de oameni. Anarhistul a fost prins. Ştii ce i-am făcut? I-am bătut cuie în oase şi i-am smuls unghiile una câte una. L-am făcut să devină sclavul nostru. Dacă până şi Iisus a fost învins de durere, cine-s anarhiştii să reziste la ea? Iisus, înainte să-şi dea ultima suflare, nu i se plânsese lui Dumnezeu: Tată, de ce m-ai părăsit? La durere fiecare e pe cont propriu. Şi tu te vei da pe brazdă."

Răstignit, legat la ochi, uitam de mine. Urechile-mi vâjâiau şi uitam unde mă aflu. De departe venea urletul unui lup. Cu câte zile, nu, cu câte săptămâni în urmă se-ntâmplase? Într-o noapte, când înaintam cu greu prin nămeţi, văzusem un lup. Norii de deasupra Muntelui Haymana se risipiseră şi stelele apăruseră una câte una. Luna plină se înălţase pe cer. Lupul stătea sus, spre pădure, şi se uita la mine. Era singur. În ochi avea foamea tuturor lupilor din pădure. Nu găsise în întuneric nimic altceva decât pe mine? Nu luase mirosul nici unei căprioare sau al nici unui iepure? Mi-am scos din buzunarul paltonului pistolul Browning şi i-am cuprins mânerul rece. L-am încărcat cu gloanţe. Ştiu, locul ăsta era casa lui, era muntele lui. Eu eram doar un călător care vine şi pleacă. Trebuia să ajung în satul de dincolo de munte înainte de revărsatul zorilor.

Mă anunţaseră că un tânăr pe care-l cunoşteam era rănit şi-mi spuseseră că rămâne în casa ciobanului din sat. Nu trebuia să întârzii, trebuia să-l scot pe băiat din sat înainte de răsăritul soarelui. În unele locuri stratul de zăpadă se îngroşa şi îmi îngreuna mersul. Încetineam, alunecam. Parcă aş fi cărat pietre în spinare. Mi se părea că şi trupul mi se îngreuna, iar pe gât mi se prelingea sudoare.

Când am ajuns într-un loc drept m-am oprit. Mi-am legat din nou şireturile de la bocanci, gata să se desfacă de tot. M-am scuturat de zăpadă. A aşteptat şi lupul care mă urmărea. Coada

i se umpluse de zăpadă. Avea o privire tăioasă. Stătea în pantă fără să se mişte. Oare şi lui îi era greu să meargă prin zăpadă, cum îmi era şi mie? La cât de slab era, avusese parte de o iarnă dificilă. Nici nu se apropia, nici nu se îndepărta de mine. Între noi era o distanţă cât de un foc de armă. Dar nu aveam să-i fac vreun rău. Am luat pistolul, pe care-l lăsasem pe zăpadă cât mi-am legat şireturile, şi l-am băgat în buzunar. Mi-am ridicat apoi mâinile goale în aer şi i le-am arătat lupului.

Lupul şi-a ridicat botul spre cer şi a început să urle. Era gata să-şi învingă orice duşman sau să moară. Nu-i era teamă decât de foame. Ecoul urletului său s-a răspândit treptat, cuprinzând pădurea şi cerul. Semăna cu o stâncă aflată de veacuri pe vârf, ţinând piept vânturilor tăioase. Nu exista lup mai puternic decât el şi suflare mai înfometată decât a lui. Toată lumea trebuia s-o ştie şi să se plece în faţa lui. Urletul lui a răsunat îndelung, învăluind zăpada, pădurea şi noaptea şi ajungând la stele.

Când lupul a tăcut, am început eu. Mi-am ridicat capul ca şi el şi am urlat. Vocea mi s-a răspândit într-un ecou, apoi s-a auzit în valuri. Mi-am întins mâinile spre stele. Eram şi eu aici, sub acelaşi cer. Eram gata să învinge orice duşman sau să mor. Am urlat până am obosit. Apoi am respirat adânc. Am luat un pumn de zăpadă şi m-am gândit: oare eram un om care ajunsese faţă în faţă cu un lup sau eram lupul care urmărea un om? Care dintre noi urlase mai devreme şi îşi lăsase pecetea peste noapte? Suflarea îmi mirosea a foame. Mi-era frig la gât. Pădurea asta era casa mea, sau eram numai un călător care-o străbate?

M-am uitat la cer. Tata ne spunea că avem o viaţă şi în cer. Lumea avea o reflexie acolo, ca o oglindă. Fiecare dintre noi aveam un dublu care trăia în lumea din cer. Acolo oamenii dormeau ziua şi se trezeau noaptea. Le era frig la cald şi se încălzeau la frig. Nu vedeau pe lumină, iar pe întuneric zăreau până departe. Bărbaţii de pe acest tărâm erau femei acolo, iar femeile erau bărbaţi. Nu luau viaţa în serios şi dădeau importanţă

viselor. Le plăcea să îmbrăţişeze străinii. Nu le era ruşine de sărăcie, ci de bogăţie. Pentru ei a râde însemna a plânge şi a plânge însemna a râde. Cântau şi dansau când le murea cineva. În copilărie, deseori mă uitam pe cer încercând să-l zăresc pe celălalt eu. Eram curios cum eram în cealaltă viaţă. Acum, privind spre pădure, mă gândeam dacă nu cumva avem o altă lume care ne corespunde şi aici. Cine ştie, poate că viaţa noastră se oglindea şi în pădure, de aceea ne auzeam ecoul, care era răspunsul venit din cealaltă viaţă a noastră. Poate că şi eu eram un lup acolo. Un lup sălbatic, singuratic şi slab. Şi acum, obosit de foame, urmăream un om bătrân în noaptea plină de zăpadă.

În viscolul uscat, cerul se făcuse ca de sticlă şi totul în jur era de-un albastru întunecat. M-am uitat la lupul de pe vârful muntelui. Se odihnea şi el, la fel ca mine. Respiraţia i se liniştise. Trebuia să ne vedem de drum, să nu întârziem. Am început să mergem din nou. Lăsam urme adânci în zăpadă, dar privirea ne-am aţintit-o către zare. Ştiam că după fiecare pantă urma să apară alta, iar pe fiecare din ele bătea un alt vânt. Eram obişnuiţi cu singurătatea. Asemenea stelelor căzătoare de pe cer, azi eram, iar a doua zi dispăruserăm. De aceea ne plăcea să mergem alături de un străin. Umbrele noastre apărute de la lumina lunii ne ajungeau să avem încredere unul în celălalt. Urma să călătorim şi pe drumul de întoarcere tot împreună? Urma să trecem împreună iar pe sub acelaşi cer? Când soseam la casa ciobanului intenţionam să-i cer nişte carne şi s-o pun în faţa lupului la întoarcere. Era unul din motivele pentru care mă grăbeam.

Am trecut Muntele Haymana fără să iau nici o pauză, cu spinarea lac de sudoare, şi am ajuns în sat înainte de crăpatul zorilor. Când am zărit casa ciobanului la intrarea în sat m-am oprit şi am aruncat o privire în jur. Tot satul dormea. Din coşurile caselor ieşeau fumuri ca nişte dâre subţiri. Acoperişurile gemeau de zăpadă. Dar pe jos erau foarte multe urme. Urmele de vaci, de câini şi de oameni se amestecau. La fereastra ciobanului ardea o lumină slabă. Lăsase lampa cu gaz aprinsă.

Ăsta era semnul nostru. Dacă nu ardea lampa, înţelegeam că ceva e în neregulă. M-am întors să mă uit înapoi. Lupul se oprise la oarecare depărtare şi mă urmărea. Luase mirosul câinilor şi nu se apropiase mai mult. Aştepta la graniţa lumii lui. Dar câini nu se vedeau pe nicăieri. Nu erau nici în faţa porţii ciobanului. Ori intraseră în hambar de frig, ori coborâseră în sat. Tot urmărind atent urmele din zăpadă, m-am apropiat de casă. M-am uitat în jur să văd dacă printre urmele de încălţări cu talpă de cauciuc sunt şi urme de bocanci militareşti. N-am observat nimic suspect. M-am oprit să miros aerul. Am trecut cu privirea şi peste panta din faţă. De unde era să ştiu că mă aşteptau soldaţii? De unde puteam să înţeleg că stăteau la pândă de aseară? Singurul semn era lipsa câinilor. Dar n-am bănuit nimic. Am avut încredere în lumina din fereastră. Mi-am lăsat mintea în voia acelei lumini. Voiam să iau mai repede rănitul şi să mă îndepărtez de acolo înainte să răsară soarele. Dar, de cum am intrat în curte, am ajuns la capătul drumului. Soldaţii ascunşi după zid s-au aruncat asupra mea şi n-am mai avut timp să scot arma din buzunar. M-au trântit la pământ şi m-au lovit în cap cu patul puştii. Mi-au legat mâinile şi m-au tras în casă.

Am scuipat sângele din gură şi am ţipat. Mi-au lăcrimat ochii de furie. Nu mi-a venit să cred că am căzut atât de uşor în capcană, că m-au prins atât de repede. M-am zbătut, am dărâmat cu picioarele ceainicul de pe jos. Apoi m-am uitat în jur să văd cine m-a trădat. Nici urmă de cioban sau de om rănit. Soldaţii au adus din odaia alăturată un flăcău înalt. „Ăsta e?", au întrebat, arătând spre mine. „Da", a răspuns flăcăul. M-am gândit puţin şi mi-am adus aminte. Anul trecut îl luasem din casa asta şi îl dusesem în munţi la grupul cu care trebuia să se întâlnească. „Ăsta-i ăla care a adus materialele din Istanbul?" El a încuviinţat. „Cunoaşte Istanbulul ca în palmă," a zis despre mine.

Istanbulul? De unde-a mai ieşit şi asta? Anul trecut, în noaptea când ne-am cunoscut, stătusem de vorbă cu flăcăul

pe drum, în timp ce-l duceam la locul întâlnirii, pe munte. Ca de fiecare dată, eu deschisesem subiectul Istanbul, încercând să aflu lucruri noi, să cunosc oraşul văzut prin ochii altuia. În timp ce el povestea de Cornul de Aur, eu adăugam pe el podurile, iar când el descria străzile largi, cu vitrine, eu pomeneam de pieţele de la capătul străzilor. Deci crezuse că eu am făcut legătura cu cei de la Istanbul, sau atunci când îl obligaseră să dea un nume, eu îi venisem în minte. „Minciună!", am spus, dar soldaţii nu m-au crezut. M-au lovit, mi-a dat sângele. Două săptămâni la rând, pe lângă că m-au întrebat adresa şi numele de legătură, mi-au întins în faţă harta Istanbulului şi mi-au cerut să le arăt cartierul şi strada. M-au întrebat ce secrete ascund privitor la oraş. Le-am povestit tot ce ştiam. Le-am pomenit de cheiurile cu clădiri din lemn, de zgârie-norii îmbrăcaţi în sticlă, de grădinile cu arborele lui Iuda. Le-am făcut cunoscute locurile de unde se vede cel mai bine apusul soarelui, parcurile unde, în ciuda aglomeraţiei, se poate sta la ieşirea de la serviciu, dar care se împuţinează pe zi ce trece. Le-am arătat luminile care se aprind şi se sting în depărtare ca nişte licurici. „Cei din Istanbul îşi pierd încrederea în oraş, însă eu cred în el", le-am spus.

Fiecare oraş îşi dorea un cuceritor şi fiecare epocă îşi crea propriul cuceritor. Eu eram un cuceritor visător. Credeam în Istanbul şi trăiam visând la el. Disperarea se răspândea ca ciuma, iar eu ştiam că aveau nevoie de mine acolo. Mă aşteptau. Eram gata să-mi sacrific trupul ca să dau viaţă Istanbulului. Durerea era oglinda dragostei mele. Când Iisus l-a înviat pe cel mort, n-a dat viaţă unui cadavru, ci i-a reamintit nemurirea omului care uitase că e nemuritor. Şi eu trebuia să-i amintesc de propria nemurire unui oraş nemuritor. Dacă era nevoie, puteam fi răstignit ca şi Iisus, puteam aduna toate durerile în corpul meu. Istanbulul a cărui frumuseţe era distrusă zi după zi avea nevoie de mine.

Lupul care m-a însoţit în noaptea când am mers prin zăpadă îşi alăturase timpul timpului meu. Tata care îmi spunea poveşti noaptea îşi împreunase timpul cu al meu. Nu puteam uita nici

poveştile tatei, nici lupul. Chiar dacă ştiam toate astea, mi-am dorit să vin la Istanbul şi am făcut ultimul pas al vieţii mele. Le-am zis soldaţilor: „Dacă mă duceţi la Istanbul, vă arăt orice loc vreţi şi vă povestesc secretele pe care le vreţi". Dacă trebuia să sufăr sau să mor, trebuia să se întâmple la Istanbul.

Nu mi se părea nimic ciudat la celula din Istanbul în care fusesem închis. Mă simţeam ca acasă. Celula mi se părea nemărginită. Dincolo de ziduri erau marea şi străzile, apoi din nou ziduri. Nu le puteai despărţi unele de altele. Fiecare perete dădea într-o stradă, iar fiecare stradă avea deschidere la mare. Una după alta se întindeau la nesfârşit. Durerea dintr-o parte se transforma în fericire în cealaltă parte, iar lacrimile dintr-o parte deveneau hohote de râs în cealaltă. Mâhnirea, îngrijorarea şi bucuria se împleteau şi se îmbrăţişau ca nişte pui de pisică. Uneori omul nici nu mai ştia care cum se numeşte. Când ziceai că se apropie moartea, viaţa se însufleţea deodată. Eternitatea era scurtă cât o clipă. Acum eram exact la graniţa asta. Simţeam marea din spatele peretelui de care mă sprijineam, cunoşteam străzile care se întindeau dincolo. Îmi ascultam vocea lăuntrică. Asemenea tuturor celorlalţi, eram mai legat de ce nu văzusem decât de ce văzusem.

Când Frizerul Kamo a început să tuşească, mi-am retras privirea de dincolo de pereţi către înăuntru. Mi-am dat seama că-mi era frig. M-am uitat la Doctor şi la Student. Feţele le rămăseseră în întuneric. Respiraţia lor avea un miros greu. Le era frig, ca şi mie. Îşi încovoiaseră umerii şi îşi băgaseră mâinile la subraţ.

Frizerul Kamo, care se oprise din tuşit, şi-a ridicat capul de pe genunchi. S-a uitat lung la noi ca un copil care se trezise într-o altă cameră.

— Te simţi bine? l-a întrebat Doctorul.

Kamo n-a răspuns. S-a întins şi a luat sticla de lângă uşă. A băut apă şi s-a şters la gură cu dosul mâinii.

Am repetat întrebarea Doctorului.

— Te simţi bine, Kamo?

Chiar dacă-l durea ceva, n-ar fi spus. A încetat să se încrunte şi expresia feţei i s-a relaxat.

— Unchiule Küheylan, îţi plac lupii? m-a întrebat el.

Visase oare? Întreba de lupul care m-a însoţit în noaptea cu zăpadă sau de lupul care îl mâncase pe tânărul din povestea vânătorilor?

— Îmi plac, am spus.

Şi-a întors faţa spre lumină. A rămas cu privirea aţintită într-un punct, fără să clipească. Cu o fericire pe care nu o mai văzusem de mult pe faţa lui, a zis:

— Eu, dacă eram lup, vă mâncam pe toţi.

Trebuia să râdem sau să ne înfiorăm?

— Ţi s-a făcut foame. Mai avem puţină pâine aici. Să ţi-o dau?

— Tot v-aş mânca.

Vorbea fără să-şi dezlipească ochii de la lumină. Orice o fi visat, era hotărât să ne mănânce.

— De ce? l-am întrebat.

— Oare trebuie să existe un motiv pentru orice, Unchiule Küheylan? Dacă te face să te simţi mai bine, o să-ţi spun unul. Povesteşti întâmplări care se petrec când afară e frig. Faci să ningă, iar pe vânători să-i surprindă viscolul. La frigul din celulă mai adaugi şi tu, transformi betonul de sub noi în gheaţă. Când mi-e atât de frig, nu-mi laşi de ales decât să mă fac lup. Vreau să vă sfâşii, să vă mănânc.

Oare adulmeca sângele care ne cursese şi se uscase pe tot corpul, în păr, pe faţă, pe gât? Când îşi ascuţea dinţii, îşi dorea carnea noastră zdrobită? Am zâmbit ca pentru mine. Mi-am întors faţa spre lumină şi mi-am fixat privirea la fel ca el, într-un punct. Dacă în fiecare există un abis întunecat, Kamo aştepta la marginea abisului său. Se uita într-un gol nemărginit şi până şi în lumină vedea doar întunericul. De aceea minimaliza durerea. Lumea, viaţa îi păreau nişte frivolităţi. Mânca puţin şi bea puţină apă. Aduna cuvintele în memorie şi prefera să tacă mult. Îi plăceau întunericul şi somnul. Închidea ochii şi se retrăgea în sine, ca abandonându-se unui bâzâit ameţitor

din capul lui. Când se uita la noi, observa imediat lumina lipită de pielea feţelor noastre şi ne compătimea. Îi părea rău de starea în care eram. Poate că îşi punea aceleaşi întrebări: Soarta semăna cu o linie trasată pe perete? Nu se putea şterge deloc, nu se putea schimba?

— Unchiule Küheylan, te simţi bine? m-a întrebat Doctorul, atingându-mi mâna. Ai rămas pe gânduri...

Căzusem pe gânduri? Nici eu nu mai ştiam ce-mi trecuse prin cap.

— Ah, mă gândeam la Istanbul, am zis, la Istanbulul de sus.

— La Istanbul?

Când uitam la ce mă gândeam sau voiam să schimb subiectul, „Istanbul" era singurul cuvânt care-mi venea în minte.

— Când voi ieşi de aici mai întâi o să mă plimb pe Podul Galata. O să stau lângă cei care prind peşte pe margine şi o să admir Bosforul. Apoi o să-mi caut dublul, care duce o altă viaţă acolo, am spus.

— Dublul? a întrebat Doctorul.

— Ce vrei să spui prin altă viaţă? a întrebat Studentul Demirtay, intrând şi el în vorbă.

— Ce fel de viaţă aş fi dus dacă mă născteam la oraş? am zis. Întrebarea asta are un răspuns, pentru că în oraş trăieşte dublul meu. Spuneţi că povestiţi mereu istorioare deja ştiute. Asta-i una pe care n-o ştiţi.

M-au privit curioşi.

— Ce nu ştim? au întrebat.

— Tot atât cât ştiţi Istanbulul, cât ştiţi durerea, la fel mă ştiţi şi pe mine. Există scăpări, goluri defectuoase.

— Povesteşte-ne atunci, să aflăm şi restul.

— Să vă povestesc, am spus. În sătucul nostru, tata ne arăta cerul noaptea şi ne spunea că avem şi acolo o viaţă. În cer era o reflexie a lumii noastre ca-ntr-o oglindă. Fiecare dintre noi avem un dublu, cineva care ne seamănă şi care trăieşte acolo. Coboram din pat în miezul nopţii şi stăteam la marginea ferestrei, privind cerul. Eram curios ce făcea în momentul acela

copilul care era dublul meu. Când tata ne lăsa şi pleca la oraş, mă uitam şi mai mult la cer. Mă gândeam că poveştile despre Istanbul pe care ni le istorisea la întoarcere ar putea fi din cealaltă viaţă a noastră. Poate că Istanbulul era oraşul din cer unde trăiau oamenii care erau reflexia noastră. Poate că tata mergea acolo să-i vadă. Poate că iubea un copil care semăna cu mine şi îi spunea povestiri din sat. Copilul din Istanbul poate că trăia ca şi când era eu şi făcea ceea ce visam eu să fac. Într-o zi m-am gândit aşa: dacă aveam un dublu în Istanbul, eu eram dublul lui de la sat. Şi el era curios să afle despre mine. După ce-am înţeles asta, am început să trăiesc şi pentru acel copil. Am încercat să fac lucrurile de care el era privat la oraş: am prins peşte în râu şi am adunat fructe de porumbar din pădure. Am pansat animale rănite, am cărat traistele grele ale bătrânelor. Gândindu-mă că fiecare om trăieşte şi pentru altul, am devenit de două ori mai responsabil. Mi-am adus aminte că atunci când râdeam, ea plângea, iar când eu plângeam ea râdea. Ne completam unul pe altul. Eu eram băiat, iar ea, fată. Acum să vă spun povestea fetei ăsteia. Vreţi?

— Vrem, povesteşte-ne.

— Întâi să bem un ceai, ni s-a uscat gura.

M-am aplecat. Am ridicat mâna ca şi cum ţineam ceainicul şi am umplut paharele invizibile cu ceai. Ţinând paharele cu vârful degetelor de parcă erau foarte fierbinţi, le-am întins fiecăruia în parte. Apoi i-am servit cu zahăr. Ceaiul era concentrat, se vedeau aburii ieşind din pahar. Am amestecat încet. Au făcut şi ei la fel. Studentul Demirtay începuse să amestece repede, dar i-am făcut semn s-o lase mai uşor. Clinchetul linguriţei când se atingea de pereţii paharului putea să călătorească pe coridor până la urechile gardienilor. Demirtay a zâmbit. Zâmbetul ăsta, ceaiul şi povestirile de acum ni le descoperise viaţa de aici.

A cincea zi

Povesteşte Studentul Demirtay

LUMINILE NOPŢII

— Era vreme de război. Poveştile de război sunt lungi, dar eu o să fiu scurt. O unitate militară ostenise din cauza luptelor neîntrerupte care durau de zile întregi. Li se terminaseră proviziile şi pierduseră orice posibilitate de comunicare cu restul armatei. Căutând unde să se retragă, au mers ore întregi pe întuneric şi au ajuns într-un câmp. Au luat apă dintr-un ghiol şi au adunat mure din tufe. Nu puteau să împuşte căprioare, de teamă să nu fie descoperiţi din cauza focurilor de armă. După un pui de somn, au urcat pe un munte abrupt. Noaptea mergeau şi ziua dormeau printre stânci. N-au făcut focul, mâncând de vii şerpii şi şopârlele pe care le prindeau. Dacă ar fi fost siguri că nu vor fi ucişi, unii dintre ei s-ar fi predat duşmanului pentru o farfurie cu mâncare pe zi. Oare armata lor se destrămase cu totul? Cu cine şi cum ar fi putut să stabilească o legătură? N-au găsit nici un indiciu, nu puteau nici să intre în sate să întrebe. Totul în jur era sub dominaţia duşmanului. De fapt, e o poveste lungă, dar eu o voi scurta. Trei zile mai târziu, după ce mai pierduseră din oameni, au trecut un alt munte şi de oboseală s-au întins şi au dormit sub razele de soare. Seara, când au găsit apă şi s-au spălat, parcă şi-au mai venit în fire şi au încercat să recunoască locul unde se aflau. Un soldat cu un dinte îmbrăcat cu aur a arătat spre valea din faţa lor, spunând că acolo e satul lui. Au stat în întuneric ca nişte copii pierduţi

şi au privit în direcţia aceea înghiţind în sec. Luminile din sat se aprindeau şi se stingeau ca nişte licurici. Soldatul cu dinte de aur a zis ar putea să meargă în sat să aducă de mâncare. Comandantul s-a opus. Putea să fie prins de duşman şi ucis. Soldatul cu dinte de aur i-a răspuns că oricum erau toţi pe moarte. Dacă reuşesc, nu numai că mă-ntorc cu mâncare, dar şi cu veşti despre ai noştri şi despre duşmani. Toată lumea l-a susţinut. După ce şi-a luat rămas-bun de la camarazi, soldatul a coborât spre vale, dispărând în noapte. Cerul şi-a schimbat de trei ori culoarea, de la albastru-închis la roşiatic. Soldatul cu dinte de aur s-a ivit spre dimineaţă dintre două stânci, cu doi saci în spinare. La întrebările curioase ale tovarăşilor care aşteptau nerăbdători, le-a zis, staţi jos, că am ce vă povesti. A dat jos sacii din spinare. Satul e înţesat de duşmani, a început el. Dar ei nu-mi cunosc satul mai bine decât mine, aşa că m-am strecurat fără să mă observe nimeni şi am ajuns acasă. Am bătut la uşă. A deschis nevastă-mea; văzându-mă, era cât pe-aci să ţipe, dar i-am astupat gura şi am liniştit-o. Şi apoi ce ziceţi că s-a întâmplat? Soldatul cu dinte de aur şi-a băgat mâna în sacul din faţa lui şi a scos un calup de brânză. Acum, cine ghiceşte ce s-a întâmplat primeşte brânza asta, a zis el. Soldaţii, care de înfometaţi ce erau de zile întregi le mirosea gura, au răspuns entuziasmaţi. Ai întrebat câţi duşmani sunt, a zis unul. Ai întrebat unde-s ai noştri, a zis un altul. Când continuau aşa cu răspunsurile, un soldat din Istanbul care stătea în spate a ridicat mâna şi-a zis: Ai sleit-o pe nevastă-ta chiar acolo. Râzând, soldatul cu dinte de aur i-a aruncat calupul de brânză din mână. S-au auzit voci mirate şi râsete. Soldatul cu dinte de aur a scos din sac o bucată de plăcintă. Cine ghiceşte ce s-a întâmplat după aia, primeşte plăcinta, a zis el. De data asta chiar ai întrebat de soldaţii noştri, a spus unul. Ai întrebat de copii, a spus altul. Soldatul din Istanbul care stătea în spate a ridicat din nou mâna. Ăştia ca el stau în spate şi în armată, şi în clasă. Ai mai sleit-o o dată pe nevastă-ta, a spus el. Soldatul

cu dinte de aur i-a întins şi plăcinta, râzând. A scos apoi un pui prăjit din sac şi l-a ridicat în aer. Cine ghiceşte ce am făcut după aia primeşte puiul ăsta, a zis el. Toţi soldaţii au strigat în cor, ca la antrenamentul de dimineaţă: Ai sleit-o iar! Soldatul cu dinte de aur nu se putea opri din râs. Nu, după aia mi-am dat jos cizmele.

Am repetat ultima propoziţie:

— Nu, după aia mi-am dat jos cizmele.

Mi-am pus mâna la gură şi am început să râd înfundat. Doctorul şi Unchiul Küheylan râdeau şi ei, umerii li se ridicau şi le coborau. Râdeam pe muteşte, dar pereţii de care ne rezemam tremurau la zgâlţâiturile corpurilor noastre. Semănam cu nişte copii care făcuseră năzbâtii şi se ascunseseră, râzând pe ascuns într-un colţ unde să nu-i găsească cei mari. Gurile ni se lăţiseră şi priveam fericiţi. Era o cale de a cunoaşte pe cineva să ştii ce l-ar face să râdă. Pe Frizerul Kamo însă îl cunoşteam ştiind ce nu l-ar face să râdă. Stătea încruntat. Ne privea cu nepăsare şi nu pricepea ce ni se pare atât de amuzant.

Când ne-am mai liniştit, am spus:

— Am râs cam mult, oare o să ni se întâmple ceva rău?

— Ceva rău? a întrebat Doctorul. Aici, să ni se întâmple ceva rău?!

Am început din nou să râdem. Omul când e beat şi când râde uită de viitor, nu-i mai pasă de viaţă. Aşa cum timpul încremeneşte când suferi, aşa se opreşte şi când râzi. Trecutul şi viitorul se şterg şi rămâne eternitatea numită clipă.

Obosiţi de atâta râs, ne-am potolit. Ne-am şters lacrimile de la ochi.

— Auzisem povestea cu soldaţii, dar în varianta pe care o ştiam eu nu era nimeni din Istanbul, întâmplarea se petrecea în Rusia, a zis Unchiul Küheylan.

— Aici, toate poveştile intră-n proprietatea Istanbulului, a răspuns Doctorul în locul meu.

— Adică nu vă mulţumiţi să spuneţi poveşti deja cunoscute, le mai şi modificaţi şi le daţi orice formă vreţi.

— Tatăl tău nu făcea la fel, Unchiule Küheylan? Nu trimitea marinarii din Istanbul după balena albă din oceane, nu aducea până la Istanbul vânătorii din povestea cu lupul?

Doctorul şi Unchiul Küheylan s-au lansat într-o discuţie despre soldaţi, marinari şi vânători. Au vorbit despre şoseaua de-a lungul mării care a dus la distrugerea vechiului sat de pescari din Kumkapı, despre arborii lui Iuda al căror număr scade tot mai mult pe malul Bosforului, despre demolarea geamiei Ilyaszade, opera veche de patru sute de ani a lui Mimar Sinan, şi construirea în locul ei a unei benzinării şi despre scufundarea în mare acum o mie de ani, ca Atlantida, a celei mai apropiate insule de ţărm, în urma unui cutremur, şi s-au întrebat dacă şi Istanbulul e o insulă.

Potrivit Doctorului, Istanbulul era o insulă care creştea odată cu păcatele ce aveau să ducă la distrugerea lui într-o zi. Aici, păcatele nu rămâneau la fel, se schimbau permanent. De aceea oraşul nu era un loc ştiut, ci unul pe care-l descopereai în fiecare zi. Misterul îi însufleţea entuziasmul pentru schimbare şi-i aprindea dorinţa de a se lega de viitor. Dacă ziua de azi devenea incertă, la fel devenea şi adevărul, lăsând locul simbolurilor. Clădirile înlocuiseră munţii şi balcoanele înflorate, câmpiile. Şi dragostea se transforma într-un animal cu blană, ud, nesăţios şi care caută mereu gusturi noi.

Unchiul Küheylan îl contrazicea pe Doctor, susţinând că simbolurile erau mai reale decât adevărul. În lumea asta în care n-au venit prin voinţă proprie, oamenii erau responsabili nu de descoperirea eului, ci de crearea lui. Muntele era munte şi înainte de venirea noastră, la fel şi copacul. Dar oraşul, oţelul, electricitatea şi telefonul erau şi ele aşa? Omul, care din sunete a creat muzică şi din numere a făcut matematică, făurise un univers nou odată cu oraşul. Cu cât se îndepărta de natura de afară, cu atât se apropia mai mult de natura lui interioară. În locul crestelor credea în acoperişurile care se întindeau unul lângă altul, în locul râurilor credea în străzile aglomerate, iar în locul stelelor credea în luminile care străluceau pretutindeni.

Eu în ce credeam, în stele sau în luminile oraşului? Luna trecută, în timp ce priveam cerul pe fereastra casei din Hisarüstü în care mă ascundeam, mă gândeam la asta şi încercam să înţeleg unde se termină stelele şi unde încep luminile oraşului. Când mă opream din citit, îmi ridicam privirile spre Calea Lactee şi mă cufundam în vise, pentru ca mai apoi să mă îndoiesc că formele strălucitoare la care mă uitam sunt Calea Lactee.

În primele zile n-am fost singur în casa din Hisarüstü, era şi Yasemin cu mine. Nu-i ştiam numele adevărat, la fel cum şi ea mă ştia cu numele de Yusuf. Ne întâlnirăm în Parcul Gezi din Taksim după nişte semnale. Pentru că nu ne mai văzurăm înainte, eu am recunoscut-o după eşarfa verde de la gât şi ea pe mine după revista sportivă pe care o ţineam în mână. Părea cu cinci-şase ani mai mare decât mine.

„Yusuf", îmi zisese odată ajunşi acasă, „o să rămânem aici câteva zile. Vecinii mă cunosc. Dacă ne întreabă cineva, spunem că suntem fraţi. Oricum, tu încearcă să nu te arăţi prea mult".

Era o casă mică din chirpici, cu o singură cameră. La intrare avea o baie mică. Bucătăria se reducea la aragazul din camera unde stăteam.

Când a venit vremea să dormim, ne-am schimbat cu rândul la baie. S-a întins fiecare pe canapeaua lui. Nu după mult timp, m-am trezit simţind miros de chibrit aprins şi mi-am întredeschis ochii. Am văzut-o pe Yasemin cu ţigara în mână, stând la fereastră şi privind afară.

„N-ai putut să dormi?", am întrebat.

„Nu reuşim să dăm de unul din prieteni. Ieri n-a venit la două întâlniri. Mă gândeam la el."

„Ştie casa asta?" Întrebarea mi-a ieşit instantaneu pe gură.

„Dacă e prins poate să dea o singură adresă, iar casa de acolo am golit-o aseară. Casa asta n-o ştie."

„Am întrebat doar aşa."

„Nu e nimic greşit să te îngrijorezi, Yusuf."

M-am ridicat din pat şi m-am dus lângă ea. M-am aşezat pe scaunul din cealaltă parte a mesei. Am aprins şi eu o ţigară.

„Yasemin, pe tine te-au arestat vreodată?", am întrebat încercând să-mi ascund teama.

„Nu, pe tine?"

„Nici pe mine."

Casa era pe un povârniş. În jos erau numai case din chirpici. Felinarele de pe stradă care se întindeau până la mare se amestecau cu luminile feriboturilor şi navelor care treceau pe Bosfor. Era unul dintre cele mai frumoase ţărmuri din Istanbul. De o parte a lui erau căsuţe din chirpici, de partea cealaltă, vile de bogătaşi şi zgârie-nori.

Am făcut ceai şi am stat până dimineaţa. Nu am vorbit despre politică, ci despre cărţi şi despre visurile noastre. Am admirat faptul că Yasemin ştia multe poezii şi că putea rosti câte un vers cu orice cuvânt i-aş fi dat. Când am spus „mare", a şoptit versul: „Om liber! Tu vei iubi întotdeauna marea". Când am spus „ceas", a răspuns cu: „Ceas deşteptător! Zeu ostil, lipsit de griji şi crâncen!". Râdea ca un student bun. Stinsesem becul. Faţa îi strălucea de la lumina felinarului de pe stradă. La sfârşitul nopţii, când ceaţa roşiatică a zorilor a învăluit cerul, am intrat în paturi. Am dormit fără să băgăm în seamă ţipetele pescăruşilor şi ale ciorilor.

Yasemin a ieşit pe la prânz. După ce s-a înserat, s-a întors cu o plasă plină cu de-ale gurii.

„Tot n-avem nici o veste de la prietenul dispărut, Yusuf. Mâine plec în afara oraşului şi mă întorc în cel mult trei zile."

„Eu ce să fac?"

„Ţi-am adus de mâncare. Dacă nu mă întorc până în cea de-a treia zi, pe seară, goleşte casa. Nu lăsa nici o urmă de-a ta pe aici."

Yasemin a încălzit apă pe aragaz, apoi a intrat în baie şi s-a spălat. Când a ieşit, era în pijamale.

Văzându-mă că sunt la masă încercând să-mi cos haina care se descususe, m-a întrebat: „Ştii să coşi?".

„Nu", am zis.

„Lasă atunci, că ţi-o cos eu. Mie mi s-a rupt tortiţa de la cercel, încearcă tu s-o repari."

I-am luat cerceii cu chihlimbar din mână şi i-am comparat. M-am uitat cum l-aş putea repara pe cel cu tortiţa ruptă. Am meşterit încet cu briceagul, să nu zgârii chihlimbarul.

Yasemin a ridicat capul în timp ce-mi cosea ruptura de la umărul hainei.

„Îţi place lucrul manual?", m-a întrebat.

„Nu prea. Ţie?"

„Eu am făcut croitorie. Îmi place să ating materialul, să-l tai şi să-l croiesc. Mi-am cusut singură pijamaua şi rochia."

M-am uitat la rochia agăţată pe perete. Era decoltată, cu cordon şi cu fusta până la genunchi. Florile de pe ţesătură se potriveau cu culoarea cerceilor.

„Acum ridică-te şi pune haina pe tine", a zis ea.

Am îmbrăcat haina, mi-am mişcat braţele în faţă şi în părţi.

„Mulţumesc", i-am spus.

Yasemin s-a apropiat şi a îndreptat gulerul şifonat al hainei.

„Aici ai timp liber din plin. Să îţi calci haina până mă întorc."

„Am înţeles, să trăiţi", am spus zâmbind.

„Nu e un ordin, e o dorinţă."

Avea părul ud şi mirosea a trandafiri. Avea prospeţimea cuiva abia îmbăiat. S-a retras încet. A luat ceainicul de pe foc şi a umplut paharele.

Îi plăcea să vorbească. Mi-a povestit de casa sărăcăcioasă în care şi-a petrecut copilăria şi despre lumea ei, pe care o vedea de la ferestruica acelei case. A început din nou să-mi spună versuri ce conţineau cuvinte pe care i le spuneam. A udat muşcatele de la geam. Una dintre muşcatele din cele două ghivece îmbobocise, iar florile celeilalte se veştejeau. A zis că va uda şi florile din grădină când se întoarce. În grădină erau barba-împăratului, leandri şi trandafiri. În timp ce noi vorbeam, noaptea dintre cuvinte şi flori s-a scurs ca apa dintr-o sticlă crăpată. N-am observat când stelele s-au retras şi s-au ivit zorii.

Când m-am trezit nu după mult timp, de la răpăitul ploii, ea nu mai era în pat. Plecase în liniște.

M-am așezat la fereastră și am aprins o țigară.

Afară începuse furtuna. Bătea un vânt de nestăvilit. Marea Istanbulului era ciudată. Se învolburase deodată, preschimbând ziua în noapte. Norii se înnegriseră ca în picturile în ulei. Pe Bosfor un vas fusese luat de valuri și smucit spre țărm. Biciuit când într-o parte, când în alta, în disperare de cauză nava pornise sirena. Era gata-gata să se scufunde, să se piardă în apele Bosforului. Țiuitul sirenei se contopea cu sunetele ploii, ale vântului și ale valurilor. În timp ce tot echipajul de pe vas se ruga cu privirea spre cer, poate că bețivii, cerșetorii și cei în pragul sinuciderii se rugau ca vasul să vină mai întâi până la mal, să-i ia și pe ei și abia apoi să se scufunde, dacă avea să se scufunde. Dacă voiai s-o termini, cel mai bine era să te scufunzi într-un vas. Marea care își tot rotea biciul se înspuma iute, se umfla ca niște cai sălbatici de nestăpânit. Yasemin alesese vremea perfectă de plecat afară. Sau furtuna așteptase ca ea să iasă din casă și nava de jos să ajungă pe Bosfor. În grădină, vântul spulbera ultimele petale de barba-împăratului, de leandru și de trandafiri, iar străzile erau pustii. Câinii și vagabonzii se aciuaseră în ruinele clădirilor vechi. Istanbulul, amețit de atâta sărăcie și risipă, aștepta cu brațele deschise, în vreme ce membrii echipajului când implorau, când îl înjurau pe zeul furtunii, nereușind să-și imagineze alt cimitir în afara mării. Când toate drumurile ți se închideau, era mai bine să te supui sorții sau să înjuri? La asta mă trimitea cu gândul furtuna. Pe de altă parte, una din mușcatele mov de la geam se veștejea, iar cealaltă – cu aceeași apă și același aer – înflorea.

Atunci am remarcat cercelul cu chihlimbar. Stătea între cele două ghivece, neatins de ploaia și de vântul de afară. Era cercelul pe care-l reparasem noaptea trecută. Unde era celălalt? L-am căutat peste tot, pe canapea, la intrare. M-am uitat și în fața oglinzii de la baie. Oare Yasemin își uitase un cercel aici când își făcuse bagajele? Atât de grăbită să fi fost când a plecat?

M-am aşezat pe canapea şi am ridicat cercelul în aer cu vârful degetelor. Era ca un bob de strugure galben atârnând de o tortiţă din argint. Răspândea lumini, şi înăuntru se încolăceau valuri subţiri portocalii şi maronii. Îl priveam ca şi când vedeam pentru întâia oară un cercel de chihlimbar care atârnase ani de zile în urechile femeilor şi fusese expus în vitrinele magazinelor. Oare cum opera selecţiile mintea noastră? Când observa cineva că un lucru există?

Asemenea cerceilor pe care nu-i remarcasem mai înainte, poate că am şi mers pe aceeaşi stradă cu Yasemin fără s-o observ. Poate că fusese tot o zi ploioasă. Trecătorii care se adăposteau sub umbrele şi mergeau grăbiţi de-a lungul clădirilor înalte si somptuoase treceau pe lângă fetele care cântau la intrarea în pasaje. Unii îşi aminteau de iubitele care îi părăsiseră, alţii se gândeau la copiii pe care nu-i puteau face să asculte. Toţi vorbeau aceeaşi limbă, şi totuşi nu se înţelegeau unii pe alţii. În lăuntrul fiecărei minţi trăiau alte minţi. Când ploua, Istanbulul se transforma într-o pădure plină cu copaci desfrunziţi. Peste tot era agitaţie, toate casele, toate străzile şi toate feţele oamenilor semănau între ele. Trecusem pe lângă Yasemin care se grăbea să ajungă la întâlnire, cu părul ei ud. Mergeam cu paşi grăbiţi, cu gluga hainei lăsată până pe frunte. Dacă şi-ar fi pierdut un cercel şi şi-ar fi continuat drumul fără să-şi dea seama, iar eu aş fi luat cercelul de chihlimbar de la picioarele mele, din ochiul de apă format de ploaie, dacă aş fi stat o clipă şi mi-aş fi privit mâna udă şi apoi învălmăşeala gri în care se pierduse Yasemin, Istanbulul s-ar fi schimbat pentru mine? Mi-ar fi trezit în inimă acel cercel o bucurie pe care nu o trăisem până atunci?

Partea ciudată a Istanbulului e că îi plăceau mai mult întrebările decât răspunsurile. Putea transforma fericirea în coşmar, sau invers, iar după o noapte în care dormeai lipsit de orice speranţă să ai o dimineaţă plină de bună dispoziţie. Prindea putere din nestatornicie. Numeau asta soarta oraşului. Raiul de pe o stradă putea face schimb într-un singur moment cu

iadul de pe cealaltă stradă. Întocmai ca în povestea regelui și a cerșetorului de odinioară: Un rege a vrut odată să facă haz. A pus să fie adus la palat un cerșetor. Când cerșetorul s-a trezit, toată lumea a început să se plece în fața lui cu respect, spunându-i rege și servindu-l. Revenindu-și din năuceală, cerșetorul a crezut că este într-adevăr rege și că cealaltă viață de cerșetor e doar un vis. Când ziua s-a sfârșit și s-a făcut iarăși seară, iar el a adormit fericit, l-au dus din nou afară. Deschizând ochii, s-a trezit din nou pe stradă, între gunoaie. Nu mai știa ce e realitate și ce e vis. I-au jucat această farsă câteva zile la rând. La trezire, cerșetorul era când la palat, când pe stradă. De fiecare dată, credea că cealaltă viață a lui e un vis. Cine putea spune că poveștile sunt demodate și că nu se potrivesc cu orașul? Acel rege și acel cerșetor nu erau amândoi din Istanbul? Unul trăia satisfacția de a juca pe degete soarta oamenilor, iar celălalt încerca să trăiască trecând de pe un taler pe celălalt în balanța realității. Cei care mergeau acum cu pași grăbiți în ploaie știau oare cum se vor trezi mâine dimineață?

Așa cum Istanbulul nu era doar Istanbul, așa și cercelul de chihlimbar nu era doar un cercel de chihlimbar. Avea o poveste. Lui Yasemin îi plăcuse cercelul și-l cumpărase, găsindu-l potrivit pentru ea. Apoi mi-l dăduse mie să i-l repar și mă integrase și pe mine în povestea lui. Cercelul de chihlimbar cu reflexele lui gălbui ducea cu sine o poveste și visul unui om frumos.

M-am dus din nou la fereastră și am aruncat o privire afară. Marea se potolise, iar valurile se liniștiseră. Unde era vasul care se luptase cu furtuna, care pornise sirenele de urgență mai adineaori? Își continuase drumul sau se scufundase în mare? Nu mai ploua. Câinii ieșiseră afară. Un om mergea gânditor pe lângă case. N-avea pe el palton și nici umbrelă. Nu-i păsa de băltoacele în care călca. S-a oprit pentru o clipă și s-a uitat încoace. De departe nu-i zăream fața, dar nu era greu de imaginat că era obosit și înfometat. S-a răzgândit și s-a întors din drum. Mergea cu pași repezi, de parcă uitase ceva și voia să ia lucrul acela.

Mi-am făcut un ceai. Deşi era târziu, mi-am luat micul dejun. Am aruncat o privire pe cărţile aşezate pe un singur raft. Mi-am ales două. Una era *Antologie de poezie universală*, iar cealaltă era romanul *Memed Uscăţivul* al lui Yaşar Kemal. M-am întins pe canapea. După ce am citit câteva poezii am început romanul.

Sub razele soarelui ivit după ploaie se auzeau ecourile vocilor copiilor şi vânzătorilor ambulanţi de pe stradă. Cât de vesel şi plin de viaţă era soarele! În timpul furtunii se închisese în el, apoi însă învăluise totul în jur. Voiam să deschid fereastra, dar nu trebuia să se înţeleagă că este cineva în casă. Am privit spre stradă de dincolo de perdea. Am întredeschis doar puţin, cât să nu se observe de afară. Am respirat aerul răcoros şi proaspăt.

Mi-am petrecut zilele citind şi dormind mult. Serile admiram luminile cartierului şi vapoarele care treceau pe Bosfor, fără să aprind lumina. Cerul se schimba în fiecare noapte. De la un capăt la celălalt al firmamentului, culorile se revărsau, iar vântul împrăştia luminile din depărtare. Am aşteptat până în seara celei de-a treia zile cu suflet liniştit şi cu cercelul de chihlimbar între degete. Am terminat romanul şi am citit de mai multe ori unele poezii.

Yasemin spusese „în cea de-a treia zi, pe seară". A început să-mi treacă prin minte cea mai rea posibilitate, m-am gândit că fusese prinsă. Când soarele a apus, am început să mă pregătesc. Am strâns în jur şi mi-am luat periuţa de dinţi şi lama de ras. Când legam gura pungii de gunoi plină cu mucuri de ţigară, am auzit paşi afară.

Cineva a bătut la uşă, dar nu era bătaia asupra căreia conveniserăm.

Am aşteptat.

O voce foarte tânără a întrebat: „Nu e nimeni acasă?".

Era pesemne un copil din vecini. Nu m-am mişcat din loc.

Aceeaşi voce a spus de data asta mai mult în şoaptă: „Nene, îmi deschizi uşa?".

Nene? De unde mă știa? Dacă mă văzuse că venisem cu Yasemin, de ce n-o striga pe ea și mă chema pe mine? Nu mai știam ce să cred. Fără să aprind lumina, m-am dus la ușă și am întredeschis-o. O fetiță se holba la mine.

„Nene, am teme pentru mâine la școală, poți să m-ajuți? Bunica mi-a zis să te chem pe tine."

„Bunica? Cine-i bunica ta?"

„Noi stăm în casa din spate. Tanti Yasemin mă ajută la lecții."

„Tanti Yasemin nu-i acasă. Când vine îi spun să treacă pe la voi."

„Bunica a zis să te chem pe tine. Mi-a zis: du-te și cheamă-l pe nenea Yusuf."

Mi-au trecut prin minte o sută de întrebări deodată. De unde știa că Yasemin nu se întorsese? De unde știa numele meu? Curiozitatea nu mă lăsa să nu mă duc. Și, în plus, era mai bine să aștept la vecini decât acasă.

„Stai să-mi pun haina", i-am spus.

Mi-am luat rucsacul la ieșire. N-aveam să mă mai întorc aici. Am aruncat punga de gunoi în tomberonul din spatele gardului scund al curții.

„Cum te cheamă?"

„Serpil."

Serpil a luat-o în sus prin locul strâmt de lângă casă. Știa pe unde să calce, în ciuda întunericului. Am observat-o în tăcere. Odată ajunși în spate, am trecut peste garduri rupte. Am străbătut un alt loc strâmt pe care nu l-aș fi găsit de unul singur, am urcat niște scări dărăpănate din piatră. Când am ajuns în fața casei lor, m-am oprit să mă uit. Eram undeva mai la deal, deasupra casei în care rămăsesem eu.

Întâi a intrat Serpil pe ușa deschisă.

„Vino, nene, intră", a zis ea.

Era o casă ca a noastră, cu o cameră. Pe canapeaua de lângă fereastră stătea o femeie. Împletea ceva la andrele.

„Ai venit, Yusuf?", a spus femeia.

„Bună seara", i-am răspuns.

„Vino, băiete, stai lângă mine."

Abia atunci am observat că femeia era nevăzătoare. M-am așezat în fața ei și i-am privit nu figura ei, degetele care împleteau. Două ochiuri pe față, două ochiuri pe dos, și continua tot numărând. S-a oprit, parcă simțind că mă uitam la degetele ei.

„Apropie-te", a zis ea lăsând andrelele.

A întins mâinile și mi-a atins fața. Mi-a pipăit obrajii, bărbia și fruntea. Mi-a pus o mână după gât, pe cealaltă a plimbat-o pe nas și pe sprâncene.

„Ai trăsături frumoase, ești chipeș", a spus, de parcă vorbea despre lucrul din mână. „Yasemin ne-a pomenit de tine. Ajută și tu copila la teme. Nu știu să mă descurc cu ce le dă de scris de la școală.

Oare văzusem o casă mai sărăcăcioasă până atunci? Fereastra nu avea perdea. Geamul era crăpat, iar în spărtura din colțul de sus fuseseră înghesuite niște pungi. La baza peretelui din față era o butelie mică și un aragaz cu un ochi, iar în dulăpiorul de lângă el, câteva farfurii și pahare. La focul mic al aragazului se încălzea apa din ceainic. Carpeta de pe jos era ferfeniță și decolorată. Varul de pe pereți se cojea. Nu aveau masă sau scaune. Erau numai două plăpumi împachetate, puse una peste alta la capul canapelei. Era limpede că atunci când venea vremea de culcare, bunica dormea la un capăt, iar Serpil în celălalt.

Serpil și-a luat ghiozdanul de pe jos, a venit și s-a așezat lângă mine. A deschis ghiozdanul spălăcit și descusut în părți și a scos cartea și caietul.

„Am trei întrebări. Învățătoarea ne-a spus să scriem răspunsurile."

„Să începem, atunci. Citește întrebările una câte una", i-am spus.

Serpil s-a uitat întâi la bunica ei, apoi la mine, și a început să citească.

„Întrebările capitolului. Unu: De ce se schimbă anotimpurile? De ce nu este mereu vară sau mereu iarnă?"

„De unde să știu eu așa ceva?", a comentat bunica.

M-am uitat la Serpil şi ea la mine şi am zâmbit amândoi.

„Scrie, Serpil", am zis, „există două motive: primul, Pământul se învârte în jurul Soarelui. Al doilea, axa Pământului este înclinată. Razele Soarelui cad pe Pământ în unghiuri diferite în decursul anului şi de aceea variază şi temperatura. Astfel se formează anotimpurile."

„Ştiam", a zis bunica.

„Dacă ştiai, de ce n-ai spus?", a intervenit Serpil.

„Nu răspunsul, drăguţa mea. Ştiam că toţi prietenii lui Yasemin sunt deştepţi. Asta spuneam."

Am tuşit deodată şi am încercat să o corectez: „Eu nu sunt prietenul lui Yasemin, sunt fratele ei".

„Ce contează, frate sau prieten, toţi sunteţi la fel."

Şi tot pălăvrăgind în trei, i-am terminat tema lui Serpil. Am discutat de ce, în ciuda faptului că anotimpurile se schimbă, zăpada de pe vârful munţilor nu se topeşte şi de ce, în vreme ce la noi sunt patru anotimpuri, la poluri este doar un anotimp.

„La noi e ca la poli, a zis bunica. Sărăcia noastră nu se schimbă niciodată. Ce bine-ar fi fost ca bogaţii şi săracii să schimbe locurile ca cele patru anotimpuri. N-ar fi fost rea o aşa dreptate."

Puteam vedea din vântul de toamnă care pătrundea prin golurile dintre geamuri că în curând vor avea mai multă nevoie de această dreptate. Ce aveau să facă odată cu frigul, zăpada şi umezeala din Istanbul, care-ţi pătrundea până la oase? Aveau să aprindă soba? Lui Serpil i se vedeau degetele prin ciorapii rupţi. Bunica poate că-i împletea ciorapi, iar apoi poate că avea să-i împletească un pulover. Amândouă erau slabe. Degetele le erau osoase, iar feţele, palide. În afară de o salteluţă pe care dormeau şi două plăpumi cu care se înveleau, pe canapea nu mai era nimic. Se vedea că stau singure.

„Eu o să plec acum", am spus.

Bunica m-a prins de braţ.

„Nu se poate, încă nu ai băut ceai şi nu ai mâncat nimic. Serpil, puiule, dacă ţi-ai terminat tema, pune-ne nişte ceai. Şi adu-i ceva de mâncare lui nenea Yusuf."

„Mai am o temă, bunica. Trebuie să învăţ o poezie."

„Ce poezie e?"

„Poezia «Patria Rai»."

„Rai? a râs bunica. Rai!"

M-am ridicat. „S-o lăsăm pe Serpil să-şi termine tema, pun eu ceaiul", am spus.

„Nu te osteni, fiule. Ai acolo pâine şi măsline să mănânci pe lângă ceai."

„Mulţumesc, sunt sătul, am stat la masă înainte să vin aici."

Serpil a trecut lângă plăpumi şi a deschis cartea ca să înveţe poezia.

Am turnat ceaiul. Am pus zahăr şi am amestecat.

Bunica şi-a lăsat lucrul în poală şi a luat paharul cu ceai fierbinte între palme.

„Am început să împletesc când eram de vârsta lui Serpil", a zis ea. „Pe atunci vedeam. Satul nostru era în celălalt capăt al lumii. Acolo aveam două anotimpuri. Verile munceam pe câmp, iar iernile împleteam. Credeam că toată viaţa mi-o voi petrece aproape de câmp, dar acum îmi câştig traiul vânzând ce pulovere împletesc. Vecinii mă ajută, le zic despre mine cunoscuţilor. În unele zile cobor pe malul mării şi le vând pe trotuar. Dar ce să faci cu banii de un pulover? Copilul are nevoie de mai mult."

„Nu numai copilul, şi dumneata."

Bunica a pus paharul de ceai pe pervaz. S-a aplecat spre mine.

„Dacă te-ntreb ceva, o să ştii răspunsul?"

„În legătură cu ce?"

„Cu Serpil."

N-am înţeles ce voia să spună.

„E o întrebare simplă", a zis. „Serpil e fata fiicei mele şi sora soţului meu. Îţi dai seama cum e cu putinţă aşa ceva?"

M-am gândit mai mult la faptul că întrebarea nu avea sens, decât la întrebarea propriu-zisă.

„Parcă-i o ghicitoare", am spus.

„Îi puneam şi lui Yasemin astfel de întrebări şi îi dădeam timp de gândire până la următoarea întâlnire. Voiam să aibă încă un motiv să se întoarcă. Poţi să găseşti răspunsul la întrebarea asta?"

„Mă îndoiesc, pare încurcată."

„Îmi pare bine, atunci. O să-ţi las şi ţie un timp de gândire. Oriunde te-ai duce, ai grijă de tine şi întoarce-te sănătos. Vreau răspunsul la ghicitoare."

„Fiţi pe pace, mă voi întoarce cu răspunsul", am spus încercând să par vesel.

Bunica s-a rezemat pe spate. Şi-a şters ochii cu vârful degetelor.

„Ştii, Yusuf, mi-e dor de visele de dinainte să-mi pierd vederea. Când mă uitam la tinerele de la nunţile sătești, aveam impresia că sunt oreade. Aveau gât lung, piept gol, iar în suflarea lor se zbăteau păsărele. Visam că atunci când voi fi mare voi semăna cu acele fete şi că voi lumina oglinzile, dar viaţa mi s-a schimbat total încă înainte să ajung fetişcană. Într-un an, în sat toată vara a bătut un vânt cu miros de mucegai şi culturile s-au stricat. Ciobanii au dat de căprioare înecate în râu, de lupi morţi căzuţi în prăpastie. Chiar şi vulturii cu aripi largi care zburau ca sultanii înaltului au căzut la pământ unul câte unul. Boala care i-a lăsat fără vedere a trecut apoi la copii. Mulţi prieteni de-ai mei s-au plâns de dureri de ochi, după care şi-au dat duhul peste noapte. Au venit bocitoarele şi şi-au început jeluitul. Eu am fost norocoasă, mi-am pierdut vederea, dar am rămas în viaţă. Am plâns mult, bocitoarele au bocit şi mai mult. Au spus că satul fusese blestemat pentru că puseserăm capcane puilor de căprioară şi împuşcaserăm puii de lup. Ştii povestea aia, Yusuf? Era odată un oraş în care trăiau oameni orbi, unde toţi se năşteau orbi. Într-o zi un copil şi-a recăpătat vederea şi a început să vadă în jur. Sătenii s-au speriat grozav de acea boală şi, de teamă să nu se ia şi să se întindă la toţi micuţii, l-au omorât pe copil. I-au ars cadavrul. Mă gândesc la Istanbul. Ce merită un oraş cu păcate atât de mari? Ce fel

de blestem a atras asupra lui? Ori a şi fost lovit, iar noi trăim acum urmările? Aici e linşat oricine deschide ochii. Voi visaţi, băiete, vă vor linşa şi pe voi", a zis bunica. Apoi a încetinit şi a vorbit şoptit, de parcă urma să adoarmă. A murmurat ca pentru ea: „O vor linşa pe Yasemin cu gâtul lung, cu pieptul gol şi căreia păsările i se zbăteau în suflare".

M-am uitat afară. De pe fereastră se putea vedea intrarea în curtea casei noastre. Era posibil să urmăreşti de aici cine intră şi cine iese. Dar cine să facă asta, bunica nevăzătoare? Afară se întunecase, Yasemin nu venise, iar după ora asta nici că avea să mai vină.

În depărtare se auzeau sirenele vapoarelor şi sunetele pescăruşilor. Stelele curgeau peste oraş ca un nor de praf venit de la răsărit. Cerul părea ud, ca acoperit de apă. Poate că dincolo de orizont erau şi mai multe stele, dar aşteptau fiindcă pe boltă nu mai rămăsese loc. Cerul era nemărginit şi perfect organizat, încât să poată încăpea într-un clopot de sticlă. Era greu de zis unde se terminau stelele şi unde începeau luminile oraşului.

Bunica s-a aplecat şi mi-a prins mâna. Mi-a pus în pumn o bucată de hârtie împăturită.

Am deschis hârtia curios şi am citit ce scria: „Casa e urmărită... punctul gri... mâine... 15... ps: uită de cercei..."

Cerceii?

Bunica a dus mâinile la piept şi a scos din sân un cercel. Era perechea cercelului de chihlimbar.

„A venit Yasemin?", am întrebat entuziasmat.

„Sunt oarbă, n-aş putea să zic", mi-a răspuns enigmatic. „Există o alee prin care se iese în spate. Serpil îţi va arăta. Poţi să ieşi fără să fii văzut de nimeni."

Am citit din nou biletul din mână. Aveam metodele noastre de a fi precauţi. Ne numeam locurile de întâlnire prin diverse culori. Punctul gri era staţia de autobuz din faţa Bibliotecii Universităţii din Istanbul. Iar întâlnirile aveau loc cu o oră înainte de cea stabilită, deci urma să ne vedem la 14. Yasemin

îmi trimisese cercelul împreună cu mesajul să mă asigure că biletul venea din partea ei. Avertismentul „Uită de cercei!" era limpede ca un cui înfipt în perete. Nu trebuia să las urme, nu trebuia să port asupra mea lucruri care au vreo legătură cu alţi oameni.

Am sărutat mâna bunicii.

„Avem acasă muşcate, dacă vă las cheia, puteţi să le udaţi din când în când?", am întrebat.

„Nici o grijă, băiete, avem cheia voastră", a zis bunica. Şi-a luat lucrul în mână, şi-a înfăşurat firul pe deget şi a început din nou să împletească, andrelele ridicându-se şi coborând ca aripile unei păsări. Când ieşeam, m-a strigat. „Nu uita de întrebarea pe care ţi-am pus-o, aştept răspunsul!"

Îndată ce am ieşit afară am simţit în obraji vântul tăios. Mi-am înfăşurat bine fularul în jurul gâtului. M-am afundat în întuneric urmând-o pe Serpil. Mergeam pe aleea şerpuită, care pe alocuri se bifurca. Peste tot era plin de tufe. Era cu neputinţă ca cineva care nu ştie locul să nu se rătăcească. Părea un labirint secret. Lumina era din ce în ce mai puţină, iar lătratul câinilor de jos se depărta. În capătul pantei şi dincolo de tufe, am dat într-o grădină cu legume şi ne-am oprit; de-acolo aveam să continui drumul singur.

Am scos ce bani aveam în buzunar şi i-am dat jumătate lui Serpil. I-am spus să înveţe mult şi să aibă grijă de bunica ei. M-am aplecat şi am sărutat-o pe creştet. Atunci mi-am dat seama că figura ei se potrivea cu cerceii de chihlimbar şi că ochii îi radiau. Era pură, slăbuţă şi fermecătoare. Semăna cu oreadele. Doar chihlimbarul galben îi mai lipsea. I-am dat pe spate cozile împletite şi i-am ridicat bărbia. I-am prins un cercel de chihlimbar într-o ureche, şi celălalt în cealaltă ureche. „De-acum sunt ai tăi", i-am spus.

A clipit neîncrezătoare şi şi-a dus mâna la faţă. A atins cerceii care atârnau ca două picături de apă. Pe chip i se aşternuse cea mai frumoasă expresie din lume. Dacă o lăsam, avea să-i crească aripi şi să zboare spre cerul plin de stele.

Am intrat în grădina cu legume şi am început să merg încet-încet, când mi-a venit în minte un vers auzit la Yasemin. „Om liber! Tu vei iubi întotdeauna marea."

În timpul ăsta, cineva m-a strigat pe numele adevărat. M-am oprit în întuneric şi am privit în jur. Nu înţelegeam de unde venea vocea. Inima îmi bătea cu putere. Sudoare rece mi se prelingea pe gât în jos. Când am auzit încă o dată aceeaşi voce, mi-am întredeschis ochii.

— Demirtay, a zis Doctorul, vorbeşti în somn.

— Am adormit, am spus uitându-mă la pereţii întunecaţi ai celulei.

Îmi făcea bine să dorm şi să mă cufund în gânduri. Visam că ies de aici şi mă întorceam la viaţa mea de dinainte să fiu prins. Apoi însă întotdeauna era groaznic. Când deschideam iar ochii în celulă, mă copleşeau părerile de rău şi disperarea. În faţă vedeam un perete de culoarea puroiului. Mă învinovăţeam că mă lăsasem prins, că n-am putut fugi mai repede. Îmi mai doream o şansă. O şansă care să-mi schimbe viaţa din temelii, îmi spuneam. Apoi mă zvârcoleam de durerea rănilor ce-mi acopereau trupul.

— Unchiule Küheylan, am spus, să-ţi zic o ghicitoare?

— Ce, ori vrei să mi-o plăteşti şi să mă testezi după ghicitoarea mea de ieri?

— Ghicitoarea mea e mai grea. Ascultă: o fetiţă stă cu o femeie. O întreb dacă e nepoata ei şi ea îmi răspunde aşa: Este fata fiicei mele şi sora soţului meu. Îţi dai seama cum e putinţă aşa ceva?

— Ai visat ghicitoarea asta?

— Nu.

Nu i-am pomenit de bunica şi de Serpil.

— Fata fiicei mele şi sora soţului meu, a repetat pentru sine Unchiul Küheylan. Bună întrebare. Lasă-mă să mă gândesc puţin să văd dacă pot găsi răspunsul.

Unchiul Küheylan şi Doctorul pe de o parte se gândeau la ghicitoarea mea, iar pe de alta se întrebau de ce nu a fost

nimeni luat la tortură de două zile, de ce toate celulele fuseseră lăsate în pace. Nici ieri şi nici azi nu înhăţaseră pe nimeni. Uşa de fier se deschisese numai când se schimbase tura gardienilor şi când ne aduceau de mâncare.

— Şi anchetatorii sunt oameni; au obosit să tortureze zece-douăzeci de ore în fiecare zi şi au plecat toţi în concediu să se recreeze. Stau la plajă într-un loc cald, poate pe o insulă de la ocean şi-şi usucă sufletul la soare, spunea Unchiul Küheylan râzând.

— Nu, tortura e muncă grea şi au transpirat şi au ieşit afară înainte ca transpiraţia să li se usuce. Afară i-a luat cu frig şi s-au îmbolnăvit. Boala s-a răspândit repede. Acum se odihnesc acasă, bând un ceai de tei cu mentă şi lămâie, zicea Doctorul.

Cât Doctorul şi Unchiul Küheylan râdeau, un nasture mic a alunecat pe podeaua din beton a celulei, ajungând până la picioarele noastre. Nu pricepeam de unde venise. Era un nasture în formă de stea, de culoare galbenă şi cu două găuri. Unchiul Küheylan l-a luat şi s-a uitat la el în lumină.

— E un nasture de la îmbrăcăminte de femeie, a zis.

Ne-am ridicat cu toţii să ne uităm pe ferestruică. Zinê Sevda stătea în celula de vizavi ca o poză într-o ramă gri. Îşi smulsese un nasture şi îl aruncase până la noi prin spaţiul de sub uşa celulei. Când ne-a văzut, sau mai precis când l-a văzut pe Unchiul Küheylan, a zâmbit. Ochii ei vineţi au prins viaţă. A scris cu degetul în aer: „Cum te simţi?". Unchiul Küheylan a răspuns scriind literele în aer încet, ca un elev începător.

I-am lăsat singuri şi m-am întors la locul meu. Mi-am aşezat picioarele peste picioarele Doctorului. Admiram nepăsarea Frizerului Kamo, care dormea cu capul pe genunchi. Astăzi nu vorbise deloc, se purtase ca şi când n-am exista. Se retrăsese în cochilia lui şi dormise încontinuu.

Unchiul Küheylan, care era în picioare la uşă, s-a aplecat spre el:

— Kamo, vino la ferestruică, Zinê Sevda vrea să-ţi mulţumească.

Kamo şi-a ridicat capul şi a privit cu o expresie mai plictisită ca niciodată. S-a uitat în jur încercând parcă să-şi amintească locul unde se afla. Apoi, fluturându-şi mâna în aer, a cerut să fie lăsat în pace. Şi-a împreunat mâinile pe genunchi, şi-a îngropat faţa în braţe şi s-a retras în lumea lui. Cel mai izolat loc în care se putea retrage era somnul. Doar atât se putea îndepărta de noi.

A şasea zi

Povesteşte Doctorul

PASĂREA TIMPULUI

— Fata se strecoară într-un vapor din Portul Istanbul, urcă scările şi se piteşte într-o barcă mare de salvare. Se înfăşoară în pânza de velă şi îşi ciuleşte urechile la zgomotele de afară. După ce vaporul porneşte, răsuflă uşurată. Îşi petrece timpul între somn şi veghe. Ascultă cântecele marinarilor. Aşteaptă până când vaporul ancorează într-un port, în jur totul se linişteşte şi afară se lasă întunericul. Coboară scările fără să fie văzută şi începe să alerge. Se îndreaptă spre o altă lume. Fugind până dimineaţa, observă că luna plină o urmăreşte şi se întoarce şi vine după ea, în orice parte ar fi luat-o. Ajunge în deşert. Se întinde pe nisip. Se odihneşte puţin. În depărtare observă o căsuţă. În faţa căsuţei, un călugăr bătrân stătea cu faţa spre soare şi se ruga. Călugărul se ridică încetişor, uitându-se la frumuseţea în haine de mătase care se apropia, ca şi când visa. Intră în căsuţă şi, îngenunchind în faţa unei scrieri sfinte, vorbeşte de unul singur: Dumnezeu mă pune la încercare. Nu trebuie să mă las înfrânt de propria-mi dorinţă. Sunt oricum bătrân. O să ies să-i dau apă fetei. Fata îi spune că nu vrea să intre în haremul palatului, că fugise de la Istanbul şi că voia să rămână aici lângă călugăr. În plus, avea să afle şi cum se putea apropia de Dumnezeu. Călugărul o sfătuieşte să-şi continue drumul, pentru că dincolo de dunele de nisip trăia un alt călugăr care îi putea arăta mai bine cum se putea apropia de Dumnezeu.

Fata porneşte obosită sub soarele arzător. Spre prânz, ajunge la căsuţa celui de-al doilea călugăr. Acesta, crezând că e un miraj, se freacă la ochi şi se uită mai atent. Cea care venea era o zână cu părul lung şi mijlocul subţire. Era cea mai grea încercare a călugărului. Dacă Dumnezeu îl trecea printr-o ispită atât de grea, însemna că era pe cale să ajungă la măsura sfinţilor. Înţelegând acestea, călugărul îngenunchează şi deschide braţele spre cer. Dumnezeule, chiar dacă sunt bătrân, încă mai am dorinţă. Îmi arde carnea, sângele îmi fierbe, dar voi rezista. Nu voi asculta de Diavol. Apoi, luând carafa cu apă, i-o duce fetei. Fata bea nesăţioasă. Picăturile care-i cădeau de pe buze i se scurgeau de pe bărbie pe gât. Fata îl priveşte pe călugăr mijindu-şi ochii şi îi spune: Ia-mă pe lângă tine, arată-mi calea către Dumnezeu. Călugărul oftează. Ah, copilă, aş vrea eu să-ţi arăt calea către Dumnezeu, dar este cineva care o poate face mai bine decât mine. Treci de dunele astea şi du-te la călugărul care locuieşte în partea unde soarele apune. Acolo vei găsi calea spre Dumnezeu. Ce era deşertul? Ce altceva în afară de nisip şi soare? Firicelele de nisip sunt la fel, dunele sunt la fel, călugării erau şi ei la fel. Toţi semănau între ei şi repetau vorbele celor dinainte. Dacă soarele ardea cu un foc ce nu se potolea niciodată, ce era deşertul? Fata merge ce merge şi oboseşte, iar atunci încetineşte pasul. Când ziua era pe sfârşite, trece şi ultima dună de nisip şi dă cu ochii de căsuţa din vale. Iată cel mai frumos loc din deşert, se gândeşte ea. În faţa căsuţei era un călugăr mult mai tânăr în comparaţie cu ceilalţi doi. Îngenunchease spre soarele serii şi se ruga. Când a auzit vocea fetei, s-a întors să o vadă. În faţa lui stătea o zână cu sânii ca nişte boboci şi cu coapsele goale. Era un dar de la Dumnezeu. Călugărul ia în braţe fata care leşinase de oboseală şi o duce în căsuţă. Îi tamponează fruntea, gâtul şi buzele crăpate cu o cârpă udă şi o veghează până dimineaţa. Dumnezeu îi arăta omului frumuseţea în felurite chipuri. Trandafirul pe tulpina sa, apa în deşert, luna pe cer erau frumoase. Fata ca o zână era, mai presus de toate, oglinda raiului. Calea către Dumnezeu era drumul căutării

acestei frumuseți. Tocmai din acest motiv venise călugărul în inima deșertului la o vârstă atât de tânără. Când cerul se luminează de ziuă, fata deschide ochii și îl privește pe călugăr. Nu vreau să mă întorc la palat, zice ea, primește-mă să rămân lângă tine, arată-mi calea spre Dumnezeu. Ies amândoi afară, îngenunchează în fața soarelui care răsărea și închid ochii. Dumnezeu era cu ei. Au petrecut ziua aceea adunând frunze și făcând un pat pentru fată. Nopțile dormeau unul lângă altul. Călugărul s-a gândit mult, a avut vise pline de foc și până la urmă se hotărăște. Ești pregătită să-i slujești lui Dumnezeu cu toată ființa ta? o întreabă el pe fată. Fata era pregătită. Ascultă, îi zice călugărul. Dușmanul principal al lui Dumnezeu este Diavolul. Dumnezeu îl aruncă în focul iadului, dar el scapă. Datoria omului este să-l ajute pe Dumnezeu. Acum, repetă tot ce fac eu. Călugărul își scoate hainele. Își scoate și fata rochia de mătase. Rămăseseră goi. Cerul se întunecase, se lărgise și se umpluse cu stele. Îngenunchează amândoi pe nisip și privesc luna plină. În vreme ce așteptau în tăcere ca și când se rugau, se petrec niște schimbări ale trupului. Bărbăția călugărului se înviorează încet-încet și se scoală. Ce-i asta? întreabă fata. Călugărul spune: Ăsta-i Diavolul de care-ți spuneam, mă chinuiește. Fata se miră, se apleacă să se uite mai îndeaproape. Se strâmbă. Îi pare rău pentru călugăr. Acesta, vorbind cu un glas divin, spune: Știu de ce te-a trimis aici Dumnezeu. Vrea să vadă dacă putem să aruncăm Diavolul din mine în iadul tău. Ne pune pe amândoi la încercare. Trebuie să ne ajutăm unul pe altul. Fata îl privește cu credință și îi spune că o să facă orice e necesar să primească binecuvântarea lui Dumnezeu. Călugărul se ridică de la locul lui și duce fata în căsuță. A doua zi când s-au trezit aveau pe chip altă expresie. Și-au zâmbit unul altuia în pat. Diavolul chiar este principalul dușman al lui Dumnezeu, spune fata, când a intrat în mine s-a înfuriat tare, a devenit sălbatic în focul iadului. Am numărat, toată noaptea l-am aruncat în iad de șase ori. Călugărul îi spune fetei că trebuie să continue amândoi așa. Drumul spre Dumnezeu era un drum

al statorniciei. Se urcă pe fată şi aruncă din nou Diavolul în iad. Această senzaţie este unică în lume, spune fata. Ce mare prostie să faci altceva, când poţi să te dedici lui Dumnezeu! Dar toată noaptea m-am gândit la un lucru: de ce nu l-a nimicit Dumnezeu pe Diavol de la început? Dacă vrea să facă asta, dar nu are putere destulă, atunci Dumnezeu e slab. Dar dacă nu-l distruge, deşi are puterea necesară, înseamnă că îngăduie răul. Dacă Dumnezeu are şi puterea de a-l distruge, şi îşi şi doreşte să-l distrugă, atunci de ce mai există Diavol? De unde vine tot acest rău? Îşi petreceau amândoi zilele în deşert vorbind, dormind şi făcând rugăciuni. Soarele răsărea şi apunea în aceleaşi puncte în fiecare zi, numai luna lua o altă înfăţişare în fiece noapte. Într-o zi, când călugărul stătea afară din căsuţă şi privea în depărtare, fata s-a plâns. Nu am venit să lenevesc aici, să stau fără să fac nimic, vreau să-i slujesc lui Dumnezeu, i-a zis ea. Ce aşteptăm de ieri, de ce nu-l mai aruncăm pe Diavol în iad? Călugărul zâmbeşte. Îi spune că i-au dat o lecţie Diavolului şi că, atâta vreme cât nu-şi înalţă capul cu trufie, nu vor putea să-l pedepsească. Fata se uită la el tristă. Îşi pune mâna pe pântec. Diavolul tău s-a cuminţit, îi zice ea, însă focul din mine arde în timpul ăsta. Iadul vrea Diavolul. Şi văd în depărtare un nor de praf. Nisipul deşertului se învolbura spre cer. Un grup de călăreţi trecea dunele şi se apropia, oprindu-se în dreptul lor. Am venit să luăm prinţesa, zic ei. Urcă fata pe un cal. Se întorc pe drumul pe care veniseră şi, ajunşi la palat, pleacă în acelaşi nor de praf. La Palatul de la Istanbul, fata e dată pe mâna doctorilor şi a îngrijitoarelor. O spală cu apă de trandafiri şi o aşază în faţa oglinzii. Îi împletesc părul cu mărgele, îi dau corpul cu ulei aromatic şi o machiază cu creion negru. Când era gata pregătită, o duc lângă bătrâne. Bătrânele o întreabă ce s-a întâmplat cu ea în tot acest răstimp, ce a făcut în deşert. M-am rugat lui Dumnezeu şi am făcut doar fapte bune, zice fata. Eu deschideam picioarele şi călugărul arunca Diavolul în iad. Am aflat că venerarea lui Dumnezeu te face fericit. Ah, de-aş fi putut continua să îl slujesc pe Dumnezeu.

Bătrânele tac o clipă, apoi pufnesc în hohote de râs. Nu-ţi face nici o grijă, îi spun, şi aici cei care vor să izgonească Diavolul în iad vor face tot ce le stă în putinţă s-o facă şi-l vor sluji pe Dumnezeu.

Am râs de parcă mă aflam nu în celulă, ci în Palatul de la Istanbul, între bătrânele acelea. M-am aplecat încercând să repet ultima frază, dar nu puteam să mă opresc din râs.

Unchiul Küheylan şi Demirtay râdeau chiar mai tare decât mine. Le făcea bine să doarmă sau să râdă după tortură. Feţele li se împrospătau, vocile frânte în timpul chinurilor se însufleţeau. Ca şi femeile de la palat, îi pufnea râsul de fiecare dată când se priveau şi uitau locul unde sunt. Sau râdeau mult pentru că nu puteau să uite sub nici un chip celula.

În primele câteva zile omul nu putea percepe acest loc. Oricât se străduia, nu putea face legătura între el şi celulă. Apoi începea să se gândească la noţiunea de timp. Ceea ce trăise în oraşul de deasupra se întâmplase acum câteva săptămâni sau acum câteva sute de ani? Exista o diferenţă de timp între ce trăiam noi şi ce se întâmplase în Palatul de la Istanbul? Vorbind, ne dădeam seama că nu picaserăm aici din neant, ci veniserăm dintr-un timp precis de afară. Bine, dar din ce timp? Încercam să înţelegem, să găsim urma momentului în care ne aflam povestind diverse istorisiri.

După un ultim hohot, Studentul Demirtay s-a oprit.

— Toate secvenţele din povestire mi-au trecut prin faţa ochilor ca un film până la ultima. Vaporul plutind pe valuri, fata care mergea prin deşert, stelele de deasupra căsuţei, norul de nisip din depărtare... şi apoi filmul s-a rupt. Când am început să râd, am ieşit din timpul povestirii şi am revenit la timpul din celulă. Imaginile mi s-au evaporat din minte odată cu ultima frază.

— Nu de mult ai spus acelaşi lucru şi despre povestea cu lupul a Unchiului Küheylan. Toate povestirile se animă în mintea ta ca un film. Vrei să te faci regizor?

— Aş fi vrut să mă fac regizor, ca să filmez povestirile astea. Dacă nu le-a filmat altcineva mai înainte...

Unchiul Küheylan care ne ascultase cu atenţie a intervenit:

— Asta-i o poveste foarte cunoscută?

— N-ai mai auzit-o? am întrebat.

— Nu, n-am auzit-o.

— Unchiule Küheylan, e pentru prima dată când ţi-am povestit o istorisire pe care n-o ştiai. Ferice de noi.

— Doctore, chiar dacă ştiu bine Istanbulul, el are multe poveşti pe care nu le-am auzit încă. Şi tata spunea că de fiecare dată când mergea acolo auzea nume şi fapte noi şi mereu ne povestea cu entuziasm alte şi alte istorisiri. Ne spunea că în Istanbul străzile şi clădirile se lărgesc, lăsând o impresie de infinit. Ca în deşert. Existau mai multe lumi, diferite unele de altele, între punctul unde răsărea soarele şi cel în care apunea. În Istanbul, pe de o parte omul simţea că avea în pumn tot universul, iar pe de alta credea că aici dispare încetul cu încetul. În fiecare zi, odată cu perspectiva asupra oraşului i se schimba şi perspectiva asupra sinelui. Într-o seară tata a întâlnit pe malul Cornului de Aur un om în vârstă. Ţinea în mână o oglindă rotundă de buzunar. Se uita când la oglindă, când la malul opus. Tata s-a aşezat lângă el. I-a dat bineţe şi a aşteptat puţin. Mă uit în oglindă la urâţenia mea, a zis omul. În tinereţe nu arătam aşa, eram chipeş. Mi-a plăcut o fată şi m-am căsătorit cu ea. Am avut copii. Am petrecut împreună patruzeci de ani fericiţi. Soţia mea a murit săptămâna trecută şi am îngropat-o pe panta din faţă, într-un cimitir aproape de dealul Pierre Loti. Odată cu privirile soţiei mele, şi frumuseţea mea a rămas undeva în trecut. Ce repede s-au dus anii! Acum când mă uit în oglindă observ c-am îmbătrânit, că m-am urâţit.

Unchiul Küheylan şi-a strâns picioarele şi şi-a rezemat spatele de perete, continuând în vreme ce stătea drept în şezut.

— După ce ne-a povestit asta, tata ne-a spus că numărul oamenilor care se vedeau frumoşi în trecut şi acum aveau impresia că s-au urâţit, şi care priveau cu aceiaşi ochi şi Istanbulul,

era în continuă creştere. Ridicându-şi mâinile în lumină, ne-a zis: Să vă arăt timpurile acelor oameni. Şi a închipuit prin umbra mâinilor pe perete o pasăre cu aripi largi. Uitaţi-vă, ne-a zis el, asta e pasărea timpului. Zboară, zboară şi iar zboară în trecut. Când ajunge în prezent, aripile i se opresc şi rămâne suspendată în vânt. Bate din aripi în trecut, iar când ajunge în zilele noastre aripile i se opresc şi alunecă în gol încet-încet.

Unchiul Küheylan şi-a privit mâinile mari. Şi-a deschis degetele ca nişte pene lungi.

— În copilărie, a continuat el, deşi credeam în pasărea timpului, mi-era greu să înţeleg Istanbulul de care ne vorbea tata. Abia acum, în celulă, pot să înţeleg. De câte ori deschid ochii, văd deasupra o pasăre cu aripi negre. Pasărea timpului zboară pe deasupra noastră fără să dea din aripi.

Am ridicat capetele şi ne-am uitat în tavan. Era întuneric. Era adânc. Ne-am afundat în el de parcă pentru prima dată vedeam un întuneric atât de intens, de parcă aveam să dispărem în vârtejul de acolo. Cine străbătuse acest întuneric înaintea noastră? Cine scăpase cu viaţă şi cine îşi dăduse ultima suflare aici? Parcă nu ne născuserăm deasupra pământului, ci în adâncuri, cu fiecare zi uitam câte puţin din viaţa de afară. Dacă opusul frigului era căldura, ştiam cuvântul „căldură", dar nu ne mai aduceam aminte ce reprezintă. Ne obişnuiserăm cu întunericul şi umezeala la fel ca râmele din pământ. Dacă nu ne torturau, puteam trăi aşa o veşnicie. Ne erau de ajuns ceva pâine, apă şi puţin somn. Dacă ne ridicam acum şi întindeam mâinile, puteam să ajungem la întunericul de deasupra? Puteam să atingem cu degetele pasărea timpului care plutea în acel întuneric cu aripile ei grele şi macabre?

— Unchiule Küheylan, am spus, într-o zi o să ieşim de aici şi o să ne plimbăm împreună prin Istanbul. Apoi vom sta în balconul casei mele cu vedere la mare. Tu o să spui poveşti, iar eu am să te ascult.

— De ce să le spun eu, şi nu tu?

— Tu ştii mai multe poveşti decât sunt în *Decameron*, care e doar o carte, Unchiule Küheylan. Îţi place *rakı*-ul? O să ne însoţim poveştile cu *rakı*.

— Mi s-a făcut poftă. Întindem o masă cu *rakı* diseară, Doctore?

— Bună idee. Pregătesc eu masa. Fac nişte peşte. Dar cum vom şti că s-a făcut seară?

— Având în vedere că nu ştim ora, înseamnă că noi suntem stăpânii timpului. Aici vine seara şi răsare soarele când vrem noi.

Studentul Demirtay s-a ridicat ca un elev năzdrăvan.

— Mă invitaţi şi pe mine? Doar n-o să mă daţi la o parte pentru că sunt mai mic de vârstă, nu? a întrebat.

M-am uitat la Unchiul Küheylan şi el la mine şi ne-am luat o expresie de nehotărâre.

— Unchiule Küheylan, a continuat Demirtay, dacă vreţi, cobor pe malul mării, la pescari. Ştiu unde se vând cei mai buni peşti. Când vin pot să iau de la aprozar legume şi verdeaţă pentru salată, iar de la magazinul din colţ o sticlă mare de *rakı*.

— E încă devreme.

— Ce spui? Dacă s-a apropiat seara, dacă soarele a coborât mai jos de acoperişuri? Dacă au ieşit copiii de la şcoală şi au umplut străzile ţipând în gura mare?

— Nu-i nevoie să ne grăbim, să ne gândim un pic.

— Unchiule Küheylan, dacă mă invitaţi şi pe mine vă spun răspunsul la ghicitoarea de ieri.

— Ghicitoare?

— Apoi vă mai spun una, dacă vreţi...

Unchiul Küheylan a tăcut o vreme, după care a vorbit rar şi răspicat.

— Mergi pe malul mării. Alegi peştele cel mai bun, iar la întoarcere iei ce ne trebuie pentru salată şi *rakı*-ul. Bine?

— Voi să nu vă mai deranjaţi să ieşiţi. Staţi comod în scaunele voastre pe balconul dinspre mare şi povestiţi-vă istorioarele. Eu fac cumpărăturile şi mă întorc înainte să înceapă aglomeraţia

de seară. Şi, în tot acest timp, o să-mi ciulesc urechile la ce se discută pe stradă, în piaţa de peşte şi în autobuz, o să aflu cine a trişat la ultimele curse de cai, în ce cartier a izbucnit ultimul incendiu şi care cântăreţ a mai divorţat. Iau şi ziarul.

— Nu uita să iei şi lămâi, am intervenit. Pun eu masa. Umplu paharele cu *rakı* şi, în vreme ce luminile oraşului se vor aprinde una câte una, o să pornesc combina muzicală şi o să vă delectez cu cântece.

— Da, să ascultăm muzică, a zis Unchiul Küheylan. Dar dacă mă îmbăt şi vreau să cânt, să mă opriţi. Unii oameni sunt faimoşi pentru glasul lor frumos, eu însă sunt cunoscut pentru ce glas oribil am. Sătenii care mă auzeau cântând făceau cale-ntoarsă.

Unchiul Küheylan a râs din toată inima.

— Nici eu nu am voce, am spus. Când beau *rakı* o ascult doar pe nevastă-mea. Voce ca a ei foarte rar întâlneşti.

— Şi ei îi place *rakı*-ul?

— Îi plăcea. A murit acum mulţi ani. Când boala i s-a agravat, şi-a înregistrat fără ştirea mea vocea pe casete. Ştia că e cea mai bună metodă ca să fie la masă cu mine până la sfârşitul vieţii mele. Serile, după ce deschideam combina, mă aşezam la masă şi îmi umpleam paharul. Mă pierdeam în contemplarea Istanbulului. Asemănam luminile de pe cele două ţărmuri ale mării cu tărâmurile din poveştile cu zâne. În dreapta, zidurile şi turnurile Palatului Topkapı se înălţau ca în palatul sultanei zânelor. Luminile nedesluşite erau ca o perdea subţire ce învăluia uşor pereţii. În stânga, străluceau luminile de la Turnul lui Leandru, de la cazarma Selimiye şi, dacă eram norocos şi era senin, luminile de pe insulele din depărtare. Nici nu îmi dădeam seama când terminam al doilea pahar şi treceam la al treilea. Glasul nevestei mele cânta la combina care hârjâia o melodie clasică turcească despre oraşul despărţirii. Despărţirea este un oraş dincolo de speranţe. Nu vine de acolo nici o pasăre, nici o veste, nici o salutare. Sunt doar strigăte disperate, aşteptări în van şi, în loc de consolare, vine

o seară plină de tristeţe. *Rakı*-ul din sticlă se împuţinează, iar stelele de pe cer se înmulţesc. În timpul ăsta nevastă-mea începe o altă melodie. Peste tot se deschid boboci de floare. Noaptea se leagănă ca o lustră de cristal. În depărtare se aud sirene de vapoare, văd pescăruşi care trasează cu aripile linii pe cer...

Am ridicat capul şi m-am uitat în sus. Oare pasărea timpului se rotea deasupra noastră, ne arăta drumul în noapte? Oare aveam să ieşim de aici, să mergem pe un balcon, să stăm de vorbă cu marea dinaintea noastră şi să ne cufundăm în privelişte Istanbulului?

— Unchiule Küheylan, acum am semănat cu omul pe care l-a întâlnit tatăl tău pe Cornul de Aur, am zis continuându-mi vorba. Cred că şi eu, când îmi amintesc de nevastă-mea, mă gândesc că fericirea din trecut aparţine numai trecutului.

Demirtay m-a privit surprins.

— Te văd pentru prima oară trist, Doctore, a zis el.

— M-am întristat? Nu mi-am dat seama. Prefer să mă gândesc la lucruri pozitive aici şi să las tristeţea pentru masa cu *rakı*.

— Mă invitaţi şi pe mine la masa aia, nu? Asta înţeleg din ce spuneţi.

N-am răspuns, am aşteptat să vorbească Unchiul Küheylan.

Acesta, după ce l-a măsurat din ochi pe Demirtay, a dat răspunsul mult aşteptat.

— Eşti un puşti isteţ, pofteşte la masa noastră să bem împreună un pahar de *rakı*.

Demirtay, în loc să se bucure, s-a aplecat cu o expresie nemulţumită.

— Unchiule Küheylan, nu se poate să nu-mi mai spui „puşti"? Având în vedere că o să stau cu voi la masă să beau *rakı*, e limpede că nu mai sunt un puşti.

— E doar o obişnuinţă, Demirtay. Eşti ditamai bărbatul.

Demirtay s-a tras înapoi mulţumit şi şi-a rezemat spatele de perete.

— O s-o inviți și pe Zinê Sevda? a întrebat el.

— Bună idee. O să-i spun și ei.

Pe sub ușa celulei a intrat briza mării. Ne-am întors cu toții privirile spre ușă. Vântul care curgea înăuntru măturând betonul a adus mirosul mării și l-a lăsat pe picioarele noastre goale. Vestea o lume sărată, cu alge. Am simțit frigul urcându-ne în sus pe glezne. Era o senzație de moment. Adulmecam uneori miros de mare, alteori de brad, sau de portocală decojită, și ne străduiam cât puteam să ne agățăm de această senzație care venea și trecea atât de repede. Înainte să ne lase în celulă și să se întoarcă la locul lui de pe Bosfor, respiram adânc și trăgeam cu toată puterea aerul în piept. Nu ne ajungea, voiam și mai mult. Poate reușeam să auzim și vâjâitul furtunii și, dacă aveam un pic mai multă credință în visele noastre și dacă ne lăsam duși de dorul nostru un pic mai mult, puteam auzi și zgomotul valurilor care se umflau odată cu vântul de sud și cel al motoarelor de la bărcile pescarilor.

— Doctore, despre ce carte vorbeai, cu povești multe? a întrebat Unchiul Küheylan ca un pescar bătrân care vorbea pe vuietul valurilor, dar a cărui voce se întretăia din cauza furtunii.

— *Decameronul*?

— Da, asta. N-am putut să o reții pentru că are un titlu ciudat.

— Și cartea în sine e ciudată, am spus. Când la oraș începe epidemia de ciumă, un grup de femei și de bărbați ies în afara cetății și se adăpostesc într-o casă de țară. Așteaptă să se termine epidemia. Dacă o modalitate de a fugi din calea morții era să plece din oraș, atunci puteau să facă timpul să treacă mai ușor era stând de vorbă. Pentru zece zile, serile, s-au așezat în fața focului și au spus povești. *Decameron* înseamnă „zece zile" în limba vechilor locuitori ai Istanbulului, și de acolo vine și numele cărții. Au spus povești deocheate, de dragoste și bârfe și au râs mult. Și-au învins frica de ciumă prin povestiri ce nu luau viața prea în serios. Povestea prințesei care fugise în deșert era una dintre cele cuprinse în cartea asta.

— Ştiam de poveştile spuse într-o mie şi una de nopţi, dar de astea povestite în zece zile nu auzisem. Oare de ce nu ne pomenise tata de ele? Poate nu le venise rândul după celelalte.

— Poate le-a povestit, dar n-a zis de unde erau.

— Cine ştie? a căzut pe gânduri Unchiul Küheylan, de parcă voia să-şi reamintească toate poveştile pe care le strânsese în memorie, apoi a întrebat: În *Decameron*, oraşul în care s-a pornit epidemia era Istanbulul?

— Unchiule Küheylan, ştii că pentru noi orice oraş e Istanbulul. Dacă pe un copil l-a prins întunericul şi s-a rătăcit pe străduţe înguste, acolo e Istanbulul. Oraşul în care un tânăr se aruncă într-o aventură ca să-şi găsească femeia iubită, un vânător pleacă în căutarea blănii de vulpe neagră, un vapor este târât în furtună, un prinţ vrea să ia Pământul în palmă ca pe un diamant, ultimul rebel jură să nu-şi plece capul şi o fată fuge de acasă ca să-şi împlinească visul de a deveni cântăreaţă, oraşul unde ajung bogătaşii, hoţii şi poeţii este Istanbulul. Fiecare poveste vorbeşte despre acest oraş.

— Parcă ai fi tata, Doctore. Şi el spunea că în Istanbul lumea de deasupra este la fel cu cea de dedesubt, în amândouă pasărea timpului pluteşte ca o umbră întunecată, fără să dea din aripi. Tata ştia secretul acestui loc, dar nu ni-l spunea pe şleau, ci ni-l dezvăluia prin povestiri. Istanbulul nu era o parte din ceva, era întregul care adunase laolaltă toate bucăţile. Asta încerca el să ne spună. Poate că şi el aflase secretul ăsta tot într-un astfel de loc, sub pământ.

— Acum aflăm şi noi ce a aflat tatăl tău.

— Dar cei din *Decameron* sunt mai norocoşi decât noi. Ei au scăpat de moarte fugind din oraş. Noi însă am fost aruncaţi în adâncurile oraşului, în întuneric. Acum am da orice să nu mai fim aici, ci în *Decameron*, între cei care spuneau acele poveşti, nu-i aşa? Ei au mers acolo că aşa au vrut, în vreme ce noi am fost aduşi aici împotriva voinţei noastre. Mai rău, în timp ce ei se depărtau de moarte, noi ne-am apropiat de ea.

Chiar dacă Istanbulul nostru este acelaşi cu oraşul din *Decameron*, cred că soarta fiecărei povestiri curge în altă direcţie, nu?

— Ai dreptate, Unchiule Küheylan, am spus.

Înainte să îmi continui vorba, am auzit sunetul uşii de fier. Trupurile ni s-au încordat. Ne-am uitat unul la altul, apoi ne-am mutat privirile spre ferestruică. Am ascultat cu atenţie discuţiile de afară. Am aşteptat ca vocile să se răspândească pe coridor. Ştiam că sentimentul care ne cuprindea în ultimele două zile de fiecare dată când se deschidea uşa de fier era nu curiozitatea de a şti dacă au venit ca să ia pe unul din noi sau să ne aducă de mâncare, ci îngrijorarea. Masa de astăzi o aduseseră cu câteva ore mai înainte. Acum ori se schimba garda, ori luau un dosar şi plecau. Mi-am stors mintea să găsesc o altă posibilitate care să nu ne afecteze, să nu ne strice liniştea din celulă. Aici eram mulţumiţi. Cât timp nu eram duşi la tortură, eram fericiţi să stăm înghesuiţi unul în altul, să discutăm şi să aţipim în reprize scurte de somn uşor, ca iepurii. Nu luam ca unitate de măsură fericirea de deasupra pământului. Lumea de sus consta într-o amintire îndepărtată şi veche. Singurul criteriu în celulă era durerea. Pentru noi, lipsa durerii însemna fericire. Ne mulţumeam cu asta. De ne-ar fi lăsat în pace, am fi trăit fericiţi aşa.

— Trece şi asta, a zis Unchiul Küheylan.

Nu vorbea cu mine, ci cu Demirtay.

Studentul Demirtay pălise vizibil şi-şi îndreptase toată atenţia spre coridor, încercând să înţeleagă vocile de afară. Nu se auzeau discuţiile obişnuite ale gardienilor, ci glasuri dintr-un grup mai mare, vorbe amestecate între ele. Uneori şuşoteau, alteori râdeau în hohote. Era limpede că ajunseserăm la capătul vacanţei noastre de două zile. De unde aveau să înceapă, de la noi, de la vreo celulă de vizavi sau de la coridorul din spate?

— O să treacă, nu-i aşa? a întrebat Demirtay cu voce stinsă.

— Bineînţeles că trece, a spus Unchiul Küheylan. N-a trecut de fiecare dată? De ce să fie altfel de data asta?

— Când ne duceau la tortură în fiecare zi, mă simţeam pregătit. Dar după o pauză de două zile mi s-a relaxat carnea, m-am obişnuit cu binele. Acum o să mă doară şi mai tare.

— Demirtay, durerea e aceeaşi. Ce era la început e şi acum. Ne-au luat de atâtea ori. Vom merge din nou şi ne vom întoarce din nou cu încredere în noi.

Teama ni se strecura tot timpul în coşul pieptului şi ne rodea inima cu dinţii ei mici de şoarece. Adeseori ne îndoiam de noi. Aveam să rezistăm focului ameţitor al durerii, terorii de la graniţa cu nebunia? Ne pierdeam raţiunea atunci când prin carnea noastră îşi croiau drum şocurile electrice, dar un instinct pe care nu-l înţelegeam ne ţinea de mână şi ne făcea să rămânem legaţi de viaţă. Exista şi o altă lume în afara acesteia? Exista un viitor pentru noi? Cu cât ni se îngreuna corpul, cu atât simţeam că toată fiinţa ne e cuprinsă de deznădejde, că Luna se învârte în jurul Pământului, iar Pământul se învârte în jurul Soarelui într-o goană şi că, pe măsură ce se învârt, viteza lor creşte. Durerea care devenea de neoprit ne devia şi timpul, şi mintea.

— Poate nu vor lua pe nimeni, poate vor pleca aşa cum au venit, am spus.

Mă obişnuisem şi eu cu relaxarea care-l cuprinsese pe Demirtay şi aproape crezusem că niciodată nu voi mai fi scos de aici. Poate ne uitaseră, sau poate le fusese lene să mai coboare atât de adânc sub pământ. Eram animale care din când în când primeau mâncare, iar apoi erau lăsate în voia lor. Pipăiam pereţii jilavi, miroseam aerul şi ne băgam unul în altul. Când ne chemau veneam, când ne spuneau să plecăm plecam. Ne ciuleam urechile şi ascultam paşii care se apropiau încet-încet, răsunând pe coridor, de parcă îi auzeam pentru întâia oară.

— Când ne întoarcem o să-ţi spun răspunsul la întrebarea pe care mi-ai pus-o, a zis Unchiul Küheylan.

— Care întrebare? a fost curios Demirtay.

— Ţi-ai uitat ghicitoarea? Fata fiicei mele, sora soţului meu. Nu spusese aşa o femeie bătrână despre copila care stătea cu

ea? M-am gândit mult şi am găsit răspunsul. Când ne întoarcem, vorbim la masa cu *rakı*.

Demirtay s-a luminat la chip ca un copil gata să creadă în minciuni.

— S-a făcut. Găsiţi răspunsul ăsta şi după aia mai am o întrebare pentru voi. Nu ne sculăm de la masa cu *rakı* până dimineaţă. Bine?

— Sigur că da, Demirtay. E o onoare să beau cu tine.

S-a deschis uşa. Lumina a pătruns înăuntru ca un val ce lovea ţărmul. Am ridicat mâinile să ne ferim faţa şi am mijit ochii.

— Sculaţi-vă, mă, în picioare!

Ne-am ridicat încet. Ne-am aliniat pe betonul gol.

L-au înşfăcat întâi de braţ pe Demirtay, apoi pe Unchiul Küheylan. Mie mi-au zis:

— Tu rămâi.

Eu rămâneam? Eram sfâşiat între a jubila pentru mine şi a mă întrista pentru prietenii care plecau. M-am uitat la umerii slabi ai Studentului Demirtay şi la mersul încrezător al Unchiului Küheylan. Se îndreptau spre o durere pe care eu n-aveam s-o suport. Deşi mi-a părut rău, m-am şi liniştit la gândul că trupul nu-mi va fi zdrobit, iar faţa nu-mi va fi umplută de sânge. Durerea era inevitabilă, dar de data asta trecuse pe lângă mine, luându-i pe alţii. Ştiam că instinctele ne îndrumă să ne gândim întâi la noi înşine, să ne apărăm întâi propriile interese. Învăţaserăm asta la cursurile din anul întâi de facultate. Dar omul avea şi alte laturi. Eram alături de cei dragi în suferinţă şi ţineam piept torturii aplicate aici.

— Scoală şi tu, bă!

Vorbeau cu Frizerul Kamo. De două zile nu-şi făcuse simţită prezenţa, dormind încontinuu rezemat de perete ca o ţestoasă bătrână. Kamo şi-a ridicat capul mormăind. A privit spre anchetatorii din uşă. Fără să se ostenească să se ridice, şi-a fixat privirea asupra lor.

— Cu tine vorbesc, bă netotule!

Vocea anchetatorului se înăsprise.

Frizerul Kamo stătea pe loc, ca o parte inseparabilă a peretelui. Spatele îi era lipit de cărămizi, iar picioarele-i erau bătute-n cuie de podea. Nu-şi aducea aminte de când şedea acolo. A oftat cu o expresie plictisită. S-a mişcat. S-a ţinut cu o mână de perete. Sigur că de data asta o să-l ia şi pe el, s-a ridicat fără teamă sau resemnare, ci cu o indiferenţă totală. Visase de nenumărate ori că e dus la tortură, dar de fiecare dată deschisese ochii în celulă. Când toţi suportau torturi, el de ce oare aştepta, când toţi plecau trecând de uşa de fier, el de ce dormea în celulă? Se întreba în sinea lui şi, fiindcă trupul nu i se zvârcolea în dureri, se înfuria. Spera ca durerea fizică să-i micşoreze câtuşi de puţin durerea din suflet. De zile întregi aştepta cu dorinţa asta.

Kamo a mers spre uşă, a trecut printre anchetatori şi a cotit spre coridor. Nu era nevoie să-l tragă nimeni. Asta era invitaţia pe care o aştepta nerăbdător de zile întregi. Nu-i păsa deloc de ce-l aştepta la capătul coridorului spre care se îndrepta, în spatele uşii de fier de care avea să treacă, în mijlocul roţii sorţii în care avea să fie prins.

Anchetatorii n-au plecat imediat.

— Aduceţi-l pe nenorocitul ăla şi aruncaţi-l lângă Doctor, au zis arătând spre cineva care aştepta pe coridor.

Au adus de păr un bărbat plin de sânge şi l-au împins înăuntru lovindu-l în spate. A căzut pe mine şi eu odată cu el. M-am lovit cu capul de perete. Am crezut că mi s-a rupt braţul care îmi rămăsese dedesubt. Mi-am revenit abia după ce uşa s-a închis şi înăuntru s-a întunecat din nou. M-am îndreptat de spate. M-am uitat la bărbatul care zăcea lângă mine. Gemea.

— Ce te doare? l-am întrebat.

L-am ajutat să se ridice. S-a aşezat cu greu, rezemându-şi spatele de perete.

— Mă doare rana, a zis el.

— Unde e?

Părul, faţa şi gâtul îi erau pline de sânge, dar el se ţinea de şoldul stâng.

— La picior. Rană de la glonţ.

— De la glonț?

— Da, m-au prins acum două zile într-un conflict. Mi-au scos glonțul la spital și după aceea m-au adus aici. De dimineață sunt la tortură.

Când am întins mâna să-i ating rana, fața i s-a schimonosit și trupul i s-a încordat. Pacienților nu le plăcea să le fie atinse rănile. Când m-am confruntat cu această reacție în primii ani de practică a meseriei și mă străduiam s-o înțeleg, am observat că nu doar pacienții se feresc de această atingere, ci în general locuitorii de rând ai Istanbulului tresăreau la asta. În trecut, când existau boli contagioase, oamenii simțeau totuși o apropiere față de trupurile celorlalți. Acum însă, când vremurile s-au schimbat și locul bolilor contagioase a fost luat de cancer, diabet, boli de inimă, și în general de boli individuale, oamenii se retrag în cochiliile lor și duc o viață fără contacte cu ceilalți. A spune „Sunt om" este echivalent cu a te îndepărta de ceilalți, cu a pune între tine și ei o oarecare distanță. În vremurile acestea când nu numai străinii, ci și prietenii își fereau trupurile unii de ceilalți, am observat că cei care veneau la cabinetul meu se simțeau ca niște pisici închise în cuști. Era o încordare care nu putea fi explicată numai prin îngrijorarea față de boala lor. Mă gândeam că Istanbulul s-ar putea goli nu după o epidemie de ciumă, ci după o epidemie de atingere, pentru că oamenii, cuprinși de panică la gândul că vor fi atinși, vor căuta un loc unde să fugă.

— Lasă-mă să-ți văd rana, sunt doctor.

Pantalonii i se rupseseră, cusăturile i se destrămaseră. I se vedea rana de la șold. Cineva o curățase și o acoperise cu un pansament. Am ridicat încet marginea leucoplastului. I-am întors piciorul spre lumina care pătrundea prin ferestruică să pot vedea mai bine rana.

— Nu sângerează. Cusăturile sunt la locul lor.

Când închideam pansamentul, am observat că încordarea îi scăzuse și îmi urmărea liniștit mișcările.

— Mi-e frig, a spus.

I-am atins fruntea cu mâna.

— Ai temperatură. E normal pentru că rana e proaspătă. Stai liniştit, va trece.

— Sper.

I-am întins bucata de pâine şi brânza de lângă sticla cu apă.

S-a oprit ca şi cum ar fi văzut ceva din altă lume. A ezitat. După ce s-a holbat o vreme la pâinea pe care i-am pus-o în mână, a muşcat din ea, terminând-o din două înghiţituri. Pieptul i se ridica şi cobora cu rapiditate. A luat sticla cu apă. A dat-o pe gât.

— Mă cheamă Ali, a zis el, dar toată lumea mă ştie drept Ali Fulgerul.

Mi-aminteam acest nume. De fapt, îl fixasem în minte ca pe un cui bine înfipt. M-am apropiat de faţa lui ca să-l văd mai bine. M-am uitat la sprâncenele lui încruntate şi la fruntea ridată. Nu părea să aibă treizeci de ani, arăta mai mare decât fiul meu.

— Poţi să-mi spui Doctorul, toată lumea mă cunoaşte cu numele ăsta.

— Nu cumva eşti Doctorul de la Cerrahpaşa?

— Eu sunt.

Ne ştiam după nume, dar nu ne întâlniserăm. Întâlnirea care trebuia să aibă loc acum câteva săptămâni pe o stradă pitorească a Istanbulului sau la o cafenea de pe malul mării se petrecuse până la urmă astăzi, în această celulă. Dreptul de a trăi nu ni se istovise, nu ajunseserăm la capătul drumului. Şi el m-a privit cu aceeaşi curiozitate.

— Eu te credeam tânăr, un student de la Facultatea de Medicină Cerrahpaşa, a zis el.

Oare să-i spun adevărul?

Când soţia mea s-a îmbolnăvit de cancer la pancreas, preferase să nu-şi prelungească suferinţa şi să moară repede. „Fă-mi o injecţie să scap, ia-mi tu ultima suflare", îmi spusese. În primele zile ale relaţiei noastre, ne-am plimbat prin tot Istanbulul ca doi îndrăgostiţi aflaţi la început şi, urmând moda de atunci, ne-am pus câte o dorinţă pe fiecare chei şi am smuls petale

de flori în fiecare parc. Când petalele se împuţinau, voiam să aflăm dacă o să avem copii în număr par sau impar. Ce curios e omul la acea vârstă! Unde aveam să trăim peste zece ani, ce aveam să facem peste douăzeci de ani? Cincizeci de ani nici nu puteam să ne imaginăm, speram doar ca la acea vârstă să fi profitat destul de viaţă. Soţia mea ajunsese prea devreme la graniţa tărâmului numit moarte, iar acum voia să treacă dincolo fără să sufere. „Draga mea soţie, dacă accepţi să murim unul lângă altul, îţi voi face această injecţie şi ţie, dar şi mie", i-am zis. A răspuns încercând să zâmbească. „Tu trebuie să trăieşti. Vei avea grijă de fiul nostru, îi vei vedea şi copiii lui crescând şi abia apoi vei veni lângă mine. Nu mai înainte."

Când fiul meu a crescut şi a ajuns un tânăr bărbat, mi-am dorit să se însoare cât mai repede şi ca să se îndeplinească visul mamei lui. El însă a plecat de acasă şi, abandonându-şi Facultatea de Medicină unde era în ultimul an, s-a alăturat unuia din grupurile de revoluţionari răspândite prin tot oraşul, trasându-şi astfel propriul drum în viaţă. De peste tot curgeau ştiri despre conflicte şi morţi. Urmăream ce se întâmpla din paginile ziarelor. Mă înspăimântam de fiecare dată când vedeam nume asemănătoare cu al fiului meu, fotografii cu oameni care semănau cu el. Uneori când mă îmbarcam pe feribot sau când treceam pe sub vreun pod întunecat sau ieşeam în miez de noapte când nu puteam dormi să fac o plimbare pe malul mării, fiul meu apărea pe neaşteptate lângă mine şi mă îmbrăţişa strâns. Simţeam mirosul mamei lui. Îi atingeam degetele, îi priveam chipul, cu fiecare zi era mai tras la faţă, şi încercam să prind lumina din ochii care i se adânceau în orbite. „Stai liniştit, tată, sunt bine. O să treacă zilele astea." Dar nu treceau. Timpul se lungea, se lungea, iar grija şi dorul meu creşteau tot mai mult.

Într-o dimineaţă ploioasă de toamnă, ieşisem din nou devreme de acasă şi, adăpostit sub umbrelă, mă îndreptam spre cabinetul meu, aflat la cincisprezece minute de mers pe jos. Fiul meu a intrat sub umbrelă şi m-a luat de braţ. „Nu te opri, continuă

să mergi", mi-a spus. Se udase ca un câine vagabond. Tremura, tușea și își acoperea gura cu o batistă. N-a putut să meargă prea mult, că genunchii i s-au înmuiat și a încercat să se țină de mine în cădere. Am oprit un taxi și l-am dus de urgență la spital. Fiul meu avea tuberculoză. Într-un oraș în care bolile contagioase se împuținaseră și oamenii se fereau să se atingă unul de altul, el plătea prețul credinței cu propriul trup. Fiul meu, care în timpul discuțiilor noastre avea să-mi spună „Tată, și bunătatea e molipsitoare la fel ca răutatea", acum era cuprins de o boală contagioasă ca și când asta era ce i se potrivea. Vechiul oraș murise și noul oraș nu voia sub nici un chip să se nască. De sub pământ veneau vuiete. Era o duhoare pe care nici ploaia n-o putea șterge. Copiii își făceau mii de vise, se aruncau înainte ca vasele ce se îndreaptă spre granițele învăluite de ceață ale oceanului, iar în final se loveau de țărm cu pânzele rupte. Când și-a iubit acest oraș copiii? Cui i-a arătat compasiune? Într-o zi când am spus asta, fiul meu mi-a zis: „Tată, treaba noastră nu este să cerșim dragostea, ci s-o creăm. Pentru asta ne zbatem".

Fiul meu care-i dădea lecții de viață tatălui său acum era bolnav în pat, tremurând și aiurând. Sudoarea care i se prelingea pe frunte îi uda perna. Am stat toată ziua lângă el și i-am ascultat respirația, i-am luat temperatura. Noaptea, când pe coridoarele spitalului se așternuse liniștea și nu mai răsunau decât pașii asistentelor, fiul meu și-a deschis ochii și a șoptit: „Trebuie să mă scol, mâine am o întâlnire". Chiar dacă-i dădeam voie, îmi cerea ceva ce nu putea face. „Tată, e foarte important. E vorba de viața prietenilor mei. Mâine trebuie să mă întâlnesc cu cineva." Pe lângă tuberculoză, avea probleme și cu rinichii și stomacul. Depășise orice limită a neglijării de sine. Era imposibil să se ridice din pat pentru mai mult timp. „Fiule, dacă-i atât de important, merg eu în locul tău, nu-ți face griji", am spus. A închis ochii fără să poată răspunde și s-a cufundat într-un somn adânc. Pe față i-a apărut expresia de nevinovăție din copilărie. Oricât s-ar fi mărit, figura de copil mic pe care o

priveam nopţile când intram în linişte în camera lui şi aprindeam veioza revenea în timp ce dormea. Mi-am dorit să se trezească cu aceeaşi expresie, dar când s-a luminat de ziuă şi a deschis ochii, el m-a privit îngrijorat. Şi-a ridicat degetele osoase. „Tată", a zis cu voce joasă. M-am apropiat de faţa lui. „Fiule", i-am spus. Eram gata să-mi dau pentru el sufletul pe care mama lui nu dorise să-l ia cu sine. I-am mângâiat părul tuberculos, i-am ţinut mâinile tuberculoase. Din piept i se auzeau hârâituri. „Tată, dacă nu era important nu te trimiteam. Te duci la Biblioteca Ragıp Paşa de la Laleli. O să vezi o fată. Ea este intermediarul. Apoi te duci la adevăratul loc de întâlnire pe care ţi-l va spune ea, să te vezi cu unul pe nume Ali Fulgerul. Ai grijă la timp. Întâlnirea cu Ali Fulgerul va fi cu o oră înainte de ora pe care ţi-o va spune fata. Nu i-am văzut pe nici unul dintre ei înainte. Vor crede că sunt eu. Mă ştiu cu numele de Doctorul pentru că studiez la medicină. Din punctul tău de vedere nu-i o schimbare prea mare. Dacă se întâmplă ceva şi te prinde poliţia, îţi spui adevărata identitate."

Când se împlinea un bărbat? Soţia îmi spusese după naşterea fiului nostru că a avut o senzaţie neobişnuită, pe care n-o mai trăise. „Simt că sunt împlinită, ca şi când toate părţile din mine s-au aşezat la locul lor", îmi spusese. Pe faţă îi citeam o seninătate pe care nu i-o mai văzusem înainte. Mă uitasem la ea cu invidie şi fusesem curios să ştiu cum vedea împlinirea faţă de viaţă. Ce fel de întregire era? Cum puteam ajunge s-o simt şi eu? Era de ajuns să fac bine celorlalţi, sau să trec în locul fiului meu? Dacă luam asupra mea suferinţa lui, aveau să se aşeze la un loc părţile din mine şi să simt mulţumire? Stând de unul singur cu marea Istanbulului în faţă, noaptea când puneam capul pe pernă sau dimineţile când mergeam cu paşi lenţi spre cabinet, îmi tot puneam o întrebare: Când se întregeşte un bărbat?

Şi fiul meu avea să-şi pună într-o zi întrebarea asta.

„Fiule, te-am internat aici cu numele unui pacient de-al meu. Nu-ţi ştie nimeni adevărata identitate. Eşti în siguranţă", i-am spus.

A şaptea zi

Povesteşte Studentul Demirtay

CEASUL DE BUZUNAR CU LANŢ

— Când directorul Bibliotecii Beyazıt, domnul Şerafet, a ajuns la serviciu în acea dimineaţă, a observat că nu aştepta nimeni la uşă. În fiecare zi găsea la uşă doi iubitori de carte. Astăzi era singur. S-a apropiat de peretele lateral al clădirii transformate din grajd al geamiei în bibliotecă şi a deschis pachetul cu ficat din mână. S-a lăsat pe vine şi a răsturnat pe caldarâm bucăţile de ficat tăiate mărunt. A urmărit pisicile adunându-se, apoi s-a ocupat de porumbeii de sub platan. A scos din geantă o pungă de hârtie plină cu grâu, a luat un pumn şi a împrăştiat boabele în jurul copacului. Aici pisicile şi porumbeii se înţelegeau bine, nu se legau unii de alţii. Când domnul director s-a ridicat şi s-a îndreptat spre uşă, i-a văzut pe cei doi iubitori de carte matinali apropiindu-se. Bună dimineaţa, azi aţi întârziat zece minute, le-a zis. Cei doi iubitori de carte s-au uitat la ceas şi au spus: Am venit la timp. Domnul director şi-a scos ceasul cu lanţ din buzunarul vestei. L-a comparat cu ceasurile lor. Ale celor doi rămăseseră în urmă. Domnul director a zâmbit înţelegător, dar pe parcursul zilei a observat că nu erau singurii cărora ceasul le stătuse, că atât în bibliotecă, cât şi în afara ei ceasurile tuturor rămăseseră în urmă cu zece minute. Atunci a înţeles că ceva se-ntâmplă. Limba subţirică a timpului se schimba la Istanbul. Sunatul clopoţelului la şcoală, începerea filmelor de la cinematograf şi drumurile cu feribotul

se petreceau cu zece minute mai târziu şi nimeni nu simţea această deviere a timpului. Copiii care vindeau ziare dis-de-dimineaţă nu anunţau această veste. Domnul director deschidea biblioteca în fiecare zi în funcţie de ceasul lui, punându-şi aceeaşi întrebare: De ce ceasurile rămăseseră toate deodată în urmă? De fapt, e o poveste lungă, dar eu o voi scurta. Într-o parte a lumii se încheia un război, în vreme ce în cealaltă parte un altul se apropia. În ciuda parfumului de primăvară, în Istanbul era o atmosferă apăsătoare. Marinarii plecau în larg cu feţe posace, iar femeile uitau zile întregi rufele atârnate afară pe sârmă. Directorul, domnul Şerafet, nu putea accepta faptul că ceasurile tuturor se schimbaseră şi altfel clienţii bibliotecii întârziau şi se gândea că trebuie să ia măsuri. După ce hrănea pisicile şi porumbeii dimineaţa şi lucra până la prânz la bibliotecă, luase obiceiul să lase treburile adjuncţilor săi şi să-şi petreacă restul zilei vizitând celelalte biblioteci din oraş. În sălile de lectură începuseră să umble vorbe. Prezentatorul de la radioul de stat citea ştirile cu zece minute mai târziu şi muezinul din minaretul geamiei rostea chemarea la rugăciune cu zece minute mai târziu. Timpul Istanbulului se schimbase cu totul, iar acum singurul ceas care părea că nu merge bine era al lui. Nu ştia însă că e în pericol, că e urmărit de oameni cu rozete negre. Nu putea calcula preţul pe care avea să-l plătească pentru că nu e în pas cu ceasul de la radio sau cu cel al chemării la rugăciune. Trebuie să salvez măcar bibliotecile, îşi spunea. Le-a vorbit bibliotecarilor despre timpul adevărat şi despre adevărul din ce în ce mai puţin întâlnit. Le-a povestit şi de schimbarea comportamentului pisicilor şi al porumbeilor din Beyazıt, care de ani de zile trăiseră împreună. Pisicile deveniseră arţăgoase, iar porumbeii dădeau din aripi agitaţi. Trebuie să protejăm timpul, să putem aminti generaţiilor viitoare realitatea, spunea el. Atâta timp cât ceasul cu lanţ din buzunar nu se oprea, cât exista cineva care să-l întoarcă în fiecare zi, asigurându-se că funcţionează, timpul avea să fie de partea lor. O credea din tot sufletul. Într-o dimineaţă, domnul Şerafet a scăpat ca prin

urechile acului de o maşină care era gata-gata să dea peste el, la prânz a înapoiat în ultimul moment paharul întins de un vânzător ambulant în care era sorbet otrăvit, pe motiv că paharul era murdar, dar seara când a ajuns acasă şi a intrat în curte n-a mai putut scăpa de cuţitul care i-a fost înfipt în spate pe întuneric. Vecinii adunaţi la ţipetele soţiei lui au chemat doctorul. Domnul Şerafet, înţelegând că a ajuns la capătul drumului, şi-a scos ceasul şi i l-a întins soţiei. Femeia s-a uitat la ceasul al cărui capac era decorat cu rubine roşii şi a zis cu glas trist: Ce însemnătate are dacă ceasul tuturor e greşit şi numai al tău e bun? Domnul Şerafet şi-a privit soţia cu duioşie şi i-a făcut semn să se apropie. A şoptit ceva la urechea soţiei, aplecată sub privirile curioase ale vecinelor, apoi şi-a închis ochii pentru a nu-i mai deschide niciodată. A doua zi i-au spălat trupul subţiratic şi după rugăciunea făcută cu zece minute întârziere l-au dus la cimitir. L-au acoperit cu pământ jilav. Vecinele au lăcrimat, l-au bocit şi între bocete s-au apropiat de soţia lui întrebând ce i-a şoptit bărbatul la ureche înainte să moară. Soţia, plângând şi clătinând din cap, a răspuns: N-am auzit ce a spus, eu oricum nu aud prea bine.

Unchiul Küheylan a repetat finalul în locul meu:

— Eu oricum nu aud prea bine.

Am râs cu toţii.

În celulă nu sufeream, dar aşteptam undeva la hotarul durerii. Nu eram oare în aceeaşi stare şi la suprafaţă? În mijlocul zgârie-norilor, suburbiilor, zgomotelor de claxon şi a epidemiei şomajului, putea să ni se întâmple orice, puteam să suferim în orice clipă. Deşi ne înfăşura corpurile în blănuri artificiale şi ni le încălzea, oraşul acesta imens putea în orice clipă să ne dea un brânci şi să ne arunce în canalizare ca pe un făt nedorit. Riscul ăsta ne sporea pofta de viaţă şi ne determina să ne trăim fiecare zi plini de dorinţă. Aveam impresia că ne-am apropiat de rai şi că iadul se află undeva sub picioarele noastre. De aceea plăcerea de la oraş era mai mare, iar frica – permanentă. Bucuria hohotelor ne făcea să uităm de noi. Toate senzaţiile veneau în exces, se

trăiau cu egoism, apoi se consumau, lăsându-ne pielea lipicioasă, urât mirositoare. Când vedeam asta, ne doream şi mai mult să schimbăm Istanbulul.

După zile întregi în care rezistasem, acum îmi rămânea şi mie ceasul în urmă, ca locuitorilor Istanbulului din poveste. La anchetă îmi puneam singur mai multe întrebări decât o făceau anchetatorii. Eram un om, nu o maşină, şi mă apropiam de limita rezistenţei cărnii şi oaselor mele. Oare aş face vreun rău cuiva în cazul în care vorbesc, mă gândeam, căutând soluţii împotriva durerii. Ce s-ar întâmpla dacă le-aş da o informaţie-două ca să-i opresc pe anchetatori? Sau dacă le-aş da un nume sau o adresă, ce-ar fi? Cel al cărui nume aveam să-l dau îşi va fi luat de mult măsurile de precauţie, iar casa de la adresa pe care le-o spuneam fusese golită încă din prima zi. Calculam toate astea, încercând să mă conving. M-aş fi limitat să dau informaţii nepericuloase, nu aruncam pe nimeni în primejdie. Astfel anchetatorii aveau să mă creadă, iar eu urma să scap de suferinţă. Era oare posibil? Cât mă gândeam aşa, nu ştiu cum mi-au intrat cuvintele în minte. Şocurile electrice care-mi cuprinseseră corpul se transformau întâi în durere, apoi în disperare, iar la urmă în cuvinte inocente care-mi bâzâiau prin minte. Mă apropiam de o limită dincolo de care habar n-aveam ce e.

Ce trebuia să fac, de ce să mă agăţ? Aş fi vrut să-l întreb pe Doctor, dar nici el nu putea decât să mă sfătuiască să nu-mi pierd speranţa. Nu-mi putea vindeca slăbiciunea, nu putea găsi o soluţie la întrebările din mintea mea. Chiar sub nasul meu se înălţa un zid însângerat. Nu puteam vedea în faţa ochilor nimic altceva decât zidul. Eram singur ca domnul bibliotecar Şerafet care credea numai în ceasul lui, în ciuda tuturor ceasurilor din Istanbul ce arătau o altă oră. Îmi venea în minte vorba: „Dezamăgirea visurilor mari este şi ea mare". Îmi părea rău că pentru prima dată în viaţă acceptam înfrângerea, eram supărat că nu putusem rezista durerilor provocate de oraş.

— Mi-ai mai spus o dată povestea asta, dar sfârşitul era diferit, a zis Doctorul.

— Aşa cum nu te poţi scălda de două ori în acelaşi râu, nici în Istanbul nu poţi spune aceeaşi poveste de două ori, i-am răspuns.

Viaţa era scurtă, iar poveştile - lungi. Şi noi voiam să ne transformăm într-o poveste, să ne amestecăm în râul numit viaţă şi să curgem mai departe odată cu el. Spunând aceste poveşti, ne exprimam dorinţa asta.

— Ceasul ăsta de buzunar cu lanţ e una din curiozităţile mele în legătură cu Istanbulul, a zis Unchiul Küheylan intrând în vorbă. Din spusele tatei, rubinele roşii de pe capacul ceasului sclipeau în întuneric ca stelele. Cei care le vedeau o dată căutau pe cer nopţi întregi şi numai după ce găseau stelele care semănau acestor pietre puteau să creadă în timpul arătat de ceasul cu lanţ.

— Când eram copil era o bibliotecă la care mă duceam şi acolo întotdeauna ceasul era înainte cu zece minute, a zis Doctorul. Pe atunci, întâlneam ceasul cu rubine în multe poveşti şi fiecare se sfârşea diferit. Aşa cum schimbă Demirtay întâmplările pe care ni le spune, şi istorisirile cu ceasul se schimbau mereu. În copilărie nu-i dădeam importanţă, dar acum încep să fiu şi eu curios în legătură cu ceasul de buzunar cu lanţ.

— De parcă n-avem nici o altă grijă în celula asta..., am bombănit ca pentru mine.

Unchiul Küheylan, care stătea chiar alături, s-a întors şi m-a privit.

— Avem altă grijă, Demirtay?

Era serios de parcă stăteam într-o cafenea din cartier, la gura unei sobe, şi nu pe beton însângerat.

Am vrut să râd de încrederea lui de sine. În loc de asta, le-am pomenit de cadavrul unei femei pe care îl văzusem ieri în camera de anchetă. La un moment dat anchetatorii m-au dezlegat la mâini şi la picioare şi, ridicându-mă de la masa unde mă ţintuiseră, mi-au desfăcut legătura la ochi. Jos, lângă perete zăcea o femeie. Era goală. Corpul îi era plin de tăieturi. Era limpede că murise, la buze sau la piept nu se vedea nici o

mişcare subtilă care să dovedească faptul că ar respira. Unul din anchetatori s-a dus şi a tras un şut în burta femeii. Şi încă o dată. Şi încă o dată. Apoi, călcând peste degetele ei, a început să le strivească. Pe de o parte anchetatorul îi zdrobea degetele, şi pe de alta se uita la mine, curios să vadă pe faţa mea înfiorarea pe care mi-o declanşa şi ce mi-ar fi putut ieşi pe gură. Se distra lăsându-şi capul când într-o parte, când în cealaltă, în ritm cu zgomotele scoase de degetele femeii care se frângeau. Lângă mâna femeii era un ceas. Avea geamul spart. Anchetatorul, care a remarcat că mă uitam la ceas, şi-a întors şi el privirile într-acolo. A rămas privindu-l fix o vreme, ca şi când ar fi văzut un obiect căruia nu-i ştia întrebuinţarea. Apoi l-a strivit cu bocancul plin de noroi şi de sânge. Şi-a învârtit încet-încet călcâiul într-o parte şi-n alta. A sfărâmat limba mare şi pe cea mică, arcurile şi rotiţele din el. Corpul i s-a balansat în faţă şi în spate, iar capul i s-a rotit. Faţa lui a căpătat o expresie de om beat. Nu era un simplu ceas, pur şi simplu trecutul şi viitorul, ziua de ieri şi cea de mâine se aflau sub talpa lui. Cine putea să-l oprească? Plăcerea lui o depăşea pe cea dată de maşinile de curse, de băutul în baruri bătătoare la ochi şi de culcatul în camere de hotel ce miros a femei. Sfărâma timpul, ţinea moartea în mână. Sângele, carnea şi osul erau la cheremul lui. Nu ştia ce înseamnă să se oprească. Când limbile ceasului se zdrobeau sub călcâiul lui, fruntea i se umplea de sudoare şi venele de la tâmple i se umflau. Asemenea faraonilor puternici, se simţea mai aproape de zei decât de oameni. Pentru el nu exista păcat şi nici pedeapsa de apoi. Domnea peste durerea şi ultima suflare a altora.

— Mi-au arătat-o şi mie pe femeie, a zis Unchiul Küheylan. Cred că era după ce te-au interogat pe tine. Ceasul de pe jos era făcut praf, bucăţi din ecran şi de metal se împrăştiaseră în jur.

— E al doilea mort pe care-l văd de când am venit aici, am spus.

După ce-a murit femeia aceea, mai avea vreo însemnătate dacă ceasul mergea corect sau nu? Asta aş fi vrut să întreb.

Sau, atâta vreme cât la suprafaţă oamenii trăiesc fără să aibă habar de existenţa noastră, ce însemnătate avea că noi sufeream aici? Când primii oameni au încercat să construiască Turnul Babel, Dumnezeu le-a încurcat limbile şi, odată ce nu mai puteau comunica unii cu alţii, i-a împiedicat să termine Turnul. Ce folos? Ambiţionat, omul a cucerit şi pământul, şi cerul. N-a făcut unul, ci o mie de turnuri şi a străpuns cerul de nenumărate ori. Pe măsură ce clădirile creşteau în înălţime, omul şi-a dat seama că l-a uitat pe Dumnezeu, dar nu s-a mai întors la credinţă. A construit oraşe mai complexe decât cărările întortocheate ale furnicilor şi a adunat la un loc toate limbile şi rasele. A trăit ca şi când era nemuritor. Dacă era nevoie de un alt Dumnezeu, omul era singurul candidat pentru asta. Cu cât i s-a mărit puterea, i s-a lungit şi umbra, şi privindu-şi umbra a uitat de bunătate. Nu-şi dădea seama ce face. Înlocuia bunătatea cu corectitudinea şi corectitudinea cu calculul profit-pierdere. Şi-a şters din memorie amintirile despre prima înflăcărare, despre primul cuvânt şi despre primul sărut. Doar durerea a mai rămas să-i amintească omului de bunătate. Dar şi pe ea a încercat s-o stăvilească prin medicamente. Cu cât sufeream mai mult aici, cu atât ne gândeam mai mult la bunătate şi ne apreciam puterea pe acea balanţă. Şi totuşi eram curios, dacă celor de la suprafaţă nu le păsa de noi, ce rost avea să suferim aici sub pământ?

— Demirtay, a zis Doctorul, hai să vorbim despre viaţa trăită din plin la suprafaţă, nu despre moarte. Istanbulul continuă să fie strălucitor şi plin de viaţă în ciuda faptului că noi lipsim de-acolo. Nu e bine că ştim asta?

N-am răspuns.

Unchiul Küheylan ne-a măsurat din priviri. Când şi-a dat seama că amândoi aşteptam să vorbească, a început cu o voce calmă:

— Acasă, aveam agăţată pe un perete o carpetă cu cerbi. Să vă povestesc despre ea. Într-o zi, tata ne-a întrebat arătând

spre carpetă: Poţi iubi un cerb adevărat atât de mult cât îl iubeşti pe cerbul ăsta? Nu ştiu de ce, dar cuvintele „adevărat" şi „cerb" rostite împreună îmi treziseră o senzaţie ciudată. Stăteam lângă fereastră. Era noapte. Afară luceau stele, sub stele erau munţi, iar dincolo de munţi erau cerbi. Tata m-a privit ca şi cum ar fi văzut pe faţa mea stelele, munţii şi cerbii şi ne-a spus povestea tristă a unui tânăr din Istanbul. Acest tânăr melancolic se îndrăgostise văzând fotografia unei femei şi trăise zi şi noapte visând la acea fotografie. Într-o zi, când s-a întâlnit cu femeia din poză, s-a uitat o dată la ea şi a întors capul în altă parte, n-a simţit nevoia s-o mai privească şi a doua oară. Eu iubesc femeia din poză, nu simt nimic faţă de cea adevărată, a zis el. Inima tânărului se nutrea cu reverii la femeia iubită din poză, nu cu prezenţa ei. Oare iubirea era ciudată, sau persoana? Tata mi-a spus că şi locuitorii Istanbulului trăiesc cu certitudinea asta, că iubesc tablourile cu peisaje din Istanbul mai mult decât străzile pe care umblă în fiecare zi, mai mult decât acoperişurile scăldate de ploaie şi terasele de pe malul mării unde-şi beau ceaiul. Beau *rakı*, spun legende, recită poezii, apoi oftează privind la tablourile atârnate pe perete. Au impresia că trăiesc într-un alt oraş. Afară, apele Bosforului curg lovindu-se de parapete, vapoarele îşi croiesc drum printre valuri, iar pescăruşii îşi întind aripile şi zboară de pe un mal pe celălalt. Copiii care aprind focuri pe sub poduri fac pariuri, încercând să ghicească mărcile maşinilor după zgomotul motorului, iar muncitorii din tura de noapte ascultă manele pline de dor şi jale. Pe partea vizibilă a tablourilor expuse în case, în cafenele şi la locurile de muncă exista faţa Istanbulului pe care o puteam vedea, iar pe dosul lor era faţa nevăzută a oraşului. Toţi priveau tablourile ca vrăjiţi, apoi se culcau mâhniţi. Împărţeau timpul în două, aşa cum împărţeau viaţa în somn şi stare de veghe.

Unchiul Küheylan ducea în minte un bagaj atât de mare de vorbe, că ştia mai multe poveşti decât străzile oraşului.

— Aşa împărţeau timpul locuitorii Istanbulului, a zis el, deschizându-şi mâinile în ambele părţi. Aveau impresia că adevăratul Istanbul era un oraş din trecut. Oraşul ăsta obosit trăise plenar şi vioi în trecut, avusese un sultanat extraordinar, iar acum adormise. Poate că n-avea să se mai trezească niciodată din somnul lui adânc. Asemenea palatelor somptuoase, şi poveştile superbe rămăseseră sub ruine. Locuitorii Istanbulului care credeau în asta venerau trecutul şi citeau romane ce povesteau acele vremuri. Exista oare şi un timp în afara celui de astăzi? Nu era acesta oraşul în care se adunaseră toate timpurile? Sau acea sursă era atât de departe de noi? Preferau să dea uitării asemenea întrebări ce le veneau în minte. Nu priveau aproape de ei, ci tot în depărtare. Datorită uitării rezistau suferinţelor, dar nu-şi dădeau seama că uitau şi prezentul. A trăi şi a muri erau acelaşi lucru pentru ei, însă trecutul era nemărginit. Erau legaţi de epocile apuse printr-o dragoste fără speranţă, dar dispreţuiau oraşul în care deschideau ochii în fiecare dimineaţă. Turnau beton peste beton şi construiau cupole care se imitau între ele. Demolau, stricau, apoi obosiţi mergeau acasă şi dormeau cu un frumos tablou cu Istanbul la capul patului.

Unchiul Küheylan a continuat să vorbească uitându-se la mine.

— Mă asculţi, Demirtay? m-a întrebat. Eu am iubit şi cerbul de pe carpetă, şi cerbii din pădure. M-am legat de vechile poveşti despre Istanbul, dar m-am legat şi de Istanbulul din prezent. Am înţeles că oamenii, chiar dacă iubeau Istanbulul de azi, nu simţeau compasiune pentru acest oraş. Dragostea fără compasiune îi făcea egoişti. Asemenea îndrăgostiţilor care, în ciuda iubirii mari purtate celuilalt, îl torturează fără să-şi vadă propriile lipsuri. Aveau impresia că epoca fericirii i-a părăsit şi nu credeau în Istanbul.

— De-asta ai vrut să vii aici? am întrebat. Să vezi adevărata faţă a Istanbulului?

— Voiam să văd dacă pot să-mi împlinesc visul înainte de a muri. Am venit şi am reuşit să fac un pas spre ultima cotitură

a vieţii mele. Oare preţul sosirii aici trebuia să fie durerile pe care le-am îndurat? De ce nu m-am hotărât să vin mai devreme şi am ales să vin aici abia când dau nas în nas cu moartea? Nu mă chinui punându-mi întrebările astea. Când am fost prins, le-am zis anchetatorilor că le voi dezvălui toate secretele mele dacă mă vor duce la Istanbul. Acum mă întreabă în fiecare zi aceleaşi lucruri, ca nişte roboţi. Le vorbesc despre Istanbul, şi ei nu pricep. Li-l arăt, şi ei nu-l văd. Vor să fiu răpus de durere, să renunţ la iubirea mea pentru de acest oraş, să-mi pierd credinţa şi în mine, şi în Istanbul şi să mă asemăn lor. Mă torturează în fel şi chip. Îmi sfâşie trupul pentru ca spiritul să-mi semene cu al lor. Dar nu-şi dau seama că astfel îmi întăresc din ce în ce mai mult credinţa în acest oraş.

— Unchiule Küheylan, ce contează dacă ni se întăreşte credinţa? am întrebat cu o voce plictisită. Oricum nu ne vede nimeni că suferim aici. Oamenii habar n-au de noi.

— Ne văd totuşi cei care ne schingiuiesc că suferim.

Ştiam că suferinţa noastră de aici e impusă şi de oraş, şi de timp. Oraşul şi timpul erau una, de aceea Dumnezeu îşi pierduse suveranitatea aici. Nu era nimeni care să aibă grijă de noi. Se înşelau cei care spuneau că Dumnezeu a creat bunătatea, dar răutatea a venit de la oameni. Dacă ar fi vrut, Dumnezeu ar fi făcut bunătatea nelimitată. Cine-L putea împiedica? După părerea mea, El a creat răutatea şi a lăsat bunătatea să fie creată de oameni. Cei care trăiau la suprafaţă conştientizau asta? Exista cineva care să se gândească la noi, căruia să-i pese de câte cazne îndurăm aici?

— Cei mai buni martori ai durerii sunt cei care o provoacă. Reprezentăm o bună parte din vieţile lor, aşa cum şi ei sunt o parte din viaţa noastră, a insistat Unchiul Küheylan.

— Vorbiţi despre timp şi ore, a zis Doctorul, şi Ali Fulgerul avea fixaţia asta. Întreba tot timpul cât e ceasul.

Doctorul stătuse de vorbă cu Ali Fulgerul, cel care fusese adus ieri în celulă. Îi inspectase rana şi, văzând că îi este foarte

frig, își scosese haina și-l învelise cu ea. Ali Fulgerul voise să știe ce oră e și întrebase de ce nu există un ceas. La fel ca toți nou-veniții, și el fusese curios în ce sens curge timpul. Când se afla afară, ziua, timpul era în umbra lăsată de obiecte în lumina soarelui, iar noaptea în întunericul care se așternea pe cer. La serviciu era în programul de lucru afișat. La școală era în clopoțelul care suna ca să anunțe recreația, iar în automobil pe vitezometru. Pe străzile de la suprafață, fiecare sunet, fiecare obiect ne dădea indicii cu privire la timp. Dar aici, unde era? Era în peretele gri, pe tavanul întunecat sau în ușa de fier? În țipătul care vuia din depărtare ca urletul lupului, în sângele care se lipise de perete, sau în ultima privire a celor ce ieșeau din celulă pentru a nu se mai întoarce niciodată? Și Ali Fulgerul își făcuse griji legat de asta, iar când veniseră să-l ia primul lucru pe care-l făcuse ieșind din celulă cu piciorul lui rănit fusese să-i întrebe pe gardieni cât e ceasul. „Ești la sfârșitul timpului", îi răspunseseră, „pentru tine nu mai există timp".

În ziua când fusese prins, Ali Fulgerul era în Pădurea Belgradului împreună cu prietenii. Se întâlniseră acolo sperând că va fi un loc pustiu, ținând cont de frig și de zăpada multă. Veniseră douăzeci. Se întâlneau pentru prima dată într-un număr atât de mare. Lucraseră la planul clădirii unde se făceau torturile în secret, numită Centrul de Anchetă și aflată cu trei niveluri sub pământ, și discutaseră cum să descindă acolo. Au calculat intrările, gardienii, căile pe care le-ar fi putut urma. Au împărțit sarcinile, au stabilit cine la ce trebuie să dea prioritate. Au fumat țigară de la țigară, au vorbit despre prietenii luați în arest pe care-i pierduseră și despre tinerii care li se alăturaseră recent. În pofida veștilor proaste, tot s-au tachinat între ei și au glumit. Chiar dacă nu credeau în ziua de azi, credeau în cea de mâine.

Cum stăteau ei așa înfofoliți cu hainele și fularele, umăr lângă umăr, au auzit fluierul de atenționare al celor care stăteau

de şase şi au ciulit urechile. Unul dintre ei s-a ridicat, a mers spre cei aflaţi la pândă şi s-a întors nu după multă vreme. „Ne împrejmuiesc, pregătiţi-vă de luptă", le-a zis. S-au împărţit în grupuri de câte patru şi au început să se răsfire spre diverse părţi ale pădurii înainte ca cercul să se strângă în jurul lor. N-aveau de gând să se lase vânaţi. Au încercat să-şi dea seama în ce parte erau concentraţi vânătorii. Au cercetat împrejurimile cu multă atenţie. Nu după mult timp au auzit şi primul foc de puşcă. Unul din grupuri se întâlnise direct cu ei. În pădure au răsunat zgomote. Grupul în fruntea căruia era Ali Fulgerul încerca să spargă cercul printr-un punct diferit. Dacă reuşeau să deschidă un coridor la vest, era uşor să ajungă în cartiere. Gălăgia elicopterului de deasupra făcea ramurile să tremure. Vrăbiuţele, graurii şi ciorile îşi luau repede zborul. Cei din grup reuşeau să-şi schimbe locul fără să fie văzuţi din elicopter datorită ramurilor largi ale copacilor. Ţineau aproape unii de alţii. Puţin mai târziu, când s-au înmulţit focurile de armă, au înţeles că intraseră în luptă şi alte grupuri. Avea să fie greu să scape de acolo înainte de căderea serii.

Când Ali Fulgerul şi restul grupului său treceau un deal, au auzit focuri de armă venite de undeva de-aproape şi s-au culcat la pământ. Nevăzând pe nimeni în jur, au înţeles că nu se trăsese asupra lor. Era vizat unul din celelalte grupuri, aflat în partea opusă a dealului. S-au hotărât să meargă acolo să-i ajute. Puteau să-i ia prin surprindere pe atacatori şi să deschidă calea prietenilor lor. S-au mişcat în linişte, dar lucrurile nu s-au petrecut cum au sperat. Au trecut de un cerc şi au nimerit în altul. Sub ploaia de gloanţe, n-au ştiut care-ncotro să apuce. Cine trăgea, cine ataca, cine se retrăgea? Nu se mai ştia. Devenise imposibil să se mai înţeleagă. Crengile se rupeau, zăpada zbura prin aer, iar ei se pierduseră unul de celălalt. S-a tras asupra lor până când elicopterul de deasupra a plecat în altă direcţie. Apoi focurile de armă s-au oprit. Ali Fulgerul şi-a dat seama că rămăsese singur, că se pierduse de ai lui. S-a uitat în dreapta, în stânga, dar n-a văzut pe nimeni. A cercetat urmele de paşi

din zăpadă şi a căutat în spatele tufelor. Prietenii lui ori fuseseră împuşcaţi, ori fugiseră.

A schimbat direcţia în permanenţă. A preferat să urmărească focurile de armă şi să ajute celelalte grupuri decât să caute o cale de ieşire de unul singur. A reuşit de fiecare dată să rămână în afara cercurilor mici. Când îşi încărca arma ultima dată între arborii deşi, de-abia-şi trăgea răsuflarea. Obosise. A îngenuncheat, s-a întins pe jos şi s-a lăsat pe zăpadă. A aşteptat să i se usuce transpiraţia. Cât se gândea în ce parte s-o ia, s-a uitat la ramurile de deasupra lui. Atunci a observat că începuse să se lase seara. Norii se răsfirau şi cerul se înseninase. Întunericul se răspândea repede, ca cerneala în apă. Copacii erau parcă mai înalţi. Era o noapte fără lună. Auzind pe cineva că-l strigă de aproape, Ali Fulgerul şi-a luat repede arma.

„Ali."

A mers spre silueta de lângă un copac roşiatic. Când a văzut-o pe Mine Bade, din grupul lui, a îngenuncheat lângă ea.

Mine Bade se aşezase pe jos şi se rezemase de trunchiul copacului. Respira greu.

„Am pierdut mult sânge", a zis ea.

„Unde eşti rănită?"

„În piept."

„O să te scot de aici."

„Nici să nu încerci. Ştiu că mă apropii de sfârşit."

„Nu, vom pleca."

„Sper că ceilalţi au reuşit."

„Având în vedere că focurile au încetat..."

„Au plecat probabil de-aici."

„Pot să te duc în spate. Va fi uşor să ieşim din pădure pe întuneric."

„Ali Fulgerul, ştiu că tu nu laşi nici un lucru făcut pe jumătate. Dar lasă-mă pe mine acum, mergi să îndeplineşti planul de care am vorbit azi."

„Atacul?"

„Da. Trebuie să atacaţi Centrul de Anchetă şi să-i salvaţi pe cei torturaţi acolo."

„O s-o facem împreună."

„Mi-ar fi plăcut tare mult. Cel pe care-l iubesc este şi el acolo. Aş fi vrut să-l salvez, să-l îmbrăţişez, să..."

Mine Bade a închis ochii înainte să-şi termine fraza. Ali Fulgerul i-a atins faţa îngrijorat. Din depărtare s-a auzit o bufniţă bătrână.

Mine Bade a deschis ochii din nou.

„Mi-e tare sete", a spus ea.

Ali Fulgerul a luat un pumn de zăpadă şi i l-a întins.

„Topeşte-o în gură."

„Ştii pe cine iubesc, Ali?"

„Ştiu."

„N-am putut să i-o spun. Am fost prea timidă."

„Stai liniştită. Şi el te iubeşte."

„Serios? Chiar e adevărat?"

„Vorbeam despre voi. Toată lumea ştia că vă iubiţi. Cred că numai voi doi nu ştiaţi."

Mine Bade a respirat adânc. Şi-a rezemat capul de trunchiul copacului. A privit stelele. Când a văzut două stele căzând una după alta, s-a bucurat ca-n copilărie.

„Ai văzut şi tu stelele căzătoare?"

„Da."

„Mi-am pus o dorinţă."

„Dorinţele puse la stele se împlinesc, stai liniştită."

„Simt că-mi arde faţa."

„Când ai fost împuşcată?"

„Acum o oră. Am mers la întâmplare, apoi am căzut lângă copacul ăsta."

„Pot să vină oricând urmărind petele de sânge."

„Nu stau ei să urmărească semnele înainte să se facă zi. Iar eu oricum nu rezist până dimineaţă."

„Pot veni şi pe întuneric. Să nu rămânem aici. În cartierul de la marginea pădurii sunt case în care ne putem adăposti."

„Ali, mi-a trecut frica. Oare pentru că am aflat că bărbatul pe care-l iubesc mă iubeşte?"

„E bine că ţi-a trecut frica."

„Deci nu era nevoie să-i spun că-l iubesc. Era de ajuns să-l îmbrăţişez."

„Poate că lui îi era mai teamă decât ţie să vorbească."

„De-aia se uita aşa la mine?"

„Cum?"

„Avea o privire... acum... oare suferă mult la tortură?"

„O să-i salvăm."

„Nu-ţi pierde timpul cu mine, Ali. Du-te şi găseşte-i pe ceilalţi. Mergeţi şi salvaţi-i pe cei care suferă acolo."

S-a auzit din nou bufniţa bătrână din depărtare. Ramurile au fâşâit. S-a auzit o armă în apropiere.

Ali Fulgerul a culcat-o pe Mine Bade la pământ. S-a întins şi el lângă ea. S-a uitat în jur, a urmărit copacii şi tufele. N-a văzut pe nimeni. Era întuneric. În noaptea aceea fără lună, lumina stelelor nu era de ajuns ca să zărească la distanţă. Şi-a ţinut respiraţia. A ascultat pădurea. Când a auzit fâlfâit de aripi mai în faţă, a zis: „Stai aici fără să te mişti, merg să controlez zona aia".

A mers încet şi fără să scoată vreun sunet. S-a uitat după copaci. A ridicat capul şi s-a uitat printre ramuri. Nevăzând pe nimeni, s-a gândit că a luat-o în direcţie greşită. Când să se întoarcă, a auzit lângă el un foc de armă şi imediat a căzut secerat. Faţa i s-a schimonosit de la durerea de picior. Cu o mână îşi ţinea piciorul, iar cu cealaltă şi-a căutat arma căzută în zăpadă. Nu i-au lăsat timp. L-au lovit în spate şi în cap. I-au pus cătuşe la mâini.

„Lăsaţi-mă! Lăsaţi-mă!", a strigat el de câteva ori.

Poliţiştii, care au suspectat ceva în comportamentul lui, i-au urmărit înapoi paşii din zăpadă spre locul unde zăcuse Mine Bade. Când au ajuns în dreptul copacului roşiatic, au luminat cu lanternele în jur. S-au uitat la petele de sânge, dar n-au văzut pe nimeni.

„Cine era aici? Cui i-ai trimis mesaj când ai ţipat?", au întrebat.

„N-am trimis mesaj nimănui", a zis Ali Fulgerul.

„Urmele paşilor tăi duc tot aici. Spune, al cui e sângele ăsta?"

„Ce sânge? Eu nu văd decât zăpadă."

Căzând la pământ sub ploaia de lovituri, Ali Fulgerul s-a gândit la Mine Bade. S-a bucurat că reuşise să fugă, în ciuda rănii grave pe care-o avea. El ajunsese la sfârşitul drumului. Ori îl omorau pe loc, ori îi mai dădeau voie să trăiască vreo câteva zile. Era pregătit. A vrut să înjure, dar pe gura plină de sânge nu i-a ieşit decât un geamăt. Ultimul lucru pe care l-a mai văzut înainte să-şi piardă cunoştinţa a fost lumina elicopterului care apăruse deasupra şi a auzit focurile de armă venind din cele patru părţi ale pădurii.

Avea să se îndeplinească dorinţa lui Mine Bade? Avea să scape din pădure şi să i se vindece rana de la piept?

— Nu, nu, nu asta era dorinţa ei, l-am contrazis pe Doctor, care povestea acea seară de parcă ar fi participat el însuşi la evenimente. Eu cred că Mine Bade şi-a dorit să fie atacat Centrul de Anchetă şi să fie salvaţi cei care suferă. Poate i se împlineşte dorinţa şi vin să ne salveze.

— S-ar putea să ai dreptate, Demirtay. Poate că dorinţa ei era îndreptată asupra noastră.

— Şi, în plus, căzuseră nu una, ci două stele. Dacă nu se îndeplineşte una, se îndeplineşte cealaltă.

— Sper să fie aşa.

— Pe cine iubea Mine Bade? Ţi-a spus Ali Fulgerul?

— Nu.

— Şi el e aici, în acelaşi abator ca şi noi.

— În subteran e plin cu celule, a zis Doctorul cu o voce gânditoare. Cine ştie în care din ele este?

— Mine Bade a fost aşa de fericită când a aflat că e iubită, asta mi-a plăcut cel mai mult în povestea asta. Şi mie mi-ar fi plăcut să aflu acum, aici, că sunt iubit, la fel ca ea.

— Dar asta nu-i o poveste, Demirtay, e realitate.

— Tot ce s-a trăit în trecut şi acum se transmite prin vorbe nu devine tot o poveste, Doctore? Aici nu mai rămâne nimic drept trecut. N-am aflat asta de-atâtea zile?

Semănam cu locuitorii de rând ai Istanbulului. Ori ne era dor de trecut, ori visam la viitor. Încercam să negăm existenţa prezentului. Când povesteam întâmplări din trecut, când ne imaginam viitorul. Iar prezentul îl consideram podul dintre trecut şi viitor. Ne temeam ca acel pod să nu se rupă şi să cădem în gol. Rumegam la nesfârşit o întrebare, care nu ne ieşea din minte în nici un fel: Cine era stăpânul prezentului, al cui era prezentul?

De dincolo de uşa de fier s-a auzit un zgomot puternic. Am ciulit urechile. Acelaşi zgomot s-a repetat şi ne-am dat seama că sunt focuri de armă. Anchetatorii ori îşi încercau armele, ori luau sufletul cuiva cu mânie.

— Ăsta-i un Beretta, a zis Unchiul Küheylan dovedind că e la fel de bun cunoscător al armelor ca şi al oamenilor.

Am aşteptat alte zgomote depărtate. Culoarele din spatele uşii de fier erau lungi, întortocheate şi cu mulţi pereţi. Nu-ţi dădeai seama la ce distanţă se trăsese. Când iarăşi am auzit detunături, Unchiul Küheylan a zis:

— De data asta e un Browning.

Apoi focurile s-au oprit. Pereţii s-au întors la liniştea dinainte.

— S-a făcut târziu, se pare că nu vine nimeni, a spus Unchiul Küheylan. Soarele apune şi începe seara. Ieri trebuia să întindem o masă şi să bem *rakı*, dar nu s-a putut. S-o facem azi?

Urma să bem în balconul casei Doctorului. Aşa visaserăm. În cartierele de pe malul opus al apei luminile aveau să se aprindă una câte una, iar noi să alegem câte un reper încântător din fiecare cartier. Aveam să le numărăm: Üsküdar, Kuzguncuk, Altunizade, Salacak, Harem, Kadıköy, Kınalıada, Sultanahmet, Beyazıt, să recunoaştem geamiile după înălţimea minaretelor şi să ne dăm seama după claxoanele maşinilor în ce parte s-a blocat traficul. De sute de ani, oamenii făcuseră tot posibilul pentru a ruina

acest oraş. Stricaseră, rupseseră, spărseseră şi înghesuiseră clădirile una într-alta. Urma să ne minunăm cum Istanbulul rezistă încă după câte i s-au întâmplat, cum îşi păstrează încă frumuseţea şi să ne lăsăm seduşi de şarmul lui irezistibil.

Ne-am creat imaginea în faţa ochilor: Doctorul a pus o faţă de masă albă. A adus brânză, pepene galben, fasole, hummus, *haydari*[1], pâine prăjită, salată şi *cacık*[2]. A înghesuit şi farfuriile de sarmale în foi de viţă şi *ezme*[3] iute. La mijloc a aşezat o vază cu trandafiri galbeni. Nu mai rămăsese nici un locşor gol pe masă. În timp ce turna *rakı* în pahare, stătea şi le măsura din ochi să se asigure că toate sunt umplute la fel. A adăugat şi apă peste *rakı*. Apoi s-a dus şi a pornit combina muzicală. A început să se audă o melodie lentă.

— Poftiţi la masă!

Am ridicat mâinile şi ne-am făcut că ciocnim paharele.

— Să ne fie de bine.

— Să ne fie de bine.

— Aşa să ne fie cea mai proastă zi.

Un moment, mâinile ne-au rămas în aer.

Unchiul Küheylan şi-a repetat cuvintele:

— Aşa să ne fie cea mai proastă zi.

Am izbucnit cu toţii în râs.

Bine că nu beam într-o crâşmă şi eram în balconul casei Doctorului. Altfel, puteam să-i deranjăm cu hohotele noastre pe cei de la mesele din jur.

Jos, claxoanele maşinilor se amestecau cu ţipetele pescăruşilor, iar viaţa Istanbulului curgea în voia ei. Pe terasa de vizavi tinerii beau bere. Unul dintre ei cânta la chitară, iar ceilalţi îl acompaniau cu vocile, care însă nu ajungeau până la noi. La

1. Aperitiv pregătit din iaurt gros, usturoi, mentă, mărar şi unt (n.tr.).
2. (Citit *geagiâc*) aperitiv pregătit din castravete tocat în iaurt, la care de obicei se adăugă usturoi (n.tr.).
3. Aperitiv pregătit prin tocarea mărunţă a cepei şi a roşiilor (n.tr.).

etajul superior al clădirii de lângă noi o femeie vorbea la telefon, uitându-se pe fereastră şi aranjându-şi părul cu mâna liberă. Majoritatea apartamentelor aveau draperiile trase în lături. Un bătrân se uita la televizor din fotoliu, iar în jurul lui se jucau nişte copii. Odată cu apusul soarelui, marea se închidea la culoare. Feribotul de pe ruta Eminönü-Üsküdar îşi aprinsese luminile şi pornea la drum ducând înăuntru mii de feluri de bucurii şi de speranţe.

— Trebuie să apară şi Zinê Sevda, a zis Unchiul Küheylan. A anunţat că întârzie puţin, are ceva treabă prin oraş.

Am ridicat paharele în cinstea ei.

— Pentru Zinê Sevda, fata munţilor.

— Pentru Zinê Sevda, fata munţilor.

S-au aprins şi luminile de la Turnul lui Leandru. Au strălucit şi s-au legănat ca un colier de sidef la gâtul Istanbulului. Era atât de aproape, că dacă întindeam mâna puteam să-l atingem. Privind Turnul lui Leandru, fiecare din noi şi-a adus aminte câte ceva şi am rămas pradă melancoliei, ascultând melodia care răzbătea încetişor dinspre combină.

— Se înţelege acum de ce două zile la rând nu ne-au torturat, de ce n-au luat pe nimeni din celule, a zis Doctorul. S-a întâmplat odată cu lupta din Pădurea Belgrad. A fost o înfruntare puternică. S-a întins pe o suprafaţă mare şi a durat mult. Pesemne că şi anchetatorii noştri s-au dus acolo şi ne-au lăsat pe noi în pace.

Unchiul Küheylan a zâmbit.

— Deci în vreme ce durerea noastră se diminua aici, în altă parte mureau oameni. Ce lume ciudată! Să ne dorim ca acum, când reîncepe suferinţa noastră, oamenilor din alte părţi să le fie bine, a zis el.

Am ridicat paharele.

— Pentru binele celorlalţi.

— Pentru binele celorlalţi.

Beam cam repede. Ne lipsise *rakı*-ul.

Acum aş fi vrut să fiu vesel ca tinerii de pe terasa de vizavi, fericit ca femeia de la geam, senin ca bătrânul care se uita la televizor din fotoliul său. Dacă puteam să cobor din acest balcon şi să merg afară, aş fi preferat să merg singur pe sub pod, să mănânc peşte cu pâine, să privesc vapoarele de pe Cornul de Aur, apoi să urc agale spre Beyoğlu şi să intru la un cinematograf. Uneori nu alegeam filmul, ci cinematograful. Mă opream într-unul în funcţie de clădire, de ornamentele de pe clădire şi de amintirile pe care mi le trezea şi urmăream cu plăcere orice film rula în cinematograful potrivit cu starea mea de spirit din acel moment.

— Unchiule Küheylan, e timpul să-mi răspunzi la ghicitoare. Ce zici? l-am întrebat.

— Ai dreptate.

Am repetat întrebarea pusă de bunica din casa cea mică:

— O bătrână creştea o fetiţă. Este fata fiicei mele şi sora soţului meu, a zis ea despre copilă. Îţi dai seama cum e cu putinţă aşa ceva?

Unchiul Küheylan a luat o bucată de pâine prăjită şi a dat-o prin farfuria cu hummus din faţa lui. Şi-a mestecat încet dumicatul. Şi-a şters mustăţile cu dosul palmei.

Când a văzut că îl privesc curios, a zis:

— Ai răbdare, Demirtay, îţi spun acum. În satul nostru era o femeie brunetă de vreo patruzeci de ani, care trăia cu fiica ei blondă. Vecinul lor era un băiat arătos de douăzeci de ani. Femeia brunetă s-a apropiat de băiatul care le era vecin şi s-au întâlnit deseori în hambar, apoi s-au căsătorit. În acele zile, tatăl băiatului s-a întors în sat. Plecase în urmă cu mulţi ani în Istanbul să muncească şi nimeni nu mai ştia nimic de el. Toată lumea credea că ori murise, ori îşi uitase satul. Tatăl avea vreo patruzeci de ani. Era singur. S-a îndrăgostit de fata blondă a vecinei şi s-a căsătorit cu ea. N-a trecut mult şi li s-a născut şi o fetiţă. Femeia brunetă care devenise acum bunică s-a bucurat şi a început să-şi petreacă tot timpul cu nepoţica ei. Când stătea ea şi se juca în faţa casei cu nepoţica, spunea

tuturor celor care treceau pe acolo aşa: Fata fiicei mele, sora soţului meu, unde-ai mai pomenit aşa ceva, ce Dumnezeu? Deşi toţi o priveau fără s-o înţeleagă, ce spunea femeia era adevărat, nu?

— Dar nu-i corect, am zis, surprins de cât de repede se prinsese.

— De ce? Am spus ceva greşit?

— Din păcate e corect, dar nu-i cinstit. Ai ştiut răspunsul din prima.

Unchiul Küheylan şi Doctorul au râs ca doi bătrâni care-şi petrecuseră împreună toată viaţa. Au ciocnit paharele şi au luat o înghiţitură din *rakı*.

— N-am ştiut din prima. M-am gândit două zile, mi-au trecut prin minte patruzeci de posibilităţi. Apoi am găsit răspunsul.

— Bine, dar povestea ta e adevărată sau ai inventat-o?

— Ce întrebare e asta, Demirtay? Nu spuneai tu că tot ce s-a petrecut şi este transmis acum prin viu grai devine o poveste? Atunci, înseamnă că şi invers e adevărat. Fiecare poveste pe care am spus-o aici a fost trăită mai demult şi este întru totul adevărată.

Avea dreptate. Şi ghicitoarea mea avea o realitate încă valabilă: în casa de la Hisarüstü, bunica mă aştepta cu răspunsul la întrebare. Îi promisesem să mă întorc teafăr. Nu trebuia să fiu luat de curentul Istanbulului. Urma să ajut săracii, să merg singur prin mulţime şi să nu mă las atras de vraja ameţitoare a reclamelor luminoase. Poate că aveam să mă întâlnesc cu Yasemin într-un loc secret. Poate că într-o seară aveam să stau lângă ea şi s-o ascult spunând poezii. Aveam să cred în cuvintele poeziilor acestora eterne. Afară urma să răsară luna, cerul să se lumineze, iar stelele să înflorească galbene, roz şi roşii.

— Demirtay, care era cealaltă întrebare?

— Ce întrebare?

— N-ai zis tu ieri că dacă ştim răspunsul la ghicitoarea asta ne mai spui una?

Fusesem plin de speranţă când plecasem din căsuţa bunicii. Mă gândeam să dezleg taina ghicitorii şi să-i pun la rândul meu o întrebare când mergeam să o văd. Voiam să-i răspund la întrebare cu o altă întrebare, să-mi continui legătura cu ea, şi astfel să-i fac vizite dese. Dar n-am alergat suficient de repede, am fost prins de destin şi închis în celula asta. Ghicitoarea pe care o alesesem să i-o spun bunicii din căsuţa cocoţată pe deal şi cu vedere la Istanbul, ghicitoarea aceea o spuneam acum în celulă.

— Un bărbat are lângă el o fetiţă, am zis. Cui îl întreabă cine e fetiţa, le răspunde aşa: Este şi soţia, şi fiica, şi sora mea. Cum e posibil aşa ceva?

— Pare încurcată.

— Credeai că o să-ţi spun una uşoară?

— Şi soţia, şi fiica şi sora, aşa?

— Da.

— Cred c-o să mă treacă toate apele...

— Sapă în memorie, nu se ştie niciodată, poate şi oamenii ăştia sunt tot din satul tău.

— Să mă gândesc, a zis Unchiul Küheylan râzând. Dacă nu reuşesc, mă ajută Doctorul. Ce spui, Doctore, mă ajuţi?

— Sigur că da.

— Faci cum doreşti, poţi cere ajutorul cui vrei. Fie Doctorului, fie Frizerului Kamo..., am spus.

Ne-am oprit toţi trei şi ne-am uitat unul la altul, apoi am ridicat deodată paharele.

— Pentru Frizerul Kamo.

— Pentru Frizerul Kamo.

— Să se întoarcă sănătos.

Dacă în primele zile ne doream să ieşim de aici şi să ne alăturăm Istanbulului de la suprafaţă al cărui curs înghite oamenii, în timp aşteptările noastre s-au răsfrânt în interior, s-au micşorat şi până la urmă au încăput în celula asta. Acum, cel mai bun lucru pe care ni-l doream era ca cei luaţi la tortură să se întoarcă întregi, fără să-şi piardă minţile şi sufletul. Aşa

îl aşteptam şi pe Frizerul Kamo, pe care-l luaseră ieri. Spuneam poveşti, beam *rakı* şi ascultam muzică. Întorceam capetele şi priveam luminile ce se unduiau pe mare. Încercam să ne uităm rănile. De câte ori auzeam un sunet de parcă s-ar fi deschis uşa de la intrare în bloc, ne opream şi priveam unul la altul. Era sunetul blestemat al uşii de fier. Aproape de noi. Scârţâitul ei ne amintea deodată că nu eram în balconul Doctorului, ci în celula subterană.

A opta zi

Povesteşte Doctorul

ZGÂRIE-NORII CU SULIŢE

— Când avionul cu echipaj de patru oameni şi treizeci şi şapte de călători a pierit în mare pentru că n-a putut ateriza din cauza unei pene de curent la aeroportul din Istanbul, locuitorii oraşului s-au trezit a doua zi îngrijoraţi. Au trecut cu feribotul de şapte şi jumătate dimineaţa din Kadıköy în partea europeană citind la fel ziarele, sorbind din ceai, şi mai trăgeau cu ochiul în ziarul vecinului să vadă dacă se dau alte ştiri. Cei care stăteau la fereastră au şters geamurile aburite şi şi-au lipit nasurile de ele, de parcă ar fi putut zări pe cineva în valuri cerând ajutor. Au trecut prin tunelul timpului care curge printre Gara Haydarpaşa, cazarma Selimiye şi Turnul lui Leandru pe de o parte, iar de cealaltă printre geamia Sultanahmet, Biserica Sfânta Sofia şi Palatul Topkapı, şi au ajuns pe malul unde se aflau blocurile de beton şi zgârie-norii cu suliţe în vârf. Au trecut de pe un continent pe celălalt în fiecare zi cu curiozitate şi speranţă. Chiar dacă acasă treceau printr-o altă stare de spirit, pe feribot, în tren şi în autobuz îşi puneau pe faţă masca potrivită cu ce era necesar să exprime în acea zi. În dimineaţa celei de-a treia zile, când îşi sorbeau ceaiul şi citeau ziarele cu aceeaşi seriozitate, un tânăr cu părul lung a cântat la chitară o melodie într-un stil nou de rock în memoria celor dispăruţi în accidentul de avion. Era un cântec care le-ar fi plăcut răposaţilor. În acel moment s-au auzit ţipete pe punte. Când au ieşit cu toţii şi

s-au uitat pe malul opus, au observat o femeie aruncată de valurile reci, zăcând leşinată pe stâncile de la Sarayburnu. Doar ea scăpase vie din prăbuşirea avionului în mare. După cum scria într-unul din ziarele de a doua zi, femeia avea picioarele rupte. Din celelalte ziare aflam ori că i s-a spart timpanul, ori c-a rămas mută, ori că nu mai vedea cu un ochi. Pe prima pagină a tuturor ziarelor fusese publicată fotografia femeii. Zăcea la spital înconjurată de cabluri şi perfuzii, iar lângă ea stătea un bărbat îmbrăcat cu costum şi cu pălărie de fetru. Sunt bucuros că soţia mea a scăpat cu viaţă, spunea bărbatul într-un articol de ziar plasat sub fotografie. În alt ziar, acelaşi bărbat spunea: Mi-am regăsit fata, iar într-un altul scria: Dumnezeu a lăsat-o în viaţă pe sora mea. Călătorii de pe feribot şi-au împărtăşit cele citite şi au început să se contrazică în ce priveşte varianta adevărată. Fiecare pretindea că ziarul pe care îl citise el spune adevărul, iar până la urmă au continuat discuţia a doua zi. Singura informaţie comună tuturor ziarelor era numele celor doi: doamna Filiz şi domnul Jean. Restul poveştii era scris bucată cu bucată în fiecare zi ca un roman foileton, iar detaliile ei nu mai ţineau acum de departamentul de ştiri locale, ci erau scrise de specialişti din departamentul de cultură-literatură. În povestea care se tot lungea erau publicate tot timpul fotografii noi, iar ipostaze din viaţa doamnei Filiz şi a domnului Jean erau expuse în faţa tuturor. Născut şi crescut într-o ţară europeană – după unii, Franţa, după alţii, Elveţia –, domnul Jean făcuse în tinereţe o călătorie la Istanbul şi trăise o scurtă poveste de dragoste cu o cântăreaţă franţuzoaică – iar după unii, din Elveţia – care apărea pe scena unuia din barurile din Beyoğlu. Se plimbase prin zonele turistice ale oraşului şi se întorsese în ţara lui fără să aibă habar că lăsase în urmă o femeie însărcinată. După ce şi-a terminat studiile şi a început să predea la Universitate – preda sociologie, sau biologie, sau fizică – s-a căsătorit cu cineva care preda la acelaşi departament. Era fericit, sârguincios şi apreciat. După cinci ani – sau zece, din spusele unora – s-a despărţit de soţie din motive neştiute

şi a jurat să nu se mai însoare vreodată. A trăit singur ani de zile şi şi-a respectat jurământul până când s-a îndrăgostit de o studentă de-a lui. Studenta era Filiz, care venise din Istanbul. S-au hotărât să se căsătorească şi au invitat-o şi pe mama fetei la cununie. Datorită unei întârzieri la decolarea avionului de la Istanbul, mama doamnei Filiz a întârziat la ceremonie, iar când a intrat în ultimul moment în sala unde se adunaseră invitaţii, domnul Jean a fost gata să-şi dea duhul de uimire. Femeia din faţa lui era cântăreaţa de la bar cu care avusese o aventură de câteva zile când mersese la Istanbul, cu mulţi ani înainte. S-au recunoscut, dar s-au prefăcut că nu se ştiu. Călătorii de pe feribot care citiseră că doamna Filiz este şi soţia, şi fiica domnului Jean s-au uitat unii la alţii năuciţi. Nu mai auziseră de mulţi ani o aşa întâmplare nefericită. Dar, odată cu ştirile din ziua următoare, au aflat că povestea nu se încheia aici. Când domnul Jean era încă în faşă, mama lui plecase de acasă, lăsându-l pe tată singur cu copilul. Tatăl domnului Jean, care stătea la masa principală din sală, văzând-o pe mama miresei, nu i-a venit să-şi creadă ochilor. Era soţia sa, care plecase de acasă cu ani în urmă. Şi ei s-au recunoscut, dar s-au prefăcut că nu se ştiu. Deci doamna Filiz nu este numai soţia şi fiica domnului Jean, ci şi sora lui. Călătorii de pe feribot citeau cuvintele unul câte unul şi înghiţeau în sec după fiecare frază, spunând: incredibil! Cum crescuseră urmărind drame în alb-negru, credeau tot ce citeau. Chiar dacă articolele din ziare nu scriau aceleaşi lucruri, ei găseau adevărul nu în potrivire, ci în nepotrivire. Unul din călători a ridicat ziarul din mână în aer şi a zis: Nu s-a terminat numai cu atât. Doamna Filiz e şi soţia, şi fiica, şi sora domnului Jean, am înţeles, dar ziarul meu mai adaugă o informaţie: doamna Filiz e în acelaşi timp şi mătuşa domnului Jean. Călătorii de pe feribot s-au împotrivit, spunând că asta chiar e prea de tot. Dar, cu speranţa să se înşele şi să afle lucruri şi mai uluitoare, au vrut să asculte şi ultima parte a poveştii. Ca tuturor cărora le place bârfa, au încercat să pară şi interesaţi, şi dezinteresaţi, şi-au amestecat

în ceai şi au privit afară pe fereastră. Feribotul trecea pe o mare înceţoşată numită timp, mergând agale spre epoca zgârie-norilor cu suliţă de la capătul celălalt al mării.

M-am oprit. Am mijit ochii ca un călător care priveşte în depărtări. M-am uitat cercetător în jur.

— Feribotul trecea printr-o mare înceţoşată numită timp...

Studentul Demirtay, care aştepta curios să vadă cum îmi voi încheia povestirea, a zâmbit.

— Doctore, l-ai ajutat pe Unchiul Küheylan. Ai rezolvat ghicitoarea în locul lui, a zis el.

Era limpede că Demirtay se chinuia să râdă. Avea dureri din ce în ce mai mari. Azi, când fusese adus înapoi de la interogatoriu, era pe jumătate leşinat. Mormăia cuvinte neclare, gemea. Nu-şi putea mişca mâinile. Capul îi căzuse în piept. Când s-a întins pe beton a respirat adânc ca şi când s-ar fi întins pe pat şi a adormit imediat. Mi-am scos haina şi, în loc să i-o pun sub cap să doarmă mai bine, am pus-o pe el să se încălzească puţin. I-am netezit părul şi i-am şters sângele de pe frunte şi de pe gât.

Puţin mai târziu, când l-au adus şi pe Unchiul Küheylan, m-am simţit ca la serviciul de Urgenţe al spitalului. Veneau răniţi unul după altul. Arcadele Unchiului Küheylan fuseseră sparte. Cămaşa şi pantalonii lui erau iar numai sânge. Tălpile picioarelor erau sfâşiate. L-am culcat şi pe el lângă Demirtay, spunându-i: „Să vă treziţi în dimineţi mai bune".

Mi-am întins haina pe pieptul amândurora. Le-am ascultat respiraţia cu gemete de durere. M-am uitat la ridurile de pe feţele lor. I-am vegheat până când a venit rândul celulei noastre să meargă la toaletă. I-am ajutat să meargă până la toaleta din capătul coridorului. Demirtay, chiar dacă mergea încet, era în stare să păşească, dar Unchiul Küheylan nu putea călca deloc pe un picior. Putea să meargă doar dacă se ţinea de mine.

— Te superi, Demirtay? l-a întrebat Unchiul Küheylan. Tu ne-ai pus întrebarea ieri la amândoi. Doctorul a răspuns şi în locul meu.

—Ţie ţi-a fost greu să găseşti dezlegarea?

— M-am gândit mult şi bine şi, când am văzut că nu reuşesc să-i dau de capăt, i-am cerut ajutorul Doctorului.

— Deci rezolvarea ghicitorii ăsteia se pare că era în Istanbul, nu în satul vostru.

— Da, se pare că aici era. Ce sat poate să se ia la întrecere cu Istanbulul când e vorba de a transforma minciuna în adevăr?

— Istanbulul era aşa şi în trecut, Unchiule Küheylan? a întrebat Demirtay, parcă retoric. Oraşul ăsta spune dintotdeauna minciuni şi păcăleşte mereu oamenii?

Natura nu minţea. Ziua şi noaptea, naşterea şi moartea, cutremurul şi furtuna erau reale. Istanbulul a învăţat adevărul de la natură, dar minciunile şi le crease singur. A inventat praful aruncat în ochii oamenilor, făţărnicia şi festele jucate memoriei. I-a făcut pe toţi să i se închine şi a creat beţivi care cred că dimineaţa când se vor trezi îşi vor găsi fosta iubită în pat cu ei. A creat săraci care cred că bogaţii câştigă bani pe merit. A răspândit speranţe oriîncotro. Bineînţeles că şi cei cu inima frântă aveau să aibă zile fericite. La fel şi şomerii aveau să se întoarcă într-o zi acasă cu pâine şi cu carne. A creat vitrine luminoase ca să mascheze singurătatea. A creat minţi care, în loc să accepte lipsa lui Dumnezeu, au vrut să fie ele însele Dumnezeu. Istanbulul care înmulţea locuitorii era ca un iubit care promite mereu, dar care se ţine departe. Găseai aici cele mai bune minciuni. Crease femei şi bărbaţi disperaţi să creadă în el.

— Demirtay, tu semeni din ce în ce mai mult cu tata, pui întrebări grele la fel ca el, a zis Unchiul Küheylan.

— E prea târziu, Unchiule Küheylan.

— Pentru ce să fie târziu?

— E prea târziu, a repetat Demirtay ridicând din umeri.

Oare Demirtay fusese aşa şi afară? Cădea uşor în pesimism când se plimba pe lângă reclame luminoase, cafenele şi cerşetori? Poate că şi lumea lui interioară se dădea peste cap când ce vedea pe stradă se schimba în fiece moment, iar figurile se amestecau unele-n altele. Trăia veselia şi pesimismul în acelaşi

timp. Când râdea, îl apuca dintr-odată melancolia, iar când vorbea, deodată se oprea şi se cufunda în tăcere. „Prea târziu." Ştia pentru ce era prea târziu?

— Demirtay, am intervenit, având în vedere că n-ai obiectat, accepţi că am găsit răspunsul la ghicitoare.

— Doctore, sincer să fiu, sunt mai interesat de accidentul de avion din poveste decât de ghicitoare.

— Ştii accidentul acela?

— Da, o prietenă a mamei era şi ea în acel avion. Trebuia să se întâlnească a doua zi. Mama urma să-i dea ultimul roman pe care-l citise. Când a auzit de accident, nu i-a venit să creadă. A aşteptat zile întregi o veste bună.

— Ce a făcut mama ta cu cartea?

Demirtay şi-a plecat capul şi s-a uitat o vreme la picioare. Se vedea că-i e din ce în ce mai frig cu fiecare zi. Pe orice parte se întorcea, durerile îl chinuiau. Mişcările îi încetiniseră, lumina din ochii lui mari îi scădea. Nu-l ajuta cu nimic nici să vorbească, nici să tacă.

— Habar n-am, a zis fără să ridice capul. Probabil a lăsat-o în bibliotecă. N-am întrebat-o niciodată.

— În locul tău, aş fi fost curios ce carte era.

— Doctore, eu nu la carte mă gândesc acum, ci la călători. Credeam că toată lumea din avion a murit, nu ştiam că a scăpat cineva cu viaţă.

Era curios în legătură cu femeia care supravieţuise accidentului, dar nu se îndura să întrebe dacă partea aceea de poveste era adevărată sau nu. Aici ştiai conceptele, dar nu puteai fi sigur la ce se refereau ele. Credeai că vezi pentru prima dată lumina, apa şi peretele. Fiecare sunet avea o altă însemnătate. Un om cu mintea viermuind de întrebări până şi la propriile mâini se uită cu suspiciune. Nu înţelegea de ce poveştile care sunt deschise la un capăt la celălalt sunt închise, învăluite în mister. Nu era la fel şi în Istanbul? Trăia şi la suprafaţă, şi în subteran. Demirtay, care aflase asta suferind, nu putea să întrebe „Care-i adevărul?".

— Ce bine-ar fi fost să ştie şi mama, a zis el. Un om scăpat cu viaţă dintr-un accident în care s-a presupus că toţi muriseră i-ar fi dat puţin optimism. I-ar fi fost mai uşor s-o scoată la capăt cu stările de depresie care-i reveneau în nopţile când fuma ţigară de la ţigară. A fost o greutate îndeajuns de mare pentru ea să mă crească singură. Servea ceaiul la o firmă particulară. Voia să învăţ carte şi să am parte de o viaţă diferită de a ei. Se culca mai târziu decât mine şi plecam de acasă împreună. Când se uita în staţia de autobuz la reclamele luminoase ce se schimbau în fiecare săptămână, în unele vedea locul de vacanţă pe care-l visa, iar în altele casa frumoasă pe care urma s-o avem într-o zi. Vorbea cu entuziasm de viaţa pe care o s-o ducem. Ca să poată strânge ceva bani, la sfârşit de săptămână mergea să facă curăţenie în case din cartiere îndepărtate. În fiecare cartier locuia câte un gen de oameni. Bogaţii şi săracii, cei din est şi cei din vest, cei cu accent puternic şi cei cu mai puţin accent se adunaseră în cartiere diferite. Cei care fuseseră deranjaţi de faptul că se culcau cu burta plină, în vreme ce vecinul lor era flămând, au găsit soluţia, mutându-se în alte cartiere. În Istanbul existau mici Istanbuluri, şi aşa flămânzii şi sătuii locuiau departe unii de alţii. În timp ce într-o parte a oraşului ziua se termina, în cealaltă parte începea distracţia. O parte se trezea să meargă la serviciu, iar cealaltă abia intra la culcare. Fiecare era în Istanbulul lui, împreună cu cei care îi semănau. Până şi peisajul din faţa ochilor când priveau marea era diferit. Mama alerga de la un loc de muncă la altul în dorinţa de a ne schimba casa şi cartierul în care trăiam, de a ne putea înnoi mai des televizorul şi frigiderul, şi credea că viitorul meu va fi diferit de al ei. Nu ştia însă că eu nu gândeam aşa. Doctore, ţi-am spus povestea aia cu Cenuşăreasa? Au întrebat-o de ce s-a îndrăgostit de Prinţ, iar ea a răspuns: „Basmul nu mi-a oferit un alt destin". Nici viaţa din cartierul nostru nu ne dădea şansa la un alt destin. Fiecare familie nutrea acelaşi vis, dar rămânea împotmolită în aceeaşi fundătură. Nimeni nu întreba de ce. Nici eu nu m-am întrebat, până când am citit

cărţile pe care mi le-au dat băieţii mai mari cu care mă întâlneam şi jucam fotbal pe un terenul viran.

Demirtay s-a întins şi a luat sticla cu apă. După două înghiţituri, a continuat să vorbească.

— În Istanbul, pâinea şi libertatea erau două dorinţe care-şi erau una alteia prizoniere. Ori renunţai la libertate pentru pâine, ori sacrificai pâinea pentru libertate. Era imposibil să le ai pe amândouă. Tinerii din cartier voiau să schimbe treaba asta şi, în umbra reclamelor luminoase, visau la un alt viitor. Citind cărţile date de ei, mă gândeam: cum să fie posibil un alt viitor pentru Istanbul cât timp oraşul are răni în toate părţile? Străzile erau ticsite de maşini, iar terenurile, înţesate de clădiri. Copacii melancolici erau înlocuiţi cu macarale şi schele metalice. La fel ca în cazul oamenilor cerşetori, şi numărul păsărilor care abia îşi găseau de mâncare creştea. Citeam tot mai mult şi încercam să pricep acest oraş de care mama, profesorii şi prietenii mei se ataşaseră.

Vocea lui Demirtay, răguşită când se trezise, se mai înmuiase.

— Mama nu reuşea să ţină pasul cu ritmul acestui oraş şi cădea frântă de oboseală. Când îmi povestea despre copilăria ei, spunea că înainte viaţa nu se schimba atât de repede. Pe atunci, zicea ea, înnoirile veneau încetul cu încetul. Se integrau în viaţa noastră uşor-uşor, astfel încât şi noi aveam timp să ne obişnuim cu ele. Înnoirile ne entuziasmau, dar nu ne uimeau. Ştiam cu ce-o s-avem de-a face a doua zi. Mai e şi-acum aşa? Înnoirile apar cu viteză şi cu aceeaşi viteză se duc. Nu lasă nici o urmă şi nici o amintire. Până să apucăm să ne obişnuim cu una, alta îi ia locul. Dar au şi oamenii o limită. Mergem mai repede decât ţestoasele şi alergăm mai încet ca iepurii. Mintea şi sentimentele noastre au şi ele o limită. Depăşim tradiţiile şi rămânem în urmă faţă de înnoiri. Discrepanţa care împovărează acest echilibru ne strică balanţa interioară. Ce e nou nu mai poate fi continuarea a ceva vechi, pentru că nu există vechi. Totul se transformă în deşeu. Continuitatea este uitată. „A te lega" îşi pierde sensul. La fel ca nişte tomberoane, şi inimile

se umplu cu deşeuri. Ritmul ăsta o obosea pe mama. Dormea nopţile cu grijă, iar ziua trăia cu vise. Ce altceva putea să facă? Nu ştia cum să-şi facă un trai într-o bucată de Istanbul haotic, de ce altceva se putea ţine în afară de vise?

Lui Demirtay nu-i plăcea singurătatea. Îi era frică să rămână doar el în celulă şi se bucura atunci când eram mai mulţi. Ducea dorul gărilor, feriboturilor învechite, bulevardelor pe care oamenii mergeau lovindu-se unii de alţii. Frumuseţea oraşului stă în aglomeraţia lui: peste tot era plin de lume, de zgomot şi de lumini. Viaţa care se liniştea pe o stradă se anima pe o alta. Betonului i se adăuga fier, iar oţelul era acoperit cu sticlă. Locuitorii Istanbulului semănau şi ei cu oraşul în care trăiau. Luaseră fiinţă din pământ, foc, apă şi suflare. Erau tari ca oţelul şi fragili ca sticla. Omul crea la oraş alchimia căreia mulţi aventurieri din epocile precedente îşi consacraseră viaţa. Nu se mulţumeau cu ce aveau, umblau după noutăţi nerezonabile. Aduceau laolaltă foc şi apă, iubire şi ură. Găseau natura urâtă şi, pentru a o schimba, adăugau răutate la bunătate. Cumpărau cu bani minciuni, îşi împodobeau casele cu flori de plastic, îşi injectau în piele silicon. Se trezeau în fiecare dimineaţă cu speranţa să vadă în oglindă o faţă care să le placă şi mai mult. În Istanbul, omul începea alchimia de la el însuşi.

Mama lui Demirtay era puternică şi fără vlagă, iute şi înceată, plină de speranţă şi pesimistă. Nu ştia cum reuşea să ducă toate astea la un loc. Încerca să fie în pas cu apusul soarelui, cu reclamele şi zgomotul claxoanelor. Îi era teamă de amintiri, căci îi arătau că vremurile bune rămăseseră în urmă. Oraşul era distrus. Viaţa era searbădă. Oamenii erau lamentabili. Fiecare zi era mai rea decât cea dinainte. Ca toată lumea care se îngropa în singurătate, şi ei îi plăceau romanele cu final fericit. Plenitudinea pierdută acasă, la serviciu şi pe stradă o găsea în ficţiune. Punea laolaltă extremităţile sufletului ei. O parte a lui era din oţel, alta, din sticlă, o parte era lacrimă, alta, mânie.

— Mama credea în cărţi, a zis Demirtay privindu-ne de parcă ar fi vrut să vadă dacă şi noi credem în ele sau nu. În

unele seri când se cufunda în romanul pe care-l ţinea în mână şi uita de mine sau când fuma mai mult decât de obicei, mă întrebam dacă i s-a mai deschis o rană în inimă. N-o întrebam, iar ea nu povestea. Era ca un copil care se zbate pe fundul apei, încercând să iasă la suprafaţă să respire. Nici nu se îneca, dar nici nu ieşea la suprafaţă să ia aer. Făcea reproşuri oraşului ăstuia construit cu calcule, şi nu cu visuri. Asemăna Istanbulul cu coperţile frumos împodobite ale cărţilor. Modelele şi motivele de pe aceste coperţi induceau omul în eroare, îndepărtându-l de adevărul dinăuntru. Uneori o întrebam cu mintea mea de copil: Mamă, de ce munceşti atât de mult? Demirtay, vreau să cumpăr o casă ca tu să trăieşti mai bine în viitor. Acum nu-ţi pot oferi o viaţă bună, dar mă străduiesc să poţi fi fericit în viitor. Viitorul să nu ţi se pară departe, el e foarte aproape, de fapt. Când o să citeşti despre vieţile din cărţi o să înţelegi mai bine. Când mama vorbea aşa, o ascultam cu încredere. De la ea am învăţat să cred în cărţi.

— Mama ta ştie că ai fost prins? l-am întrebat.

— Nu. Nu am văzut-o de luni de zile. N-am mai dat prin cartier ştiind că sunt căutat.

— De ce, Demirtay? am întrebat. Puteai să te apropii de ea când se întorcea de la serviciu, în locurile cele mai aglomerate ale bulevardelor, fără ca nimeni să-şi dea seama.

— M-am gândit la asta, Doctore. Am vrut să încerc de câteva ori, dar am renunţat în ultimul moment. Putea să fie supravegheată.

Fiul meu venea pe ascuns lângă mine. Uneori în aglomeraţie, alteori se furişa într-un colţ întunecat de stradă şi mă atingea pe braţ. Îşi potrivea paşii cu ai mei şi mergeam împreună. Ascultându-l pe Demirtay m-am simţit norocos. Gândindu-mă la cei care-şi aşteaptă băiatul sau fata timp îndelungat, şi chiar la cei care primesc vestea morţii lor, am înţeles că eram printre puţinii fericiţi. Îmi găsisem băiatul şi îl internasem la spital. Îl lăsasem pe mâini bune.

— Demirtay, am spus, aveam un coleg de serviciu cu care am lucrat mulţi ani. Fata lui adolescentă a plecat de acasă,

alăturându-se unuia din grupurile de revoluționari. Într-o zi tatăl a primit vestea că fata fusese împușcată și îngropată în secret de către prietenii ei. A aflat locul mormântului și i-a făcut o piatră funerară din marmură. Pe piatră a pus să fie gravat un vapor. Era desenul de pe coperta *Cărții ilustrate a Istanbulului*, pe care se uitau amândoi când fata lui era mică. Mergea în fiecare săptămână și vorbea cu fata lui îngropată acolo. I-a citit pasaje din *Cartea ilustrată a Istanbulului*. I-a povestit de cupole ce străluceau ca stelele, de străzi ce se unduiau ca râurile, de clădiri ce se ascuțeau ca niște sulițe. Într-o zi prietenii fetei au venit și i-au zis că s-a produs o încurcătură. Aici e îngropată o altă prietenă de-a noastră, fiica dumneavoastră e într-un cimitir din partea cealaltă a Bosforului, i-au zis. Colegul meu n-a dormit în noaptea aceea. Nici în următoarea noapte n-a dormit. A treia noapte s-a dus și a dormit lângă mormântul la care mai venise. Când se crăpa de ziuă s-a trezit. S-a uitat la Venus. A ascultat vântul printre chiparoși. Și-a afundat pumnul și a luat pământ de pe mormânt. L-a mirosit. L-a aruncat în aer. A urmărit cum pulberea era luată de vânt. Mormântul ăsta e al meu, și-a spus el, m-am legat sufletește de el și el de mine. A îngenuncheat și a plâns. S-a convins că dacă lăsa acel mormânt, o lăsa atât pe fata lui din alt cimitir, cât și pe ceilalți morți fără de nimeni. Colegul meu a continuat să viziteze regulat acel mormânt. Lua cu el *Cartea ilustrată a Istanbulului*, citea povești din ea și descria imagini. Știi de ce mi-am adus aminte de întâmplarea asta? După mine, și mama ta a făcut la fel. A citit în fața mării Istanbulului, unde s-a prăbușit avionul, cartea pe care trebuia să i-o dea prietenei ei, și poate că după ce a citit-o a lăsat-o în mare.

— Doctore, a zis Demirtay cu o expresie curioasă, asta-i a doua oară când spui o poveste tristă. Ce-i cu tine? Înainte ne sfătuiai să nu vorbim aici de moarte și durere.

M-am gândit la vorbele lui și am înțeles că avea dreptate.

— Nu mi-am dat seama. Înseamnă că îmi pierd controlul uneori, am spus.

Demirtay încerca să-şi încălzească mâinile suflând în ele. I-am atins fruntea să-i verific temperatura şi i-am luat pulsul. Sub piele nu-i mai rămăsese carne, era doar os. Tremura fără încetare. Temperatura îi crescuse. I-am spus să se lase pe spate. I-am ridicat uşor picioarele şi i le-am pus pe genunchii mei. Tălpile-i erau tăiate, pline de crestături roşii, roz şi albe. Erau fără vlagă. I-am luat degetele de la picioare între palme de parcă le-aş fi înfăşurat în vată. Am încercat să i le-ncălzesc.

A chicotit.

— Ce s-a-ntâmplat? am întrebat.

— Gâdilă.

— Foarte bine, măcar poţi să râzi.

— Trebuie să râd?

— Da, trebuie să râdem. Dacă nu, ne ceartă Unchiul Küheylan că am povestit lucruri triste. Deja se uită încruntat la noi.

— Atunci, să vă spun un banc.

Oare lui Demirtay îi venise în minte un banc nou sau avea să spună unul din cele vechi?

— Ce banc? am întrebat.

— Bancul cu ursul polar.

— Ce urs polar e ăsta?

— Un pui de urs polar.

— Hai, spune-ni-l.

Demirtay, care-şi lăsase picioarele pe mâna mea, a început să povestească.

— În lumea Nordului, pe jos era gheaţă, pe vârfuri era gheaţă, aerul pe care-l respirai era ca de gheaţă. Puiul de urs polar s-a înghesuit lângă mama lui şi s-a cufundat în blana ei caldă. Mamă, tu eşti mama mea adevărată? a zis puiul de urs polar. Uimită, mama i-a răspuns: Sigur că da, dragul meu. Bine, dar şi mama ta era ursoaică polară? Da, şi mama mea era ursoaică polară. Dar tatăl tău? Şi el era urs polar. Puiul s-a îndepărtat de mama lui şi s-a dus lângă tată. De data asta s-a ascuns în blana lui caldă. Tată, tu eşti tatăl meu adevărat? Da, i-a răspuns tatăl. Şi întrebările au continuat. Şi tatăl tău era urs polar? Da.

Şi mama ta era ursoaică polară? Da. De fapt, e o poveste lungă, dar eu o mai scurtez. După ce puiul de urs polar a primit răspunsurile, s-a ridicat furios în două labe. Şi mie de ce mi-e frig tot timpul?! a strigat el.

Am râs şoptit. Dacă nu ne controlam vocile, hohotele noastre puteau trece de pereţi şi ajunge la suprafaţă.

— Şi mie de ce mi-e frig? a zis Demirtay.

Şi-a repetat cuvintele şi a continuat cu răsuflarea tăiată, ca un copil care alergase un drum lung:

— Şi mie mi-e frig tot timpul. Parcă n-am oase în carne, ci bucăţi de gheaţă. De ce sunt eu cel care simte cel mai tare frigul din celulă?

— Tu eşti puiul de urs polar, i-am replicat.

— Cred că aşa e.

Când am auzit uşa de fier deschizându-se, râsul ni s-a şters de pe faţă. Am ciulit urechea la vocile care au umplut coridorul.

Vampirii care sugeau sângele fetelor se întorceau în peşteră pe întuneric, lupii care sfâşiau copiii în pădure intrau pe uşa de fier. Un miros copleşitor ne-a izbit nările. Parcă eram căzuţi într-o fântână din deşert şi aşteptam o caravană ce se conduce după stele să vină să ne salveze. Visam să ne trezim într-o dimineaţă departe de aici, pe dunele fierbinţi de nisip, unde nu se aude uşa de fier. Eram neajutoraţi ca un vapor prins în valuri pe timp de furtună. Fiecare din noi credea că suntem singurii membri ai echipajului care scăpaseră din vaporul scufundat, dar ne era teamă să nu sfârşim la fel ca marinarii care muriseră.

Am aşteptat încremeniţi. Am ascultat zgomotele de afară. Au deschis şi au închis uşa uneia din celulele din capăt. Apoi au trecut pe coridorul din spate. Au lovit cu putere în uşa altei celule. Au râs cu voci de beţivi. Au cântat un cântec ale cărui cuvinte nu se înţelegeau. S-au întors veseli. Cu paşi ce răsunau în pereţi, s-au apropiat de noi. Erau mulţi. Grohăiturile şi duhoarea lor te năpădeau. S-au oprit în faţa celulei noastre. Au deschis nu uşa noastră, ci uşa celulei de vizavi. Au aruncat-o

înăuntru pe Zinê Sevda pe care o aduceau de la anchetă. Au înjurat-o. Au insultat-o. Au trântit cu putere uşa. Au râs în hohote, nestăpâniţi, ca unii dintr-un spital de boli mintale. Şi s-au întors de unde-au venit.

Demirtay s-a ridicat şi s-a dus cu paşi mici spre ferestruică. S-a uitat spre celula de vizavi. S-a întors la noi şi ne-a zis:

— Zinê Sevda nu e la ferestruică.

— De-abia a venit. Se ridică ea puţin mai târziu.

Demirtay nu-şi dădea seama că stă cu picioarele goale pe betonul rece.

— Aştept aici, a spus el.

N-avea să fie ultima oară când făcea asta.

Viaţa în celulă se repeta. În timp ce întunericul ne învăluia încetişor, cuvintele noastre povesteau despre aceiaşi oameni, treceau prin acelaşi oraş, se legau de aceeaşi speranţă. Şi totuşi începeam fiecare zi gândindu-ne curioşi: Azi va fi oare altfel? Ne priveam unii pe alţii de parcă ne întâlneam pentru prima dată. Când înţelegeam că, odată cu durerea, şi visurile ni se repetau, rămâneam o vreme tăcuţi. Dacă fericirea avea o limită, nefericirea putea fi oare nesfârşită? Dacă râsul avea o limită, durerea putea fi fără hotar? Găseam în fiecare zi motive să râdem, iar când simţeam că şi râsul se repetă, înţelegeam că am ajuns la un nou prag.

Ne ridicam capul şi ne uitam la tavan. Încercam să ne amintim dacă şi Istanbulul de deasupra se repeta sau nu. Oare tarabele din piaţă, porumbeii de la geamie, vocile copiilor la ieşirea de la şcoală erau aceleaşi pe fiecare mal al apei? Oare toţi bebeluşii se nasc cu acelaşi ţipăt, oare toţi cei în vârstă mor cu acelaşi suspin? Eram curioşi cum era moartea. Se repeta oare şi ea, fiecare moarte se asemăna cu celelalte?

— Zinê Sevda a ieşit la ferestruică, vă cheamă, a zis Demirtay.

— Pe amândoi?

— Da, vrea să staţi de vorbă.

L-am ajutat pe Unchiul Küheylan să se ridice. După doi paşi eram la uşă. Lumina de pe coridor ne-a făcut să mijim

ochii. I-am zâmbit lui Zinê Sevda, bucuroşi de parcă ne-am fi văzut propria fată.

„Eşti bine?", i-a scris Unchiul Küheylan.

„Da", a răspuns Zinê Sevda şi ne-a întrebat acelaşi lucru. „Voi sunteţi bine?"

„Suntem bine, fata mea."

Ochiul stâng al lui Zinê Sevda stătea închis şi se umflase mult, iar vânătăile de pe faţă i se înmulţiseră. Rana de la buza de jos se lărgise. Gâtul i se înnegrise de nespălat de-atâta timp. Părul uleios i se lipise de cap. S-a uitat la mine şi mi-a studiat faţa cu atenţie, de parcă mi-ar fi numărat rănile.

„Doctore, tu cum te simţi?", a întrebat.

„Sunt bine, dar tu abia ce ai venit de la anchetă şi trebuie să te odihneşti, să dormi puţin."

Zinê Sevda, neaşteptând să termin ce scriam, a ridicat degetul şi a scris repede.

„Când vorbiţi între voi, vă spuneţi secretele unul altuia?", a întrebat ea.

„Nu", am răspuns.

Unchiul Küheylan şi Demirtay au clătinat amândoi din cap, aprobându-mă.

„Sunteţi siguri?", a întrebat Zinê Sevda.

„Ce vrei să spui?"

Ce voia să spună?

Ne petreceam timpul rămas după tortură dormind, vorbind sau fiindu-ne frig. Ne povesteam visurile şi ne construiam aici propriul cer. Aşa cum Istanbulul îşi tăinuia secretele, aşa ne ascundeam şi noi secretele unii de alţii.

„Doctore", a scris Zinê Sevda, aşteptând puţin cu degetul în aer, apoi terminându-şi nehotărâtă fraza. „Anchetatorii îţi ştiu secretul."

Secretul meu?

Am înghiţit în sec. Mi-am strâns cu putere ochii care mă dureau de la lumină, apoi i-am deschis din nou.

„Cum pot să ştie?", am întrebat.

„Tu singur le-ai povestit."

„Nu, n-am suflat o vorbă la tortură."

„Nu când te-au torturat, ci în celulă. Au băgat pe unul de-al lor în celulă şi el a aflat de la tine."

„Ce spui tu, copilă?"

Ce spunea?

Zinê Sevda şi-a scris cuvintele cu răbdare.

„Zăceam leşinată în camera de anchetă, când la un moment dat mi-am revenit. Anchetatorii mă lăsaseră lângă perete şi discutau între ei. Am auzit ce-au vorbit. Cineva care fusese luat ieri la anchetă şi-a desfăcut legătura de la ochi şi a înşfăcat arma anchetatorului. A tras la nimereală. A fugit pe coridoare pe care nu le ştia, trăgând în stânga şi în dreapta. Dar n-a apucat să ajungă prea departe. L-au înconjurat. L-au împuşcat fără nici o ezitare. De acolo veneau focurile de armă pe care le-am auzit toţi ieri."

Zinê Sevda s-a oprit să vadă dacă urmăresc sau nu ce-mi scrie.

„Eram legată la ochi, Doctore", a scris ea. „Nu le-am văzut feţele. Credeau că sunt leşinată. Îşi amestecau în ceaiuri şi fumau. Apoi au început să vorbească de tine. Unul dintre ei a povestit cum a vorbit cu tine şi cum ţi-a câştigat încrederea. A dat în vileag cele aflate de la tine."

Cele aflate de la mine?

„Şi ce aflase de la mine?"

„Că nu eşti adevăratul Doctor..."

Am dat drumul grilajului de la ferestruică. M-am retras cu paşi lenţi. M-am dus până la peretele din spatele celulei. Am rămas nemişcat ca un copil care vrea să ţipe în somn şi glasul refuză să se lase auzit.

— Au aflat, am murmurat ca pentru mine, Dumnezeule, au aflat.

M-am întors la uşă cu paşi mici.

„Mai e ceva", a scris Zinê Sevda, „au pomenit de o fată pe nume Mine Bade. Se pare că nu eşti cel pe care îl iubeşte ea. Mine Bade iubeşte un alt doctor".

Nu mai aveam putere nici să mai fac un pas. M-am prăbuşit exact unde mă aflam. Mi-am dus mâinile la gură, la frunte, la păr. Cămaşa mă strângea. I-am rupt nasturii unul câte unul. Unchiul Küheylan m-a prins de încheieturi. M-a rezemat cu spatele de perete. Am încercat să mă eliberez, dar el m-a strâns de încheieturi şi mai tare.

Ce se întâmpla cu mine?

Se spunea că în viaţă trei lucruri nu se mai întorc înapoi. Care erau? Era şi secretul dezvăluit printre ele? Aş fi vrut să dau timpul în urmă. Nu la luna trecută sau la anul trecut, ci în cea mai îndepărtată epocă mi-aş fi dorit să merg. Ce frumoasă era viaţa când omul nu era încă om, când nu exista cruzime pe pământ. Nu existau griji. Durerea nu era fundamentul existenţei. Omului îi era de ajuns să privească şi să atingă. Nu se numărau naşterile, moartea venea în ordinea firii. Şi nu era nevoie de secrete.

— Noi nu suntem informatori, a zis Demirtay cu glas slab, apucându-mă de o încheietură. Nici nu-ţi ştim secretul ca să-l spunem altora. Nu-i aşa, Unchiule Küheylan?

— Voi..., am spus.

— De la noi n-a aflat nimeni nimic.

— Ce puteaţi să spuneţi voi? am zis. M-am lăsat prins în locul fiului meu. El e adevăratul Doctor. Vouă nu v-am spus asta niciodată. M-am dus la întâlnire în locul fiului meu. Când am căzut în capcana poliţiei, am preluat identitatea lui.

Fiul meu trebuia să-l întâlnească pe Ali Fulgerul. Era una dintre ultimele zile calde ale anotimpului. Soarele radia o căldură plăcută. Am iubit ultima oară Istanbulul din Biblioteca Ragıp Paşa. În curtea ei m-am aplecat la pământ. L-am săpat cu mâinile, m-am cufundat înăuntru, m-am răsucit şi, rătăcind pe-acolo ca un vierme, am coborât în celula asta. M-am dezbrăcat de pielea de pe mine şi am scos o altă piele de dedesubt. În singurătatea mea mi-am mâncat carnea, iar când mi s-a făcut sete mi-am băut sângele. Era o melodie de dragoste pe care o cânta soţia mea. I-am scrijelit versurile pe pereţi cu unghiile. O, deschide-te,

mugur de floare, am zis, să nu te-ncrezi că va dura prea mult a lumii desfătare. Am închis ochii. Am vorbit cu întunericul. Aici era sfârşitul lumii. Toţi cei vii muriseră şi toţi cei morţi înviaseră. Am ascultat plânsete. Într-o zi uşa s-a deschis şi a intrat Ali Fulgerul. Era rănit. Avea buzunarele pline cu lumină. Când durerea se înteţea, picături de lumină ieşeau afară şi se topeau. Îi era dor de prietenii morţi, vorbea de Mine Bade, îi părea rău pentru mine. Îmi spunea că Mine Bade mă iubea. „Doctore, în pieptul ei sunt două răni", zicea. „Una de la glonţ, iar cealaltă de la tine. Rana de la glonţ se vindecă, dar cea rămasă de la tine? Cum o să-şi aline Mine Bade durerea din suflet?" Cu cât vorbea mai mult Ali Fulgerul, tavanul se deschidea şi înăuntru se umplea cu stele. De departe auzeam cântecul soţiei mele. Eu sunt privighetoarea, iar tu eşti trandafirul din grădină, continuau versurile. Fiul meu era afară, iubea o fată şi ea îi dăruia inima sa. Aveau să se găsească şi în scurt timp să se însănătoşească. Şi Ali Fulgerul trebuia să se vindece, să scape de tristeţe. Trebuia să ţină la el lumina care i se prelingea din buzunare. Am vrut să-l ajut. Mi-am deschis inima şi i-am împărtăşit o parte din secretul meu. „Nu te îngrijora, i-am spus, fata nu pe mine mă iubeşte, ci pe fiul meu. Se vor găsi ei şi se vor ajuta unul pe altul. Nu te întrista, se vor reface în curând."

— Asta-i tot? a întrebat Unchiul Küheylan.

— Cum adică asta-i tot?

— Doar atâta ştiu anchetatorii?

— Da.

— Care-i problema, atunci?

— Au aflat că fiul meu e afară. Se vor duce după el.

— Ştiu unde este?

— Nu.

Aici nu eram cel care pretindeam că sunt. Eram un tată care îşi însuşise numele fiului. Înseamnă că nici Ali Fulgerul nu era Ali Fulgerul. Era un poliţist împuşcat în Pădurea Belgrad. Fusese tratat, apoi venise lângă mine cu o mină obosită. Îmi povestise lucruri pe care le aflase din dosare şi de la cei prinşi,

ca şi cum ar fi fost secretul lui. Era rănit şi l-am crezut. Suferea şi l-am crezut. I-am dat apă şi am împărţit cu el pâinea. Când a pomenit de fata pe care o iubea fiul meu, l-am crezut şi mai mult. Am vrut să-i uşurez suferinţa. Am zis să-i alin durerea. Am împărtăşit cu el o parte din secretul meu, dar nu i-am spus unde era fiul meu.

— Eşti sigur?

— Sunt sigur. N-am spus nimănui unde e fiul meu.

— Bineînţeles că n-ai spus, a zis Unchiul Küheylan ţinându-mă de umeri. Pentru că nu ştii.

— Nu ştiu, am spus.

— Nu poţi spune ceva ce nu ştii, nu-i aşa?

— Aşa e.

— Pentru că nu ştii.

— Pentru că nu ştiu.

— De ce ţi-e teamă, atunci?

— N-am reuşit să-mi apăr secretul, dacă nu-mi voi putea apăra nici rezistenţa?

Până acum nu mi-am dat seama că fusesem fericit în celulă. Chiar dacă aveam dureri, dacă gemeam şi scuipam sânge, eram fericit. Îmi eram de ajuns. Îmi iubeam secretul. Poate că avea să mi se scurgă tot sângele din mine, poate că urma să-mi dau aici ultima suflare. Dar nimeni nu avea să ştie ce purtam în suflet. În timp ce trupul mi se transforma într-o rană, afară fiul meu avea să se facă bine. Chiar dacă muream, el urma să trăiască. Omul îşi dă seama când e nefericit, dar nu poate observa întotdeauna fericirea. Abia acum înţelegeam.

Unchiul Küheylan m-a prins de gât. Mi-a dat să beau apă.

— Linişteşte-te, totul va fi bine, a spus.

— Va fi bine, nu-i aşa?

— Doctore, nu-ţi fie teamă, de-acum încolo va fi bine.

— Poate voi muri. Şi asta e bine.

Se făcuse iarnă. Se întuneca devreme. Pe acoperişuri se aşezau fulgii uşor. Vitrinele străluceau de lumină şi în Istanbulul de deasupra aglomeraţia străzii Beyoğlu curgea veselă. Peste

tot erau afişe de cinema, mirosuri de mâncare şi se-auzea muzică îmbietoare. Prin mulţime trecea un tramvai care venea din neant şi se ducea tot în neant. În partea din spate a tramvaiului un tânăr o ţinea de mână pe fata iubită. Era fiul meu. Îi şoptea fetei la ureche ceva ce nu auzeam, dar aş fi dat orice să aflu. Avea un chip nevinovat şi zâmbea la fel ca în copilărie. De afară se auzea melodia duioasă a unui cântec ce-ţi frânge inima. Când a auzit cântecul, fiul meu şi-a întins gâtul şi s-a uitat afară pe fereastra tramvaiului. O, mugur de floare, deschide-te, deschide-te şi fă ca să dureze vraja acestei clipe trecătoare. Fiul meu se uita prin mulţime ca şi când căuta pe cineva cunoscut, cerceta chipurile oamenilor, apoi strângea şi mai tare mâna iubitei. Un tramvai venit din neant curgea prin aglomeraţia din Beyoğlu ca o lumină şi îl ducea apoi pe fiul meu într-un nou neant.

Atunci s-a deschis uşa de fier. Scârţâitul ei s-a răspândit pe coridor.

— Poate mor, am repetat.

— Ce vrei să spui cu asta? a întrebat Unchiul Küheylan.

— Dacă mor, nu mai rămâne nimeni care să ştie unde e fiul meu.

— Doctore, tu oricum nu ştii unde e!

— E prea târziu...

— Nu, nu e prea târziu!

— Prea târziu...

Unchiul Küheylan s-a uitat lung la mine. Mi-a tras o palmă puternică peste faţă. A aşteptat puţin. Şi mi-a mai tras una.

A noua zi

Povesteşte Frizerul Kamo

POEZIA POEZIILOR

— Un călător nedormit care abia coborâse din trenul de noapte întâlneşte în faţa gării Haydarpaşa, pe scările ce coborau spre mare, un bărbat slăbuţ, cu şapcă. Omul se uita la o fotografie pe care o ţinea între degetele osoase şi când plângea, când râdea în hohote. Când plângea lăsa capul în jos, iar când râdea semăna cu nebunii. Călătorul din tren îşi lasă valijoara din mână şi se aşază lângă bărbat. Îl cheamă pe băiatul care vindea covrigi şi cumpără câte un covrig pentru el şi pentru bărbatul cu şapcă. Priveşte cupolele care parcă se înşiruiau împodobite cu ghirlande de nori pe celălalt mal. Vorbeşte despre frumuseţea vremii, de faptul că mirosul Istanbulului se schimbă odată cu anotimpurile. Citeşte numele vapoarelor care treceau unul după altul şi dă un înţeles fiecărui nume. Aici era oraşul în care adevărul părea evident, dar, de fapt, nu era. Scările care coborau spre mare, scările care legau trenurile de vapoare, scările pe care stăteai şi te uitai la fotografii purtau nu numai unul, ci mai multe aspecte ale adevărului. Toată lumea se agăţa de un adevăr în diferitele părţi ale oraşului. Nu se ştia dacă soarele din acest colţ de Istanbul era acelaşi cu cel din alt colţ al oraşului. Nimeni nu putea fi sigur dacă vântul din această parte bătea la fel şi pe partea cealaltă. Călătorul din tren şi bărbatul cu şapcă au spus: Să mergem. Se hotărâseră să plece să vadă cum sunt soarele şi vântul de pe celălalt mal. Urcă pe

feribot. Pe punte beau ceai şi admiră vechile palate, cazărmile şi turnurile. Se gândesc că Istanbulul nu e un oraş care să atragă istoria spre el, ci unul care nu putea în nici un fel să iasă din măruntaiele istoriei. Istoria aceea era vândută în vederi color. Când coboară din feribot şi trec pe lângă vânzătorii ambulanţi şi orbii care cântau, renunţă imediat la aceste gânduri. Ajung la concluzia că vederile vând minciuni, nu istorie. Urcă din gara Sirkeci în trenul care merge în suburbii; călătoresc până la ultima staţie, trecând pe lângă cartiere vechi, cârciumi ce deschideau devreme şi ziduri în ruină. Privesc Istanbulul din locul unde se termină staţiile de tren şi admiră noua culoare a cerului. Se uită cum câinii vagabonzi mănâncă leşuri de păsări. Aveau jetoane de întoarcere. Se urcă în acelaşi tren care străbate suburbiile, în acelaşi feribot şi trecând pe aceleaşi şine şi valuri se întorc din nou la scările din gara Haydarpaşa cu vedere la mare. Soarele apunea. Stoluri de păsări zburau spre soarele care se înroşea şi se prelingeau pe lângă minarete şi cupole. Bărbatul cu şapcă ia ţigara pe care i-o întinde călătorul din tren şi vorbeşte de parcă toată ziua aşteptase acest moment. Totul s-a întâmplat pe la ora asta, spune el. Soţia mea a ieşit spre seară din casă şi nu s-a mai întors. Mi-au spus că a fugit, că s-a rătăcit sau c-a murit, dar n-am vrut să aud. Am dat anunţuri, am pus afişe. Am colindat întâi sediile de poliţie şi spitalele, apoi am început să iau la rând cârciumile. Am pomenit numele soţiei mele la mesele unde beau oamenii. Ca să o uit, m-am culcat cu prostituate. Am numărat zilele, lunile şi anotimpurile ca un surghiunit în propriul oraş. Uite, asta e fotografia soţiei mele. O ţin tot timpul la mine. Frumuseţea ei e nesfârşită, ca atunci când bei apă dintr-un vas cu rubine, iar vasul se umple de fiecare dată cu aceeaşi apă. Se întrece cu frumuseţea Istanbulului. Când mă gândesc la zilele noastre din trecut, râd de bucurie. Însă când mă gândesc la viitor, îmi dau seama că nu-mi voi mai vedea soţia niciodată. Aşa sunt eu, am căzut într-o prăpastie. Râd gândindu-mă la trecutul din fotografie şi plâng pentru viitor.

Văzând că abia mai reuşeam să vorbesc pe măsură ce mă apropiam de sfârşitul povestirii, Unchiul Küheylan m-a ajutat să mă îndrept. M-a rezemat cu spatele de perete. S-a întins şi a luat sticla în care mai rămăseseră două guri de apă.

— Bea puţin, să ţi se înmoaie gâtul, a zis.

— Unchiule Küheylan, şi eu râd gândindu-mă la trecut, la fel ca bărbatul slăbuţ cu şapcă, am spus. Dar nu plâng pentru viitor, pentru că-l urăsc.

— Kamo, poţi să râzi de orice vrei şi poţi să urăşti orice vrei. Numai să nu te laşi învins de suferinţă, mi-a spus.

— Nu-mi pasă de suferinţă, i-am răspuns, în ciuda durerii care-mi cuprinsese tot corpul.

De la degetele picioarelor la burtă, de la şira spinării la gât, de la tâmple la bărbie, fiecare părticică a corpului mă durea. De câte ori respiram, coşul pieptului mi se rupea în bucăţi şi cu singurul ochi pe care-l puteam deschide vedeam luminiţe care când se aprindeau, când se stingeau.

Am luat cu greu o gură de apă din sticlă şi am înghiţit simţind cum gâtul mă arde.

— Acum e rândul ăsteia, a zis Unchiul Küheylan punându-mi în palmă o bucată de pâine.

— O să fie cam greu, am spus uitându-mă la pâinea care părea tare ca o piatră.

— Nu poţi să mesteci?

— Mă dor dinţii, iar în cerul gurii am rană deschisă.

— Dă-mi-o mie atunci, o să-ţi mestec eu.

Unchiul Küheylan a luat pâinea înapoi. A muşcat din colţ.

— De când eşti singur aici? am întrebat plimbându-mi privirea prin celulă ca şi când inspectam un loc spaţios.

— Puţin înainte să te întorci tu i-au luat pe Doctor şi pe Demirtay şi m-au lăsat singur.

— Studentul ce face? Nu şi-a pierdut minţile, nu s-a predat încă?

— Nu, Kamo, amândoi rezistă la durere.

— Unchiule Küheylan, sunt curios, oare câţi mai rezistă dintre cei rămaşi în celulele astea înşirate pe coridor? În timpul anchetei mi-au arătat mulţi prizonieri care clacaseră, care îngenuncheaseră. Erau vrednici de milă. Implorau.

— Urletele din celule uneori se aud atât de tare, încât mi se frânge inima. Şi cei care sunt învinşi sunt tot fraţii noştri, Kamo. Nu ne rămâne de făcut decât să ne pară rău pentru ei.

— Să-mi pară rău? Departe de mine gândul. De fiecare dată când mă dezlegau la ochi, credeam că-l vor scoate pe Student în faţa mea. Credeam că şi el va plânge ca ceilalţi mizerabili şi îi va implora pe anchetatorii cu ochi roşii...

— Nu te mai gândi la toate astea şi mănâncă-ţi pâinea.

Unchiul Küheylan a luat cu vârful degetelor pâinea mestecată şi a lăsat-o în gura mea deschisă ca a unei pasări.

Încercam să fac ceva foarte greu. Am simţit pâinea pe limbă. Am împins-o într-o parte, spre obraz. Mi-am înghiţit saliva ca să ung drumul pentru pâine. Am împins pâinea cu vârful limbii şi am lăsat-o să alunece pe gât. Era ca o minge cu ţepi. S-a prelins pe gâtlej cu o senzaţie de arsură.

— Mai ia un pic..., a zis Unchiul Küheylan ţinând între degete încă puţină pâine mestecată.

— Nu, să mă odihnesc, am răspuns.

— Bine, mai trage-ţi sufletul.

— Când ai legat cârpa asta? am întrebat ridicându-mi încheietura stângă.

— Te doare? A trebuit s-o leg strâns.

— Nu mă doare de la legătură, ci de la rană.

— Când te-au adus îţi sângera încheietura. Mi-am rupt mâneca de la cămaşă şi ţi-am legat rana. Erai pe jumătate leşinat, nu-ţi aminteşti?

— Ultimul lucru pe care mi-l amintesc sunt cuiele pe care mi le-au bătut.

— Ce cuie?

— Mi-au bătut cuie în încheietură.

— În încheietură?

— Da.

— Bate-i-ar Dumnezeu! E de neînchipuit. Ce fel de oameni sunt ăştia?

— Ce fel? Ei sunt adevăraţii oameni, Unchiule Küheylan. N-ai înţeles încă? Atunci când Dumnezeu a creat natura, cerul şi pământul, Satana l-a luat în schimb pe om şi l-a hrănit cu fructul copacului cunoaşterii. De îndată ce a dobândit cunoaştere, omul a făcut ceea ce n-au putut face celelalte fiinţe, a fost conştient de propria existenţă. Cu cât a aflat mai multe, cu atât l-a fascinat mai mult propria existenţă. N-a iubit pe nimeni altcineva, nici măcar pe Dumnezeu. Loialitatea lui faţă de Dumnezeu vine numai din dorinţa vieţii de după moarte. Măsura lui era propria existenţă. A strivit natura, a omorât vietăţile. Când avea să vină vremea, avea să-l omoare şi pe Dumnezeu. De asta stăpâneşte răul pe lume. Le-am zis-o şi celor care m-au torturat. Fii de Satană! Mi-au băgat un ac în ureche. Mi-au turnat în ureche ceva, nu ştiu ce. Era fierbinte ca focul. Au încercat să-mi pătrundă în creier. M-am zbătut ca să nu înnebunesc, am încercat să scap de lanţuri. M-am dat cu capul de pereţi. Când mi-au ordonat să-i implor, i-am înjurat. Uneori am gemut, alteori am râs în hohote. Sunteţi oameni, le-am zis, sunteţi oameni adevăraţi. Am urlat cu o voce de care nu mă ştiam în stare. Mi-au băgat capul în apă. M-au ţinut conştient ca să simt din plin durerea. Au lucrat ca nişte chirurgi, ca nişte artizani, ca nişte măcelari. Mi-au găsit venele şi au deschis canalele pentru durere. Au făcut ceea ce a fost necesar ca să fie oameni.

Unchiul Küheylan aştepta cu bucata de pâine în mână.

— Unchiule Küheylan, nu m-am alăturat revoluţionarilor fiindcă se înşală în privinţa omului. Ei cred că omul are o predilecţie către bunătate, că poate fi salvat de răutate. Au impresia că egoismul şi cruzimea sunt rezultatul unor condiţii neprielnice. Nu văd iadul din sufletul omului, nu-şi dau seama de dorinţa lui de a transforma lumea în iad. Revoluţionarii caută adevărul într-un loc greşit, şi de asta se irosesc degeaba.

Omul nu se poate însănătoşi. Nu poate fi salvat. Poţi doar să fugi de el.

Unchiul Küheylan se uita la mine cu milă şi curiozitate. Ca toţi ceilalţi, mă considera un ciudat incurabil. M-a ascultat cu răbdare.

— A mai rămas vreun loc pe lume unde oamenii să nu fi ajuns, Unchiule Küheylan? Se suie în jeepuri de lux, în maşini de poliţie, în autobuze de muncitori. Au umplut băncile, şcolile, locurile de rugăciune. Au invadat satele şi oraşele, munţii şi pădurile. Chiar şi Istanbulul pe care-l iubeşti atâta e în mâna lor. Mint şi înşală. Nu se satură că sunt pretutindeni, îşi sapă drum şi pe dinăuntrul nostru. Ne iau în stăpânire corpurile. Chiar dacă reuşim să fugim de oameni, de noi înşine cum să fugim? Cum să ne salvăm de noi înşine? Revoluţionarii sau politicienii, profesorii sau predicatorii, în loc să se gândească la întrebarea asta, vorbesc la nesfârşit şi se păcălesc şi pe ei odată cu ceilalţi. De aceea am respect pentru torţionari. Ei n-au nevoie de minciuni. Nu ascund adevărul. Îmbrăţişează răul fără nici o ezitare. Le-am spus că sunt cei mai respectabili oameni pe care-i ştiu. În timpul ăla îmi ciopârţeau carnea ca unui animal pe care-l taie-n bucăţi de viu la abator. Chiar vă port tot respectul, le-am spus, sunteţi la fel pe dinăuntru şi pe dinafară. Nu vă prefaceţi, le-am zis. Vorbele mele i-au scos din minţi, şi-au pierdut controlul. Au izbit în pereţi, au spart geamurile. Au zbierat de durere. Au trântit uşa cât au putut de tare. Pe mine m-au lăsat legat la ochi, prins cu lanţuri de perete şi au ieşit din cameră. Oare era zi sau noapte? Afară viaţa curgea repede sau încet? Poate că au intrat într-una din încăperile alăturate, au înşfăcat telefonul şi şi-au sunat nevestele, spunându-le că le e dor de ele. Am obosit aşa de tare, au zis. Am avut iar un coşmar, au mai zis. Vreau să mă îmbăt şi să adorm în braţele tale, au spus. Soţiile lor erau pline de înţelegere. Din copilărie fuseseră pregătite să fie soţii bune. În astfel de cazuri glasul li se îmbuna, iar sufletele le deveneau grijulii. Fiecare avea să-i spună bărbatului iubit că atunci când va veni

acasă îl va îmbrăţişa, îl va săruta să le simtă mirosul şi-şi va desface picioarele pentru el. Fiecare i-a promis bărbatului ei un trup plin de dorinţă. Ce altceva să facă? Nici ele nu ştiau dacă afară era zi sau noapte, dacă viaţa curge repede sau încet, dacă e aglomerat sau liniştit. Anchetatorii, după ce au închis telefoanele, au rămas tăcuţi. Şi-au şters sudoarea. S-au lăsat pe vine lângă perete şi au fumat o ţigară. Când mânia li s-a potolit, au deschis uşa camerei unde stăteam legat şi s-au întors cu exact acelaşi număr de paşi. Au vorbit calm. Kamo, au zis, trebuie să ne povesteşti trecutul. Kamo, au spus, trebuie să ne spui secretele tale din trecut. Mi-am ridicat capul şi privind lung în întunericul de sub legătura de la ochi am răspuns: Sunteţi gata să ascultaţi şi ce-a fost dincolo de trecut? i-am întrebat. Nici Dumnezeu nu poate să schimbe trecutul şi ne lasă singuri cu el. În cazul ăsta, sunteţi gata să auziţi mai mult? Fii ai iadului! Pui de javre! Au venit şi mi-au desfăcut lanţurile şi legătura de la ochi. M-au aşezat în faţa unei oglinzi. M-au pus să mă uit la o faţă care semăna cu a unui cadavru. Noi suntem viitorul, au spus. Uite-te în oglindă, Kamo, tu nu ai viitor, ai doar trecut, iar trecutul ăla o să ni-l încredinţezi nouă, au spus. Unchiule Küheylan, faţa pe care am văzut-o în oglindă era strivită, murdară, sfâşiată. Dintr-o ureche curgea sânge, dintr-alta puroi. Un ochi era deschis, iar celălalt închis. Arcadele erau sparte. Buzele erau şi ele sparte. Din gură curgea salivă. Nu semăna a om. Ştim sticla oglinzii, Unchiule Küheylan. Ştim că rama e făcută din lemn sau din metal, împodobită cu flori sau cu sclipici. Dar interiorul? Putem şti ce-i în golul din fundul oglinzii? Putem să înţelegem vraja dintre straturile ei? Semăna cu fântâna asupra căreia mă aplecam şi mă uitam cu orele, fermecat, când eram copil. Marginile erau luminate, dar în mijloc se vedea un vârtej întunecat. Eu eram în acel vârtej. Abia respiram. Durerea din piept mă apăsa ca un bolovan. Tuşeam neîntrerupt. Mi-era teamă că plămânii mi se vor rupe. Mă gândeam ce ar trebui să fac acum: să sfărâm oglinda din faţa mea, sau să rup gâtul unuia din anchetatorii

care aşteptau lângă ea? Am chicotit copilăreşte şi am început să râd înveselit. Parcă eram în parcul de distracţii, în faţa oglinzilor de bâlci, care deformau imaginea. N-am băgat în seamă durerea din piept. Râsul mi s-a transformat în hohot şi a răsunat în cameră.

Ca şi când ar fi vrut să mă facă să tac, Unchiul Küheylan a întins cocoloşul de pâine mestecată dintre degete şi l-a lăsat pe buza mea de jos.

— Înghite-o şi pe-asta, ai nevoie, a zis el.

Nasul mi s-a umplut de miros de mucegai. Mi s-a făcut greaţă. Mi-a venit să vărs. Am scos pâinea din gură.

— Nu pot, nu pot să înghit, am spus.

— Bine, să mai aşteptăm puţin.

— Apoi am văzut-o acolo pe Zinê Sevda.

— Pe Zinê Sevda? În camera de anchetă?

Ştiam că Unchiul Küheylan se va emoţiona când va auzi numele ei.

— Da, am zis. Când am luat oglinda şi am dat cu ea în capul unuia dintre anchetatori, au tăbărât pe mine. Au început să lovească furioşi. Uitaseră de tehnicile de a provoca durerea prin metode bine calculate. M-au bătut până am leşinat. Nu ştiu cât timp a trecut. Au turnat apă rece pe mine. Când mi-am revenit, tremuram pe beton. Îmi simţeam corpul greu. Singurul ochi cu care mai vedeam era acoperit de ceaţă. Nu deosebeam nimic desluşit. Abia zăream siluete. O masă. Un scaun. Câţiva oameni care aşteptau în picioare. Un perete lung. În faţă, la capătul peretelui, doi stâlpi groşi. Un trup agăţat între stâlpi. Ca să înţeleg al cui era, trebuia ori să mă apropii, ori să înlătur ceaţa care-mi împiedica vederea. Mi-am frecat ochiul şi am dat la o parte sângele din jurul lui. Am ridicat capul şi m-am uitat din nou în faţă. O femeie atârna de ţeava de fier dintre stâlpi. Mâinile îi erau legate în două părţi de ţeavă, iar trupul şi picioarele îi atârnau. Abia putea să-şi mişte capul. Era în pielea goală. Sânii îi sângerau. Tăieturile începeau de la umeri, continuau cu dungi roşii trasate până la burtă şi vintre şi

coborau la picioare. Credeau că dacă schingiuiesc pe cineva în faţa ochilor mei, mă vor răscoli şi, cuprins de milă, voi ceda lăsându-mă în voia lor. Credeau că sunt unul dintre cei care se lasă învinşi de compasiune. Mi-am frecat ochiul încă o dată. Am întins capul şi m-am uitat. Atunci am văzut că femeia care spânzura ca o sfântă pe cruce era Zinê Sevda. Era uşoară ca un fulg. Ca o frunză plăpândă rămasă în copac toamna, era departe de pământ şi aproape de cer. Frânghiile cu care-i erau legate mâinile parcă nu o împiedicau să cadă, ci să se înalţe spre cer. Ea era fata slăbuţă care acum câteva zile îngenunchease în faţa celulei noastre fără să ţină seama de anchetatorii care umpleau coridorul? Femeia agăţată acolo era oare Zinê Sevda, cea care nu se mişcase din loc, în ciuda şuturilor încasate şi a bătăii? M-a recunoscut. Şi-a ridicat puţin mai mult capul. Ochiul care îi era întreg s-a deschis larg. Marginea buzei i s-a mişcat. A încercat să zâmbească. N-a durat mult, puterile au lăsat-o şi capul i-a căzut din nou în piept. Nu mi-am desprins privirea de la ea. Nu mi-a fost ruşine nici de goliciunea ei, nici de a mea. Ştiam că anchetatorii încearcă să pună stăpânire mai întâi pe sentimentele noastre şi apoi pe trupurile noastre. M-am sprijinit în mâini de podea şi, adunându-mi toată puterea în braţe, m-am îndreptat. M-am ridicat în genunchi. Mi-am şters sudoarea de pe frunte şi petele de sânge care se întindeau de pe obraz pe gât. Mi-am îndreptat corpul ca o statuie. Am stat nemişcat. De pe coridor nu pătrundea nici un zgomot. Se auzea doar sunetul picăturilor de sânge care se scurgeau de pe trupul lui Zinê Sevda pe degetele de la picioare şi cădeau apoi pe podea. Am aşteptat în genunchi aşa cum aşteaptă statuile în soare, pe ploaie şi pe ninsoare. Anchetatorii au bombănit. Au înjurat agasaţi. Au înţeles că imitam îngenuncherea lui Zinê Sevda de acum câteva zile de pe coridor. S-au aplecat asupra mea. M-au luat de păr şi m-au târât spre peretele din spate. Mi-au lipit umerii şi braţele de o bârnă. Au adus un cui lung, subţire şi strălucitor ca un fulger şi l-au pus peste încheietura stângă. Au lovit cu un ciocan greu. Am simţit că

ciocanul m-a lovit parcă în creier, şi nu în încheietură. Am gemut. Mi-au ţâşnit lacrimi şi din ochiul închis, şi din cel deschis. Vă admir, le-am spus anchetatorilor. Faceţi ceea ce nimeni nu poate să facă, vă reflectaţi interiorul pe dinafară exact aşa cum e. Înainte să zdrobiţi sufletul prizonierilor, vă despicaţi propriul suflet în două ca pe o rodie şi îl împrăştiaţi în jur, le-am zis. Şi-au luat mâinile de pe mine. S-au dat înapoi şi s-au uitat unul la altul. N-aveau ce face decât să continue. Au mai scos un cui din cutie. L-au pus deasupra celeilalte încheieturi. Au ridicat ciocanul în aer. În clipa aceea mi s-a tăiat răsuflarea şi mi s-a închis ochiul. Am leşinat. Ultima întrebare la care-mi amintesc că m-am gândit e: Oare o atârnaseră pe Zinê Sevda în faţa mea ca să mă facă pe mine să vorbesc, sau mă crucificau pe mine, îmi băteau cuie scânteietoare în încheietură dinaintea ochilor ei ca să o facă pe ea să se predea?

Unchiul Küheylan mi-a atins încheietura sănătoasă şi a cuprins-o cu degetele. A sărutat-o de parcă ar fi sărutat pâine. A luat-o şi a dus-o la frunte. A închis ochii. A aşteptat cu încheietura mea la frunte. A gemut cu umilinţa oamenilor rari care preţuiesc durerea. Nu era nevoie să facă asta. Puteam să fac faţă singur durerii mele, el trebuia să-şi vadă de durerea lui. Am încercat să-mi retrag mâna, dar nu m-a lăsat. Am mai încercat o dată. Mi-a prins încheietura cu palmele lui mari şi mi-a ţinut-o la frunte până am început să tuşesc. Când a văzut că nu-mi trece tusea, şi-a ridicat capul. Mi-a lăsat mâna jos de parcă ar fi fost un pui de vrăbiuţă. M-a prins de umeri. Mi-a îndreptat corpul căzut într-o parte şi m-a rezemat de perete. Mi-a şters sângele care mi se scurgea din gură cu o bucată de cârpă luată de pe jos. Cred că era cealaltă mânecă a cămăşii lui. Mi-a şters fruntea şi gâtul. Apa care mai rămăsese în sticlă a turnat-o pe cârpă ca să-mi umezească buzele.

Când ameţeam, bătăile care îmi răsunau în aortă nu era sunetul inimii, ci cel al timpului; al timpului care venea din trecut şi se lovea de digul viitorului, iar pe mine mă lăsa acolo de unul singur. Nu reuşeam să ţin pasul cu el. Când creştea,

când se liniștea. Era un du-te-vino între moment și eternitate. O smulgea de lângă mine pe soția mea, Mahizer, și o ducea departe, iar ca să-i simt numele la fiecare respirație mi-l săpa în aortă. Timpul voia pe de o parte să râd gândindu-mă la trecut, iar pe de altă parte să plâng pentru viitor.

În ziua când Unchiul Küheylan ne-a povestit că pe cer există o lume care o oglindește pe a noastră și că acolo trăiește câte un dublu al fiecăruia dintre noi, ridicasem capul și privisem tavanul. Văzusem în întuneric un Istanbul ploios, aglomerat, agitat. Auzisem vocile vânzătorilor ambulanți, duruitul mașinilor care scoteau gaze de eșapament în traficul aglomerat și clinchet de clopoțel care anunța recreațiile la școală. Istanbulul, care se întindea de la un capăt la celălalt al cerului, înghițea femeile și bărbații, îi măcina și apoi îi vărsa. Peste tot mirosea a carne stricată. Toată lumea îi vedea pe ceilalți străini, nimeni nu vorbea cu nimeni. Oamenii semănau cu orașul în care trăiau, într-o zi se trezeau bucuroși, iar în alta, abătuți. Munceau de dimineață până seara și de seara până dimineața. Acceptaseră moartea, erau pregătiți de orice, în afară de confruntarea cu adevărul din sufletele lor. Curgeau pe străzi ca un pârâu noroios, iar când oboseau se adunau în piețe. Aveam și eu un dublu printre acei oameni. Perechea mea care mergea singură în mulțime își înfășurase la gât un șal subțire. Mă reflecta ca o imagine inversată în oglindă. Eu eram bărbat, ea – femeie. Eu eram agitat, ea – liniștită. Eu eram urât, ea – frumoasă. Eu eram rău, ea – bună. Eu eram Frizerul Kamo, ea – soția mea, Mahizer. Când eram unul lângă altul încăpeam într-o singură umbră. Ne citeam unul altuia poezii care ne uneau. Datorită poeziilor ne-am cream o limbă a noastră între celelalte limbi. Ne înțelegeam, râdeam și ne iubeam în limba aceea, pe care nimeni n-o știa. Voiam chiar să visăm poezii și să ne începem următoarea zi cu ele. Dar timpul nu i-a îngăduit limbii noastre să se înrădăcineze și să se lege de pământ. Timp nemilos!

Când Mahizer m-a lăsat și a plecat de acasă, mai întâi am căutat poezia poeziilor, și nu pe ea.

Limba pe care o învăţasem de la mama nu-mi era de ajuns. Crescusem cu limba mamei, memorasem nume, cunoscusem lucrurile şi oamenii cu numele lor. Crezusem că a cunoaşte limba înseamnă să ştii adevărul şi mă pregătisem pentru o viaţă ca a tuturor. Vorbisem cu câteva cuvinte şi tăcusem cu acelaşi număr de cuvinte în gând. Nu eu creasem limba, ci mama mă născuse în ea. Până într-o zi când, răsfoind caietele din sertarul mamei, am găsit nişte poezii scrise de mână. Atunci am crezut că nu pot ieşi în afara acelei limbi. Poeziile cu cerneală ştearsă aparţineau tatălui meu. Îi vedeam semnătura şi scrisul pentru prima dată. Tata, deşi folosea în poezii cuvinte pe care le ştiam, schimba sunetele şi dădea o altă greutate literelor. Crea înţelesuri la care nu se mai gândise nimeni până atunci. Asemenea lui Lokman Hekim[1], care căuta elixirul nemuririi, şi el căuta limba pură a vieţii. Cobora stelele de pe cer şi punea în loc stelele poeziei. Jura că poezia şi dragostea au supt împreună lapte de la sânul morţii. Desfăcea puţin draperia şi ştergea cu mâna aburii ferestrei ce se deschidea spre adevăr. La fel ca animalele vânate unul câte unul, era dintre poeţii pe cale de dispariţie. Murise înainte de a mă naşte eu, dar îmi lăsase o moştenire de nepreţuit. Cu poeziile lui mă salvase din mocirla dorinţei. Dorinţa era noul dumnezeu al vieţii. Ca şi Dumnezeu, încerca să ajungă peste tot şi să ia totul în stăpânire. Nu avea limite. Dumnezeu era însă fals. Dorinţa era repetarea acestei falsităţi. Când la asta se adăuga şi falsitatea omului, viaţa devenea de nesuportat. Cine altcineva în afară de poeţi mai spărgea acest cerc vicios? Cine mai rămăsese, în afară de poeţi, care să vorbească în limba morţii şi să promită oamenilor eternitatea adevărului în locul dorinţei infinite?

Am colindat bibliotecile cu speranţa să găsesc cea mai frumoasă creaţie a acestor poeţi şi să ies cu ea în calea lui Mahizer.

---

1. Faimos învăţat din lumea musulmană, pomenit şi în *Coran* pentru înţelepciunea sa şi pildele date fiului. Există legende cum că ar fi găsit elixirul nemuririi, a cărui formulă a pierdut-o mai apoi (n.tr.).

Am răsfoit cataloagele. Am studiat teancuri după teancuri de reviste şi cărţi. Când a venit rândul poeziilor pentru copii, într-o zi de toamnă cu soare am trecut pe partea asiatică şi am ajuns în curtea Bibliotecii pentru copii Çinili.

Curtea mică a bibliotecii era plină de trilurile păsărilor, întocmai ca poeziile lirice scrise de tata. Umbra iederei te făcea să te gândeşti la un somn liniştit. În locul unde iarba se întâlnea cu zidul lateral se afla o bancă de lemn cu vopseaua cojită. Am păşit pe pietrele de pavaj şi pe iarbă. Am aşteptat pe bancă să mi se usuce sudoarea de la urcatul pantelor cotite de pe cheiul Üsküdar şi până aici. Dincolo de zid era linişte. În jur era pustiu. Când să mi se închidă ochii, uşa curţii s-a deschis şi înăuntru a intrat o fetiţă. Purta haine de şcoală, iar în mână, ghiozdanul. S-a uitat întâi la scările spre etajul unde era biblioteca, apoi la mine. Nu eram sigur dacă mă poate vedea clar prin ochelarii cu lentile groase. A venit şi s-a aşezat lângă mine.

„Al cui tată eşti?", m-a întrebat.

„Nu sunt tatăl nimănui", i-am răspuns.

„Pe cine ai venit să iei, atunci?"

„N-am venit să iau pe nimeni."

„Ori eşti noul bibliotecar?"

„Nu. Ce s-a întâmplat cu cine lucra aici, s-a pensionat?"

„A murit."

Am şovăit, gândindu-mă cum să continui conversaţia.

„Era în vârstă?"

„Era mai mare decât mama. În noaptea când a murit tanti bibliotecara, în bibliotecă a intrat un hoţ. Fiindcă nu a găsit nimic în afară de cărţi, a luat ceasul de pe perete. Acum nu mai avem ceas."

„Când vine noul bibliotecar o să cumpere un ceas şi-o să-l pună pe perete."

„Ceasul vechi era cu zece minute înainte. Ne obişnuiserăm cu asta."

„Se poate potrivi şi cel nou la fel."

„Uitați ce-i afară, uitați de timpul de afară, ne spunea tanti bibliotecara".

„Și ați reușit să uitați?"

„Uneori."

Aș fi vrut să știu cum de reușiseră. Zidurile din piatră de secole, cărțile cu poze, ciripitul păsărilor sau bibliotecara reușise să-i facă să uite timpul?

„Pe mine mă cheamă Kamo, pe tine?", am întrebat-o.

„Kıvanç."

„Kıvanç, cât de departe poți să vezi cu ochelarii ăia?"

„Ești la fel ca ceilalți copii, nene Kamo. Râzi de mine din cauza ochelarilor."

„Nu, nu râd de tine. Eram curios dacă seara poți să vezi stelele de pe cer."

„Nu pot. Cerul e atât de departe, e ca o ceață. Eu mă uit la stele în cărțile cu poze. Mă uit pe hărțile stelare să găsesc nordul și mereu găsesc Steaua Nordului."

„Când eram de vârsta ta, pe mine mă interesa sudul, nu nordul. Dacă mă întrebi de ce, sudul mă trimitea cu gândul la coborâre. În curtea casei aveam o fântână și mi-am petrecut copilăria jucându-mă în jurul ei. Când spuneam «sud», îmi venea în minte fundul fântânii, în adâncul pământului."

„Dar biblioteca e la etaj. Ca să mergi în sala de lectură trebuie să urci zece trepte."

„Am crescut și m-am obișnuit și pe sus. Ție îți place să numeri?"

„Da. Număr treptele, liniile, ferestrele. Și nu uit niciodată."

„Kıvanç, cine deschide biblioteca, cine stă cu voi?"

„Nenea care are grijă de hamamul alăturat închide și deschide biblioteca. Pe noi ne lasă singuri. Ne facem lecțiile aici. De când a murit tanti bibliotecara, nu mai facem nici năzdrăvănii."

„Bravo vouă. O să lucrez și eu cu voi aici câteva zile."

„Nene Kamo, aici e bibliotecă pentru copii. Tu ce o să lucrezi?"

„Fac o cercetare. Vreau să mă uit prin cărțile cu poezii. Tu de ce ai venit, ai teme?"

„Eu vin aici în fiecare zi după şcoală. Aştept să iasă mama de la serviciu şi să mă ia. Până vine ea îmi fac temele."

Kıvanç a coborât de pe bancă alunecând. Şi-a luat ghiozdanul în spinare şi a pornit-o spre scări. M-am dus după ea. Am urcat treptele. Biblioteca avea o singură cameră, în formă de pătrat, iar înăuntru câţiva copii deschiseseră caietele şi cărţile şi lucrau la teme. Pereţii erau plini cu rafturi. În jur totul era în bună rânduială. Mesele erau curate. Pe cupolă, în afară de urmele de ploaie de pe var, nu se vedeau alte pete. Kıvanç s-a aşezat la o masă aproape de geam, iar mie mi-a făcut semn arătându-mi scaunul de lângă ea. Am aruncat o privire spre rafturi. Am trecut de cărţile de ştiinţă, de istorie şi de geografie şi am găsit volumele de poezii. Am luat un vraf de cărţi. M-am aşezat pe scaunul pe care mi l-a arătat Kıvanç. Am scos din buzunar o hârtie şi un creion şi le-am pus lângă volumele de poezii. Pe peretele opus se vedea urma rotundă a ceasului care fusese furat. Cuiul ruginit de deasupra urmei aştepta gol.

În acea zi, pe lângă faptul că am citit poeziile de dor faţă de copilărie scrise de poeţi bătrâni, am simţit plăcerea de a lucra cot la cot cu copiii. Mi-a plăcut liniştea. Am răsfoit cărţile pagină cu pagină. Am trecut de la un volum la altul. Am luat notiţe pe hârtiile din faţa mea până când Kıvanç, care din când în când se uita afară pe fereastră, şi-a strâns lucrurile. Abia atunci am observat că se făcuse seară. Am coborât după fetiţă. Am urmărit-o cum o îmbrăţişa pe mama ei care intrase pe poartă în curtea bibliotecii.

„Nene Kamo, iat-o mama", a zis Kıvanç.

Când m-a văzut cu hârtii şi creion în mână, femeia m-a crezut profesor.

„Îmi pare bine, domnule profesor", mi-a spus întinzându-mi mâna.

„Şi mie îmi pare bine", am răspuns strângându-i mâna. „Aveţi o fată deşteaptă. Kıvanç e cel mai silitor copil de aici."

„Vă mulţumesc."

Mama şi fiica au ieşit ţinându-se de mână.

Am auzit cum mama îi spunea afară lui Kıvanç: „Am o surpriză pentru tine".

Mi-am aprins o ţigară. Am tras un fum şi l-am suflat apoi în aer. Am plecat de la bibliotecă cu o bucurie pe care n-o mai trăisem de mulţi ani. Strada era pustie. Geamia Çinili din stânga şi Hamamul Çinili din dreapta aveau încă luminile aprinse. Zilele se scurtau, afară se întuneca devreme. Culorile serii învăluiau iute casele. Vântul toamnei umfla rufele întinse în balcoane. Kıvanç, care lângă mama ei părea o pisică fericită, mergea cu ochii la balcoane. Încerca să vadă tot ce era posibil cu ochelarii ei groşi. Când a întors capul şi a aruncat o privire înaintea ei pe stradă, a vrut să străbată acea distanţă jucându-se. A dat drumul mâinii mamei şi a început să alerge. Scena îmi evoca o imagine pe care nu-mi aminteam unde o văzusem, dar pe care ani buni n-o uitasem. Lumina galbenă cădea pe zidurile şi pe trotuarul în alb-negru. Ramurile desfrunzite ale copacilor se lungeau. Păsările stăteau pe stâlpii de telegraf ca nişte bibelouri. Dincolo de copaci şi de păsări, lângă un felinar al cărui bec nu ardea, aştepta o femeie. Femeia a coborât de pe trotuar şi-a deschis braţele, venind într-o fugă să o îmbrăţişeze pe Kıvanç. Au rămas aşa lipite o vreme, apoi şi-au dat mâinile şi s-au învârtit ca o morişcă. Le fluturau fustele. Probabil că asta era surpriza despre care-i pomenise mama ei lui Kıvanç. Preschimbându-se în trei siluete, au dispărut împreună în capătul străzii.

Când strada s-a golit iar, când în jur au rămas numai copacii şi păsările, mi-am revenit. Mi-a trecut prin minte că femeia care o îmbrăţişase pe Kıvanç semăna cu Mahizer. Era departe, felinarul de lângă ele nu ardea şi în întuneric uneori mi se întâmpla să asemăn femeile cu Mahizer. Deşi nu eram sigur, mi-am aruncat ţigara şi am alergat după ele. La colţuri de stradă mă uitam pe străduţele lăturalnice să-mi dau seama pe unde o luaseră. M-am uitat în sus, la ferestrele luminate, până am ajuns la strada principală din capătul străzii. Când m-am lovit de îmbulzeala de oameni şi maşini din strada principală,

am înţeles că le-am pierdut urma. M-am întors pe acelaşi drum, pe aceleaşi străzi şi m-am uitat la aceleaşi ferestre luminate. În noaptea aceea am trecut pe acolo de nenumărate ori. Mi-era frig, eram obosit. Când m-am întâlnit a doua zi după-amiază cu Kıvanç în curtea bibliotecii, nu mi-am putut ascunde oboseala de pe chip.

Stăteam pe bancă. Cu codiţele ei împletite, Kıvanç a intrat în curte şi a venit lângă mine. A vorbit cu mine de parcă eram colegul ei din clasa a doua de şcoală primară.

„De ce arăţi aşa de obosit?"

„Am lucrat aseară până foarte târziu", i-am spus.

„Şi eu trebuie să lucrez. Azi am multe teme."

„Să te ajut?"

„Chiar vrei?"

„Dacă vrei tu, desigur."

„Vreau."

„Atunci, ne-am înţeles."

„Dacă-mi termin tema, diseară merg la film."

„Ce frumos! Te duce mama ta?"

„Mă duce Yasemin. Mama trebuie să lucreze astăzi după program."

„Cine e Yasemin? E rudă cu voi?"

„Nu, e prietena mamei. A venit ieri şi în seara asta rămâne la noi."

„Asta era surpriza de care-ţi spunea mama ta ieri?"

„Da. Yasemin vine din când în când şi stă cu mine."

„Ce faceţi? Vă jucaţi de-a mama şi de-a tata?"

„Da, şi de-a v-aţi ascunselea, de-a pisicile."

„Iar apoi dormiţi împreună..."

„Dormim îmbrăţişându-ne una pe alta."

„Uite, şi eu am o surpriză pentru tine."

Am scos din buzunar o ciocolată şi am pus-o în palma mică a lui Kıvanç. Ochii verzi i s-au mărit, iar lentilele străvezii ale ochelarilor cu dioptrie mare s-au înverzit.

Am petrecut acea zi fără să citesc poezii, doar cu temele lui Kıvanç. Am mâncat din ciocolata pe care a împărţit-o cu mine. Am ajutat-o să scrie în caiet o poveste şi să deseneze un munte, un miel şi un copac. I-am dat mici indicii ca să poată găsi răspunsurile la testul cu zece întrebări. Când să terminăm temele, am observat că lumina ce intra pe fereastră scăzuse. M-am ridicat şi m-am scuzat. Am plecat puţin mai devreme decât în ziua dinainte. Mi-am luat la revedere cu un zâmbet de la copii, cu privirea cărora devenisem deja familiar. Toţi stăteau cu faţa la ceas. Chiar dacă lipsea, tot erau legaţi de acel ceas. Considerându-mă unul de-al lor şi ţinându-mă de timpul ceasului care nu exista, am coborât cele zece trepte ale scărilor cu tic-tacul ceasului în gând. Am ieşit pe poarta curţii care stătea întredeschisă. Traversând strada cu paşi mari, am intrat în curtea geamiei de vizavi. M-am aşezat pe un taburet şi am aşteptat împreună cu bătrânii aduşi de spate să se lase seara.

Din curte, am urmărit strada şi, după câteva femei şi câţiva copii, am văzut-o şi pe Kıvanç că trece veselă. M-am ridicat. Am luat-o după ea, ascunzându-mă în umbră. Ştiam că va alerga pe acelaşi drum, că va merge în acelaşi loc neluminat în care o aşteptase ieri Yasemin. Am păstrat distanţa. Am rămas destul de aproape cât să le pot vedea bine şi destul de departe cât să nu fiu observat. Când Kıvanç a mai înaintat, femeia de lângă felinarul care nu ardea i-a ieşit în cale şi a îmbrăţişat-o. Purta paltonul din urmă cu o zi. Era soţia mea, Mahizer, cu şarmul ei dintotdeauna. Era aici cu buzele ei roz şi ochii mari. M-am sprijinit de un zid şi am privit. Le-am văzut cum s-au îmbrăţişat după placul inimii, cum şi-au simţit căldura una alteia, cum şi-au mirosit gâturile.

Ştiam că, după ce m-a părăsit, Mahizer s-a alăturat revoluţionarilor, a locuit prin case secrete, şi-a schimbat numele deseori. Aşadar, ultimul ei nume era Yasemin. Păcat de ea! Tot aşa cum o floare se deschide fără să-şi ştie frumuseţea, cum o frunză cade fără să ştie că moare, la fel şi nevastă-mea Mahizer trăia aşa, fără să ştie de ea. Habar n-avea că în somn

se preschimba în zână, că răspândea un parfum magic pe cearşafuri. Ea nu ştia, dar eu ştiam. Îi ţineam minte eu frumuseţea chipului, în locul ei. Astăzi la bibliotecă, în toiul temelor, dacă mi-ar fi ieşit în cale întrebarea „Ce este frumuseţea?", aş fi desenat-o pe hârtie pe Mahizer, şi dedesubt aş fi scris: „Frumuseţea sau iubirea intangibilă e ca atunci când ştii ce e apa, dar rămâi fără ea". Aşa mi se întâmplase. Ştiam ce e apa, dar rămâneam fără ea, o vedeam pe Mahizer, dar trăiam fără ea. Înjuram timpul, omul şi Istanbulul şi uram pe toată lumea.

Ele în faţă, eu în spate, am ieşit de pe străduţele înguste în strada principală. Am urcat în două taxiuri unul după altul şi am mers pe strada Bahariye. Mai întâi am mâncat un sendviş cu pâine prăjită, apoi am intrat la un film fără să mă uit pe afiş. Ele au ţrecut în faţă, iar eu m-am aşezat pe unul din rândurile din spate, aproape de uşă. Am încercat să-mi amintesc când mersesem ultima dată cu Mahizer la cinema. Tot filmul m-am uitat când la ele, când la ecran. În timp ce ele se concentrau la peliculă, eu m-am cufundat în amintiri. Când am ieşit se răcise de-a binelea. Vântul părea mai degrabă viscol de iarnă decât adiere de toamnă. Am mers pe jos prin mulţime. Am cumpărat castane coapte de la vânzătorii ambulanţi. Ne-am uitat în vitrine. Ne-am urcat apoi în două taxiuri diferite şi ne-am întors pe strada noastră. Ele s-au oprit în faţa unui bloc cu uşă verde, eu am coborât la colţul următor. M-am ascuns lângă un zid umbros şi l-am aşteptat pe bărbatul cu pardesiu gri care de ore întregi o urmărea pe Mahizer.

De când Mahizer se întâlnise cu Kıvanç, le urmărea un bărbat scund. Îşi ridicase gulerul pardesiului gri şi îşi luase un aer misterios ca al spionilor din filme. Se urcase şi el într-un taxi, intrase la cinematograf, se uitase la vitrine. Aprinsese ţigară de la ţigară privind împrejur şi nu-şi dăduse seama că-l urmăream. La sfârşitul serii, se întorsese pe acelaşi drum. Când a coborât din taxi şi-a mai aprins o ţigară. A mers spre uşa verde a blocului. Şi-a încetinit paşii şi a privit înăuntru. A scos din buzunar o hârtie şi a notat ceva. Când şi-a terminat treaba,

şi-a ridicat din nou gulerul şi a traversat strada. A intrat pe terenul viran din spatele unui zid nu prea înalt. Terenul era întunecat. M-am dus după el şi am văzut că aştepta lângă un copac înconjurat de beznă. M-am apropiat să-i cer un foc. Şi-a scos din buzunar bricheta. A reuşit să o aprindă abia după câteva încercări, apoi a apropiat-o de faţa mea. Nici nu mi-a văzut bine faţa, că şi-a şi dus mâna liberă la brâu. Nu i-am dat ocazia. Mi-am vânturat cuţitul de oţel în aer şi i l-am lipit de gât. L-am lovit la genunchi şi l-am pus la pământ. I-am luat pistolul de la brâu.

„Cine eşti?", l-am întrebat. „Pe cine urmăreşti? Soţia cui încerci să o prinzi tu în plasă?" Odată trecut de şocul de la început, omul şi-a revenit. „Eu sunt statul", a zis cu un glas plin de încredere în sine, „dacă nu îmi dai drumul vei regreta".

L-am pocnit şi a căzut pe spate. Mi-am pus genunchiul pe pieptul lui. „Eşti fiul Satanei, căţeaua statului!", i-am spus. N-am putut să mă abţin şi i-am mai tras una. Din gură i-au ieşit nişte mormăieli care n-am înţeles dacă erau înjurături sau rugăciuni. Şi-a sucit trupul slab în dreapta şi în stânga. Eu apăsam, iar el încerca să-şi salveze pieptul de sub genunchiul meu. A gemut la durerea coastelor rupte. I-am simţit în faţă respiraţia oribilă. „Ştii ce eşti tu?", l-am întrebat. „Să-ţi spun ceva ce nu vei înţelege. Nevastă-mea Mahizer e adevărată, iar tu eşti umbra care încearcă să o elimine. Umbra adevărului n-are nici o valoare. Ceea ce salvează însă adevărul de insignifianţă şi îl recreează este poezia frumoasă. Eu susţin poezia frumoasă, dar tu? Tu eşti duşmanul adevărului."

Din seara aceea am cântat de mai multe ori cântecul cuţitelor de oţel şi într-o săptămână mi-am salvat nevasta de trei umbre diferite. Mahizer era naivă. Credea că ea cunoaşte lumea şi o poate schimba, dar nici nu mi-a observat existenţa când eram la o distanţă de doar un strigăt. S-a plimbat pe străzile Istanbulului fără să ştie ce se întâmplă în spatele ei. A făcut un du-te vino continuu între cele două maluri ale Bosforului. A aşteptat în staţii de autobuz, a stat în cafenele, s-a plimbat

pe lângă biblioteci. Când persoana cu care trebuia să se întâlnească nu a apărut, s-a depărtat de acolo îngrijorată. A rămas în case igrasioase din cartiere cu acoperişuri pline de muşchi din Üsküdar, Laleli şi Hisarüstü. S-a culcat târziu şi s-a sculat devreme. În casele în care s-a dus s-a ocupat de flori şi de copii. Într-o seară, când s-a dus din nou pe strada cu Biblioteca pentru copii Çinili şi a îmbrăţişat-o pe Kıvanç, m-am bucurat şi eu la fel de mult ca ele.

În seara aceea Mahizer a rămas la Kıvanç acasă, iar a doua zi nu a ieşit deloc. În ultimele zile părea obosită şi bolnavă, era trasă la faţă. Trebuia să aibă grijă de sănătatea ei, să se odihnească. Mă bucuram că-şi petrece măcar o zi în casă. În timp ce ea se odihnea, m-am hotărât să merg la bibliotecă să citesc poezii. Am cumpărat o ciocolată de la magazin. Am traversat agale strada din care deja făceam parte şi eu. Am aşteptat-o pe Kıvanç în curtea bibliotecii. Curând, fata a deschis poarta şi a intrat cu un zâmbet larg. A venit şi s-a aşezat lângă mine.

„N-ai mai venit de câteva zile. Am fost îngrijorată. Unde ai fost?", m-a întrebat.

„Am fost pe la alte biblioteci", i-am răspuns.

„Şi Yasemin a fost îngrijorată."

„Yasemin? De ce?"

„Din cauza ta, normal."

„Mă ştie? Adică ştie că vin aici..."

„Sigur, i-am spus eu."

„Când?"

„Săptămâna trecută când am fost la film i-am spus de tine. I-am povestit cum mă ajuţi la lecţii."

„Ştie de o săptămână..."

„Da."

„Şi ce a spus?"

„Că te cunoaşte şi te iubeşte."

„A spus că mă iubeşte? Eşti sigură?"

„Sigură."

„Ce altceva a mai zis?"

„Aseară ţi-a scris o scrisoare. Mi-a pus-o în ghiozdan ca să ţi-o dau. Uite-o."

Am luat plicul închis. M-am uitat pe faţă şi pe dos. N-am ştiut ce să fac şi l-am întors în mână de câteva ori. Mi-au trecut prin minte şi lucruri bune, dar şi rele. Am observat că în vremea asta Kıvanç mă urmărea cu un zâmbet complice. Am zâmbit şi eu. Am mângâiat-o pe cap.

„Eşti cea mai frumoasă fată din biblioteca asta", i-am spus.

„Astăzi am ca temă să scriu o poezie, mă ajuţi?"

„Trebuie să plec peste puţin timp. Se poate să-ţi faci singură tema astăzi?"

„Bine."

„Hai, du-te sus şi începe să-ţi scrii poezia."

„Bine, nene Kamo."

„Spor la scris, Kıvanç."

„Mulţumesc... dar n-ai uitat nimic?"

„Cum adică?"

„Azi n-ai nici o surpriză pentru mine?"

„Era să uit. Asta e pentru tine."

„Ciocolată! Mulţumesc, nene Kamo. Îmi plac mult surprizele din ciocolată."

Uitându-mă la Kıvanç cum urcă scările şi intră în sala de lectură, simţeam că-mi transpiraseră palmele care ţineau scrisoarea.

Am deschis plicul. Am privit lung scrisoarea lui Mahizer, scrisă pe o singură hârtie, pe ambele feţe, plină cu litere înşirate ca nişte perle. Spunea „iubire", spunea „durere", „rană" şi „amintiri". Înşira cuvinte pe care le ştiam, şi la fiecare dintre ele crea un vârtej. Scria din nou şi din nou „părere de rău", „lacrimă", „furie", „despărţire", „lacrimă", „părere de rău", „uitare", „iertare", „soartă", „moarte", „singurătate", „soartă", „părere de rău", „lacrimi" şi „uitare", repeta ce scrisese cu câteva rânduri mai sus. Folosea unul în locul altuia cuvinte ca „aproape" şi „departe", „viaţă" şi „moarte", „regăsire" şi „despărţire". Altădată şi altundeva, ştiusem înţelesul acestor cuvinte, dar acum nu pricepeam ce

spunea Mahizer. Limba ei nu semăna nici cu a mamei, nici cu a tatălui meu. Transforma cuvinte cu sens în cuvinte lipsite de sens. Asemenea unui stol de păsări care-şi lua zborul în pripă, cuvintele se amestecau între ele. Mahizer lovea aripile fiecărui cuvânt de aripile cuvântului de lângă el şi le rupea. Elimina posibilitatea deschiderii unei uşi către viitor şi tot ceea ce în trecut ne făcuse ceea ce suntem. „Vreau să fiu dată uitării", spunea. „Mă simt în Istanbulul ăsta uriaş ca prizonieră într-o cameră", spunea. „Chiar dacă te iubesc, trecutul este soarta noastră, Kamo, nu putem să ne lepădăm de trecut", scria.

Ce fel de amăgire era asta? Folosea cuvântul „iubire" la acelaşi nivel cu celelalte cuvinte, fără să îi mai dea o greutate aparte. Gemeam cu mustrări de conştiinţă. O, veche şi nesfârşită mustrare de conştiinţă! Citind din nou scrisoarea, mă gândeam: După atâta durere, voi mai avea vreo putere asupra timpului? Puteam să înving soarta oarbă şi surdă? Eram dărâmat. Eram singur. Somnul îmi era chinuit de coşmaruri. Ah, suflet învins! Ah, veche şi nesfârşită mustrare de conştiinţă! Cine putea să reziste unei asemenea terori? Cine putea să ţină piept atâta vreme tiraniei vieţii? Mahizer voia de la mine dreptul de a fi uitată, când eu aveam nevoie de dreptul de a nu uita. Nu-mi puteam scoate din minte chipul ei nici măcar o clipă. Altfel n-aş mai fi fost eu. Aş fi rămas fără suflet. M-aş fi transformat într-un mort pe care cimitirul îl refuză. Tu, veche şi nesfârşită mustrare de conştiinţă care-mi înfigi în suflet săgeţi otrăvite! Dacă mi-o scoteam pe Mahizer din inimă, nu mai rămânea din mine decât un cadavru, pe care îl rod viermii.

Mahizer adunase şi topise în scrisoarea ei poeziile pe care ni le citeam unul altuia în trecut. Era ca un copil orfan. Agoniza, gemea. Spunea că a rămas încuiată într-o cameră şi voia să-i deschid uşa, să o salvez. „Deschide uşa!", spunea. „Deschide şi eliberează-mă! Tu du-te pe drumul tău, iar eu am să mă duc pe al meu!" Se zbătea. Bătea în uşă cu mâinile ei mici. Bum! Bum! „Deschide uşa!" Spunea că cheia care poate să o salveze este la mine, dar eu nu ştiam ce să fac. Uitam unde mă aflu.

Auzeam lătratul câinilor în depărtare şi cum se apropia din ce în ce mai mult. Recunoşteam urletele din întuneric şi reuşeam să disting lătratul câinelui alb. Mi-era frig. Mă durea pieptul. Vocile îmi răsunau în cap. Bum! Bum!

— Deschide uşa! Gardian! Deschide uşa!

Deşi nu voiam, îmi dădeam încet-încet seama că glasul venit din depărtare era al Unchiului Küheylan.

— Deschide uşa! Prietenul meu moare! Ajutor!

Bum! Bum!

Mi-am întredeschis singurul ochi bun şi m-am uitat în întuneric. L-am văzut pe Unchiul Küheylan lovind în uşa celulei. N-am putut să-l strig. N-am putut nici măcar să-mi mişc degetul. Am expirat slab cu un hârâit şi am gemut.

Unchiul Küheylan a venit şi s-a aplecat asupra mea.

— Trăieşti, dragul meu Frizer, trăieşti, a zis el.

Mi-a îndreptat gâtul care-mi căzuse într-o parte. A luat cârpa de jos şi mi-a umezit buzele. Mi-a şters fruntea. Mi-a mângâiat părul, spunându-mi vorbe pline de speranţă. Mi-a zis că într-o zi vom ieşi de aici şi ne vom plimba împreună prin Istanbul. Visele frumoase erau ori pentru îndrăgostiţii cu inima frântă, ori pentru cei aflaţi la un pas de moarte. Când mă ţinea de mână, vedea că mă apropii de final. Îşi dădea seama că timpul pe care îl sfârşisem la suprafaţă se sfârşea şi aici.

S-a auzit zgomotul încuietorii de metal. Uşa celulei s-a deschis. Gardianul a apărut ca o namilă în lumină.

— Ce ţipaţi, bă?!

— Prietenul meu e în stare gravă, are nevoie de ajutor, a zis Unchiul Küheylan înmuindu-şi glasul.

— Să crape. Scapă şi el, scăpăm şi noi.

— Măcar dacă-i daţi puţină apă, un sedativ...

— Puţin mai încolo o să ai chiar tu nevoie de pastila aia, moşule. Te cheamă în camera de anchetă. Scoală, haide!

Lângă picioarele mari ale gardianului am văzut umbra câinelui alb. Câinele alb a intrat de pe coridor cu paşii lui

nobili. A stat ca marmura pură sub lumină. Avea gâtul lat şi urechi ascuţite. Blana, ca o cuvertură moale, i se întindea până la coadă. Ochii lui ca de lup mă priveau cu aceeaşi agerime ca în trecut.

Fără să observe câinele, gardianul l-a înşfăcat pe Unchiul Küheylan de guler şi l-a tras afară. A închis uşa şi a încuiat-o. M-a lăsat faţă în faţă cu câinele alb.

Puterile m-au părăsit. Ochiul mi s-a închis. Am vrut să mă cufund într-un somn nesfârşit.

Câinele alb a venit agale, i-am simţit suflarea. S-a întins lângă mine să-mi ţină tovărăşie. Şi-a sprijinit trupul cald de al meu. Mi-a înfăşurat picioarele cu coada lui lungă. A inspirat şi a expirat odată cu mine, pieptul i s-a ridicat şi s-a lăsat. A aşteptat să mă încălzesc. Dacă aveam timp, ar fi stat întins aşa cu orele. Dar nu era timp. Şi-a ridicat capul. S-a apropiat. Mi-a lins faţa. Şi-a plimbat limba roz şi umedă pe corpul meu ca şi cum şi-ar fi mângâiat puiul. Mi-a vindecat rănile una câte una, de la ochi la ureche, de la piept la încheietură. Mi-a alinat durerile. Omul trebuie să poată măcar să respire fără durere când închidea ochii în lumea asta insuportabilă. Altfel, ce rost mai are să trăieşti? Câinele alb şi-a mişcat corpul greu. S-a sprijinit şi mai mult de umărul meu. Şi-a întins limba alunecoasă şi mi-a lins toate temerile pe care le adunasem din copilărie şi până acum. M-a liniştit. N-a lăsat nici o greutate pe mine. M-am simţit uşurat. De parcă aş fi intrat într-o apă caldă, liniştită. De-ar fi fost şi viaţa tot atât de miloasă cum e câinele alb! De mi-ar fi deschis o altă cale când rătăcisem drumul!

A zecea zi

Povesteşte Unchiul Küheylan

HOHOTUL GALBEN

— Trimite-mi trei mere, din care unul trimite-mi-l muşcat. Cartograful bătrân al vaporului a scos din micul cufăr scrisorile iubitei care murise cu ani în urmă şi a repetat fraza peste care a dat când le citea: „Trimite-mi trei mere, din care unul trimite-mi-l muşcat". Doctore, ţi-am mai spus vreodată povestea asta? A, da? De data asta ţi-o voi spune altfel. Ascultă. Cartograful bătrân călătorise toată viaţa pe mările lumii cu cele două moşteniri rămase de la iubita lui, una era singurătatea, iar cealaltă – micul cufăr cu scrisori. Pe fiecare continent trasase hărţi noi şi pe fiecare insulă adăugase nume noi pe hartă. Fiind deja un om cu părul alb, în ultima lui călătorie avea de gând să-şi ia adio de la ape şi să-şi petreacă anii care îi mai rămăseseră din viaţă pe uscat. Deşi îi admira pe marinarii care îşi încredinţau sufletul valurilor, el visa să fie îngropat lângă iubita din tinereţe. Îi mărturiseşte asta specialistului în busole cu care împărţea cabina. Dinspre partea lui, acestuia nu-i păsa dacă va sfârşi pe mare sau pe uscat, el voia doar să moară călăuzindu-se după timpul potrivit. Eu sunt legat de timpul ceasului acestuia, îi zice specialistul în busole scoţându-şi ceasul cu lanţ din buzunar şi mângâindu-l drăgăstos. Pe capacul ceasului incrustat cu rubine era un semn căruia nu reuşise să-i descifreze secretul. Sau îi plăcea să creadă că exista un astfel de secret. Era o noapte cu stele. Un val puternic loveşte vaporul

dintr-o parte şi de afară se aude un scrâşnet. Cartograful bătrân şi specialistul în busole ies din cabină şi urcă pe punte. Când văd stelele risipite pe cer, care străluceau în toate părţile, se opresc să se uite, mai mult ca doi copii curioşi faţă de cerul plin de stele decât ca doi bătrâni care îşi petrecuseră anii pe mare. Contemplă cursul încet al Căii Lactee. Cartograful bătrân arată spre un punct în care stelele se unduiau ca un râu. Uite, îi zice specialistului în busole, nu seamănă cu incrustaţiile de pe ceasul tău? Scot ceasul cu lanţ şi le compară. Bagă de seamă amândoi că pietrele roşii de rubin de pe capac radiau şi oglindeau întocmai stelele care şerpuiau pe cer. Deci e adevărat, spune cartograful bătrân, timpul şi semnele de pe ceasul tău sunt corecte. Însă norii se înmulţesc degrabă şi cerul se acoperă. Pânzele catargelor vuiau, iar frânghiile plesneau ca nişte bice. Vaporul care se îndrepta spre ocean fusese prins de vânt ca o frunză. Odată cu începerea ploii, intră într-un vârtej ce izbea din toate părţile. Toţi se neliniştesc. Încearcă să orienteze cârma şi pânzele potrivit comenzilor date de căpitan printre strigăte de spaimă. Aleargă în dreapta şi în stânga, când strâng legăturile, când le lasă lejere. Trei zile cât a durat potopul, norii n-au dispărut. S-au împrăştiat de colo colo, poate spre ocean sau poate spre o mare neexplorată încă. La sfârşitul celei de-a treia zile, când marea s-a potolit şi vântul s-a liniştit, iar stelele au apărut din nou pe cer, au crezut că furtuna se terminase. Au încercat să-şi dea seama pe unde se află. Căutau o bucată de uscat ca să-şi repare pânzele rupte şi ca să facă rost de apă de băut, care se vărsase din butoaiele sparte. Căpitanul a studiat hărţile întinse în faţa lui una câte una şi a urmărit stelele. În cele din urmă a observat că însemnările de pe o hartă veche corespundeau cu poziţia stelelor. Şi-a pus arătătorul pe marea din colţul hărţii şi a spus: Iată locul unde ne aflăm, apoi a adăugat: Cale de o zi de aici este o insulă, putem merge acolo. Cartograful bătrân şi specialistul în busole care stăteau lângă căpitan s-au uitat unul la altul. Aveau bănuielile lor privind insula desenată cu albastru spre care arăta căpitanul. Căpitane,

au zis ei, să nu ne abatem atât de mult de la drumul nostru, asta pare mai mult o insulă imaginară trasată de cartografi îndrăgostiți. În trecut, unii cartografi trasau câte o insulă în colțurile goale ale hărților și îi dădeau numele femeii iubite. Lăsau pe lume o urmă a iubirii lor. Pe mări auzeai deseori povești cu marinari ce se îndreptaseră spre insulele imaginare de pe hărți și care fuseseră dezamăgiți. Cartograful bătrân și specialistul în busole n-aveau numai o bănuială privind insula aceea. Știau amândoi că fusese trecută pe hartă de însuși cartograful bătrân în anii tinereții. Nu puteau să-i spună asta deschis căpitanului ca să nu-l înfurie, le era teamă că vor fi aruncați în mare legați fedeleș. Cei doi prieteni coboară în cabină și stau de vorbă toată noaptea. Prima dată am văzut-o pe fata pe care am iubit-o în piața din sat. Eram adolescent. I-am scris scrisori. Am citit de nenumărate ori scrisorile așternute de mâna ei și trimise pe ascuns, de frica fraților ei mai mari care erau niște netrebnici. Când am plecat în prima mea călătorie pe ocean, i-am promis că îi voi aduce un dar pe care nu-l va putea uita niciodată. În capul meu era să câștig ceva bani de pe urma vânătorii de balene și la întoarcere să-mi iau iubita și să fugim departe. Era frumoasă, subțirică, gingașă. Cât am lipsit, s-a îmbolnăvit și a zăcut zile întregi cu febră. În cele din urmă trupul ei fragil a fost înfrânt de moarte. Când m-am întors de pe mare, m-am dus la mormântul ei. Am săpat lângă el o groapă pentru mine. Nopți întregi am lucrat la harta pe care o aveam. Am desenat într-un loc pustiu al întinderilor de ape cea mai frumoasă insulă și am colorat-o cu albastru. I-am dat numele iubitei mele. Cât timp Pământul se învârtea, aveam să caut insula aceea născocită care purta numele ființei dragi. Cu visul ăsta am pornit din nou pe mare. Vaporul alb plutea pe ape fără pânze, ținând piept valurilor și îndreptându-se spre locul retras de pe hartă. Cartograful bătrân și specialistul în busole au mers la somn în zori. S-au cufundat în vise. Spre seară, când au ajuns în apele unde era trasată insula închipuită, s-au trezit la strigătele unuia dintre marinari: Pământ! Pământ!

Pământ? Cum e posibil? Cartograful bătrân nu își credea urechilor. A năvălit pe punte. În ceață, în fața ochilor i-a apărut un oraș albastru cu turlele, cupolele și turnurile sale. Istanbul, a zis el murmurând numele iubitei moarte, Istanbul, dragostea mea! A privit cu uimire și încântare cum insula pe care o desenase odată cu mâna lui pe hartă se transformase în realitate. Genunchii i s-au înmuiat și s-a prăbușit unde era. I-a zâmbit împlinit specialistului în busole care-l luase în brațe. E adevărat ce am văzut? a întrebat el. În fața noastră chiar e insula pe care mi-am imaginat-o eu și i-am dăruit-o iubitei mele Istanbul? Pescărușii zburau de la mal spre vas și se simțea briza. Cartograful bătrân și-a dat sufletul acolo și, potrivit tradiției marinărești, trupul i-a fost încredințat apelor nemărginite. Cu anii, locuitorii Istanbulului care-și credeau orașul real, dar vaporul din ceață imaginar, au inventat tot felul de povești despre căpitanul, cartograful și specialistul în busole de pe vaporul alb.

Eram singur în celulă, dar vorbeam închipuindu-mi că în fața mea e doctorul.

Am înfășurat țigara încetișor cu degetele mele strivite și i-am întins-o Doctorului. Am scos chibritul și am aprins întâi țigara mea, apoi pe-a lui.

— Locuitorii Istanbulului credeau că orașul lor e real, nu știau că ei trăiesc doar pe harta vaporului alb, am zis.

Am tras un fum adânc și l-am suflat apoi în aer.

— Ce spui, Doctore? Ai fi vrut să desenezi o insulă pe hartă și după aceea să te alături vânătorilor de balene și să cutreieri mările în lung și-n lat?

Încă din copilărie insula mea secretă era tot Istanbul. Într-o seară de iarnă în care l-am ascultat pe tata spunând povestea cartografului bătrân, mi-am scos din ghiozdan harta și am desenat o insulă, mi-o închipuisem plină de fericire și mă legasem de ea sufletește. Era o perioadă în care simțeam că oamenii preferă să vadă mai degrabă decât să înțeleagă. Lumea se schimba pretutindeni. Oamenii uitau să iubească dacă nu vedeau. N-aveau

o insulă la care să viseze, nu ştiau ce caută. Nu-şi puteau imagina cum puteam să iubesc oraşul ăsta, atâtea zeci de ani, departe fiind de el, şi pentru că îşi şterseseră din memorie sentimentul cuceririi, nu mă înţelegeau. Fiecare cuceritor se leagă strâns de un vis şi înaintează pe un drum al lui. Drumul lui Iisus diferea de cel al lui Alexandru cel Mare. Alexandru cucerise oraşul, pe când Iisus dorise să-i cucerească pe locuitorii lui. Visul meu era să cuceresc şi oraşul, şi oamenii din el, şi să salvez ambele părţi deodată. Istanbulul de aşa ceva avea nevoie.

Toată lumea vorbea de frumuseţea Istanbulului, dar nimeni nu reuşea să trăiască fericit acolo. Nesiguranţa, egoismul şi violenţa îi diminuau strălucirea. Oraşul era expresia frumuseţii şi întregirii căutate de om pe pământ. Dumnezeu nu mai făcea faţă de mult. Omul se străduia să croiască în oraş o natură în care să se regăsească. Nu făcuse la fel şi Dumnezeu? Nu crease pământ, cer şi om ca să găsească în ele propria însemnătate? Au trecut secole de-atunci. Lucrurile s-au schimbat. Haosul a început să-l împingă pe Dumnezeu afară. Dacă era nevoie de un spaţiu din care să fie evacuat, atunci asta construia omul la oraş. Dizolvându-şi propria natură, fără să-şi dea seama omul făurea un nou timp. Melancolia se năştea şi ea acolo. Nu era a omului, ci a lui Dumnezeu care nu se regăsea în noul timp. Se petrecea aievea lucrul de care se temuse de la Turnul Babel încoace.

Membrii unui trib de dincolo de mări le crestau feţele copiilor, îi urâţeau ca să nu fie răpiţi de duşmani şi vânduţi ca sclavi. Astfel, copiii rămâneau liberi. În limba lor, urâţenia şi libertatea aveau acelaşi înţeles, iar frumuseţea şi sclavia se exprimau prin acelaşi cuvânt. Şi locuitorii Istanbulului trăiau cu teama că-şi vor putea pierde oraşul şi făceau tot ce le stătea în puteri să-i distrugă frumuseţea. Sub pământ şi la suprafaţa lui se afundau în suferinţă şi se agăţau de rău. Numeau desfigurarea oraşului libertate. Nu vedeau că scopul răului era să îi nimicească frumuseţea. Dar Istanbulul simţea asta. Se opunea prostiei oamenilor. Oraşul uriaş rezista de unul singur şi încerca să îşi păstreze strălucirea.

Binele ţinea de etică, adevărul se cumpănea. Frumuseţea era însă nelimitată. Ea se găsea o dată în vorbă, o dată pe chip, era în cizelurile unui perete udat de stropi de ploaie. Era în visul cuiva chiar şi în absenţa unei imagini şi în înţelesuri neştiute. De atunci, obosit să mai descopere coclauri, omul a început să-şi creeze propria natură, a dat viaţă sticlei, oţelului şi electricităţii. A prins gustul creării. S-a uitat în oglindă şi şi-a spus: „Nu sunt cel care a descoperit natura, sunt cel care a creat oraşul". A înlăturat dualismul civilizaţie-natură şi a unit spiritul cu materia. A adunat la un loc toate timpurile şi locurile. Admirând oraşul, a văzut în el nu doar trecutul, ci şi viitorul. Apoi a obosit de atâta alergat. L-a cuprins pesimismul, disperarea. L-a răvăşit urâţenia din frumuseţe şi sărăcia din bogăţie. A rămas sleit de puteri. Vedea oare că frumuseţea din oraş era gata să piară? Dacă era aşa, atunci trebuia să dea viaţă din nou acelei frumuseţi. Simţea oare că viaţa la oraş îşi pierdea valoarea? Atunci, trebuia s-o facă să merite din nou. Se sfârşea pasiunea, se terminaseră secretele? Atunci trebuia să înconjoare oraşul cu pasiune şi, în loc să îl sfărâme, trebuia să-l cucerească din nou.

I-am povestit toate astea Doctorului uitându-mă la peretele gol din faţa mea. Am dus la gură ţigara imaginară dintre degete. Am tras un fum. Deşi am fost atent, când scrumul a căzut pe jos am suspinat. Am încercat să-l adun cu vârful degetului, dar s-a mărunţit ca făina şi s-a împrăştiat. M-am necăjit din nou.

Neliniştea mea începuse de când mă întorsesem din camera de anchetă şi nu-l găsisem pe Frizerul Kamo în celulă. Gardianul pe care l-am întrebat ce s-a întâmplat cu el nu mi-a răspuns şi mi-a închis uşa în nas rânjind. Nu erau nici Doctorul, nici Studentul Demirtay. Pe ei nu-i mai văzusem de două zile. Oare veniseră în celulă cât nu fusesem eu? Oare se odihniseră puţin, dormiseră? Nu era nici un semn pe care să-l fi lăsat. Sticla de apă golită era în acelaşi colţ. Am pipăit pe întuneric pereţii şi uşa, dar nu am dat de pete de sânge proaspete. Şi celula de vizavi era goală. Mă culcasem la pământ şi aruncasem un nasture pe sub uşă, dar Zinê Sevda nu-mi răspunsese.

Aşteptasem minute în şir la ferestruică, stând pe singurul picior sănătos, dar ea nu apăruse la gratii.

De departe s-a auzit un pocnet puternic. Bubuitura venită de dincolo de pereţi, de coridor şi de uşa de fier semăna cu detunătura unui pistol Browning. Când sunetul s-a repetat, mi-am dat seama că nu mă înşelasem. M-am mişcat din loc. M-am ridicat încet, ţinându-mă de perete. Mi-am tras până la uşă piciorul rănit, ca pe un sac plin cu bolovani. M-am prins de zăbrelele de fier de la ferestruică. M-am uitat afară cu speranţa că voi putea vedea ceva. Coridorul era gol. Nici o umbră mişcătoare sub lumina albă, nu se simţea nici o suflare. Din ce parte venise oare focul de armă? Sau, mai bine zis, de la cine?

Mi-au trecut în minte două posibilităţi. Cel căruia îi fusese destinat acest glonţ era oare Doctorul care zisese „Poate voi muri. Şi asta e bine"? Să fi fost oare Demirtay, cel cu mintea nevinovată, Kamo cel furios sau încăpăţânata Zinê Sevda? Dacă unul din ei prinsese ocazia să pună mâna pe un pistol şi începuse să alerge pe coridoarele întortocheate trăgând în cei care-i ieşeau în cale, cât de departe putea ajunge? Cum să găsească drumul spre ieşire pe coridoarele alea?

Exista şi o posibilitate mai bună: Istanbulul de deasupra nu ne uitase. Tinerilor revoluţionari care scăpaseră cu viaţă din Pădurea Belgrad li se alăturaseră şi alţii şi juraseră să pună capăt durerilor noastre şi să-i salveze pe cei în suferinţă. Veneau să ne ajute. Fiul Doctorului şi Mine Bade se aflau printre ei.

Zgomotele au început din nou, focurile de armă s-au auzit unul după altul. Odată cu Browningul, s-au mai auzit amestecate bubuituri de Beretta, Walther şi Smith&Wesson. Coridorul a răsunat. Am recunoscut fiecare armă ca pe ţipete de fiare de pe Muntele Haymana, unde-mi petrecusem toată viaţa. Am ciulit urechile. Când mi-am amintit ce fel de rană poate face fiecare dintre gloanţe în corpul unui om, m-am încordat.

Îmi făceam griji pentru prietenii mei. Oare în ce stare erau acum? Erau vii sau morţi? De fapt, ambele modalităţi erau cu putinţă în acelaşi timp, m-am gândit. Când nu-i vedeam, erau

şi morţi, şi vii. Respirau şi deopotrivă zăceau pe jos fără viaţă. Zidurile dintre noi făceau posibilă orice ipoteză. Era valabil şi pentru cei care avansau luptându-se. Cei care se aruncau înainte înarmaţi erau şi cei care veneau să ne salveze, şi cei care încercau să ne omoare. Altceva nu ştiam. Câtă vreme nu ştiam, toate posibilităţile puteau fi adevărate în egală măsură. Până şi felul în care se vedea de la suprafaţă celula noastră subterană era ceva asemănător. Locuitorii Istanbulului care aflaseră că suferim aici mergeau pe stradă trişti şi neajutoraţi, gândindu-se la două posibilităţi în ce ne privea. Poate că trăiam, sau poate că muriserăm. Poate că respiram, poate că zăceam pe jos fără viaţă.

M-am pus în locul celor de deasupra. M-am privit pentru o clipă prin ochii lor şi n-am ştiut ce să gândesc. Am simţit că sunt şi viu, şi mort, că port în mine ambele stări deodată.

Cât m-am lăsat furat de lumina albă a coridorului ca fluturii de noapte, cufundat în gânduri, focurile de armă s-au potolit. În jur s-a aşternut tăcerea. Celula s-a întors la liniştea dinainte. Am continuat să aştept, de parcă în fiece moment putea să apară cineva din capătul coridorului. M-am ţinut de zăbrelele ferestruicii ca să pot sta puţin mai mult într-un picior. Am mijit ochii obosiţi de la lumină. Am auzit o bătaie în uşa unei celule de pe coridorul din spate. „Gardian!", a strigat o voce. Cineva din celulele din spate avea nevoie de ajutor. „Gardian!" Am ciulit urechea la coridor. Am aşteptat să aud paşii gardianului. Avea să se ridice acum de pe scaun, să iasă din camera lui şi să păşească apăsat pe beton. Avea să intre pe coridorul din spate şi să se oprească în faţa uşii celulei. Avea să tragă zăvorul, să deschidă uşa şi să înjure. Dar gardianul nu s-a clintit. Nu s-a ridicat de pe scaun şi nu a călcat pe beton. N-a răspuns glasului din spate care-l chema. Coridorul pe care s-a lăsat din nou tăcerea a căzut într-un gol fără fund. Eram prea obosit să mai aştept. Mi-am rezemat spatele de perete şi, lăsându-mi greutatea pe piciorul sănătos, am alunecat încetişor. M-am aşezat pe jos. Mi-am răşchirat picioarele şi am respirat adânc.

Abia atunci am observat că-mi curgea sânge din nas. Am luat cârpa de pe jos şi m-am şters.

Nu aveam somn. Mi-era foame şi mi se uscase gura de sete.

Mi-am zis că mai bine vorbesc cu Doctorul decât să casc ochii la peretele din faţă. M-am prefăcut că scot foi de tutun din buzunarul gol. Rulând ţigara între degetele mele crăpate, m-am hotărât să merg acasă la Doctor şi să discutăm acolo. Mi-am închipuit că stau cu el în locul care-i place lui cel mai mult, în balconul cu vedere către Bosfor. I-am întins o ţigară cu mult tutun. Mi-am rulat şi eu una. Am luat bricheta de pe masă şi am aprins ambele ţigări. Am tras un fum, l-am ţinut în plămâni o vreme, apoi l-am împrăştiat spre cerul de un albastru rar întâlnit în Istanbul la începutul iernii. Mi-am scos din minte focurile de armă de mai adineaori. Am ascultat claxoanele maşinilor de jos, sirenele feriboturilor şi ţipetele pescăruşilor.

Pe masa de pe balcon acoperită cu o faţă de masă dantelată erau aranjate farfurii cu *ezme* iute, brânză şi murături. Rucola era proaspătă. Iaurtul era cremos. Feliile de ridichi fuseseră stropite cu suc de lămâie. Pe măsline se presărase boia. Pâinea era tăiată în felii subţiri, câteva dintre ele fuseseră prăjite. Carafa cu apă era pe jumătate plină. Peste *rakı*-ul din paharele lungi şi fine se adăugase gheaţă, iar acum lichidul de culoarea norilor se răcise. Foile de tutun, bricheta şi scrumiera stăteau unele lângă altele pe masă. Era limpede după broderia de pe marginea feţei de masă albe că obiectul fusese păstrat de pe vremuri.

Era o zi caldă. Doctorul părea liniştit şi bine dispus. Din casă răsuna o înregistrare veche, muzică turcească clasică. Cânta soţia Doctorului, care murise cu mulţi ani în urmă, dar care niciodată nu părăsise această casă. Tu eşti stăpânul inimii mele, acolo numai tu domneşti, spunea ea cu un glas emoţionant. Chiar dacă mă petrec şi părul îmi albeşte, tu însemni totul pentru mine, eşti veselia, eşti viaţa, spunea cântecul. Versurile melodiei picurau ca apa prin balcon şi se scurgeau prin jgheaburi în pământ. În apartament, în grădina de jos şi pe stradă

nu rămânea nimic care să nu amintească de dorul acesta. Chiar şi vânzătorii ambulanţi strigau cu acelaşi glas, elicea feriboturilor şi roţile automobilelor se învârteau cu acelaşi huruit. Acoperişurile se rânduiseră ca nişte trepte ale unei scări ce cobora spre mare. Valurile învolburate ale mării acompaniau cântecul, când înălţându-se, când coborând. Căpitanii dădeau drumul la sirene unul după altul, ca şi când vedeau *rakı*-ul pe care-l beam şi auzeau melodia pe care-o ascultam.

Doctorul şi-a ridicat paharul întâi spre mine, apoi a închinat spre marea dinaintea noastră. Când a văzut că-l imit, a zâmbit. A luat o gură din *rakı*.

„Ce bine-ai făcut că ai venit, Unchiule Küheylan", a zis el.

— Şi mie-mi pare bine c-am venit.

„Ai reuşit să vezi destul din Istanbul?"

— O viaţă întreagă, plus zece zile, mi-a fost de ajuns.

„Mă bucur să aud."

— Pot să mor împăcat, Doctore. Mă simt liniştit.

„De ce vorbeşti de moarte? Să ne gândim la lucruri frumoase. Să ne dorim să facem mese cum e asta mult mai des şi să ne bem *rakı*-ul cu priveliştea Istanbulului în faţă în fiecare anotimp."

— Să bem pentru zile mai bune.

„Pentru zile mai bune..."

Am ciocnit paharele.

Am privit şezlongurile goale şi sârmele de rufe de pe terasa clădirii de vizavi, apoi ţiglele de pe acoperiş. Nu era ceaţă deloc. Cerul era senin. În afară de un norişor pe colina Çamlıca, peste tot se întindea un azuriu imaculat. Se vedeau până şi casele şi păduricile de pe Kınalıada. Mai rămăsese aproape un ceas până să apună soarele care coborâse deja, colorând cerul în portocaliu.

— Curând se va lăsa seara, totul va fi învăluit cu o cuvertură magică, am spus.

„Magică? Oare ce a mai rămas magic în Istanbul?"

— Doctore, ce ai spus tu despre speranţă zilele trecute pot folosi acum pentru magie şi să spun: Magia e mai bună decât ce avem.

„Speranţa sau magia, oricum i-am zice, nu ajunge ca să salveze frumuseţea Istanbulului. Asta n-o spun oricui, ci numai ţie, Unchiule Küheylan. Oamenii obosesc şi vor să plece de aici."

— Doctore, oamenii renunţă la oraşul ăsta pentru că nu mai e de trăit în el. Dar trebuie să vedem dacă Istanbulul e un oraş care merită să fie creat, nu un loc unde merită să trăieşti.

„Ce să creezi? Frumuseţea care i s-a ruinat?"

— Fie şi numai recrearea frumuseţii lui e un motiv pentru cucerire.

„Cucerire... Încă n-ai renunţat la ideea asta?"

— Sigur că nu.

„Nici după ce ai văzut în ultimele zece zile?"

— Acum sunt şi mai hotărât.

„Cred că trebuie să bem pentru asta."

— Să bem pentru tot ce ne vine în minte astăzi.

Ne-am rezemat de spătare mulţumiţi.

Am urmărit din ochi un şal roşu zburând pe deasupra acoperişurilor din dreapta noastră. Era purtat de vânt şi se îndrepta spre mare. Uneori se unduia, alteori se îndrepta. Aluneca prin aer ca păsările cu aripi larg deschise. Părea determinat să ajungă la mare, nu să se aşeze pe vreun acoperiş. Cufundaţi în culoarea lui roşie captivantă, ne-a fugit gândul departe.

„Unchiule Küheylan, uneori nu mai ştiu ce să cred. Parcă te cunosc nu de zece zile, ci din copilărie. Nu ţi se pare la fel?"

— Şi eu mă simt ca şi cum colindăm împreună de ani cartierele Istanbulului, tot stând de vorbă, şi, cu cât povestim mai mult, cu atât ni se înmulţesc cele ce avem de zis.

„Cred că îmbătrânim..."

— Eu sunt deja bătrân, Doctore, tu să ai grijă de tine.

„Mintea, în schimb, ţi-e argint viu. Te ţii mai bine decât mine."

— E adevărat că n-am uitat ce am învăţat. De pildă, cartea de care ai pomenit mi-a intrat în cap, de zile întregi mă gândesc la ea.

„Ce carte?"

— *Decameronul.*

„Ai ţinut minte titlul."

— Da, de-acum încolo nu-l mai uit.

„N-o să uiţi nici poveştile amuzante din ea."

— Doctore, faptul că toate poveştile pe care ni le-ai spus din cartea aceea sunt amuzante îmi aminteşte de ceva ce ştiu de la tata. Când se întorsese dintr-o călătorie din Istanbul, tata ne spusese că rămăsese în celulele subterane şi ne pomenise de o insulă de care auzise de la un marinar din celulă. Potrivit tradiţiilor acelei insule, când murea cineva, cei care se adunau în casa mortului plângeau şi îl boceau împreună până la miezul nopţii, apoi fiecare mergea la casa lui. Atunci, membrii familiei, care rămâneau singuri în casă, începeau să vorbească râzând şi să povestească întâmplări amuzante în legătură cu mortul. La fiecare anecdotă râdeau în hohote şi, cu cât se lungea vorba, lacrimile începeau să le curgă din ochi. Ei numeau asta hohotul galben. Li se păruse că hohotului care te făcea să uiţi moartea i se potrivea culoarea galbenă. Ce zici, Doctore? Cei din *Decameron*, care simţeau în ceafă suflarea morţii, povesteau întâmplări amuzante din nevoia de hohotul galben?

„Poate", a spus Doctorul, nereuşind să-şi continue ideea, căci s-a ridicat să răspundă la telefonul care suna în sufragerie.

Şi hohotul de râs e mai bun decât ce avem. Era una din lecţiile pe care ni le dădea viaţa. Rămânând singur în balcon, am extins expresia asta pentru toate mâncărurile din faţa mea: brânza şi murăturile sunt mai bune decât ce avem. *Rakı*-ul însă e mai bun decât tot ce avem la un loc. Am chicotit de unul singur. Am luat o gură de *rakı*. Am lăsat paharul pe masă şi am luat un castravecior murat. Ce frumos e să trăieşti în Istanbul, mi-am spus. M-am uitat la micile bărci cu motor ale pescarilor, care se legănau ca nişte cutii de chibrituri în valurile

formate acolo unde apele Cornului de Aur se amestecau cu curenţii Bosforului. Când cerul se colora în nuanţe de roşu dincolo de minarete şi de blocurile înalte dinspre apus, am observat că ceaţa care se lăsase deodată deasupra insulelor venea spre noi şi curând avea să cuprindă bărcile cu motor ale pescarilor. Mi-am întins nişte *ezme* iute cu roşii şi ceapă pe o felie de pâine prăjită.

Am băut cu Doctorul, care se întorsese la masă, ultimele guri din pahare. Ne-am umplut paharele din nou.

„A sunat fiul meu", a zis el, „mă anunţă că nu va veni acasă diseară."

— Tânărul doctor? Era bine dacă venea. Mi-ar fi plăcut să-l văd.

„Şi el îşi doreşte să te vadă, Unchiule Küheylan. Ţi-a transmis salutări."

— Mulţumesc.

„Tinerii... Trăiesc cum îi taie capul. Nu e cu putinţă să pricepi ce au în minte. Se pare că avea nişte treburi importante."

— Cum se simte prietena lui? Mine Bade...

„Zice că e bine. Nici eu n-am cunoscut-o încă. Trebuia să vină în seara asta împreună şi să ne prezinte."

— N-a fost să fie, Doctore. Data viitoare...

„Data viitoare?"

Doctorul s-a oprit ca şi când se ameţise de la băutură. S-a uitat spre marea de după acoperişuri. A cuprins paharul cu amândouă palmele. Şi-a împreunat degetele de la mâini. S-a aplecat. Şi-a adus umerii în faţă. A urmărit cursul mai liniştit al Bosforului. A întors capul într-o parte ca să audă mai bine vocea soţiei care cânta înăuntru. A închis ochii. Şi-a acompaniat soţia murmurând cuvintele melodiei. Capul i-a căzut de-a binelea pe umăr. Glasul i s-a stins încetişor. A respirat adânc. A aşteptat. Chiar când credeam că a adormit, s-a îndreptat şi a deschis ochii. M-a privit cu tristeţe. S-a apropiat şi s-a îndepărtat de chipul meu, de parcă voia să se încredinţeze că exist. A luat o gură de *rakı*.

— Te simţi bine, Doctore? am întrebat.

„Aş fi vrut să o cunosc pe fata pe care o iubeşte fiul meu. Ce bine-ar fi fost să vină Mine Bade în seara asta!"

— În cazul în care cade vreo stea în seara asta, ne punem o dorinţă pentru ei.

„Cred că în loc de stele vom vedea ceaţă pe cer, Unchiule Küheylan. Istanbulul tău magic va fi învăluit în ceaţă în scurt timp."

S-au auzit mai multe bubuituri una după alta.

N-am înţeles din ce parte au răsunat. Întâi ne-am uitat la casele din faţă, apoi ne-am aplecat peste balustrada balconului şi ne-am uitat pe strada de mai jos cu trei etaje. Traficul aglomerat de seară, şcolarii care mergeau cu paşi grăbiţi şi felinarele ce începeau să se aprindă unul câte unul păreau în regulă. Nimeni de la celelalte balcoane sau ferestre nu se mai uita afară. Terasele şi draperiile trase au rămas încremenite.

„Era foc de armă?", a întrebat Doctorul.

— Nu cred, i-am răspuns ca să nu-l îngrijorez. Lasă-i pe cei de afară, să ne vedem de *rakı*-ul nostru.

Am băut jumătate de pahar. Am vrut să mă îmbăt mai repede. M-am uitat la ferestrele din depărtare în care se reflecta soarele la apus ca şi când le vedeam pentru prima oară.

„Unchiule Küheylan", a zis Doctorul, „tatăl tău spusese că există în cer o lume care seamănă cu a noastră. Zilele trecute i-am povestit asta fiului meu. I-a plăcut, dar ca întotdeauna a reuşit să gândească totul invers decât mine. Mi-a spus că trebuie să căutăm lumea care ne seamănă nu în sus, ci în jos. Lumea subterană nu e departe, ci chiar lângă noi, mi-a zis. Oamenii suferă acolo, se încovoaie de durere şi caută scăpare. Sunt obosiţi şi slăbiţi. Se uită în sus ca şi când s-ar uita spre cer. Visează la noi, vorbesc cu noi. Fiecare dintre noi are un dublu în subteran. Dacă îi ascultăm, îi putem auzi. Dacă ne uităm puţin în jos, îi putem vedea".

— Poate că dublul din Istanbul al tatălui meu e fiul tău. O fi renăscut. Ce zici, Doctore?

Am râs în hohote în acelaşi timp. Ne-am lăsat pe spate în scaune. Tatăl meu murise, dar fiul Doctorului trăia. Culoarea galbenă a hohotului nostru, pe firul dintre viaţă şi moarte, curgea ca un râu în marea Istanbulului. Luminile se aprindeau pe rând oriîncotro priveai. Palatul Topkapı şi Turnul lui Leandru erau luminate, în vreme ce cazarma Selimiye şi gara Haydarpaşa fuseseră învăluite de ceaţă. Navele încetineau şi sirenele feriboturilor sunau mai lung. Bărcile cu motor ale pescarilor se întorceau la ţărm. Ziua şi noaptea, realitatea şi visul se amestecau. Fiecare îşi ascundea în sine opusul. În timp ce noaptea înfăşura culorile zilei, visul dădea vestea unei noi realităţi. Oraşul care îşi întindea trupul gol era învelit cu o cuvertură sclipitoare de mătase, moale. Dacă satul reprezenta perioada copilăriei omului, iar oraşul – perioada maturităţii, locuitorii Istanbulului trăiau ca nişte adolescenţi nehotărâţi între cele două. Nu puteau să-şi însuşească o privire potrivită frumosului. Ziua mergeau fricoşi, iar noaptea se culcau neliniştiţi. Uitau că să-ţi doreşti un oraş frumos însemna să-ţi doreşti o viaţă frumoasă.

Doctorul, care flutura din mână cât râdea, mai avea puţin şi dărâma carafa cu apă. A reuşit să prindă în ultimul moment de la mijloc carafa de pe marginea mesei. A început să râdă din nou în timp ce-şi ştergea mâna care se udase. Odată cu hohotul lui galben, toate culorile din jur au căpătat un ton de lămâie. Apa din carafă şi pâinea din coş s-au îngălbenit. Scaunele de pe terasa de vizavi le-a învăluit un vânt galben. Pescăruşii care zburau dinspre mare spre uscat s-au încredinţat vidului de şofran. În vreme ce vasele din portul Istanbulului îşi descărcau marfa galbenă, la picioarele podului Bosfor s-au aprins lumini galbene. Amintirea dura ca întotdeauna mult, iar trăirea clipei era scurtă. Memoria Doctorului prisosea de amintiri cu umbre galbene. Fiecare parte a oraşului îl ducea într-un alt timp şi fiecare gură de *rakı* îl purta într-o altă amintire. Până şi gheaţa din *rakı* s-a îngălbenit.

Când am auzit bătăi în uşă, ne-am uitat unul la altul.

„A venit în sfârşit", a spus Doctorul.

A lăsat paharul pe masă. S-a ridicat fără să se grăbească. S-a dus să deschidă.

Am ascultat vocile de la uşă.

„Demirtay, unde-ai întârziat?", a întrebat Doctorul.

„Pe-aici nu era peşte bun şi am fost nevoit să merg până la Kumkapı", a spus Studentul Demirtay.

„Peştii de aici ce aveau?"

„Nu v-am promis că vin cu cei mai buni peşti din Istanbul?"

„S-a făcut ora şase şi tu abia acum vii."

„Şase? Nu-ţi merge bine ceasul, Doctore. Al meu arată şase fără zece."

„Lasă glumele, pontosule. Du plasele la bucătărie."

„Am luat şi ce ne trebuie pentru salată."

„Pedeapsa pentru că ai întârziat e să pregăteşti tu salata, cât fac eu peştii."

„Sigur, nici nu se pune problema. Unchiul Küheylan n-a venit încă?"

„Crezi că toată lumea-i ca tine?"

„A venit? Unde e?"

„În balcon."

Demirtay a fugit în balcon. Nici n-am apucat să mă ridic de pe scaun, că a sărit de gâtul meu. Şi-a afundat capul în umărul meu. I-am simţit bătăile inimii. M-am gândit cât de bine li se potriveşte viaţa tinerilor. Mi-am dorit să nu-l ia moartea, să nu-l ia nimeni pe Demirtay din braţele mele. Am aşteptat până zvâcnetul inimii i s-a potolit.

I-am prins mâinile între ale mele.

— Arăţi bine, i-am spus. Ai pus ceva kilograme pe tine. Îţi laşi părul să crească?

„Da, o să-mi las părul lung ca al tău, până la umeri."

— Atunci o să facem o poză unul lângă altul.

„Ce frumos ar fi! Nu avem nici o poză împreună."

— Ai mâinile ca gheaţa, Demirtay.

„Ca de obicei."

— Ia-ţi din casă un pulover pe tine. O să stăm pe balcon să bem un *rakı* împreună. Nu vreau să răceşti.

„N-o să mă îmbrac cu un pulover, ci cu două."

— Bine faci.

După apus, în balcon se lăsase frigul, afară începuse să se răcorească. Dacă nu aveam pe mine flanea, şi eu aş fi îngheţat.

„Unchiule Küheylan, am adus bârfe noi. Să stăm la masă şi o să vă spun ce cântăreţ a fost pescar în tinereţe şi acum s-a lăsat de muzică şi a început să vândă din nou peşte cu iubita lui de demult. De la vânzătorii de peşte am auzit în ce palat e ascunsă harta comorii îngropate sub stadionul Inönü. Am aflat şi cine a trişat la ultimele curse de cai. Vă povestesc tot."

— O să te ascultăm bucuroşi. Acum ajută-l pe Doctor, să nu te certe iar.

„Merg imediat."

Demirtay nici nu a plecat bine, că s-a întors iar.

„Unchiule Küheylan, cât pe ce să uit", a zis el.

— Ce s-a întâmplat?

„Când ne aşezăm la masă, pe lângă bârfe vă spun şi răspunsul la ghicitoare."

— Ce ghicitoare?

„Cea despre doamna Filiz şi domnul Jean, despre care călătorii cu vaporul au citit în ziare zile în şir. Doamna Filiz era şi soţia, şi fata, şi sora domnului Jean. Asta ştim. Dar potrivit ultimelor ştiri, doamna Filiz era şi mătuşa domnului Jean. Ţi-aduci aminte?"

— Sigur că da.

„Mi-am dat seama cum poate fi cu putinţă."

— Aşa?

„Când o să vă povestesc o să vă minunaţi."

— M-ai făcut curios de-acum.

„Dar vreau un premiu."

— Ce premiu?

„Dacă mi s-a dat pedeapsă că am întârziat astăzi, trebuie să mi se dea şi un premiu că am găsit răspunsul la ghicitoare. N-am dreptate?"

— Mi se pare normal. Eu zic că se poate. Să-l întrebăm şi pe Doctor.

„Îl conving eu în bucătărie."

— Hai să te văd.

Studentul Demirtay a ieşit din balcon. M-a lăsat singur. M-am adâncit în contemplarea Istanbulului care în fiecare zi recrea şi durerea, şi mâhnirea, dar în acelaşi timp continua să genereze speranţe şi vise. M-am uitat la Palatul Dolmabahçe, la Palatul Sepetçiler şi la Podul Galata, pe care le admiră pentru ultima dată sinucigaşii care urcă pe pod şi pe care le privesc uimiţi, ca şi când le-ar vedea pentru întâia dată, îndrăgostiţii care se plimbă mână în mână. M-am uitat cum cartierele de case din chirpici de pe colinele sărace ale părţii asiatice a oraşului se pregătesc să fie învăluite de ceaţă. Istanbulul era un oraş cu milioane de celule şi fiecare parte din el era în sine un Istanbul. Partea se regăsea în întreg, iar întregul în parte. Apropierea era departe, depărtarea era aproape. Totul era deopotrivă steril şi fertil.

În oraşul ăsta, fiecărei suferinţe trupeşti i se alătura una sufletească. Aglomeraţia şi singurătatea sunt înăbuşitoare în aceeaşi măsură. Suferinţa din dragoste se întrecea cu sărăcia. Neputinţa de a-ţi duce traiul înainta cu aceeaşi viteză ca bătrâneţea. Epidemiile şi fricile contagioase ale oamenilor mergeau mână-n mână. Creştea numărul copiilor care cred că în loc de vene au sub piele cabluri de fibră optică, iar numărul bătrânilor care poartă în buzunar calculatoare în loc de ceas se mărea. Literele pe care le pronunţau erau înlocuite de cifre. Spuneau că dragostea s-a transformat în bani, dar, oricât ar fi butonat la calculatoarele din buzunar, nu reuşeau să spună de ce banii nu se transformă în dragoste. Cifrele nu erau de ajuns.

L-am auzit pe Doctor strigând dinăuntru.

„Unchiule Küheylan! Venim imediat şi te salvăm de singurătate. Ai răbdare."

— Dacă întârziaţi, termin tot *rakı*-ul, am răspuns.

Mi-am umplut paharul care se golise şi am adăugat apă şi gheaţă. Am sorbit din el aici, în oraşul viselor mele, lângă oameni dragi mie, în balconul cu vedere către Bosfor.

Tata spunea că Istanbulul crea un alt oraş în fiecare anotimp, că năştea oraşe diferite în întuneric, pe ninsoare şi pe ceaţă. Într-o zi fierbinte de vară văzuse pe malul mării la Tophane studenţi care se rânduiseră unul lângă altul şi pictau. Fiecare dintre ei punea vopsea pe pânză, având dinainte priveliştea către Turnul lui Leandru, pescăruşi şi marea, dar nici un tablou nu semăna cu altul. Într-unul marea era albastră, în alta era galbenă, într-unul Turnul lui Leandru era nou, iar în altul – vechi, într-unul pescăruşii îşi deschideau aripile, iar în altul mureau cu toţii. Pânzele nu redau acelaşi oraş, ci oraşe total diferite, despărţite între ele de veacuri şi de distanţe uriaşe. Erau luminate sau întunecate, pline de bucurie sau de mâhnire. Pe de altă parte, oraşul văzut de tata era deosebit de toate celelalte. „Atunci am înţeles un lucru", spusese tata, „ceea ce face oraşul oraş e felul în care e privit. Cei care îl privesc urât îl urâţesc, iar cei care îl privesc frumos îl înfrumuseţează. Schimbarea şi înfrumuseţarea oraşului depind de schimbarea şi înfrumuseţarea omului".

M-am uitat la Istanbulul pe care tata îl părăsise cu ani în urmă. Cartierul Salacak nu se mai vedea. Corpul Turnului lui Leandru era îngropat în ceaţă. Marea se albise întocmai ca *rakı*-ul din paharul meu. Feriboturile şi bărcile cu motor ale pescarilor se retrăseseră la mal să se odihnească. Se vedea doar un pescăruş cu aripi roşii între valurile de ceaţă. Pescăruşul îşi deschisese aripile larg şi plutea dinspre mare spre uscat. Îşi încredinţa trupul vidului. Îşi însuşea tot cerul şi se lăsa în jos spre acoperişuri. Când s-a mai apropiat un pic, am observat că nu era un pescăruş, ci un şal roşu care când apărea, când dispărea în ceaţă. Oare am băut prea mult *rakı*? Câte pahare am băut, oare? Am chicotit.

Am auzit o voce care striga: „Doctore! Doctore!".

Glasul îmi suna cunoscut şi venea de jos.

Mi-am întins gâtul peste balustradă. L-am văzut pe Frizerul Kamo aşteptând la intrarea în bloc.

— Kamo!

„Unchiule Küheylan! Mă bucur să te văd."

I-am făcut cu mâna.

— Vino sus, i-am spus.

„Vin mai târziu", a răspuns el.

— De ce?

„Merg în Beyoğlu să mă întâlnesc cu soţia mea Mahizer."

— Adu-o şi pe ea.

„Venim împreună. Şi ea vrea să vă cunoască."

— Nu întârziaţi, masa o să fie gata.

„A venit şi studentul?"

— Da.

„Zinê Sevda?"

— O să apară curând.

„Eu plec. Să nu mă aştepte Mahizer."

— Hai, du-te repede, ca să te-ntorci iute.

Kamo şi-a băgat mâinile în buzunarele paltonului gros. S-a îndepărtat cu paşi repezi.

Când ajunsese aproape de colţ, l-am strigat.

— Kamo!

S-a oprit să se uite. În ceaţă semăna cu o umbră. Era în locul unde existenţa se împletea cu inexistenţa, se afla între ritmul încet al inimii şi viteza timpului.

— Mi-a fost dor de tine! i-am spus.

A zâmbit. A deschis braţele şi a îmbrăţişat golul dintre ele. N-a aşteptat prea mult şi s-a întors, pătrunzând cu paşi lungi în ceaţă.

Mi-am ridicat paharul în aer.

— În cinstea ta, Istanbul, am spus, în cinstea ta.

Când am lăsat paharul pe masă, mi-am dat seama că-mi sângerează nasul. Am şters cu batista sângele care mi se scursese pe buze. Când mă uitam pe haine să văd dacă m-am pătat sau nu, mi-a venit în minte o zi fierbinte de vară din adolescenţă. Treceam pe lângă un conac de pe panta Muntelui Haymana cu calul meu toropit de căldură. L-am mânat spre fata care scotea apă din fântâna din faţa conacului. Tânăra avea părul împletit. Pe panglica de pe frunte avea bănuţi galbeni. Degetele

îi erau pictate cu henna. Era limpede că fusese mireasă de curând. A venit spre mine şi mi-a întins urciorul plin cu apă. Am băut pe nerăsuflate şi mi-am vărsat toată oboseala în apa aceea rece. Calul a băut şi el din jgheab. M-am îndepărtat de acel loc cu soarele bătându-mi în spate. Am urcat panta. Când treceam pe lângă un păr sălbatic, am observat sângele de pe cămaşă. Nasul îmi sângerase şi îmi picurase pe cămaşa albă. Atunci am înţeles că mă îndrăgostisem de fata proaspăt măritată. Sângele era semnul ori al iubirii, ori al morţii. Trăiam o vârstă când iubirea era aproape, iar moartea – departe.

Am luat o foaie de ţigară din tabacheră. Am aranjat-o între degete şi am întins deasupra tutun din belşug. Am rulat-o. Am umezit marginea foii cu limba şi-am lipit. Am îndepărtat umezeala de pe foaie cu flacăra brichetei. Am tras un fum adânc în plămâni, de parcă aş fi vrut să termin ţigara dintr-o suflare. Am expirat fumul pe nări. Avea să ajute la sângerare, urma să usuce sângele care când curgea, când se oprea. M-am rezemat de spătar. Am ascultat cântecul minunat care venea din salon. N-a durat mult şi melodia a fost acoperită de focurile de armă de afară.

Au răsunat din nou pocnete de Browning, de Beretta, de Walther şi de Smith&Wesson. Erau sunete pe care pe de o parte voiam să le uit şi în acelaşi timp sunete în care-mi puneam speranţele. Fiecare glonţ răsuna un pic mai aproape, iar eu eram curios să aflu ce se apropia de mine pas cu pas. Viaţa sau moartea? Mi-am ridicat capul. M-am uitat în sus, la pasărea timpului care se prefira în întunericul adânc. Îşi întinsese aripile largi şi acoperise toată zarea. Îşi lăsase trupul obosit de vânturile trecutului în vidul prezentului. O aripă era înmuiată în durere, cealaltă – în frumuseţe. Dacă mă ridicam şi întindeam mâna, puteam oare să ajung la ea? Dacă mă înălţam pe vârfuri, dacă-mi răsfiram bine degetele, puteam să ating penele negre ale păsării timpului?

Focurile de armă se apropiau din ce în ce mai mult şi s-au oprit în faţa uşii de fier, iar eu îmi doream ca ţigara cu mult

tutun să-mi rămână pentru veşnicie între degete. Nu voiam să simt nici viaţa, nici moartea, nici durerea, doar gustul ţigării care îmi umplea gâtul. Voiam să mă gândesc numai la broderia de pe marginea feţei de masă, la culoarea pâinii prăjite şi la aroma *rakı*-ului cu gheaţă. Voiam să visez la şalul roşu care plutea aşa, de dragul plutirii, în briza mării şi să umblu desculţ pe covoare pufoase. Voiam să mănânc brânză şi murături. Voiam să dau volumul muzicii la maximum şi să stau în balcon făcând cu mâna la vapoare. N-a fost să fie. Zgomotul uşii de fier s-a auzit în prelungirea focurilor de armă, care tăcuseră. Scârţâitul uşii ca de fierăstrău ruginit a umplut coridorul.

Am aşteptat fără să mă mişc din loc. Mi-am dus mâna la gât. Mă durea. L-am mângâiat. Mi-am aplecat capul spre dreapta şi spre stânga. M-am uitat la unghiile care-mi crescuseră. Mi-am dat pe spate părul răvăşit. Mi-am şters petele de sânge de pe frunte. Mi-am aranjat gulerul rupt al cămăşii şi m-am îndreptat de umeri. Am atins peretele şi mi-am plimbat degetele pe betonul zgrunţuros. Am simţit un curent rece împrăştiindu-se de la oasele degetelor spre braţ, iar de acolo în tot corpul. Aerul mirosea a umezeală şi alge. Îmi ardea gâtul. Urechile îmi ţiuiau. În capul meu era un vârtej. Pasărea timpului zbura cu aripile ei largi în întuneric, în vreme ce zgomotul uşii de fier impregna vidul.

Mi-am ridicat capul şi am privit pentru ultima oară spre ceaţa dinaintea mea.

Ceaţa galbenă era frumoasă.

Ceaţa care cuprindea timpul Istanbulului şi care adăpostea în ea şi viaţa, şi moartea era nespus de frumoasă.

Iadul nu este locul unde suferim,
Ci locul unde nimeni nu știe că suferim.

Mansur al-Hallaj

Cuprins

Prima zi — *Povestește Studentul Demirtay*
UȘA DE FIER 9

A doua zi — *Povestește Doctorul*
CÂINELE ALB 33

A treia zi — *Povèstește Frizerul Kamo*
PERETELE 53

A patra zi — *Povestește Unchiul Küheylan*
LUPUL ÎNFOMETAT 73

A cincea zi — *Povestește Studentul Demirtay*
LUMINILE NOPȚII 91

A șasea zi — *Povestește Doctorul*
PASĂREA TIMPULUI 113

A șaptea zi — *Povestește Studentul Demirtay*
CEASUL DE BUZUNAR CU LANȚ 135

A opta zi — *Povestește Doctorul*
ZGÂRIE-NORII CU SULIȚE 159

A noua zi — *Povestește Frizerul Kamo*
POEZIA POEZIILOR 179

A zecea zi — *Povestește Unchiul Küheylan*
HOHOTUL GALBEN 205

În seria ACTUAL

au apărut:

György Dragomán – *Rugul*
Brooke Davis – *Obiecte pierdute*
Milena Busquets – *Până și asta o să treacă*
Margaret Mazzantini – *Splendoare*
Jean Mattern – *Septembrie*
David Cronenberg – *Mistuiți*
Philippa Gregory – *Blestemul regelui*
Harper Lee – *Du-te și pune un străjer*
Ali Eskandarian – *Anii de aur*
Viktor Remizov – *Cenușă și țărână*
Anchee Min – *Sămânța încolțită*
Takashi Hiraide – *Pisica musafir*
Zeruya Shalev – *Durere*
Tracy Chevalier – *La marginea livezii*
Saud al-Sanousi – *Tulpina de bambus*
Elif Shafak – *Bastarda Istanbulului*
Roy Lewis – *Cum l-am mâncat pe tata sau Omul evoluției*
Christine Angot – *O iubire imposibilă*
María Dueñas – *Cumpătarea*
Burhan Sönmez – *Istanbul Istanbul*

în pregătire:

Florian Illies – *1913. Vara secolului*